P. GJERGJ FISHTA, O. F. M.

LAHUTA E MALCIS

SHKODER
SHTYPSHKROJA FRANÇESKANE

BKSH

LAHUTA E MALCÍS

Të Nderuit Z. Gafur Lamaj

në peng nderimi e miqësije

Autori

P. Gjergj Fishta

11. 12. '37

BKSH

Ndalohen perkthimi e ribotimi.

P. GJERGJ FISHTA, O. F. M.

LAHUTA E MALCÍS

SHKODER
SHTYPSHKROJA FRANÇESKANE

BKSH

BKSH

Shkodër, 27.12.'37

Fort i dashtuni Gafur!

Mos më vênu teper faj, se s'të kam shkr[u]
kohës, pse perujimend kam kênë teper zan[a]
kû me punë zyrjet, e kû - sidomos - tue u m[...]
ndue me i dhânë fund „Lahutës së Malsís" në
rasë të 25vjetorit të pamvarsís s'onë: munt
ky qi më ká përpî kúnd nja dy muej - Me
kët Postë jam tue t'a dergue nji kopje; [...]
të shofish, pakë a kam vîejt a s'kam vîejt
gjâ me kët vepër për Shqypní - Nji kopje
kam çue edhè Plakut me kubure, por s'di[...]
a do t'i ketë rá në dorë a jo.

Tue pá, se Ministri i Arsimit, Faik Shat[...]
nuk thye as vepër ndermjetsí të Musa Juk[a]
as të Kryeministrit, qi me të dhânë ndihm[ë]
e jashtzakonshme, për me lavren t'and[...]
e mbandej „bursen" për specjalizim nder [...]
hauna, si ti kishe deshirin: e kta veç pse Faik[...]

s'e gjâte të shkrueme në ligje: Desha me i a pa-
raqitë çashtjen Mbretit në të paren udjencë,
qi do të kishe pasë prej si. Mirë po, un e lypa
udjencen kund nja tri javë para festave
kombtare, veç nder ato dit aj nuk më priti;
edhè kështu s'pata rasë me folë me të per
punë t'ande. Kai gjasë, se mbas festavet
të kishte pritë; por, prej punve qi kishe,
s'kam pasë kurrsesi me i a lypë ket
udjencë. Une më vjen keq se të kaloj, se
më nji mundsje a m'nji tjeter ato pare kam
me t'i gjetë, mbasi kam edhè protekcjonin
e Princesavet. M'a zên besë, Gafur, se kam
kênë teper i zanun - A e din; se tash, qi jam
tue të shkrue ket letër, âsht gati 2 mbas
mjesnate; e neser paradite do të nisem
per Tiranë, e mbandej fill per Korçë - nder
kto mote të ligë, ndihmo Zot! Kah gjymsa
e Kallndorit do të vetoi në Romë, e, ndoshta,
në Paris.

BKSH

Njoft kjeçë mundue, me e xjerrë lêjen prej At Generalit t'onë lêjen qi me shkue n Romë në ket muej të Dhetorit: dojshe me uji shoq t'ênin - P. Pál Dodaj - me ardhë mâ parë në Pragë, per me u gjetë në 50vjetorin e Pl ket me kubure - 28 Dhetuer - por nuk me duel kurrsei. Per në shkoshim në Paris, gnisht do të kthehemi per nja dy dit në Pr agë, mbasi kam punë edhè n'Alsacja.

Mbasi, mjerisht, më ká humbë adresa Konsulit Matošek, kshtu ké me m'i a çue letren ktû të palosne per tê.

Si i kemi miqt n'at anë? Sonde i sh va Drit Vinař, të cillit po i dergoj edhè „Lahut Prej Tiranet po i shkruej edhè Dr Vokač-it. Më ká marrë malli per tê fort, pse pe njimend ká kênë diftue fort i njerzishem ndaj nue. Ditën e pamvarsîs së R.Č.S. i ka telegrafue Presidentit Beneš, i cilli m'âsht falë nderës nepër Legatë të Tiranës -

BKSH

Po ti, morè burrë: në na kishte dekë mi-
kü Smikovsky. Më kái ardhë fort keq per të.
Naper dekë të tij, ndoshta, mâ kollaj kam me
mujtë me xjerrë lêjen per Pragë-Unozai,
që „i ndyeri" i fort dergue Euzot Frendushit,
kishte pasë kânë perujimend e bukur.

Shikjo, Gafur! Mos u bân djalë haram
e me ndêjë pa më shkrue tash s'dijë se
kúr. A more vesht?

Të falet me shndet me gjith zêmer i yti

P. Gjergj Fishta

P. S.
Letren e Konsulit mbylle ti në zarf, mbí
të cillin ké me shkrue adresen me mja-
kinë.

DIFTOJSI

Kangë 1	Cubat	Faqe	3
Kangë 2	Oso Kuka	„	16
Kangë 3	Preja	„	22
Kangë 4	Vranina	„	34
Kangë 5	Deka	„	43
Kangë 6	Dervish Pasha	„	59
Kangë 7	Kuvendi i Berlinit	„	75
Kangë 8	Ali Pasha i Gucís	„	82
Kangë 9	Lidhja e Prizrendit	„	92
Kangë 10	Mehmet Ali Pasha	„	110
Kangë 11	Lugati	„	123
Kangë 12	Marash Uci	„	133
Kangë 13	Te Kisha e Shnjonit	„	139
Kangë 14	Te Ura e Rrzhanicës	„	148
Kangë 15	Kasneci	„	160
Kangë 16	Kulshedra	„	167
Kangë 17	Në Qafë - Hardhí	„	186
Kangë 18	Te Ura e Sutjeskës	„	205
Kangë 19	Pater Gjoni	„	232
Kangë 20	Lekët	„	248
Kangë 21	Ndermjetsija	„	275
Kangë 22	Tringa	„	299
Kangë 23	Ke Tbanat e Curr Ulës	„	327
Kangë 24	Zana e Vizitorit	„	362
Kangë 25	Gjaku i Marrun	„	398
Kangë 26	Koha e Ré	„	436
Kangë 27	Xhemjeti	„	449
Kangë 28	Dedë Gjo' Luli	„	461
Kangë 29	Lufta e Balkanit	„	486
Kangë 30	Konferenca e Londonit	„	497

BKSH

BKSH

LAHUTA E MALCÍS

BKSH

BKSH

KANGË E PARË

CUBAT

Nihmo, Zot, si m' ké nihmue!
Pesqinð vjet kishin kalue,
Se të bukren ket Shqypní
Turku e mbate në robní,
Krejt tue e lá t' mjeren në gjak,
Frymen tue i zanun njak,
E as tue e lânë, jo, ðritë me pá:
Kurr të keqen pa i a ðá:
Rrihe, e mos e lên me kjá:
Me i u ðhimtë, po, minit n' múr,
Me i u ðhimtë gjarpnit nen gúr!
Veç si 'i ðêm, vû n' laver s' pari,
Qi, ka' e vret zgjeðha e kulari,
Kah nuk bán m' e thekë strumllari,
S' nðigjon me terhjekun m' pluer:
E tue ðhânë kryq e terthuer,
Tue i ðhânë bulkut shum merzí,
Me u vû s' ryset per hullí
E as me shoq aj penðë me shkue:
Kshtu Shqyptarët, të cillt mësue
S' i'n me nðêjë rob nen zgjeðhë të huej,
Pagë e t' ðhetta me i lá kujë:
Por të lirë me shkue atà motin,
Mbí veði tue njoftë por Zotin,
E askurrkujë n' kto troje t' veta
Mos me i bâ kurr tungiatjeta,
N' braz me Turk kurr nuk kan rá

BKSH

E as kurr pushken s' i a kan ðá;
Por t' janë grî me tê e t' janë vrá,
Si me kênë tue u vrá me Shkjá.
E pranðej, si pat fillue
Turkut Ora m' i u ligshtue,
E nisë pat m' i u thye atij hovi,
M' qafë per ðitë tue i mbetë Moskovi:
E ato fiset e Balkanit
Zûn me i ðalë ðore Sulltanit,
Nisë Shqyptarët kan me u menðue,
Si Shqypnín me e skapullue
Zgjeðhet t' Turkut: qi si motit
N' ato kohët e Gjergj Kastrjotit,
Krejt e lirë kjo t' ishte, e askujë
Nji Krajlit a 'i Mbretit t' huej,
Me i bâ mâ kurr tungiatjeta,
Kurr me i lá mâ pagë e t' ðheta:
Eðhè flamuri i Shqypnís,
Si fletë Englli t' Perenðís,
Si ajo flaka e rrfés zhgjetare,
Me u suvalë prap m' tokë shqyptare.
Kúr, qe, aj Knjazi i Malit t' Zí,
Knjaz Nikolla, 'i gerxhelí:
Gerxhelí, por belaçí:
Na ðynðë top, na ðynðë ushtrí
Eðhè ðel e bjen n' Shqypní,
Per me shtrue ðo bjeshkë e vrrî,
Shka mêrr Drinit per s' të giatit
Dér m' Kalá të Rozafatit,
Kû aj me ngulë ðo «trobojnicen»,
Do Shkoðers m' i a vû «kapicen»:
Me bâ Shkoðren Karaðak,

Mbasì 'i herë t' a kisht' lá aj n' gjak!
Ká nđejë Turku e kqyrë harû,
Pika pika lott tue i shkue,
Kah s' ká Shkjaut: si me i qinđrue;
Se Moskovi e ká rrethue:
Ká Stambollen muhasere!
Bâjn shtatë Krajlat muzhavere
Shoq me shoq, tue shartue zí
—Si atà e zèza m' i pasët mblue!—
Per të bukren ket Shqypní,
Si m' i a lshue n' đorë Malit t' Zí.
M' kamë Shqyptarët atëherë t' janë çue.
Sa mirë n'armë na janë shterngue!
T' fortë kan liđhë nji besë të Zotit,
Si të Parët qi u a liđhshin motit
N' ato kohët e Gjergj Kastrjotit:
E 'i kamë mbathë e tjetren đathë,
Gjân e gjallë pá grazhđ mbyllë n' vathë,
Dikû ngranë, đikû pa ngranë,
Harrue grue, moter e nanë,
Sŷ'n agzot, zêmren barot,
E si aj plajmi me furí,
T' kan rrâ n' nđesh Malit të Zí,
Per t' giatë t' Cemit n' at kufî,
Kû eđhè trimat t' janë perlá:
T' janë perlá Shqyptarë e Shkjá,
Ballë per ballë atà tue u vrá,
Fytafyt, ofshe! tue u pré:
Tue mbetë shakull permbi đhé,
Mish per shpêz e kaçabeta,
Gjithkû kje ajo pikë e đjalit,
Gjithkû kjenë sokola malit,

Pa kjá m' ta as nanat e shkreta.
Veç se, po, me parzme t' veta
Atŷ Shkjaut sulmin kan thye.
Mbasì Shkjaut sulmin kan thye,
Bâjn kuvenð Shqyptarët n' mjet vetit
E 'i fjalë t' maðhe çuekan Mbretit:
Se jo veç qi Knjazë Nikollës
Nuk i lajn kurr pagë e t' ðhetta,
Por se as Mbretit të Stambollës
S' ðuen me i bâ mâ tungiatjeta,
E se ðore ðuen me i ðalë:
Se Shqypnín nuk po e kisht' falë
Perenðija per çerkez,
Turq, manovë, likurazez;
Por per ðo sokola mali,
Qi «Shqyptarë» bota po i quete,
Per t' a gzue kta ðjalë mbas ðjali,
Dér qi jeta mos t' u shuete.
Turku fjalen e ká nðie:
Se ç' âsht mbushë aj me mëní!
Se eðhè lshue ç' ká mbí Shqypní,
Gjallë Shqyptarët aj me i perpî!
Por Shqyptari gjallë s' perpîhej
E as me u shkelë, besa, s' po lîhej,
Kúr po i mbushej menðja e vet,
Per Shqypní me bâ aj gajret,
N' ðashtë t' a msŷjn Krajl eðhè Mbret.
Eðhè kshtû t' janë kaperthye
Grykë per grykë Turq e Shqyptarë,
Pa ðhimë krenash tuj u thye
Si me thye kunguj nper arë.
T' i u ðha zjarmi atëherë Balkanit.

Shkjau: kah đrote se Shqypnija
Nji herë shkputë đore s' Sulltanit,
Mâ s' đo t' bijte n' kthetra t' tija,
Si atij hanger i a kisht' palla:
Mêrr e msŷn m' Turk fulikare,
E si đerrat me çakalla
T' janë mberthye, t' janë kaperthye:
Haju, ngaju, çaju, vraju,
M' pushkë e m' top gjuju batare,
Gjaku rrmè nper rrahe e qare,
E nper fusha e nper gajusha,
Dér qi s' mbrami, n' p'r at zhumhúr,
Zgjeđhe s' Turkut pshtoi Shqypnija
E đuel m'veđi, si đikúr:
Si premtue e kisht' Perenđija;
Por si đashtë, besa, lum vllau,
S' đo t' kisht' pasë as Turku, as Shkjau.
Se s' ká đashtë Turku lirí,
M' a mêrr menđja; veç un s' đij
Knjazë Nikollës kah gjith kjo zêmer
Arđhë i paska, qi nen thêmer
Rob Shqyptarët po đo me i shtrue,
Eđhè at tokë aj me pushtue,
Per të cillen vetoi motit
Shpata rrfé e nji Gjergj Kastrjotit?
E qi s' paska đert aspak,
Se Shqypní eđhè Karađak
Krejt me at punë po i late n' gjak?
Zêmra i arđhka prej Moskovit!
N' Petrograđ Cari i Moskovit
Nji bé t' mađhe po e kisht' bâ:
M'e nđie plak e kalamâ:

Se aj natë t' maðhe s' ðo t' kremtote,
Se aj kumarë as krushk s' ðo t' shkote:
Gostë as ðarsem nuk ðo t' ngrifte,
S' ðo t' u 'láte as ðo t' u krifte,
As ðo t' ðilte n' log t' kuvenðit,
Per pá i hî Stambollës permbrenðit,
Per pá kcye mbi post të Mbretit,
Me u bâ aj zot i tokës e i ðetit:
Eðhè Europës tregun m' i a pré,
Mos m'e lânë me shitë, me blé,
Mos m' e lânë me çilë kunð pûnë;
Por me bâ qi ajo perðhûnë,
Per me çue 'i grimë bukë te shpija,
Rob të ngelte n' kthetra t' tija:
N' ato kthetra me gjak zhye,
Msue gjithmonë n' gjâ t' huej me grrye!
Por, persè ishte 'i shkile e vjeter,
Si per fjalë ashtû per leter,
Mos m' i u gjetë kunð nji shoq tjeter,
Aj po e ðijte mirë e hollë,
Se isht' ðo pûnë me hî n' Stambollë:
Se isht' ðo punë Turkun me e thye,
Pa sharrue vetë mbrenðë me krye.
Pranðej xên aj me trillue,
M' shpînë Shkjenín Turkut m' i a lshue:
M' i a lshue m' shpînë Shkjét e Balkanit,
Qi me i qitë kta pûnë Sulltanit:
Me i qitë punë kta 'i herë mâ para
Me trazime e pûnë t' pambara,
E manðej vetë prej Rusijet,
Si harusha prej pusijet,
Me i rá Turkut fulikare,

M' e zhbî m' venð, m' e qitun fare;
Per pá bâ aj me menð pleqní,
Se me at pûnë boten unjí
Mujtte, nðoshta, m' e pshtjellë n' zí...
Kur ket punë e ká pleqnue,
Ká marrë trimi e n' oðë ká shkue,
Ká nðêjë m' tryezë e âsht vû me shkrue,
Me u shkrue miqve kah Serbija,
Kah Zagrebi e kah Sofija:
Me liðhë besen shkaf âsht Shkjá,
Mbí Buðin, m' Çanak-Kalá,
Eðhè, tok kta nðermjet vetit,
Mos m' i a ðá të keqen Mbretit;
Por m' e nzitë, por m' e merzitë,
M' i u varðisë si 'i ðitë per ðitë,
Herë per shtek, herë per kufî,
Tash me pêng, tash me pleqní,
Por gjithmonë, po, pá kanû,
Veç si t' mujën n' teposhtë m' e vû.
Masanðej, ky zogu i Shkinës,
Mêrr e i shkruen Knjazit t' Cetinës,
Mêrr e 'i leter i a angllatisë,
Me ðreðhí tuj i a qenðisë:
Ti, qi jé qaj Knjazë Nikolla,
Falmeshnðet Cari i Rusis.
Se zâ t' maðh per tý kam nðie
Qi jé trim e gerxhelí,
Qi jé burrë e kuvenðtár,
Me t' a ðrashtë hijen anmiku.
Por, me giasë, kjo fjalë s' isht' gjâ;
Pse, qe, ti m' at rrasë Cetine
Më ké nðêjë me 'i gjymsë opinge,

E jé bâ, po, gazi i ðheut,
Tue merzitë miq e kumbarë,
Veç e per bukë thatë në gojë.
Mje sa Turku, per brî tejet,
Dreðhun çallmen m' vetull t' sŷnit,
Derðhë shallvarët aj pola-pola,
Rrin e bân kokrren e pallës,
E as m' e pá ti s' munð t' a shofish
Per mbas koðers së pilafit...
Po a, thue, t' la tŷ kamba e ðora,
A se njitë jé nðoshta, m'rrogë,
Jo se hî ké bulkë n' e huejen,
Qi s' po nðihesh kunð per s' gjalli?
Mo', bre burrë, se nuk ká hije,
Urtë me nðêjë Cubi i Cetinës,
Eðhè n' shpí me e shkuem aj motin,
Tuj u nðeshë nper furka t'gravet!...
Po a s' t' a mbushë sŷnin Shqypnija,
Me ato male të maðhnueshme,
Me ato fusha të blerueshme,
Qi kurrkunð s' jé kah orvate,
Me i a shkye 'i skunðíll per veði?....
M' tê, krahthát, e mos rri fjetun!
Pse, pa luejtë ti kambë e ðorë,
S' t' nihmon Zot as i Shên Nkollë:
Por, ti luej, nafaka luej,
Ká pasë thânë aj burri i huej,
Sá per bukë e per fyshekë,
Piqu m' mue, se t' i qes vetë;
Eðhè ksulen vêne m' sŷ,
Se të nget Mbreti i Stambollës:
Nuk t' a lâ me t' prekë me pupel.—

Letren kshtû Cari e ká shkrue,
Eðhè mirë e ka palue,
E e ka mbyllë me ðýll të zí;
I a ká ðhânë kasnecit t' rí,
Me i a çue Knjazit n' Mal t' Zí.
Letren n' gjí ká qitë kasneci,
Ká thekë kambët aj sá munð heci:
Ká lânë mbrapa fushë e zalle
Kapercye ká bjeshkë e male,
Eðhè ðalë ká lum e shé:
Ká shtektue per ujë e ðhé,
Dér qi 'i ðitë, tue marrun ðilli,
Në Cetinë ká behë aj filli:
Shtjerrë opangat, grisun setren:
Knjazit n' ðorë kû ká ðhânë letren,
Me ðýll Cari si e kisht' mshilë.
Ká marrë Knjazi eðh' e ká çilë,
E ká çilë eðh' e ká knðue.
Trí herë rresht aj e ká knðue,
Trí ðit rresht eðh' âsht menðue;
Masanðej aj fjalë ká çue
Njatij Vulo Raðoviqit,
Kerkserðarit t' Vasoviqit,
Qi me ðalë me rá n' Cetinë,
Pá kqyrë shtek, pá kqyrun stinë:
Me flutrue si gjeraçinë,
Per me u pjekë me «Gospoðarin».
Njiky Vuloja Serðari
Kisht' pasë kênë nji trim i çartun:
M' e pasë ranðë toka m' e bartun.
Pá të pré kunð s' ishte marrë,
Pá fjalë t' tij ngarkue s' isht' barrë,

Pague s' ishte varrë as gjak,
S' kishte vû nuse ðuvak,
As s' isht' ðá gjýgj a pleqní.
Pse eðhe Turku i Malit t' Zí
Po e kisht' pasë shqype mbi krye,
Mos m' e lânë me pá me sŷ.
—Se eðhè 'i punë, ky zogu i Shkinës,
Po e kisht' bâ m' at uðhë t' Cetinës.
Paska mârrë e shi në rrugë
Per terthuer shtrîka nji strugë,
Eðhè i çueka fjalë terthores,
Qi shka âsht Turk i Cernagores,
Mos me mujtë m' e shkapercye,
Per pá lá 'i ðukat per krye—
Bre! kish kênë eðhè 'i farë burri,
Larg e larg me i ðajtun turri.
Ftyra e tij porsi ðuhija,
Sŷni i tij, tanë zjarm e shknðija;
Vetllat trashë ngerthye kulár,
Porsi lesh ðerrit bugár;
Vesh e m' vesh ðega e mustakut,
Si ðy korba liðhë per lakut;
Eðhe i mbrrîjte kryet më trá:
Burrë i atillë me sŷ m' u pá.
Veshë e mbathë e m' armë shterngue,
Kishe thânë se âsht lé ðrangue.
Se ktê Knjazi fort e ðote,
Fort e ðote eðhè e nðigiote;
Pse eðhè i urtë aj kishte nðollë,
Me i a pré menðja fort hollë.
Pranðej Knjazi i çueka fjalë
Në Cetinë per ngut me ðalë.

Eðhè Vulja bjen m' Cetinë,
Pá kqyrë shtek, pa kqyrun stinë,
Tue flutrue si gjeraçinë.
N' at Cetinë kúr Vulja zbriti,
Atê Knjazi mirë e priti,
Mirë e priti e n' oðë e qiti,
I qiti ðuhan e kafe,
Eðhè nisi kshtû t' bâjë llafe:
Kû jé Vulo, eh kopilane!
Se ti ujk, po, né na u bâne,
Ke s' po ðuke kah Cetina,
Kû ké miq e probatina,
Qi s' të nðrrojn me sŷ të ballit?...
Po a ké mûjtë?... a ké farë hallit?...
Si po t' shkon n' Vasoviq moti?—
Per jetë t' anðe!... si ðo Zoti,
Mêrr e i thotë Vulo Serðari;
Pse sivjet, lum «Gošpoðari»,
Nuk ká pasë toka valigë,
E ká arðhë nji kohë e ligë,
Sá nuk ðij si ká m' i u bà,
Per me pshtue ðo rob e gjâ,
Pse eðhè buka âsht tuj na lânë.
Hajt, eh qê'! Knjazi i ká thânë...
Se s' po gjên cubi me ngrânë...
Se s' po gjên skyferi mish...
Se ti e xjerrë koren ðyfish!...
Mjaft t' i bijsh nðoj venðit pré,
Se po e bân me lopë e qé,
Sá me mbajtë njerzt e kujrís,
Jo se mâ gjinðen e shpís...
A ðin shka, Vulo Serðari,

Nđiej shka t' thotë tý « Gospođari » ;
Pshtilli bashkë nja đisá cuba :
T' iđhtë si gjarpni nđer kaçuba,
T' letë e t' shpejtë si gjeraçina :
Eđhè Ishoj ti kah Vranina,
Per me vrá atà e per me pré,
Per me đjegun gur e đhé,
Mbrenđë tuj vjeđhë e tuj plaçkitë,
Tuj grabitë e tuj robitë,
N' đaç me natë e n' đaç me đitë;
Se un pranđej të kam çue fjalë,
Dér n' Cetinë nji herë me đalë,
Pse đishka mue tash m' ká kcye,
Prap me Turk me u kaperthye:
Prap me Turk, po, na me u vrá.
Pse eđhè as hije, tham, nuk ká,
Urtë me nđêjun Turk e Shkjá.
E kështû, tue ligjirue,
Krye më krye tuj biseđue,
Hollë e giatë e ká qortue,
Si me u sjellë e si me u prue,
Per m' e lá Vraninen n' gjak.
E si vesht janë mârrë me fjalë,
Knjazi m' bukë atê e ká nđalë,
Eđhè falë i ká đo pare ;
E i ká falë nji « xheverđare »,
Krejt n' argjan kanđakut ngrí,
Mos m' i u gjetë shoqja n' Mal t'Zí :
M' e đrashtë vjerrun në sergjí,
Jo mâ m' krah të nji luftarit,
Jo mâ n' krah t' Vulo Serđarit,
Qi isht' me bré hekur me đhambë!

At herë Vulja âsht çue në kambë:
Ká bâ Knjazit « tungiatjeta »,
Eδh' âsht nisë malit perpjeta
Uδhës me menδ aj tuj perblue,
Si Vraninen me shkretnue,
Knjazi ashtû si e kisht' qortue.

BKSH

KANGË E DYTË.

OSO KUKA

Zot, ç' ká thânë njaj Avði Pasha:
Paska mbetë Shqypnija m' vasha,
Qysh se s' léka mbrenðë nji ðjalë,
N' at Vraninë mue soð me m' ðalë,
N' at Vraninë, m' at t'zezë terthore,
Kû mbe'n shkret sá armë mizore,
Kû mbe'n ðjerr sá tokë gratçore,
Kû mbe'n vithnat pa bagtí,
Veç prej cubash t' Malit t' Zí,
Qi po vrasin ðjelmt e rí,
Qi po mârrin lopët me viça,
Qi po presin ðhênt me ogiça,
E po ðjegin kulla e stane,
E po thájn kaq zêmra nane!
Eh! po, Knjazi ke Cetina
Ka lshue cubat kah Vranina,
Per me vrá atà e per me pré,
Per me ðjegun gur e ðhé,
Veç si t' nisë ðegamë me né;
Pse ðushmani âsht tue nðersŷ,
Tokët e Mbretit per me i msŷ,
Per me i msŷ e me i rrembye.
Nji ðjalë m' voter t' m' ishte llâ,
Paçë m' i a lânë t' âmen me fshâ,
Paçë m' i a lânë motren me kjá:
T' mjeren moter, ehu! pá vllá,
E n' Vraninë un kjeçë tue e qitun,

Cubat Knjazit per m' i a pritun.
Por mue ðjalë nuk m' ká qillue;
E n' Shqypní nji ðjalë ðrangue,
T' cillit mos t' i ðhimbet jeta
Per Daulet e troje t' veta,
Fort kerkova e s' munð e gjeta.—
Kshtû ankoi Pasha turçelí.
Oso Kuka paska nðí:
Paska nðí, po, e kênka iðhnue:
M' sylah ðoren paska çue:
Me qitë m' Pashen ká menðue.
Por i urti kurr nuk ngutet,
Prej burrnís e jo prej tutet;
Pranðej Osja nðali ðoren,
E as m' e xjerrë s' e xuer mizoren,
N' fletë t' sylahit çatallue;
Veç pá i folë s' mujt me u ðurue:
Avðì Pashë, tha, mâ kaðalë!
Mos e thuej ðý herë at fjalë,
Se, per Dî'n e per Imâ'n,
T' bâj qi t' kjajë e zeza nânë!
T' bâj qi t'kjajë pa «exhel» tý nâna;
Pse n' Shqypní ká ðjelm si Zâna,
Qi per Mbret e troje t' veta
Nuk u ðhimbet gjâja as jeta:
E kû i lypë besa e burrnija,
Kû i lypë Mbreti e i lypë Shqypnija,
Kta mâ t' parët jânë n' fushë t' mejðanit,
Kta mâ të rrebët janë n'ballë t'ðushmanit:
Janë çelik per tef t' taganit.
Marre veðit kurr s' i lâmë!
Pá ksulë m' krye pa opangë në kâmbë,

Na per Mbret e per Atðhé
Per kanû, per besë e Fé,
S' ðruem me rá nðer pré të thyeshme,
S' ðruem me msŷ kalát e rrmyeshme;
E kahðo qi t' bjerë Shqyptari,
Shkon rrufeja tue e nðezë zhari,
Pushkë e besë psè na la i Pari.
E ti tash vjen ktû e na thue:
Se n' Shqypni nji ðjalë ðrangue,
Qi per Mbret e troje t' veta
Nuk i ðhimbet gjâja as jeta,
Fort kerkova e s' munð e gjeta...
Por s'ké faj; pse zâni i zí
Aj ká ðalë, po, per Shqypní,
Qysh se erðh Pasha turçelí,
Qse eðhè t' huejve soð Shqyptari
Qiri m' kambë ðo t' rrijë qyqari,
Si punue né s' na ká i Pari...
Por po i lâm tash na kto fjalë.
Në Vraninë, qe, un jam tue t' ðalë,
Cubat Knjazit me t' i a nðalë.
Veç t' i lypi un ðyzet vetë,
Dyzet vetë, po, ðjelm të letë,
Qi të ðesin kû t' zatesin:
Si munð t'léjn veç e n'Shqypní;
E po t' ap besen e Zotit,
Se, pa u ðjegë un n' flakë t' barotit,
S' ká me u lshue per t' gjallë Vranina.
Avðì Pasha kênka çue,
Osos ðoren ká shterngue:
Aferim, bre, ti Oso Kuka!
Se tý t' thotë fjala eðhè ðuka

Qi ké lé nji sokol malit.
Zgiðh kû t' jetë, po, pika e ðjalit,
Eðhè ðel ti n' at rranxë boke:
N' at Vraninë, kû t' zezat loke,
Qi kan mlue, ehu! ðjelmt e rí,
Qi kan kthye rejat n' gjiní,
Janë tuj t' pritë si ðrita ðiellin.
Foli Pasha. Buzës s' Cukalit,
N' krye t' javës, ðielli kur u çue,
Per me shnðritë mbí kobe të shekullit,
Kû e perbuzne shuen e ðrejta,
Qafës s'Kalás, qe, çeta e Osos
Po mêrr rrugen kah Vranina.
Çetë e vogel, por kreshnike:
Dyzet vetë mâ s' janë me t' njehun:
Djelm të zgieðhun n' mal e n' vrrî,
Jo per ðukë e per pashí,
Por per zêmer e trimní:
Oso Kuka na u ká prî.
Oso Kuka, 'i rrfé prej qiellet,
Shoq nuk ká kah vrân e kthiellet.
A she' 'i herë, ka' i bje sokakut,
Se ç' m' i bâjn t' gjith tungiatjeta!
Se ç' permnershem *xheverðarja*
M' i flakon mbí sup të krahit,
Si ajo rrfeja n' natë t' thellimit!
N' fletë t' sylahit—folé bollash
Çatallue i ká ðý kuburet:
T' mnerşhmet motra t' t' iðhtë taganit,
Qi nðermjet u rri kercnue.
Veshë e mbathë e n' armë shterngue,
Shtatin ðiv, e sý'n si zhgjeta,

Oso Kuka n' jelek arit,
Pash e m' pash po i bjen pazarit.
Njitë mbas tij vjen shpata e ðekës,
Soko Tona i Gurit t' Lekës:
Soko Tona, si Valbona,
Larg permenðë m' kto male t' ona,
Si per bukë n' shpí t' tij të ngranme,
Si per pushkë e besë të ðhanme.
Thonë se i ká nja trí nishane,
Trí nishane, me fermane
Per sherbim qi i bâka Mbretit
Ktej e anðej valen e ðetit.
Mbrapa i shkon qa' i biri i t' mirit,
Taro Pllumi i Jegumirit.
Mbanðej vînë ðý rê mizore,
Dy ðjelmoça prej Zagore:
Kaçel Doða e Kerrni Gila,
Rritun mocë si karajfila.
Ehu! bre Oso, Oso-rrfeja,
Ç' kan me t' namë ðý vasha t' reja:
Ç' kan me t' namë ðý bija nane
N' ato mrize e n' ato stane,
Kúr, kercunat, kan me nðí,
Se ké zgieðhë ðy ðhanðrra t' rí,
Me i perpjekë me Mal të Zí.
Po a thue e njef njat kime-zí,
Qi e ká ballin si siní,
Qi e ká sŷnin si ðuhí,
Qi i ká shpatllat si nji arí?
Aj âsht Çoku i Mar Kolë Dinit
Prej Kabashit t' Dukagjinit:
Trim i çartun, trim si Zânë,

BKSH

I pá tatë eðhè i pá nânë,
Dy gur njitë, thonë s' i ká lânë.
Per mbas ktij vjen çeta tjeter,
Do mâ t' rí, ðo prap mâ t' vjeter,
Por t' gjith mocë me trimëní,
Me trimní e me bujarí:
Veç, per ðukë e per pashí
Dán mâ n' shêj njaj Jup Qehaja,
Galo Keqi e Sinanaja,
Vuksan Gjeli e Met Zeneli;
E nðer t' gjith—porsì hýll ðrite,
Preng Markola prej Mirðite:
Lypë per pushkë ky e per pleqní
Q' mêrr prej Shkoðre e n' Peshkopí.
Veshë e mbathë e m' armë shterngue:
Thue se krushq po ðuen me shkue:
Nja mbas nja'i po i bien Pazarit,
Si ajo rê qi prej Tivarit
Njitet zí terthorve t' ona,
Per me shkrepë nðokahë t' e vona:
Eðhè kapen m' at breg Buene,
Kû n' nji lunðer u rreshtuene.
Venð n' at lunðer t' gjith kur zune,
Rrqasë âsht lunðra e veli u nðê,
Eðhè nisë âsht porsi si rê,
Tuj çá valen nper Liqê:
Tuj çá valen kah Vranina,
Kû po bâte nâm Cetina.

KÂNGË E TRETË

PREJA

Vall, kush ðin mue m' kallzue,
Pse kjo qyqja, zog i true,
Si mos kurr âsht tue vajtue
N' at Vraninë, n' at t' zezë krahinë,
M' breg t' Liqênit n' at koðrinë?
A mos kján hallet e veta,
Persè zí i shkon moti e jeta,
Bír as bí pá rritë e shkreta?
Qyqja vehten s' âsht tue kjá,
Bír as bí pse e mjera s' ká;
Por po kján ajo nji moter,
Qi ka mbetë soð qyqe n' voter,
Soð qi kputë i âsht kulmi i shpís:
Kján qat motren e atí Avðís!
Jo, po, âsht vrá, thonë, Avðì Hisa,
Mriz kah bâte nên ðy lisa,
Nên ðy lisa n' mal t' Vraninës:
E vrau Vulja, i biri i shkinës!
Njiky Vulja, 'i trim ðrangue,
N' at Vraninë fort âsht ranðue:
Nuk lên kál, jo, me shtektue,
Nuk lên çikë, jo, me u fejue,
Ke po i vret aj ðjelmt e rí,
Ke po i kthen nuset n' gjiní,
Ke po i veshë nanat në zí.
Eðhè u çueka, zogu i shkinës,
Me trembðhetë cuba t' Cetinës,

Me msŷ mrizet e Vraninës:
Po i isht' kênë kanðun mishi i ðhís:
Eðhè u nðeshka m' mriz t' Avðís.
Qaj Avðija vrik piskati:
Nðalo, Vulo, mustak-giati!
Nðalo, Vulo, me caruqe,
Pse s' t' i lshoj, jo, ðhít e kuqe,
Per pá e lá mrizin me gjak:
S' ruej un ðhí per Karaðak!
Eðh' e ðroðh t' zezen „*breshânë*“,
Qi e kisht' pasë moter e nânë,
Kinsè, i mjeri, zjarm me i ðhânë;
Por prej Zotit s' kisht' kênë thânë;
Persè i shkrepi n' ðorë „*breshâna*“,
Shì kur ðashtë s' ðo t' i a kisht' nâna.
Po, por Vùloja i terbue,
Qi per pushkë ishte i gatue,
M' „*karajfile*“ i u shterngue:
Dekun m' tokë e la pushue.
Eðhè u turr m' të i patenzoni,
(Shka as atij s' i a epte zakoni),
E i a zðeshi xhamaða'n
E i a xuer eðhè taga'n,
E i a muer pushken e giatë,
Si nðer burra s' âsht zanát;
Mbanðej ðhít i vên perpara,
Eðhè u grafë nper rrege e ara.
  Fort po nget capi i Vraninës,
Fort po e nðjekë cubi i Cetinës,
Fort po kján nji e bija e Turkinës:
Fort po kján e fort po fshán,
Dekun m' vig kah shef të vllán:

BKSH

—Kur ká ðalë qaj hylli i ðritës,
O vllau i êm, o vllá!
Mbí ato suka t' Poðgoricës,
O vllau i êm, o vllá!
Ti m' i a vûne pushken krahit,
O vllau i êm, o vllá!
Eðhè m' ðole m' ðerë të vathit,
O vllau i èm, o vllá!
E m' i a lshove zânin skjapit,
O vllau i êm, o vllá!
Me i lshue poðit e livaðhit,
O vllau i êm, o vllá!
Me i lshue m' ujë—m' at ujë t' Moraçës
O vllau i êm, o vllá!
Me i mrizue ke aj lisi i rrashit.
O vllau i êm, o vllá!
Qyqja motra tue t' kunðrue,
O vllau i êm, o vllá!
Porsì lis me ðegë prarue,
O vllau i êm, o vllá!
Lis me mâje të lulzue,
O vllau i êm, o vllá!
Rrite e mjera tue u menðue,
O vllau i êm, o vllá!
Se me ç' vashë tý me t' fejue;
O vllau i êm, o vllá!
Por qe Vùloja, 'i ðrangue,
O vllau i êm, o vllá!
Me tokë t' zezë tý t' ká martue,
O vllau i êm, o vllá!
Armë e petka tue t' shkretnue,
O vllau i êm, o vlla!

Nanë e moter tue t' zezue,
O vllau i êm, o vllá!
T' zezat qyqe tash këndojn,
O vllau i êm, o vllá!
Nanë e moter t' u nihmojn,
O vllau i êm, o vllá!
Pse mâ udhë per tý s' kundrojn.
O vllau i êm, o vllá!
Tash këndon nji zog i zí,
O vllau i êm, o vllá!
Kah t' flutrojë neper Shqypní:
O vllau i êm, o vllá!
Kurr ket pûnë un s' e kam ndî,
O vllau i êm, o vllá!
Se ká mbetë kund gjak pá u kthye,
O vllau i êm, o vllá!
A me pare a se me krye,
O vllau i êm, o vllá!
Veç ká mbetë njaj gjaku i Avdís,
O vllau i êm, o vllá!
Qyqja motra, vaj, e Avdís! —
Kshtû vajton të vllán Turkina:
E ndien Lqêni edhè Vranina,
Edhè e ndieka aj Oso Kuka;
Vaj'n e ndieka e m' kambë u çueka:
—Hani djelm! e ju vraftë buka!
Eh ju vraftë buka e Dauletit;
Eh ju dhaça ujët e detit,
Po s' u muer sod gjaku i Avdís,
Po s' i u kthye ndera Shqypnís.
Çou bre, Soko, e mund t' i xâmë!
T' mos t' i májm cubat me vjâmë,

T' mos t' i lâmë çikat me nâmë.
Proh! ti o Zot, kur na janë çue,
Mbathë e zbathë—si kan qillue
E i kan rrokun armët shqyptare,
Njato „*Itina*“ e „*xheverdare*“,
Njato t' bardhat n' zâ „*breshâna*“
E i kan njitë njatà tagâna,
E i kan vû njato calina,
Se ç' ushtimë ká marrë Vranina!
Porsì, kur ndokush t' i nguce,
Dalin grêthat jashtë biruce,
Njashtû turr per derë t' kaushës
Djelmt e Osos rrâjn drejt fushës
Kû kisht' krisë e zezë potera,
Motra e Avdís kû kjate e mjera.
Shoqi shoqin nuk po e pritka,
Por seicilli vrap po ngitka,
Thue se t' parit qi do t' veka,
Petku cohet do t'i u préka,
E jo mâ se po i pret deka!
S' âsht tue e drashtë, jo, kush rrezikun,
Kah per gjurmë po ndjekë anmikun;
Veç se i lngon setcillit zêmra,
Ke mâ e letë s' i ndolli thêmra.
Sŷt u qesin flakë e shkndija
Kah t' frigueshem, si duhija,
Qi kalon me t' rrebtë zhumhuer,
Fushës i bjen kryq e terhuer,
N' dorë tuj mbajtun pushkët arbnore,
Qi u flakojn neper terthore
Porsì rrfeja n' natë mizore.
Si 'i langue, qi, dalë me gjue,

Enðet malit pá pushue,
Dér sa t'jetë «per erë» pá u vû:
Djelmt e Osos njashtû ngasin,
Veç me cuba si munð t' hasin.
S' kerset, jo, nji pyllë mâ teper,
Kur mêrr zjarrë nðoj majes s' eper,
Si kerset Vranina e shkretë,
Soð qi i bien Shqyptarët e letë,
Vrap tuj ngá poshtë e perpjetë:
Thue se kambve u kan vû fletë.
Kur, qe, krisi 'i „*xheverðare*"
M' breg të Moraçës nðer ðo zhavare:
M' breg t' Moraçës ðrejt Bjelopoles,
Krisi pushka e Preng Markoles.
Preng Markola prej Mirðitet,
Nðer shokë t' vet porsì hýll ðritet,
I pau cubat aj mâ i pari,
Ke po majshin kah Ponari.
Ah! kaðalë, bre zogu i shkinës,
Se s' i a mêrr ti gjân Vraninës,
Me kênë vetë Knjazi i Cetinës!
Prenga Mirkos i vikati,
M' „*xheverðare*", eðhè i nðêi gati.
Krisi pushka, atëherë, batare.
Krisi „*ltinë* e *xheverðare*",
Eðhè ushtoi ðuhma e *breshânës*
Me u ðriðhë fmija n' zêmer t' nânës.
E pse trimi m' trim si t' hase,
E n' log Zânash si t' kersase,
Si t' kersase pushka, or vllá,
Rrallë pá gjak se mujn me u ðá,
Pavloviqi ktû eðhè u vrá:

Pavloviqi u vrá n' pushkë t' para,
Ka' u grahë ðhive neper ara.
Kúr pau Vùloja se shoku
I kje vrá, e se pataloku
Per tê s' isht' nji venð bejlegut,
I lshoi ðhít eðhè u nis bregut.
Me ðorë, burra!—sa i mujt zâni,
Briti Osja atbotë si ulâni,
Eðhè m' shpinë aj zhgjetë i u lshue
Me ðjelm t' vet, porsi 'i terbue.
  A ké pá nðo' i herë per seri
Se si, kur t' u bjerë skyferi,
Hikin pulat nper kaçuba?
Njashtû atbotë, hikne ata cuba.
Hikne cubat porsi zhgjeta,
Kush n' teposhtë, kush kah perpjeta,
Veç se Vulja, çue ðollâmen,
Aj aq shpejt s' e nðrrote kâmben:
Kisht' kênë trim, eh i bâsha gjàmen!
Por shka? soð s' i heci e mara,
Pse eðhè 'i shoq i a fiku Tara.
Tara Pllumi i Jegumirit
I rá krés shi njâjë mâ t' mirit,
Njajë ðjaloçit prej Zaçirit,
Tue e lshue ðekun m' ðo gjeth firit.
  Deh! moj Zânë, m' a thuej nji fjalë:
Kû e ka Osja eðhè nji ðjalë?
Kû e ka Osja at Kerrni Gilen,
Qi s' i a ðáj kunð „*karajfilen*"?
A thue ti, pse nðolli i rí,
E pse e ðí qi per tê n' shpí
Rreh nji zêmer plot ðashtní,

Nðoshta soð po i ðhimbet jeta
E rrin mshefët nðer shkorre e mbreta?
Nuk asht mshefë, jo, Kerrn Zagorja,
Kerrn Zagorja—rê mizorja;
Por asht nðeshë aj me Jovanin,
M' breg t' Moraçës tue ða mejðanin.
Desht ky Jovja 'i herë me hikun,
Por per vrap s' kisht' pasë kerrçikun;
Pranðej shokët e lane mbrapa,
T' cillt po hikshin me t' mðhaj hapa.
„*Urra!*" m' shpinë, atbotë, si bisha
I u lshue Kerrni neper plisha,
Neper plisha e bregut t' uj't,
M' „*karajfile*" m' nja tue e gjujtë,
M' nja tue e gjuejtë, por veç per ânë:
Gjallë me ðorë ðote m' e xânë.
Por me ðorë nuk xêhej ðjali,
Pse kisht' kênë nji sokol mali:
Kisht' kênë Shkjau, po, me trí zêmra!
Tek e nðieu Kerrnin te thêmra,
E hoðh pushken m' nji ferrmanë,
Eðhè xuer aj t' iðhtë tagâ'n,
Qi kisht' fikë mâ se nji nânë;
E t' u ðreðhë ka' i zagorjani,
Kshtû po mêrr e i thotë Jovani:
Mos t' rrêjë menðja, or trim i rí,
Se e koris Malin e Zí,
Tuj t' rá n' ðorë si nji baxhí;
Por, n' jé i armve e n' jé Shqyptár,
E per n' jé nðopak bujár,
Xír tagâ'n, e n' kjoftë gjykue,
N' bejleg kryet shkurtoma mue.

Vrik qaj Kerrni na i nđêi gati,
Na i nđêi gati eđhè i piskati:
Si tagan, si pushkë të giatë,
Jam Shqyptár, e i kam zanát;
Eđhè çubi i Malit t' Zí
S' ká per t' m' msue besë e burrní...
Por, merzitë mbasi t' âsht jeta
Me cubní e me pûnë të shkreta,
A ti ktû ké m' e marue;
Kerrni Gila pse m' thonë mue,
Eđhè xuer tagâ'n prej millit:
Ç' ka flakrue m' at rreze đillit!
E si pushken m' tokë e uli,
Báll per báll Jovos i đuli.
—Or Shqyptár, qi tash n' e vona,
Tuj perbuzun Fé e zakona,
Veç mbas shpinet msŷn anmikun,
Hec e shif si đređhë çelikun
Kerrni Gila e njaj Jovani:
Shif si đahet, bre, mejđani!
N' báll t' shoshojt ata si u gjeten,
Kryq taganat i zateten:
E si t' ishin flakë e agzot,
Lum e lum per t' Mađhin Zot!
Se ç' filluene me vringllue,
Si đý rrfé, ehu! tue flakrue.
Shkrepshin shknđija nđaj perpjetë
Porsi m' kullmë prej hekrit t' xetë,
N' ajr tagânat ka' u perpiqshin,
Kryet shoshojt atà ka' i nđiqshin.
Djersë e gjak xû me u kullue;
Por s' xû asnjâni me u ligshtue,

Mu mâ fort erðh t' u terbue.
Kur varrohet n' mal nji arí
A me pushkë a m' hekur t' zí,
Jo veç se prej ðhimës s' topitet,
Por mâ teper vjen e nzitet,
Eðhè msŷn, n' furí t' terbueme,
Me gjak t' vet armen t' ritueme:
Njashtu atbotë atà ðy trima
T' shpejtë kah ðora si vetima,
T' rrebtë ka' e sjellmja porsì rrfeja,
Mêrrshin turr me fuqí t' reja,
Tue terflluem e tue kercnuem,
Shkumë e gjak prej gojës tu' u shkuem.
Kur i a behë, qe, n' at fushore
Oso Kuka, rrfé mizore,
Kah po kthete asajta n' shpí
Me ðy rob eðhè me ðhí,
Qi kisht' marrë prej Malit t' Zí.
Oson Kerrni tuj e pá
Disi marre atbotë i rá
Ke nene s' kisht' pré anmikun;
Pranðej çon të prehtë çelikun
Eðhè e siell me kaq furí,
Qi t' kisht' nðeshë n' cub t' Malit t' Zí
Fíll per gjysë, tham, kje tu' e pré.
Por jetë-giatë cubi kisht' lé;
Pse nðermjet tagâ'n i a qiti
Me tê ðeken eðhè e priti.
Kur tagânat janë zatetë,
Fort shunglloi Vranina e shkretë.
Eðhè u kpu'n t' ðy per mjeðisit,
Si t' ki'n kênë ðý kranðe lisit.

« Jam nðermjet! » atbotë vikati
Oso Kuka eðhè u nðêi gati.
U nðêi gati me i shkatrrue,
Pse me ðorë kjenë t' u pushtue.
« Trima, mjaft pask'ni luftue:
Dikû veç nuk kà kênë shkrue. »
Zûni Osja atëherë me u thânë,
« Dikû shkrue veç nuk ká kânë
Njâni tjetrin ðekë me e lânë...
Prá, ti cubi i Malit t' Zí,
Prehi kâmbët e ðreðhò n' shpí,
E thuej nânës e nuses s' ré
(Per n' i paç ti kunð n' at ðhé),
Se per s' ðytit soð ké lé.
Jem' tue t'falë, po, n' ket ðitë t' soðit
Pse, me giasë, qi kênke roðit.
Por ket fjalë shokve m' u a thuej:
T' mos u rrêjë njaj Cari i juej
Se sunðon mbi né kurr Nika,
Per pá mbetë Shqypnija m' çika.
Nðoshta t' ðám na jem' nðer veti;
Por kû né t' na lype Mbreti,
Por kû Shkjau t' na ngasë n' venð t' t' Parve,
Per ket besë, fara e Shqyptarve
Turk e i kshtênë—mêrr vesht, or ðjalë—
Kan me u gjetun krejt me 'i fjalë...
Kshtû tha Osja. Atbotë Jovani
Njâ as ðý mâ nuk i a bani,
Por, si i a liðhen varrët e shtatit,
Rroku pushken e u nis shpatit:
Lum! e lum! po, kopilani
Pse i u kput n' at ðitë tagani...

U nis shpatit per Cetinë
E Oso Kuka per Vraninë,
Per Vraninë, kû knđote Zâna:
Ke bje đielli e ke mêrr hâna
Oso Kukë nuk bân mâ nâna
As n' Beglerë as n' Kapiđana!

BKSH

KANGË E KATERT.

VRANINA.

Vojti fjala ke Cetina:
Vall ç' po bân mbi Shkjé, Vranina!
Vall ç' po bân Vranina m' Shkjé,
Rob tue zânë e gjinð tue pré:
Tue pré gjinð, tue zânë hajðuka,
Qysh se ðuel njaj Oso Kuka!
Oso Kuka, 'i burrë Shkoðranë,
Shoq në Shkoðer, thonë, s' ká lanë
Per kah besa e kah trimnija,
Qi zanát i ká Shqypnija.
Kaleshan e sŷ-pergjakun,
Mje m' sylah e ka mustakun;
Ushton mali, thonë, kur t' flase,
Driðhet fusha kah t' vikase;
E kah t' ðreðhë të rrebtë tagâ'n,
Thue se rrfeja shkrepë per ânë:
Kaq vringllim aj shkon tuë i ðhânë!
Eðhè e ká nji *xheverðare*,
Xheverðare pushkë vrastare,
Qi, ke t' laje sŷni i njerit,
Me tê sŷ'n i a zier skyferit.
Burrë kaprroç e trim si Zâna,
Thonë me kmishë e bâni nâna;
Eðhè, thonë, ká lé ðrangue,
Pse trí zêmra i kan qillue,
E pse i ka trí pupla t' arta
Per nen krah të armve t' larta.

Prandej plumja m' tê nuk ngulet,
M' tê tagâni edhè perkulet:
Top me i rá shpirti s' i shkulet.
Ky n' Vraninë edhè ká zânë
Me njiqind e nji *breshânë*
Kû nji fjalë e paska thânë:
Se per t' gjallë rodi i Shqyptarit
S' i bjen n' dorë kurr Gospodarit.
Fjala Knjazit n' vesh ká shkue:
Edhè Knjazi na âsht idhnue,
Na âsht idhnue kur e ká ndí.
Thirrka Krenët e Malit t' Zí:
Njani arí, tjetri duhí,
Të gjith lé sokola malit:
E m' ledinë n' kuvend rreshtue,
Ngerthye vetllat m' shtek të ballit,
Folë u paska si tue ulrue:
Ká dalë fjala nper Cetinë,
Se 'i Shkodranë ká rá n'Vraninë,
N' at Vraninë, po n' at rranzë suket
Thonë ká rá 'i farë Oso Kuket.
Kaleshan e kime-zí,
Gjak e zjarm â aj sŷni i tí;
Edhè i ká nji parë musteqe
Kaçarrel e leqe-leqe,
Qi me i mrrîjtë mje m' fletë t' sylahit,
T' zez e t' trashë sá llana e krahit.
Ky edhè, thonë, ká lé drangue,
Pushkë as top mos m' e shinue,
As tagân mos m' e varrue;
E po thonë se ká zatetë
N' at Vraninë me dyqind vetë,

Me ðyqinð fatosa t' rí
Djelm të zgjeðhun n' mal e n' vrrî
Jo per ðukë e hijeshí,
Por per zêmer e trimní,
Qi e kan pushken tatë e nânë.
Ky eðhè 'i fjalë e paska thânë:
Se per t' gjallë roði i Shqyptarit
S' i bjen n' ðorë kurr Gospoðarit...
Prap po thonë se ky Oso Kuka
Paska zânun ðo hajðuka:
Do i ká zânë e ðo i ká pré:
S' lên me rá mâ Shkjá n' at ðhé.
Cubat vetë i paçë nðersŷ,
T' zezë Vraninen per me msŷ,
Vrasë e pré mos me i a nðalë,
Veç me Turk si t' nisi fjalë;
Pse Moskovi e ká pleqnue
Shqyptarín né me na lshue
M' Rozafat e m' Kishë Deçane,
Kû ðo t' mrrîjë megja serbjane,
Per me u gjetun Cernagora
Me Serbí bashkë ðora-ðora.
Kujtoj keq s' na kishte rá.
Shqypnín tjeter kan me e ðá
Bulgarija e ajo Greqija.
Pse, mbasi Shkjét e Balkanit
T' kenë pushtue tokët e Sulltanit,
E mârrë t' kenë ðo skele ðetit
Të kenë liðhë besë nðermjet vetit,
Ká m' i u ðhânë Shkjenís e mbara,
Ká m' u shtrue ura perpara
Dét e m' ðét m' u kapë Moskovi;

Ká m' i u thye Krajlnive hovi.
Por, qe tash, mbasi ká zânë
N' at Vraninë ky burrë Shkoðranë,
Nuk po ðij se kah t' i a majë:
Drue s' m' ká metë per soð uzðajë
Se i pushtoj tokët e Shqyptarit,
Si e kam pasë fjalen e Carit!
Kshtû tha Knjazi i Malit t' Zí.
Krenët po rrijshin tue e nðí,
Tue e nðie e tue menðue
Se shka Knjazi ish' tue ligjrue
Per Shqypní e per Shqyptarë.
Kur qe Mirkja, Krenësh së parë,
Po i thotë Knjazit: *Gospoðár*,
Fjala e Carit n' uðhë s' ðo lânë,
Pse ka ðalë nji burrë Shkoðranë
N' at Vraninë, n'at t'zezë krahinë,
N' breg t' Liqênit n' at koðrinë.
Pse, po kje se ky Oso Kuka,
Po âsht nji nieri qi e man buka,
N' mos e mârrët pushka e kurrkuej,
(Mjaft qi, i mjeri, munð t' a gjuej!)
Ká m' e marrë nji pushkë vrastore:
Pushka e babës *ltinë mizore*,
Qi ðer m' soð mue s' m' ká koritun,
Pse eðhè m' turk ajo âsht vaðitun...
Veç po e zâm se ket Shkoðranë
Gjallë as ðekë s' po mûjm m' e zânë,
Me gjithkta nuk ðo me thânë,
Se na s' e pushtojm Shqypnín.
Malazezt të gjith e ðín
Se n' Shqypní ká ðjelm si Zâna,

Qi mâ t' fortë s' po t' i bân nâna.
Me armë n' ðorë, si thomë na, lé,
Ânë e kanð permenðë mbí ðhé
Per trimní, per besë e Fé:
E pranðej p'r 'i ðitë Shqypnija
S' t' bjen n' ðorë, besa, lum Zotnija.
Por me kohë e me ðreðhí,
Me u kapë munðet Mali i Zí
M' Teqe t' Krús e m' Kishë Deçane,
Kû ðo t' mrrîjë megja serbjane.
Pse tue kênë se kan fillue
N' Shqyptarí soð m' kâmbë me u vû
Muhaxhír e Anaðollí,
Gjinð t' pá plang eðhè t' pá shpí,
Qi nuk ðín se shka u kje i Pari,
Zot e Mbret per t' cillt âsht ari,
E u lanë m' anesh ðyert bujare,
Dyert bujare t' tokës Shqyptare:
Njata krenë e kapitana,
Bajraktarë, trima si Zâna;
T' msuem per Mbret me ðhânun jeten,
T' msuem per venð me shkrî atà veten,
Per ket besë, kallxou kuleten,
Se Shqypnín ké m' e pushtue
Para se t' a keshë menðue.
Pranðej zên tash, *Gospoðár*,
Me qitë fitme nðer Shqyptarë;
Pse me kohë e ðhelpëní
Ké m' u bâ Krajl mbi Shqypní.
Nðoshta nðoshta eðhè mbi Serbí...
Por na as tash harû s' po t' rrím:
Sá mâ shpejt n' Vraninë po t'bím,

Me u perpjekë me at Turk Shkoðranë.
Un po t' bie me Cetinjanë,
Cetinjanë nja shtatqinð vetë,
Qi per gjâ s' e bâjn ket jetë:
Si me ðekë ashtû me metë.
Manðej t' bjerë Gjukoviq Pera
Me nja katerqinð pushkë tjera,
Katerqinð Bijoca t' rí,
Qi janë Ora e Malit t' Zí.
Kam uzðajë se me kto çeta
N' sukë t' Vraninës un porsá t' veta,
Kam me ngulë m' tê *Trobojnicen*,
Kam m' i a vû Osos *kapicen*,
N' kjoftë se kryet s' i a pret tagâni,
Si n' Cetinë ka ðalun zâni...
Pse pernðryshej, kam m' i a prû
Kryet n' Cetinë, t' ngulun m' nji hû...
Kshtû tha Mirkja, Kapitani.
Ver me gojë kush mâ nuk bani.
Atëherë Knjazi i Malit t' Zí
Mêrr e u thotë: Sokola t' mí,
Bini, pra, n' Vraninë me ushtrí,
Me sa t' ðueni ushtarë të rí;
Por Vraninen m' a pushtoni,
Osos kryet por m' i a shkurtoni.
Sá per *fitme* e per ngatrresa
M' lêni mue, perse, qe besa,
Me pak pare e tuj gergá,
Át e bír un kam me ðá:
Jo se mâ bajraqe e fise,
Qi, q' se mora menð e shise,
Un t' bashkuem menð nuk i majë...

Oh! po tash munð t' kem' uzðajë,
Se Serbija e Cernagora
Kan me u gjetun ðora-ðora
Me Greqí e me Bullgarí,
Si n' Moskov â bâ pleqní.
Por Vraninen m' a pushtoni!
Osos kryet por m' i a shkurtoni!
Foli Knjazi, e Krenët u ðane,
E n' Vraninë, mbi *xhebehâne*
Zû me krrokë nji sorrë kob-zâne.
  Deh! moj Zânë, pásh njato kroje,
Pásh currilat neper prroje,
Pásh bylbylat e Prenðverës
E pásh t' amlin fllað të erës
E p'r at voes, qi bje prej qielle
E pásh lulet ðranðofille,
Deh! m' kallxo a po t' vjen keq,
Se e ðau Knjazi soð nðer Pleq
Trup nji ushtrí n' Vraninë me çue,
Osos kryet per m' i a shkurtue?
Mue m' u kputshin fletët e krah'e
Mue m' u bâshin prozhmet rrahe,
Mue m' u shuejshin kângë e valle,
Kângë e valle eðhè zavalle
Mbi njato ruðina t'buta:
Per mjeðis mue m' plasët lahuta,
N' paça ðhimë a kurrnji grimë,
Pse po i pritet Osos kryet,
Pse po i erren të ðy sŷt:
Krye n' Shqypní mos metët pá u pré,
N' kjoftë se n' shekull aj ká lé,
Per me u vû mbí tê *kapica*

Me njat shkrolë qi e shkroi Nikica!
Por m' lingon mue shpirti e zêmra,
Shtati m' ðriðhet mje ke thêmra,
Ke po nðiej un kob të rí:
Qi i ká metë soð Malit t' Zí,
Per me ðá t' mjeren Shqypní,
Kû kan lé e kû jânë perkunðun,
Prej kah shekullin e kan tunðun
Burri, Leka e Kastrijota,
Para t' cillve shuete bota:
E Shqyptarët porsi t' hutue,
Me ðuer m' í rrín tue shikjue,
Thue se 'i menð qiella e ká ðá,
Rob me nðêjun kta nen Shkjá:
M' i u shtrue Knjazit ðheu i Shqyptarve,
Shtrêjt fitue me gjak të t' Parve!...
Ehù! mallkue kjoftë njaj n' Shqypní,
Kjoftë mallkue, po, a plak a i rí,
Qi per Mbret e per lirí,
S' çohet soð me armë mizore,
S' liðhet soð me besë arbnore,
Per me ðhânë mâ para jeten,
Per me shkrî mâ para veten,
Se me rá fisi i Shqyptarit
N' thoj t' pangîshem t' *Gospoðarit.*
Shka? a thue n' kângë se ká me u vû,
Se pá pushkë e nðêjë harû
I rá Knjazit n' ðorë Shqypnija,
N' zâ kah besa e trimënija?
Jo, per Zotin! Para toka
E perpîftë me male e boka
E me lume e fusha t' gjâna:

Per tê ðielli u errtë e hâna!...
O zotnít e Shqyptarís,
O ju krenët eðhè t' Malcís,
Pashi at Zot e at êmnin t' uej,
Mos lakmoni pares s' huej:
Saðo vonë me pasë per t' shkue
Mbi ðjelm t' uej ká me gjikue!
E ju, t' cillve i Bukri i qillve
U ká zgieðhun me i prî nirit
Ravës s' amshueme t' t' naltë Empirit,
Qi â e lirís e e s' Drejtës pasqyra,
Kinie n' menð: per jú ðetyra
S' âsht me mjelë veç ðelet t' ueja,
S' âsht me mkâmbë veç gjûhët e hueja,
Por me at Fé, qi kem' prej qillit,
Por me t' barðhen ðritë t' Unjillit,
Mrenðë ðashtnín m'u a nðezë Shqyptarve
Per kah giûha e venði i t' Parve :
Qi Shqypnija t' jetë e vetit,
Qi Shqyptarët t' sherbejn nja'i Mbretit:
Qi per Mbret e troje t' veta
Mos t' u ðhimbet gjâja as jeta,
Por të ðesin, si Oso Kuka
Qi âsht tue ðekë, ehu! n' ato suka!

KÂNGË E PÊSTË

DEKA

Kish t' a ðíej ç' ká aj Oso Kuka,
Qi tue i shkue s' âsht sanðe buka.
S' po i shkon buka as mishi i ðashit:
Kot nget tryezës â nðêjë per rrashit,
Tue perðreðhë njato musteqe!
Thonë, ká pá nji anðerr t' keqe.
Anðerr t' keqe, thonë, ká pá
Mbramë, qi shkoi, porsa ká rá.
Ká pá n' anðerr se prej Rjeket
Kênka nisë nji hije ðeket
Nðezun flakë, si flakë lugatit,
Qi, tue hecun fushës e shpatit
E nper kneta e nper zallina,
Fill po vîte kah Vranina.
Kúr n' Vraninë ajo ká mrrî,
N' *Xhebehâne*, paska hî,
Eðhè i ðhânka zjarrë barotit.
Kur ká ðhânun zjarrë barotit,
Ká plasë kulla e ká marrë gjâmë,
Âsht ðriðhë toka per nen kâmë,
Ká ushtue Lqêni, mali e lumi,
Eðhe Osos po i ðel gjumi.
Pá ket anðerr Oso Kuka,
E pranðej nuk po i shkon buka,
S' po i shkon buka as mishi i ðashit,
Kot nget tryezës â nðêjë per rrashit.
Po, s' han bukë, veç sá me thânë;

I lán ðuert e ðel m' njânë ânë,
Per urë voters pshtetë m' njâ'n brî,
Tue menðue, ðuhan tue pí.
  Sa rrin Osja tue menðue,
Bukë ðjelmnija kan marue;
Çuene tryezat e i pështeten,
Rrokull oðës manðej zateten,
Kush tue ðhênë, kush tue kuvenðë,
Kush tue luejtë *cic-mic e hâne,*
Kush tue lye nðo'i çark breshâne:
Nji tagâ'n m' unuer e mrefë,
Fushekët tjetri m' vezme i njefë.
Kur zên Osja atje mâ vona:
Kqyre at shpatull, Soko Tona,
E na thuej a ðifton gjâ,
Pse ðishka nakel m' âsht bâ...
Jo, po, shpatlla keq ðiftote:
Luftë kah *maja* ajo kallxote,
E ke *penða* ðisá vorre,
Tym e gjak neper oborre.
Pranðej Soku erðh e u vrâ
Kah po e kqyrte m' ðritë pá zâ.
Nðoshta shpatlla, tha, s' â gjâ
Pse per nðryshej fort ká giasë
Se na luftë kemi me pasë;
Se shum nieri ká me u vrá:
Shum ðo vorre jam tue i pá...
Por prej luftës Shqyptarët nuk tuten.
Merr, Kaçel, njiherë lahuten
E na thuej nji kângë shqyptare;
S' majm na zí pá na qitë fare!
Muer lahuten n' ðorë Kaçeli,

M' tê *magjarin* n' venð 'e ngeli
E, mbasi per zâ atê ujðisi,
Kështû kângës atbotë i a nisi:
Kish' ðalë nji Harap prej ðetit,
Trim i zí e belagjí
Eðhè qitka 'i porez t' ranðë:
Ka trí bukë pagaçë per shpí,
Shtatë masë vênë per ðitë me i pí,
Ka 'i taroç per mish të zí,
Ka nji ðash n' mjesðitë m' i a pjekun,
Ka nji skjap per ðarkë m' i a repun.
Njiqinð vetë n' mejðan ká pré,
Njiqinð vithna qiti faret,
Njiqinð shpija eðhè ká ðjegun.
Kur vojt renði n' Shqyptarí,
Njatij Gjergj Elez Alís,
Leter t' vrashtë i paska çue:
Nðiej, ti or Gjergj Elez Alí,
Mbas ðý javësh si t' bjerë kjo leter,
Ti n' mejðan mue ké me m' ðalun;
Pse tý kullat ðo t' i ðjegi,
Mal e vrrî pse ðo t' i shkeli,
Dhên e ðhí pse ðo t' i mjeli,
Pse eðhe gruen rob ðo t' a mârr!
Letra Gjergjit n' ðorë ká rá:
Eðhè Gjergji fort â vrâ,
Fort a vrâ kur e ká knðue.
Dý javë vehten e ká majtun,
Bukë prej ðjerrit aj tue hanger,
Mish taroçit aj tue ngrânun,
Vênë trí vjeçe eðhè tue pí:
Eðhè atin e ká majtun

Tagjí urizit n' strajcë tue i qitun,
Vênë me pí per ujë tue i đhânun.
Krye đý javësh, mushun đý javë,
Vehten Gjergji e ká provue:
Nji lis t' mađh kish' pasë n' oborr;
Me đý đuert Gjergji e ká kapun,
Me gjith tokë eđhè e ká shkulun,
Opèt n' venđ eđhe e ká ngulun.
Kênka mbathë e kênka veshun:
Paska veshun petkat arit,
Paska njeshë shpaten florinit;
Zgiđhka gjokun pullalí,
I a vên frênin treqinđ pullash,
I a merthen me shtatë kollana,
Eđhè nânës aj po i bân zâ:
Hallâll, nânë, ti me m' a bâ
Mirë e keq, shka kemi folun!
E i ka puthun nânes đoren.
Amanet, morì ti loke,
N' kjoftë gjikue me m' pré Harapi,
Lot per mue ti mos me đerđhun!
—« Hajt, mor bir, Zoti të ruejtët,
Se s' t' kuritë, jo, lokja e jote.
E ká mârrë topuzin n' đorë,
E ká hypun mbi shpinë t' atit,
Eđhè â nisun per t' giatë shpatit,
Tue zbarđhë đrita prej sabahit
I ká vojtun n' đerë Harapit.
« Nađja e mirë, Harap i zí!
Nuk ké ngae me nđêjë sođ n' hî,
Por çou e đel n' at fushë t' mejđanit,
Sođ đý javë si m' ké çue fjalen;

Soð tý kryet ðue me t' a pré!
Kur ká pá Harapi i ðetit
N' ðerë njat Gjergj Elez Alín,
Shif shka bâni atëherë Harapi:
Lkura buejsh per at ká liðhun.
Åsht tutë ati i Gjergj Elezit,
E kah Gjergji paska shkue.
Mos u tut, bre zogu i atit:
Gjâja e coftë kurrgjâ s' munð t' bâjë.
I âsht turrë Harapi i zí
E m' topuz m' tâ eðhè ká shtí.
Gjergji kryet por e ká ulun:
Permbí krye topuzi i rrshiti.
T' i u ðroðh Gjergj Elez Alija:
Dalë-kaðalë, Harap i zí!
Se m' thonë Gjergj Elez Alí.
E m' topuz m' tâ eðhè ká shtí.
M' lug t' ðy krahve i a ká njitun,
Tre pash para m' ðhé e ká ngulun.
Dekun m' tokë rá atbotë Harapi.
Kà marrë ðjali eðhè ká zðrypun,
I a ka pré ata krye të zí.
Hukubet Zoti e kisht' falun:
Trí pllâmë buzen kishte pasun;
Kisht' pasë veshin sá 'i zhgun burrit:
Sá ðy vetë me tê me u mlue.
Kur ká nðie Mbret Sylejmani,
Paska shkrue m' at ðerë Stambolle:
Trima ká e trima s' ká,
Por si ká trima n' Shqypní
S' i ká Krajli as s' i ká Mbreti,
S' i ká toka as s' i ká ðeti.

Kshtû Kaçeli po kënðote;
Rrokull oða po e vezhgote,
Po e vezhgote tue kënðue,
Veç se Osja, trim ðrangue,
Veshin kângës s' i a kishte vû:
Kânga at natë s' isht' tue i pelqye;
Pranðej kânga kur u krye,
Zêmra t' knðoftë! s'i tha Kaçelit,
Veç se i thotë, po, Met Zenelit:
Mêrr Vuksanin e Sinanin,
Eðhè mêrr Kerrn Zagorjanin
Eðhè ðilni sogje n' vá;
Pse mjesnatë tash â tuj rá,
E thonë Shkjau se besë nuk ká...
Kshtû tha Osja, e sogjet ðuelen,
Osja e ðjelmt me fjetë u ulen.
Rá me fjetë, njaj Oso Kuka,
Por s' po flên, jo, Zeliq Gjuka,
Nuk po flên as nuk po kotet:
Nja'i pûnës s'fortë, me giasë, po i zotet;
Pse ka herë ðikah â nisë,
Me nji strugë per krye mertisë,
Vall, moj Zânë, a ðin me m' thânë
Se kû Gjuka ðon me zânë,
Qi nper terr ká ðalë në vá
Thekatueshim uðhës tue i ra?—
Zeliq Gjuka, nji zog shkinet,
Nji zog shkinet prej Vraninet,
Kah Prevlaka kàmbët po i thekë,
Me qat Mirkon per m' u pjekë;
Pse qaj Mirkja i Malit t' Zí
Paska ðynðë nji t' maðhe ushtrí

Eðhè ðashtka, n' nâtë t' pá hânë,
Mrenðë n' Vraninë sanðe me zânë:
Pranðej Gjukos fjalë i çueka
Me i prî ushtrís nðer ato suka.
Eðhè fjalës i nðêjka Gjuka,
Pse, pá knðue gjelat e parë,
Aj na â pjekë m' Mirkon Serðár,
Na âsht pjekë, po, m' tê trathtari,
Shtrêjt pague pse e ká Serðari.
Por nuk ðí a â menðue mirë,
Se n' ushtrí jânë krenat lirë...
Mbasi shêjzet pa'n prenðue,
M' kâmbë ushtrija atbotë u çue,
Per me u nisun kah Vranina.
Shtatqinð pushkë qi çoi Cetina
E qi Mirkja u kishte prî,
Tokës u nisen ví e ví
Bregut t' Rjekës s' Cernojeviqit,
Tuj shkue vister mbas Zeliqit;
E ato katerqinð pushkët tjera,
Qi u kish' prî Gjukoviq Pera
Rjekës u nisen mbi lunðrica
Tuj vozitë kahë Çakavica,
Per m' e msŷ t' zezen Vraninë
N' báll t' Lesenðers—n' at krahinë.
—Ehù! moj Zânë, pásh të ðy sýt,
Shkomi Osos tash te krýt,
Eðhè m' vesh atij m' i thuej,
Si nper tokë e si nper ujë
Ká çue Knjazi m' e rrethue,
Kryet atij per m' i a shkurtue!
Por, n' ðaç, nðal; pse Osja fjetë

Nuk â, jo, me kater vetë
Qi i ká qitë aj sogje n' vá.
Vetë Moskovi atŷ me zânë,
Pá i a zjerrë gjumin s' e lânë;
Pse kû nðolli Met Zeneli
Met Zeneli—e Vuksan Gjeli,
E aj Sinani—e aj Zagorjani,
Atŷ fusha ká marrë gjâmë
Atŷ toka â ðriðhë nên kâmë!—
  Hylli i Dritës atbotë tue lé
Per me i prû ðheut shpnesë të ré,
Per me i prû s' mjeres Shqypní,
Ofshè, váj, nji kob të rí,
Kur qe Mirkja nðolli n' vá,
Po, a thue, sogja s' e ká pá?...
E ká pá, s' ká nðêjë tue fjetun;
Por nðer prita ká zatetun,
Pushken Shkjaut per m' i a fillue,
Per shêj t' pushkës si t' jetë afrue.
N' ujë t' Moraçës tek behë ushtrija,
U zðath Gjuka,—atê e vraftë buka!
E vraftë buka si â tue e vrá!
Eðhè vaut ðesht aj me i rá,
Kesh me u kapun m' breg t' Vraninës,
Me u çilë shtek ðjelmve t' Cetinës.
Por kje rrêjtë i biri i shkinës!
Perse atŷ 'i farë Kerrni Gile
I nðêj gati m' *karajfile*,
Tue i a njitë shi m' lule t' ballit,
Tuj e ftofë shi m' rânë të zallit.
Po, tek qiti i Zagorjani
Kuku, majko! Gjuka bâni

E rá ðekun pik mâ i pari:
—Ashtû raftë gjithmonë trathtari!
Porsi kur nji burrë gjuetár
T' qese m' korba, grumllue n' arë,
E t' a vrasë nðoj korb të zí,
Çohen korbat per ajrí,
T' u pshtjellue e t' u perzí:
Njashtû ushtrija e Malit t' Zí
At herë xûni m' u pshtjellue,
Kur pau Gjuken ðekun shtrue.
Por, qe, rán prap trí *breshâna*
Trí *breshâna*—si trí Zâna,
N' zí tue veshun prap trí nâna.
Kur nji burrë t' a zblojë anmikun,
E t' a ketë në ðorë çelikun,
E çelik t' a kete zêmren,
Eðhè plum t' a kete thêmren,
Qi të ðese kû t' zatese;
Shum gerset atŷ potera,
Shum ðo nâna atŷ i thán vera!
Qe eðhè Mirkja kur ká pá
Se per báll kisht' priten n' vá,
« Bini ðjelm—ushtrís vikati,
Pse i ka arðhë Vraninës sahati,!»
Eðhè ushtrija at herë nðêj gati:
Krisi pushka atŷ batare:
Krisi *ltinë* e *xheverðare*,
Krisi *ðilke* eðhe *breshânë*,
Ushtoi L'qêni ânë e m' ânë.
Ah! gajret, bre, Met Zeneli,
Ah! qinðro, bre, Vuksan Gjeli,
Mos e lsho, mori Zagore!

Ngul, Sinan, bre, rê mizore!
Pse me gjasë, ke ðriðhet suka,
Åsht tuj arðhë tash Oso Kuka.
  Aman, Zot! kur Osja mrrîni
Si rê breshni krés s' njaj vrrini,
Me triðhetë e ðisá burra,
E zateti neper curra,
Se ç' kje nðezun flakë Vranina!
Atŷ qiellë mâ nuk u pá,
Atŷ pushkë mâ nuk u ðá;
Njekaq tymi erðh tue e mlue,
Njekaq gjâma erðh tue ushtue!
Rrihte *Itina* eðhè *ðuðumja;*
Porsi breshni vîte plumja:
Jitshin gjinðja neper kneta,
Neper kneta—e neper mreta
Tue rektue per nâna t' veta!
—Eni e shifni, oj nâna t' shkreta,
Eni e shifni 'i herë n' at vá
Djelmt e rí, qi atŷ u kan rá!...
Po, a ðro, 'irnenð, mori ju shkina,
I rritët ðjelmt ju kah Cetina
Per me u mbetun ke Vranina?
Per me u mbetë nen armë t' Shqyptarit,
Veç prej llokmes s' *Gospoðarit?...*
Kjani, at herë! s' kam ðertin t' uej,
Por, ke ata kan n' mjet nji ujë,
E ke n' báll kan ðisá curra
E nper curra—ðisá burra,
Qi per Mbret e troje t' veta
Nuk u ðhimbet gjâja as jeta,
Fort po ðrue se soð n' at vá

BKSH

Shum mâ zí kini per t' pá...
Tue krisë pushka pá i a ðá,
Tue korrë ðeka krena m' Shkjá,
Thue se shnðritshin n' qiellë ðy ðiella
N' ânë prej t' Lemit u kuq qiella.
E kuqë ishte eðhe Moraça!
E agoi ðrita. Neper kllaça
Kur pau Mirkja ðjelmt sharrue,
Me marrë frymë t' cillt ki'n harrue,
Aman, Zot, se ç' u terbue!
Oren xuer aj t' Karaðakut,
Xuer taga'n t' ðryshkun prej gjakut,
E tue britë porsi arí:
« Mrenðë, sokola t' Malit t' Zí! »
I rá vaut porsi ðuhija
E mbas si të gjith ushtrija.
Ah! kaðalë, 'bre, zogu i shkinës,
Krisi Osja n' curr t' Vraninës,
Se ké ðalun n' vá t' pa vá,
Se n' log Zânash jé tue rá!
Eðhè m' kambë atbotë u çue,
Me tagan në ðorë shterngue,
Fíll e m' ta urysh tue shkue:
Porsi ulâ, qi t' shofë anmikun
Se kah stroffli i nðên kerçikun.
Ehù! moj Zânë, po t' ishin nðeshun
Ata burra të kerleshun,
Qi mâ t' fortë nuk i bân shkina,
Qi mâ t' rrebtë s' i bân turkina,
Nðoshta zot nðrrue s' kish' Vranina:
Por n' qiellë nðryshej knðote shkrola!
Pse, pá u nðeshun kta sokola,

Briti t' maðhe Prengë Mar' Kola:
« Dreðho, Oso, n' *Xhebehane*,
Se na rá Shkjau pre' asajë âne! »
Me i rá tinzi 'i uk nðer berre,
Kah t' u prîjë nper male e ðjerre,
S' ðreðhë mâ shpejt, jo, nji barí
Kah anmíkun t' kete nðí,
Si m' atbotë ðroðh Oso Kuka,
Tuj u njitë perpjetë kah suka.
  Kjani, kjani oj Zâna, kjani
N' ato maje, kû ju hani,
N' ato kroje, kû ju pini,
N' ato hije, kû ju rrini,
N' ato valle, kû vallzoni,
Kjani e lott mos i pushoni,
Perse tash, ehù! n' ata curra
Kan me mbetë, ehù! njata burra,
Me aq kujðes qi i kini rritun,
N' armë e n' luftë qi i patët vaðitun:
Qi eðhè vetë i kini msue
Me msŷ anmikun pá u frigue,
Pá u frigue, po, me msŷ anmikun,
Nja m' ðhetë vetë me i bâ me hikun,
Mos me e luejtë p'r 'izet kerçikun!
Por shka t' bâjn soð s' janë tuj pasun:
Per gjith ânësh Shkjau u â rrasun.
S' kan shka bâjn? Po, a thue, munð t'ðesin?"
T' ðesin, prá, nuk kan shka presin;
T' ðesin, po, si u kan ðekë t' Parët
E t' a marrin vesht Shqyptarët,
Se â mâ mirë nen ðhé me u kjá,
Se per t' gjallë me nðêjë nen Shkjá...

Po, le ðesin—s' kan shka presin,
Pse, qe, Mirkja tash ðuel n' vá,
Kah Lesenðra eðh' â tuj rá
Tinzë, nper mal, Gjukoviq Pera
Me Bioca t' letë si era ;
E janë çue Shkjét e Vraninës
E janë bâ me ushtrí t'Cetinës,
Per me marrë soð Oso Kuken,
Qi me ta ka pasë ðá buken,
Qi u ká ruejtun mal e vrrí
Qi u ká mpruejtun erz e shpí :
Por, s' ðin Shkjau me mbajtë miqsí !
Aman, Zot, kur ðuel Serðari,
Se ç' kje nðezë Vranina zhari !
Aman Zot, kur mrrîni Pera,
Se shum krisi atbotë potera !
Por kur rán Shkjét e Vraninës
Shum u krisi plumja shpinës !
Porsi shé, qi m' nji natë gjâmet
Rritet turr e ðel prej âmet
Tuj ushtue—e tue shkumue,
Shkaperðerðhet nper zallina,
Ashtû u ðerðh Shkjau te Vranina,
N' valë Shqyptarët krejt tue i pershî.
S' lufton nðryshe e rrebtë kulshetra
E me ðhâmbë eðhè me kthetra,
Zjarm e surfull tue flakrue,
Kur ðrangojt t' a kenë rrethue;
Si i qinðron soð Shkjaut Shqyptari
Per ðhé t' amel, qi i la i Pari :
Kâmbë per kâmbë, tuj qitë pá ðá,
Tue korrë krena neper Shkjá.

U janë nđezun flakë breshânat,
U kullojn gjak n' đorë tagânat,
E u kullon gjak eđhè zêmra,
Veç se venđit s' u lot thêmra.
Por ç' đobí: điellí tue lé
—Isht' tue lé m' at đitë per Shkjé!—
I rán nđọre Shkjaut t' terbuem
Triđhetë t' vrám e đhetë t' shituem!...
O ata t' lumt, qi đhane jeten,
O ata t' lumt, qi shkrîne veten,
Qi per Mbret e venđ të t' Parve,
Qi per erz e nđerë t' Shqyptarve
Derđhen gjakun tuj luftue,
Porsi t' Parët u pa'n punue!
Letë u kjoftë mbí vorr leđina,
Butë u kjoshin moti e stina,
Aklli, bora e serotina:
E đér t' knđoje n' mal nđo 'i Zânë,
E đér t' ketë n' đét ujë e rânë,
Dér sá t' shnđrisin điell e hânë,
Ata kurr mos u harrojshin,
N'kângë e n' valle por u knđojshin.
E njaj gjak, qi kan đikue,
Bân, o Zot, qi t' jesë tue vlue
Per m' i a xé zêmren Shqyptarit,
Per kah venđi e gjûha e t' Parit!
—Po váli! Osja kû đo t' jetë?
Oso Kuka a mos ká mbetë?
N' *Xhebehane* ká zatetë!
Ká zatetë n' at kullë t' barotit,
Kû ká bâ êmnin e Zotit,
Se per t' gjallë nuk ká m' e lshue,

Shokët e vet per pá i pague
Triðhetë t' vrám e ðhetë t' shitue.
Kur pau Shkjau se pushka mêni
Si kah vau, si kah Liqêni,
E se mbetë s' kisht' Oso Kuka
Me tjerë t' vrám, perjashtë ke suka,
M' *Xhebehane* u turr m' at hera,
Si, kur t' lshoje kah Prenðvera,
Vrullet bleta çark njaj 'zgjonit,
Tue zukalë si rryma e prronit.
N' brohorí tue i lutë jetë Knjazit
Njiqinð vetë kcyen m' kulm t' pullazit,
Mâ t' permenðunt kah trimnija,
Njaq u njiten mbi frangija,
Tue thye muret n'gjak t' perlyeme:
—Por ká gioben shpija e thyeme!—
Krisi Osja atbotë si ulâni,
Mje m' Cetinë i vojti zâni:
«Ah kaðalë, Nikollë, t' vraftë Zoti!
Pse ktû i thonë *Oso baroti:*
Se s' ké pá Shqyptár me sŷ,
Se ðjegë vehten eðhè tý!»
Eðhè zjarrë i ðha barotit.
Aman, falë i kjoshim Zotit,
Kur ká ðhânun zjarrë barotit,
Se ç' â ðriðhë Vranina e shkretë!
Se ç' â hjeðhë kulla perpjetë!
Se eðhè L'qêni ç' ká gjimue
M' kalá t' Shkoðers tuj ushtue!
Qepra, tjeglla, gur e trena:
Kambë e trupen, krahë e krena,
Hî e tym e flakë e shknðija,

Shi mje m' Viri i hoðh ðuhija:
I hoðh ðuhmja shi m' breg t' Virit
Qepra, gur e gjymtyrë nirit.
  Eni, eni, mori Shkina,
Eni, eni te Vranina,
Mbliðhni vetë nper shpat e prrue
Ehù! kortarët e ðjelmve t' ue;
Eðhè msoni fmín mbas sotit
Mos t' lakmojn tokës s' Kastriotit,
Pse u bjen shtrêjt, qe besa e Zotit!
Njasi gjakut qi Oso Kuka
Soð ká ðerðhun ke ato suka,
Si per Mbret, si per ðhé t' t' Parve
Vlon se vlon nðer ðej t' Shqyptarve.
Prá, pa u ðjegun n' flakë t' agzotit
Si Oso Kuka n' kullë t' barotit,
S' ká me rá fisi i Shqyptarit
N' thoj t' pangîshem t' *Gospoðarit !*—
—Dielli n' cila kur u çue,
N' Vraninë s' parit u zhvillue
Trobojnica—kjoftë mallkue !

KANGË E GJASHTË.

DERVISH PASHA.

N' at Ylðiz tue thirrë Jacija,
Zbret te ðera Kapixhija,
Kapixhija i Abðul Hamiðit,
Per m' i a vû shulin ðerës s' ziðit;
Pse, posë n' han, po isht' punë e praptë,
Me nðêjë ðera naten haptë.
Kur, pa pritë, qe, shi m' atëhera,
Nji shtektár ja behë te ðera:
Nji shtektár me rryp shterngue,
Shpervjelë tirqit ðér në gjû,
Lagë e nðragë e ðjerzët tue i shkue:
Rrugë të largtë kisht' mârrë i shkreti!
Eðhe lypë me hî te Mbreti.
Po kush jé, more ti ðjalë?
Kush jé ti? kahðo me ðalë?
Kapixhija po i nep fjalë;
Se ktû po isht' puna me ðerë...
E s' muej mrenðë kêðo me shpjerë;
Jo qi mrenðë eðhe me t' shtî,
Se ðel prap, ðorzanë s' munð t' hî.
Se kush jam, pse m' pvetë nuk ké;
Se un veç hije bâj mbí ðhé,
Zên shtektari i ngratë tue fshâ:
Se un kam kênë e nuk jam mâ:
Kam kênë motit n' nám e n' zâ,
Kam pasë tokë e kam pasë gjí,
Kam pasë ðhên e kam pasë ðhí,

Kam pasë plemet me tagjí,
Si mâ i miri n' rrokullí.
Ofshe! soð, por, posë gjithkuej,
Un kam ngelë nên zgieðhë të huej
E mâ i keqi, nðêjë m' krye t' venðit,
M' a bân gjygjin jashtë kuvenðit;
M' i mêrr tokët aj, qi m' la baba,
Eðhe mue m' man mish per krraba,
N' ðaç per t' zí a n' ðaç per t' pjekë,
Gjithsi atij t' vîjë tue ju tekë...
Pranðej ktû, pash t' maðhin Zot!
Mos më rrek me fjalë ti kot;
Pse eðhe ngae me u tallë nuk kam,
E pse e zeza e kuej nuk jam,
Veç se n' kjosha e zeza e vetit...
M' prîjë e m' qit, po, para Mbretit:
Se mue Shkoðra më ká çue,
Per nji ðert un m' i a ðertue:
Per nji ðert e 'i kob të zí,
Qi i ká rá s' mjeres Shqypní,
Qýsh se i ká ðreqent kojshí,
Eðhè ngrofë gjarpnin në gjí...
Kapixhija eðhè i ká prî,
Fill te Mbreti atê e ká shtî.
Kur ká ðalë trimi te Mreti
Lagë e nðragë, si isht' kênë i shkreti,
M' të ðy giûjt atŷ aj ká rá
Eðhè kshtû ká nisë tue kjá:
Per jetë t'anðe, lala Mbret,
A ti mahe Mbret m' Shqypní,
A po Mbret âsht Knjaz Nikolla,
Qi i ká mbleðhë cubat n' Cetinë

E u ká prî ktej kah Shqypnija,
Eδhè mârrë e ká Vraninen;
Ká mârrë Zetë e Poδgoricë;
Na ká thye atjè në Kernicë,
Kû, mos t'kenke ajo Mirδita,
Qi m' i a nδalun aty hovin:
Si zânát pushken qi e ká,
Eδhè n' Shkoδer pat me t' hî,
Me u bâ krajl aj mbî Shqypní;
Perse Shkoδra, t' u ngjatët jeta!
Po ishte kryet e Shqyptarís.
Per jetë t' anδe, lala Mbret,
A hiq δorë ti prej Shqypnijet,
A se nδryshe çoe nji ushtrí,
Qi t' i bjerë Malit të Zí;
Pse kshtû gjallë mâ nuk u rrnueka!
  Ka nδêjë Mreti eδhè e ká nδie,
E ká nδie eδhè âsht iδhnue;
Çon e thrret qat Dervish Pashen:
Pa nδigjo, ti Dervish Pashë:
Ká arδhë puna tuj u trashë,
Tuj u trashë e t' u perzí;
Pse qaj Knjazi i Malit t' Zí
Ka çue m' kâmë, po thonë, nji ushtrí,
Eδhè δalë ká në Shqypní,
Ká mârrë Zetë e Poδgoricë,
Me Vraninë e me Kernicë,
Eδhè n' Shkoδer δo me rá,
Per me e bâ t' tanë venδin Shkjá,
M' e bâ Shkjá Shkoδren mizore!
Pshtielli bashkë pêsδhetë taborre,
Eδhè δel n' at Cernagore

E m' a bân Knjazin terbjet,
Qi Shqyptarët ká zânë e i nget,
E s' po i lên, jo, me gjelisun,
N' bjeshkë e n' vrrí aj tue u varðisun.
Mori e mjera Shqyptarí,
Si t' shkoi moti gjithmonë n' zí,
Si të shkoi moti tue kjá!
Vjetë per vjetë ti n' gjak tue u lá,
Vjetë per vjetë e muej per muej,
Herë n' gjak t' anð, herë n' gjak të huej,
Pa t' u nðrrue kurrkunð neshtrasha!
Qe, ky Pasha, Dervish Pasha,
T' rrebtë nji ushtrí në kamë ká çue
E n' per tý ðo me u pershkue,
Per me u nðeshë me Karaðak...
Per me t' lá eðhe 'i herë me gjak.
Po a njimenð thue, se Dervishi
Ket ushtrí nen armë e grishi
Per me arðhë me t' ðalë zot tý,
Eðhè hekrat me t' shperthye,
Qi ðermishë t' kan kâmbë e ðuer,
E t' majn rob tash s' ðí se kúr?
Jo, mo' e shkretë! Dervishi s' lot
Per me arðhë me t' ðalë tý zot
E per tý me Shkjá me u vrá:
Se aj zanát lirín s' e ká,
Se prej si, kahðo ká rá,
Kush s' ká knðue, veç se ká kjá.
Por aj vjen perse Stamolla
S' ðo qi t' hîjë n' Shkoðer Nikolla,
Pse ðo vetë, po, eðhè mbas sotit
Me t' majtë rob ajo si motit,

E, tue t' nðryðhun per nen thêmer,
Me t' ngulë shishin mâ kthellët n' zêmer,
Eðhè gjakun me t' a pí,
Me t' a shkimë jeten unjí,
E me t' lânë m' u kalbë mbí ðhé...
Po ti ðjelmt, Shqypní, kû i ké?
Kû i ké ðjelmt, qi sot per tý
M' armë me u çue eðhe me msŷ,
Me msŷ m' armë, po, t' prûjtë anmikun
E, pa ðhimë, m' parzme çelikun
Me ja rrasë, e Knjaz Nikollës
Me i ðiftue eðhe Stamollës,
Se Shqyptari â i zoti i vetit,
Se s' i shtrohet Shkjaut as Mbretit?...
Ah, po! ðjelmt, qi ti ké rritun,
Ata mohit tý t' kan rá,
Eðhè veðit i a kan njitun:
Njâni *Turk* e tjetri *Shkjá;*
Dikush *Grek*, ðikush *Zejbek;*
E kurðo qi u ká qillue
Kta per tý, jo, s' kan qinðrue,
Por per Mbret e per Turkí,
Por per Serb e per Greqí;
Aj, t' a máj Turkun n' Shqypní,
Ky, t' a bâj venðin Serbí,
Tjetri, Grekun t' a bí n' shpí;
Eðhè shitë tý t' kan per pare,
T' kan rá mohit per timare,
Per qyflleqe e per beglleqe,
Si t' kish' kênë ti nji grue hore
E jo nânë e zojë kunore,
Zoja e Gjergjit Kastriota,

Qi sá t' enδen stinë e mota
Me e nδerue ká rrokull bota.
E pranδej tash giatë e okolla
T' bijn Dervisha e t' bijn Nikolla,
E t' a lájn trupin në gjak,
E t' a zânë shpírtin tý njak,
Si mo' Zot mâ keq per tý,
Se ç' ké pritë me pá me sŷ,
Se ç' ké pritë me sŷ me pá,
Me t'poshtnue tý Turk e Shkjá,
Porsi t'ish' nânë e pa δjalë!
Ktû, Shqyptarë nδigjonie 'i fjalë:
A me hjekë soδ mní e resë,
Zêmer t' keqe e ç' δo ngatrresë,
Eδhè t' fortë m' e liδhë nji besë,
T' fortë m' e liδhë nji besë të Zotit,
Si Shqyptarët qi e liδhshin motit
Se nuk shiteni nδer t' huej,
Se qinδroni p'r Atδhé t' uej:
A se, nδryshe Shqyptarija
Ká me hupë, e Perenδija,
Po, t' a δini, ká me u vrá,
Tuj u lshue t' gjithve nên Shkjá:
Persè δita ká me arδhë
Dikû e zezë e δikû e barδhë
N' t' cillen Shkjau Turkut i bjen:
Eδhè Shkjau Turkun e then
E e ngarmon aj jashta Europet,
Me gjak t' onë, qi rrin e ngopet,
Tash pêsqinδ e δisa vjet:
Prá, at δitë Shkjau, po bâni e u gjet
T' δám n' mjet veδit, jue Shqyptarve,

E pá zéll per giûhë të t' Parvet,
Pá ðashtní per Atðhé t' uej,
Per ket besë, aj ðo t' u shuej,
Porsi shuehet krypa n' ujë;
Persè â trim e ðhimë nuk ká,
Per kêðo qi nuk âsht Shkjá,
Jo qi i ká per t' mârrë ðo uhá...
E mos pritni se vjen Mbreti,
Se vjen Krajli a vjen Dauleti,
Me ju pshtue prej thojve t' tí;
Pse, si thomë na ktû n' Shqypní:
Shka t' a hajë ujku nji herë,
S' e zên gjarpni kurrnjiherë...
S' jânë, jo, t' huejt qi e pshtojn Shqypnín,
Qi ja bijn venðit lirín:
Jânë Shqyptarët, e kurrkush tjeter;
Manie n' menð, pse âsht fjalë e vjeter;
E un pranðej po e vê ktû m' leter,
Qi, po kje se hupë Shqypnija
Per faj t' uej, kur t' rriten fmija
E t' uejt nipa: n' kje se gjallë
U a lên Shkjau nðonjâ per máll:
E ket fjalë m' „Lahutë t' Malcís"
T' a kënðojn, në frymë t' iðhnís
T' u a mallkojn shpirtin per s' ðekuni
E t' u namin rroc e koc;
Persè âsht ðam, po, pasha Zotin!
N' zí Shqypnija m' e shkue motin
E me fshâ ajo n' robní,
Tue pasë ðjelmt, qi per trimní
I permenðen n' fiset t' tâna,
Ke bje ðielli e ke merr hâna.

Hej, moj Zânë! si t' ðuket tý?
A thue shof un kurr me sŷ,
Se Shqyptarët ðo t' bijn m' nji fjalë,
Zot Atðheut kta per t' i ðalë?
Se mas flamrit kuq e zí,
Gegë e Toskë, fushë e Malcí,
Kan me ðalë nðo'i herë n' ushtrí,
Me ðerðhë gjakun per Shqypní?
Po, pse jo? Me kohë e pûnë,
Kû me enðire e kû me ðhûnë,
Gjâ pa u bâ nuk jet n' ket shekull:
Kshtû qi 'i herë çka ðukej mrekull,
Dán manðej si t' ishte lojë.
Jo, po; ðita ðo t' agojë,
N' t' cillen tok fisi i Shqyptarit
Ká me u mleðhë, eðhe barbarit,
Qi ðér m' shpírt e ka poshtnue,
Me armë n' ðorë ká me i ðishmue,
Se aj per t' gjallë s' i shtrohet kuej,
Se rob s' rri nên thêmer t' huej.
Por ðon kohë, moj zêmer valë,
Qi Shqypnija m' veði t' ðalë;
Pse vjen moti per kaðalë.
Per nji ðitë bîjn kpurðhat n' shí;
Por nuk mkâmet, jo, 'i Shqypní...
Pra, kto fjalë, tash, ktû t' i lâjm,
E prap kângës fillen t' i a zâjm;
Pse po nðiej ke atje kah Shkoðra
Fort po rreh trompeta e loðra,
Fort po ushton qaj Rozafati,
Dervish Pasha ke s' i a ngiati,
Eðhè n' Shkoðer i a ka befun

Me pêsðhetë taborre t' njefun:
T' tanë Harapë e Anaðollakë:
Per me e nðezë Cetinen flakë:
M' e nðezë flakë, eðhè m' e kallë,
Knjaz Nikollen me e zânë gjallë;
Eðhe liðhë n' Stamollë m' e çue,
M' e lânë mshilun në katue,
Kû rrin kali tue hingllue.
Heshtu, Zânë, mos qesh me mue;
Se merzitshim kam qillue!
Paj per t' gjallë s' liðhet Nikolla;
Se aj po i kisht' ðo ðjelm sokola,
Qi per Fé e lirí t' t' Parit,
Qi per nðerë të Gospoðarit,
Nðryshe s' bín, jo, n' fushë t' mejðanit,
Nðryshe s' rrâjn m' askjer t' Sulltanit,
Veç si krushku, qi shkon n' ðarsem:
T' tâna plumet presin m' parsem.
Pse eðhe atà e kan kanû,
Besë me Turk kurr mos me vû,
Mos me vû kurr besë as fé:
Me tê por me u vrá, me u pré,
Po ðuel aj nðo 'i herë m' at ðhé.
Jo qi vetë Knjazi i Cetinës
Po ishte trim, po, zogu i Shkinës,
E nuk liðhet per s' të gjallit,
Per me u mshilë te grazhði i kalit.
Shka t' i bâjm: anmik na e kemi;
Por të ðrejten ðo t' ja themi...
Pranðej vetë kishe me thânë,
Se eðhè teper ka per t' kânë,
Per Dervishin, n' mujtët me ðalë

Dér n' Cetinë, aj rrugës pa u nðalë;
Perse âsht mal Cetina e shkretë:
Duhet pûnë me u njitë perpjetë...
Jo, po; ðuhet, besa, pûnë,
Per me i hî Cetinës perðhûnë,
Pse, qe, Knjazi sa ká nðie,
Se Dervishi erðh n' Shqypní,
Fjalë ka çue Malit të Zí,
N' luftë me ðalun plak e i rí,
N' luftë me ðalun burrë e grue:
Burrat mirë nên armë shterngue,
Grát me kmesa e me supata,
Me kosh m' shpînë çikat e ngrata,
Per me i bartun bukë ushtrís,
Per me i ðalun zot lirís
Kunðra anmikut të lirís.
E pse rreth t' tânë Karaðaku
Âsht nji giûhe, 'i feje e 'i gjaku,
E nuk ðo veç Qeverín
Sa per t' ngopë me ár Parín;
Por ðo Atðhén e ðo lirín,
Do me shkue per ðitë mâ para,
Per kah ðieja e pûnët e mara,
Burrë e grue në kâmë jânë çue,
Eðhe pritat i kan zânë,
Ashtû Knjazi si u ka thânë:
Kan zânë pritat ânë e m' ânë
Burra, ðjelm, e grá, e vasha.
Qe, eðhe ðynðë âsht Dervish Pasha
Me pêsðhetë taborre t' veta
Eðhè mêrr rrugen perpjeta,
Tue rrahë loðra eðhe trompeta.

Dá ushtrín e ká n' trí çeta:
Njânen Ishon kah Poðgorica,
Tjetren ðerðhë aj kah Kernica,
Mêrr të treten per mas vetir
Giatë liqênit m' lunðra t' Mretit:
E si atà shkulmat e ðetit,
Qi, tue vlue e tue shkumue,
Tue gjimue e tue ushtue,
Vîn, planðosen per aní,
Herë per báll e herë per brî,
Tash tue e hjeðhun, thue, nðer rê,
Tash pingul neper kurrnê
Shul n' teposhtë tue e karraní,
Thue n' avis ðuen m' e perpî:
Shkrefë aj turrin per Mal t' Zí,
M' Veleçik e ðel m' Rumí.
Âsht nðezë zhari mal e vrrî.
Kerset topi, rreh havani:
Ká mârrë gjâmë të tânë Balkani.
Ah! kaðalë, bre Knjaz Nikolla:
Se ky â Mbreti e kjo â Stamolla,
Se me top e me *nizâmë*
T' ðjegin ðhén, po, per nên kâmë.
A me Turk ðeshte me u pré?
Qe, tash Turkun tek e ké:
Del, ðeh! rrugen me ja pré...
Por nuk ðie si ké m' u ðá,
N' paç vû sŷ me tê me u vrá;
Perse âsht trim, po, askjeri i tí,
Si mâ i miri nðer Krajlní,
Kur t' ketë krena qi me prî,
Të ketë bukë, barot të zí.

A nuk shef ? a ké verbue ?
Dervish Pasha ç' t' ká rrethue ?
Si n' menjêne t' ká shterngue:
Gjallë prej ðore s' ké me i pshtue,
Pse eðhe m' tý fort âsht iðhnue.
  Se âsht iðhnue Pasha i Stamollës,
Kish' me thânë se Knjaz Nikollës
S' po ja haka kurrkunð palla;
Pse, qe, atje, n' ðo karpa t' gjalla,
Rreth e çark aj permbí Rjekë,
T' tânë ushtrín e ká perpjekë,
Kû ðhanë besen per me ðekë,
Per me ðekë e per me u shue
E Cetinen mos me e lshue,
Per pá u bâ gjaku ðér n' gjûe.
Kan liðhë besen, po, n' mjet vetit,
Me bâ pushkë me askjer të Mretit,
Eðhe t' Parët mos me i koritun,
Qi, pa u loðhë e pa u topitun,
Kurðoherë me Turk jânë pré,
Per lirí, po, eðhe per fé.
Manðej ðá i ká çeta-çeta,
Rjekës tue i lshue malit perpjeta,
Kû s' ké veç curra e kaçuba:
Per kaçuba ka ðy cuba,
Per gjith curra ka ðy burra,
Ka ðy burra malazez,
Njeshun vezmet mirë per brez,
Njitë taganat në sylah,
Iðhtë *novicat* pshtetë per krah,
Sŷnin xhixhë e vetllat shllûngë,
Neje-neje kryet si bûngë,

Qi, 'iqinð herë me i rá supatë,
Nuk i a hjekë, jo, 'i ashkel t' thatë:
Por t' tânë menð e të tânë ðije,
Per me u pré me Turk Azije...
Dervish Pashës, manðej, çon fjalë:
Byrm! kuer t' ðuejsh, munðesh me ðalë,
N' ðaç per mik, n' ðaç per anmik,
Se mâ gati, se kam lé,
S' e njof veðin në ket ðhé:
Bukë e mish, barot të zí,
Si zanát qi âsht n' Mal të Zí.
  Shkon Dervishi tuj u shtŷ
Tuj u shtŷ e tue rremye.
Ka mârrë Zetë e Poðgoricë,
Ka mârrë Viri eðhe Kernicë,
Eðhe mârrë e ka Vraninen,
Oso Kuka kû ka metë:
Manðej kâmen aj ka thekë,
Per me ðalun neper Rjekë
E me e kapun te Cetina,
Kû kisht' çerðhen gjeraçina:
Kû kisht' trollin Knjaz Nikolla:
Eðhe trollin rreth e okolla
Me ja shêmë, me ja ðermue:
Nðanðë pash n' ðhé me ja gropue.
Por se shka kúr erðh me ðalë
Neper Rjekë me kapun mal',
Maðhi Zot, tŷ t' kjoshim falë!
Se ç' ká shkrefë atŷ potera,
Se ç' âsht nðezun lufta at hera,
Se shum gjaku eðhe ká shkue,
Shum *nizami* ká sharrue!

Kan metë gjinðja pa u rmue,
Me i ngrânë shpëzt e Karaðakut,
Qi eðhe lshojshin fort m' erë t' gjakut...
Msŷni Turku me fuqí;
Priti Shkjau me trimëní,
E ka' u nðeshen me furí:
Si t' u nðeshshin flakë e agzot:
Lum e lum per t' Maðhin Zot!
T' i a ðha vigma e t' i a ðha ushtima,
T' i a ðha krizma e bumullima;
T' nisi topi me gjimue,
T' filloi pushka atŷ me vlue,
T' u perlá Turku me Shkjá
Njâni m' tjetrin t' u nðersŷ,
Shoq me shoq t' u kaperthye,
Njâni msŷj e tjetri shtŷj:
Si ðy ðema báll per báll
Qi atje n' ðjerr a n' nðonji záll,
Kúr bâjn gjeðhet mriz prej s' t' zetit,
Kaperthye brynash n' mjet vetit,
Kukzue shpînet, bâ kulár,
Shtangue bishtin strumullár,
Dynðun pluhni rê n' ajrí,
Rrín t' u vrá me t' maðhe mní,
Dér t' i ðajë nðonji barí.
Dŷ herë Turku u kap në maje,
Dŷ herë Shkjau e lshoi nðer zaje,
Tue shtrue shpatin me Harapë.
Por, kúr s' tretit muer me u kapë
E me ðalë prap m' maje t' malit,
Kû n' Mal t' Zí kje pika e ðjalit,
I lshoi m' tokë at herë *shejshânat*,

Eðhe u çue e zuer tagânat,
E si bisha tue lurue,
Fulikare m' Turk u lshue.
E t' i a nisen me i krekcue
Kê me krye, po, e kê me kokë,
Tue i lshue shyt ðekun per tokë.
Atŷ Turkun e lshoi zêmra,
Eðhe venð s' i zû mâ thêmra;
Por u ðroðh e solli shpinen,
E n' teposhte e muer rrpinen.
T' i u lshue Shkjau mrapa per gjurmë,
E me vigme e t' maðhe zhurmë,
Vrap per vrap e turr tue e nðjekë,
Kê tue therë, kê tue lânë ðekë,
E ðermoi ðér poshtë në Rjekë,
Kû prap zhgjetë i vêhet m' shpinë,
Eðhe e ðbon e e qet n' Vraninë.
Kur me sŷ ká pá Dervishi,
Se Nikolla ushtrín i a prishi,
Fort nji herë aj na âsht iðhnue,
Ka shkrepë kâmët porsi i terbue;
Iðhtë *javerin* ká qortue;
Por, manðej, zgieðh nji *allaj* t' rí,
Nðer mâ t' mirët qi i kisht' n' ushtrí,
E ja qet Shkjaut mrapa shpinës,
M' i a pré rrugen e Cetinës.
Veç Nikolla, i biri i Shkinës,
Po kisht' kênë nji biramel,
Qi mâ n' Shkjá shoqi s' i ðel:
Pranðe' e pá me kohë rrezikun,
Eðhe u ðroðh e u vû në t' hikun;
Mori malin thik perpjeta,

ASH

Tuj u zhðukë me çeta t'veta.
  U zhðuk Knjazi, e Dervish Pasha,
Iðhtë ngerthye ato vetlla t' trasha,
Mori rrugen per Cetinë.
Vall, a hîn Pasha n' Cetinë?...
Nuk e ðiej a hîn n' Cetinë;
Por n' Cetinë e ðiej se s' rrin:
Diç po vlon atje n' Berlin...

BKSH

KANGË E SHTATË

KUVENDI I BERLINIT.

Deh! oj Zânë, tý t' kjosha true!
A thue ðin ti me m' kallxue,
Se ç' ká nðêjë tue bumbullue
Anðej larg kah Rumelija,
Ka' ajo Plevna e Bulgarija?
A kjenë topa a veç kjenë gjâmë,
Qi u ðriðh toka ashtû nên kâmë?
Besa, jo, pra nuk kjenë gjâmë
Qi u ðriðh toka ashtu nên kâmë;
Por kjenë topat e Rusís,
Kjenë havanat e Turkís
Qi bumblluen fushës s' Rumelís,
Nâtë e ðitë tue rrahë pá ðá,
Rumelín t' tânë n' gjak tue e lá
Kah na u pré Turku me Shkjá,
Me Miskov Turku ka' u pré.
Rrëmej gjaku shkulm mbí ðhè:
Si mjerë zêmra e atyne nânave,
Qi i pa'n ðjelmt atyne ânave,
Perse kryet nên grykë t' havanave,
Kur të rrahin kta batare,
S' i bân nierit, jo nji pare.
Bre mâ zí 'ðhe pat per t' nðollë,
Pse tue u rrasë kje Shkjau n' Stamollë,
Me zhbî Mbretin m' post të vet;
Veç se u rán Krajlat nðermjet,
Eðhe pushka tashti prâni.

Soð t' shtatët Krajlat e Sulltani
N' at Berlin na jânë bashkue,
Na kan nisë me e biseðue
Se si pûnen me e venðue,
Per me vû paq eðhe besë,
Per me shue luftë e ngatrresë,
Zêmer t' keqe, mní e resë,
Tue ngulë gúr, tue ngulë kufî,
Per gjith venð, per gjith mbretní,
Giatë Balkanit m' Dét të Zí.
   Por tue kênë se besë e fé
Nuk po kisht', jo, soð mbi ðhé,
E se i forti, n' armë merthye,
Aj po kisht' gjithmonë arsye,
Un tue e pasë jam ktû ðo frigë
Se na bîn nðo'i pûnë e ligë
Per Shqypní e per Shqyptarë:
Ke kta s' kan miq as kumarë,
Qi me e folë per ta nji fjalë,
Qi me hî atŷ zot me u ðalë.
Pse, eðhe qe, qaj Knjaz Nikolla,
Lshue ðollamen pola-pola,
E me 'i strugë të gjânë ðŷ pllâmë,
Me 'i kosh rrethe neper kâmë,
Shkye shallvarësh mbî kupë të giûnit
Me ju ðhimët gurit e ðrunit:
Aj po u ðel Krajlave para,
E me fjalë e ðokrra t' mara
Po ja nisë atŷ me kjá,
Se aj tokë buke nuk po ká,
Bjeshkë e vrrî se atí i jânë thá:
I jânë thá e i jânë shkrumue,

Të tânë shkam e rrasë e lmue,
Pa nji kallzë, pa nji shkop ðrûje,
Sa qi poplli, rreshkun ûje,
Âsht ka' i ðel prej Cernagore,
Po s'i u lshue nji tokë gratçore,
Si, bjen fjala, toka arbnore.
Toka arbnore, tokë me nâm
(Blé me pash e shitë me pllâmë,
Pashi argjanð, pllâma florî,)
N' ðaç per bjeshkë e n' ðaç per vrrî,
N' ðaç per ðhên e n' ðaç per ðhí,
Si per bukë, si per tagjí
Si per pûnë, si per tregtí.
Eðhe Krajlat po e nðigiojn,
Po e nðigiojn—as s' po e qortojn;
Veç se bashkë me Mbret t' Stambollës,
Po na i napin ðorë Nikollës,
Me mârrë Plavë, me mârrë Gucí,
Me mârrë Shkoðren me Malcí,
Dér kû ðán venði me Drî:
Si atê Zoti m' a marroftë,
Mbret, a Krajl, a kushðo kjoftë,
Qi vû ðorë m' leter mâ i pari
Venðit t' vet me ðalë Shqyptari,
Ase rob me nðêjë nen Shkjá,
Pagë e t' ðheta atij tue i lá!
Se, per Zotin—kjoftë levðue!—
Per pa u bâ gjaku ðer m' giû,
Kurr Shqypnín s' kem' per t' a lshue.
Se kur t' mêrret, vall, Shqypnija,
Flakë ðo t' nðezet rrokullija,
E ðo t' binðen fiset t' tâna

Kah bjen ðielli e kah mêrr hâna.
Gjaku i jonë, po, ká me vlue,
Nama e jonë, po, ká me ushtue,
Ka me i shkue m' vesh Perenðís,
Eðhe i Lumi, n'frymë t' iðhnís,
M' venð Europen ká me e vrá:
Të tânë n' gjak ká per t' a lá.
Kúr ka nðîe qaj Knjaz Nikolla,
Se atí Europa eðhe Stambolla
Dorë i ðhânkan mbî Shqypní,
Me ðalë cubi nji zotní:
Vû kapicen m' njanin sŷ,
Se ç' â hjeðhë e ç' ká loðrue,
Se 'ðhe kangës ç' i a ká fillue,
Porsi krushku tue vallzue!
Lum e lum, po, i biri i Shkinës,
Se nðer ksolla të Cetinës,
N' ato kohë qi kan me arðhë,
Ká me ngrânë aj bukë të barðhë,
Ká me zí aj mish taroçit,
Ká me pí, po vênë prej poçit,
N' të ðŷ faqet me i plasë gjaku,
Kacaðrê me i nðêjë mustaku.
Në Cetinë manðej ká ðalë,
Pál Milanit ká çue fjalë:
More Pál, more ti ðjalë,
Nji sahat mos t' bâjsh me u nðalë,
Por flutro si gjeraçina,
Eðhe peja ke Cetina;
Pse ðue t' ap un tŷ nji ushtrí:
Pêsë taborre ðjelm të rí,
T' tânë Sokola lé n' Mal t' Zí,

Per, me i qitë un n' at Shqypní:
N' Hot e n' Gruðë, n' Plavë e n' Gusí
E ato venðe me m' i shtrue,
Se ato Krajlat m' i ðhanë mue,
Me shkelë m' to gjith si të ðue.
E manðej, si per nji javë
T' m' i keshë shtrue Gucí e Plavë,
M' beh t' m' i bijsh Lekve t' Malcís,
Si njaj ujku prej pusís,
E me shpatë e me konop
Të m' i bâjsh mue Lekët per shkop,
Eðhè venðin, gjânë e giatë,
T' m' a pushtojsh ðér m' Prrue të Thát.
Pse, si shtrue t' a kem' Malcín,
T' kem' mârrë Plaven e Gucín,
At herë na po t' rrasna n' Shkoðer,
Tue luejtë valle e tue kcye loðer,
Si ata mâzat neper lâmë,
Pa na hî kunð ferrë në kâmë.
Pál Milani thotë nji fjalë:
Njeksaj pûnë â vshtirë me i ðalë;
Se p'r 'i javë s' shtrohet Malcija,
Se as me pushkë s' mêrret Shqypnija.
Vênu shêj, po, fjalve t' mija,
E mos nguc grênzat me kranðe,
Perse ngucë të zezen t' anðe,
Pse eðhe jashtë n' ket pûnë ké marrë:
Per pá t' pasë kush gjak as varrë,
Nuk thotë Zoti, as s' e ep kanûni
Në venð t' huej me hî perðhûni.
Jo, po, m' thuej në zjarm me rrânë,
Me i rá ðetit ânë e m' ânë,

Se n' fjalë t' ande atje ðo t' veta;
Por n' Shqypní, besa, s' munð t' veta.
Qeshi Knjazi vesh e m' vesh,
Se ti s' kênke-o burrë prej nesh:
Kênke burrë veç me ngrânë pshesh,
Q' se i a nisë me m' preðikue,
Thue se 'i grue vetë kam qillue
Qi me u trêmë prej fjalve t' ueja,
Per çka m' flet, per venðe t' hueja.
Jo, po, mirë ðo t' isht' per tý
Kamelaf me vû ti n' krye,
Me lshue mjekren ðér nen gjí,
E me ðalë Pop ti n' Malcí:
Per n' mos ðaç ti n' shpí me shkue
Me njitë furken porsi grue,
E aty n' ðerë, nðêjë mbî nðo'i krroqe,
Me tjerrë m' bosht me t' anðe shoqe,
Tuj u zé me tê n' shullâ:
Se per luftë s' u ðashtke gjâ.
Sa per luftë âsht Mark Milani
Burrë si motit, trim si luani,
Qi eðhè ushtrís ka per t' m' i prî,
Per me shtrue Plavë e Gucí,
Per me shkelë Lekë e Malcí.
Eðhe Shkoðers mrenðë me i hî;
Me i hî mrenða me bajrak:
Me bâ Shkoðren Karaðak.
Kshtû tha Knjazi e lshoi kushtrimin,
Per me mleðhë n' ushtrí burrnimin.
Pingroi Zâna neper molla:
Hajðe! hajðe! or, Knjaz Nikolla,
Se pak giatë jé shtŷ me fjalë:

Se pak giatë jé shtŷ me fjalë:
Se vjen moti per kaðalë:
Se s' ðin nieri kû munð t' ðalë,
Po kje 'imenð se lshon aj vrapin
Mâ të maðh se t' a két hapin:
Si, me giasë, ti ðon m' e lshue,
Q' se nðer menð tý t' âsht ngujue
Në Gucí nji ushtrí me e çue,
Shqyptarín nji herë pa e pvetë:
A thue e lshon Gucín e shkretë,
A thue e lshon Malcín e ngratë,
Per pa i shprazë ðý pushkë m' të thatë.
Me Shqyptarë, more Nikollë,
Munðet nieri ngusht me nðollë,
Po s' u shkoi aj mrenðë per mik;
Se ata lé kishin çelik,
E vû sŷ kishin me ðekë,
M' erz a m' tokë me pasë me i prekë,
S' ka shka bân nðer ta i huej'!
Se ata gjallë s'i shtrohen kuej,
N' ðashtë t'jét Knjaz, a n'ðashtë t'jét Mbret;
Se atà Mbret po ishin n' ðhé t' vet:
Fort gabon kush i gerget!

KANGË E TETËT

ALI PASHA I GUCÍS

Drita ɗuel, ɗielli s' ká lé,
Alì Pasha, 'i trim rrfé,
Heret soɗ na kênka çue,
Kênka veshë, kênka shterngue,
Paska mathë çizmet ɗér m' giû,
Eɗhè u ulka në katue,
Kû nisë gjokun me shilue,
I vên frênin prej florinit,
I vên shalen telatinit,
I a shterngon me tre kollana:
Hiɗhet gjoku porsi Zâna,
Porsi Zâna n' mal t' Tomorrit:
Eɗh' e zier te ɗera e oborrit,
Nânes s' vet aj kû po i thrret,
Kû po i thrret e kshtû po i flet:
«Po nɗigio, morì ti loke,
Bânmu nɗerë miqve eɗhè shok'e,
Bânmu nɗerë, kush të jetë per nɗerë,
Mos lên t' vobeg me t' kjá n' ɗerë,
Mos lên t' vobeg n' ɗerë me t' kjá,
Por t' m'i ɗalsh moter e vllá,
Por t' m'i ɗalsh ti nânë e tatë,
Si të Parët na lanë zanát;
Se kan bîjtë ɗo pûnë të reja
E ɗo t' ɗal un ɗér kah Peja,
Dér kah Peja, ɗér kah Reka,
Per me u pjekë te Haxhi Zeka;

E nuk ðiej kur ká me m' rá,
Me u kthye ðalë, me tý me u pá,
Persè shtegu orok nuk ká».
Nuses s' vet, manðè' i ká thânë:
«Nji amanet jam tue t' a lânë:
Rritma ðjalin ðjalë bujár.
T' më ðalë burrë e burrë shqyptár,
T' m' bâhet trim e kuvenðtár,
Me qinðrue per kanû t' vet,
Me luftue per Atme e Mbret:
T' ðiej me prî e me nðigiue,
Armët e besen mos me i lshue,
Kûðo pûna me i qillue.
Por në kje se Mali i Zí
Erðh e rá kurr në Gucí,
Dér sá t' jét ðjali kerthî,
Pásh njat Zot, qi të ká falë,
M'a nðigio ti, grue, nji fjalë:
Bâne zêmren gúr e krep,
Premia ðjalit kryet në ðjep:
Mos m' i a lsho Knjazit n' ðorë gjallë:
S' ðue t' a lâ n' Shqypní un prrallë,
Se nji i biri i Alì Begut,
Se nji i nipi i Skanðerbegut
Knjaz Nikollës i ká sherbye
Se ká vû *kapicë* mbí krye,
Se ká nðêjë per t' gjallë nen Shkjá,
Pagë e t' ðheta atij tue i lá.
Mâ mirë n' vorr m' u kjá per mâll,
Se nên Shkjá me nðêjë per t' gjallë!»
Kshtû tha Alija e i hypi kalit,
Eðhè u nis terthores s' malit,

Porsì breshni me ðuhí,
Tue menðue, ðuhan tue pí.
Ç' ðo t' menðojë, vall, Alì Pasha,
Qi i ká vrâ ato vetlla t' trasha,
Qi i ká vrâ ata sŷ si zhgjeta,
Thue se n' mní i ká arðhun jeta ?
Se shka enðë kjo menðja e nirit,
S' ðin kush gjâ, posë njatij t' Mirit
Qi nuk flên as kurr nuk kotet,
Qi ká n' ðorë stinët eðhè motet,
E qi rrezja e sŷut ka' i priret
T' zêmers s' nierit kthellon gjiret,
E i a shef të tâna enðiret,
I a skjyrton t' gjitha ðishiret,
Qi atŷ mrenðë rrín t' u perzí
Dikû barðh e ðikû zí:
Aj, po, ðin shk' âsht tue menðue
Alì Pasha rrugës tue shkue.
Un veç ðiej t' u tham nji fjalë,
Se, tue shkue ashtû m' kál e m' shalë,
Tue rá ðromit me t' mðhej hapa,
Shum ðo rrugë ká lânë permbrapa:
Shkote gjoku porsi rê:
Eðh' âsht kapun te nji rrê,
Kû nji lis i bukur ishte,
Lisi ishte e hije kishte,
Eðhè kishte 'i gurrë per brî,
Gurrë të gjallë, të kjarët florí,
Kû eðhe gjokun ka nðalue
E i ká zbritë per me pushue
Nen at hije e te njaj krue.
Tue pushue per nen at hije,

Si luâ, qi prej shkretije
Zên m' nðo' i moje, kputë e lmekun,
Pá ðobí mbasi t' ketë nðjekun
T' letë anmikun, qi i grabiti
Klysht e njomë e mnís i rrshiti,
Me sŷ t' vrântë kunðron Alija
Se sá bukur Shqyptarija
Rreth e çark i shtrohet para
Me liqêj, me lume e ara,
E me male të maðhnueshme,
E me pyje të blerueshme;
Eðhè sŷt i mushen n' váj,
Kah menðon se fati i sajë
Nðer ðuer t' hueja gjithmonë ngeli,
Se mâ i *keqi* p'rherë e shkeli
E s' e la me çue kurr krye,
S' e la ðritë me pá me sŷ.
E ashtû nðêjë trimi nen hije,
N' menð tuj enðun pûnë Shqypnije,
Kur qe shef logut tue arðhë
Nji si Hije veshë në t' barðhë,
Si nji vashë qi fat vè s'parit,
Shterngue ijet me 'i shogë arit,
Eðhè zhðreðhun flokët giatë shtatit
Si ato rrezet krés s' njaj shpatit
Kur bân ðielli per me lé
Neper brymë të naðjes s' ré.
Arðhun shtatit si breshâna,
Si ajo vera e si ajo Zâna,
Bite shpatit tue flakue,
Dér qi vjen e zên mbî krue,
Vjen e zên fill nðer ylbera

Qi nδermjet t' stomeve t' blera
E per rreth t' argjantë t'currilit
I trajtote rrezja e δiellit.
U tranδ gjoku kur e pá,
(Thonë se kali praskë [1] nuk ká.)
Curroi veshët e ngrefi kryet
E harû, pá i a δá sŷt:
Turfulloi nja δý a trí herë,
Tuj u zmbrapë ruδines s' blerë,
Kah kisht' nδêjë Alija pshtetë.
Ali Pasha e pá eδhè vetë,
E m' njâ'n krah si kisht' zatetë,
I δha shtatit e u δrejtue
Eδhè nδêj aj tue kunδrue
Palè a isht' nieri asè hyjní.
E tue kqyrë ashtû n' habí,
Qatje vonë po nisë me i thânë:
«Pásh Njatê qi të ká δhânë,
A jé nieri a se jé Zânë?
A lutë Pashkë a lutë Bajram?»
«Se shka jam e shka nuk jam,
Se a lus Pashkë a lus Bajram,
Se a bâj hije a jo n' ket jetë,
Ktû s' âsht ngaeja me pëvetë:»
Po i thotë Hija atëherë Alís.
«Se ngusht janë pûnët e Shqypnís,
Se mrenδë besa âsht krejt harrue,
Se lugat m' tê Knjazi âsht çue,
Âsht çue Knjazi m' tê lugat:
Ká qitë sogjet shpat e m' shpat:

---

1) *perde.*

PKSH

Don me ðalë ðér n' Rozafat.
N' at Berlin u ðá pleqnija,
Në ðorë t' Shkjaut me rá Shqypnija.»
« Mo, pásh Zotin! Shka po flet?
Zên Alija e po gerthet.
Po a s' ká Zot a s' ká kunð Mbret,
Qi nji Knjaz i Malit t' Zí
Munð po e bâka aj soð pleqní
Me i pushtue kto Malet t' ona,
Kû, se rrmen Drini e Valbona,
S' ká rá mrenðë parmenðë e huej,
Pagë e t' ðheta s' jânë lá kuej?»
«Jo, po, prá, i pergjegji Hija;
Nên kâmë t'Shkjaut ðo t' vuej Shqypnija,
Eðhè Knjazit pagë e t' ðheta
Do t' i lajë per sá t' rrjeðhë jeta;
Persè soð gjinðja shqyptare,
Rrêjtë me pare e me timare,
Besë e fis kta kan mohuemun,
Krejt Atðhén kta e kan harruemun,
Eðhè armët i perðorojn:
Kur mos t' vrasin shoqisho'in:
Jo per t' sjellë lirín Shqypnís,
Jo per t' marë e t' mirë t' njerzís,
Por per t' zgieðhë se kê nðer t' huej
Zot Shqypnija ðo t' a quej.
Marre e turp per fis t' Shqyptarve
Me shnðeruem namin e t' Parve
Eðhè rob ðeshtas me ngelun
Nên kâmë t' hueja nðryðhë e shkelun,
Si moskush m' ftyrë t' rrokullís!
Se un jam Ora e Shqyptarís,

Se un Shqyptarët-o ðo t' i nâmi,
T' mos u zhbîhet arve grâmi,
T' mos u ðahet ðhênve ðâmi,
T' mos u linðet ðjalë në voter,
T' mos u rritet vllá as moter,
Por le t' shuehen nên zgieðhë t' huej,
Porsi shuehet krypa n' ujë. »
« T' lshosha bjeshkët, o morì Zânë,
Merr Alija, atëherë, me i thânë,
T' lshosha bjeshkët e t' lshosha malet,
Mos na nâm, he shto' Zo' vallet!
Se né nâma na ká rá,
Se né besa na ká vrá,
Q' se ká mrrîjtë fisi i Shqyptarit
Me u ðriðhë para *Gospoðarit*,
Shqyptari me u ðriðhë n' sŷ t' Knjazit,
Qi as sá luga m' fyt t' nji mazit
S' çon kanðár aj nðer mbretní . . .
Jo, por, n' kje se n' Shqyptarí
Ké gjetë hije me pushue,
Ké gjetë gurra me u freskue,
E ruðina me loðrue,
Me loðrue e me vallzue
Krah e m' krah me t' Bukrat tjera
Kur lulzon e butë Prenðvera,
Pásh njat sŷ, qi e paske hýll,
Qi m' a çilë e qi m' a myllë
Si ajo hâna neper pyllë,
Deh! m' kallxo n' ket hije shpati
Si t' a pshtoj Shqypnín, i ngrati;
Se t' bâj bén mbî gúr të vorrit,
M' Bigë të Shalës e m' shkam t' Tomorrit,

Qi per tê nuk m' ðhimet ðjali,
Qi per tê jeten e fali. »
Kur ká nðie Ora e Shqypnís
Se shka i tha Pasha i Gucís,
Fort me veði ajo â gëzue,
Eðhè *Pashës* kshtû i ká ligjrue:
«M' kâmë, prá, Alì per n' kjosh kunð gjallë,
Nuk âsht ngaeja soð me u tallë:
Knjazi topin âsht ka' e kallë.
Dil e piqu m' Haxhi Zeken;
Grish Kosoven, bashkò Reken:
Lsho kushtrimin n' Toskë e n' Gegë;
Mbliðhniu tok si kokrrat n' shegë:
Forca tok—s' bâhet rrcok
Eðhè, liðhë me besë shqyptare,
Bini Shkjaut ju fulikare:
Un me jue kam me qillue:
Shkján nêń kâmë kam me u a shtruę.
Por, pse ti m' a bâne at bé,
Se nep jeten per Atðhé,
Qe un po t' ap nji forcë të ré
Venðit lisat ti me i shkulun,
M' tý tagani mos me u ngulun,
Plumja e pushkës tý mos me t' vrá,
Gjylja e topit mos me t' rá. »
Eðhe kshtû tue ligjirue,
Alì Pashës ajo âsht afrue:
Ká qitë ðoren mrenðë në gjí,
Ká xjerrë jashtë ðo rozmarí:
I a ká ðhânë t' i mârre erë;
Manðej thânë i ká Alís;
« Hajt, Ali, ti me u sprovue

Palè a e shkulë lisin me rrêma,
Palè a e shkulë e prap e ngulë. »
Eðhè trimi i âsht shterngue,
Me ðý ðuert lisin ká kapë,
Dý-trí herë aj e ká tranðun,
Me gjith rrâjë eðh' e ká shkulun;
Por, kur prap ká bâ m' e ngulun,
As nji giû n' ðhé s' munð e shtini.
Fort ká qeshë e Bukra e ðheut,
Kur ká pá se aj Ali Pasha,
S' muejtka n' venð lisin m' e ngulun,
Eðhè s' ðytit rozmarín
I a ká ðhânë t' i marre erë.
Kur âsht çue s' ðytit Alija,
Me ðý ðuert lisin ká kapë,
E si t' ishte 'i hû prej garðhit,
Shul perpjetë aj e ká ngrîjtun
E ðèr m' ðegë në ðhé e ká ngulun.
Manðej sjellë âsht me soðitun,
Se ç' po i thotë Ora e Shqypnís;
Por me sŷ t' Miren s' e pá:
Isht' bâ voes e rá nðer lule.
M' kâmë Alija habitë ngeli,
Tue kunðrue rreth kah zabeli,
Deri nalt kû niste bora,
Per me pá se ç' u bâ Ora,
Kur nisë gjoku me hingllue,
Nisë me thunðer me trokllue,
Thue se n' menð po ðo m' i a qitun,
Se s' isht' ngaeja atŷ me pritun.
Âsht kujtue, meðjè, Alija,
Per shka thânë i kishte Hija,

Se n' rrezik gjinđej Shqypnija,
Eđhé gjokut m' shpinë ká kcye.
Gjoku turrin ká shperthye :
Kush đý herë s' i pá me sý.

BKSH

K A N G Ë E N D A N D Ë T

LIDHJA E PRIZRENDIT

Shkrepi ðielli buzës s' Cukálit,
Eja e t' knðojm, oj Zâna e malit,
Eja e t' knðojm më Lahutë t' Malcís,
Si atà Krenët e Shqyptarís
Në Prizrenð na janë bashkue
Per me folë, me biseðue,
Shqyptarín se si m' e pshtue
Prej çapojve t' Malit t' Zí,
Qi ká ðynðun top e ushtrí,
Me hî n' Plavë, me hî n' Gucí,
Me marrë Shkoðren me Malcí,
Dér kû ðán venði me Drî;
Pse, po thonë, Mbreti i Stambollës
Dorë i ðhânka Knjaz Nikollës
Me nðezë zjarm aj m' votra t' ona,
Me ngá qét aj n' ara t' ona,
Me bâ ðrû n' zabele t' ona,
E me grá e me vasha t' ona
Me luejtë Shkjau harushë nðer né,
Thue se s' ká Shqyptarë mbí ðhé.
Por po kisht', besa, Shqyptarë,
Kisht' Shqyptarë zêmer bujarë...
Burra t' urtë, trima luftarë,
Qi s' po u tutshin kta me ðekë
M' erz a m' tokë me pasë me i prekë.
Persè, qe, qaj Ali Pasha
Fort ká vrâ ato vetlla t' trasha,

Ká vrâ vetllat eðh' â iðhnue,
Burri i botës kur ká nðigiue,
Se n' Berlin âsht bâ pleqnija
Nen kâmë t' Shkjaut me vue Shqypnija;
Eðhè n' Pejë trimi ká ðalë,
T' tanë Shqypnís ká çue nji fjalë,
Qi shk' â Krye, shk' â Bajraktár,
Shk' â Vojvoðë e shpí e parë
Físll me ðalun në Prizrenð,
Per me ngrefë atŷ kuvenð,
E, si motit, per Atðhé
Me liðhë besë, me liðhun fé:
Besë e fé me liðhë shqyptare,
Se pá ðalë Shqypnija fare,
Sa qi n' fushë as në zabel
Mos të lehë mâ qên në stel,
Mos t' kënðojë as pulë as gjel,
Venðin t' huejve mos m' u a lshue,
Shkjaut per t' gjallë mos me ju shtrue,
Mos me vû *kapicë* mbí krye:
Mbretit fjalen me ja thye.
Eðhè n' lajm qi çpon Alija,
Trup në kamë çohet Shqypnija,
Shk' â Gegní e shk' â Toskní:
Çohen Krenë e Bajraktarë,
Agallarë e Pashallarë,
Me Vojvoðë e me Begllerë,
Trima n' zâ, burra me nðerë,
Larg t' permenðun per urtí,
Larg të lypun per pleqní:
E kush tok e kush pá shok:
Si atà hyjt qi shkrepin n' qiell:

Në Prizrenδ na shkuekan fíll,
Prizrenjanët kû mirë po i presin,
Bukë e zêmer kû po u qesin,
Si zanát qi e ká Shqypnija,
Kur t' u shkojë miku te shpija.
E si tok na janë bashkue,
Trimat m' kamë atëherë janë çue
E kan δalë në log t' kuvenδit,
M' ato mojet e Prizrenδit,
Kû kan nδêjun renδ mbas renδit,
Me Ali Pashen n' krye të venδit.
Vall, ç' piskati n' hije t' blinit,
N' ato mrize t' Ljubotinit,
Qi ushtoi vigma ashtû zallís?
Ora e barδhë e Shqyptarís
Paska kênë n' nji gurrë t' u lá,
Eδhè e Mira paska pá,
Se atjè poshtë-o në Prizrenδ
Kenkan mbleδhë Shqyptarët në kuvenδ;
Paska pá ajo e kênka gzue,
M' mâje t' bjeshkës paska flutrue,
Eδhè n' giûhë t' âmbel t' Shqyptarit
Thirrë i paska Zânes s' Sharit,
Sa qi ushtue ká hapesira:
A po nδien, moj t' raftë e mira!
Moj shtat-rrituna në mjaltë?
Peja 'i herë m' ket bjeshkë të naltë,
Peja 'i herë, per n' δaç me pá,
Shka s' ké pá as n' Turk as n' Shkjá.
Zâna mirë atê e ká nδie;
Fluturim âsht lshue n' ajrí,
I a ká behë m' bjeshkë t' Ljubotinit,

Sa rre' 'i herë qepalli i synit,
Kû atŷ para i ka ðalë Ora,
Eðhè kapun ðora-ðora,
Tue kuvenðë motra me moter,
Na kan zânun venð m' nji koðer.
Venð m' at koðer, si kan zânë,
Ká qitë Ora eðhè i ká thânë:
Se un, qi ðijtë e kam mâ s' miri,
Se tŷ p'rherë t' a ka ðashtë hiri
Me t' kuvenðun fjalë burrnije,
Me t' permenðun punë trimnije
E me njoftë burrat e ðheut,
Qi per Fé e lirí t' Atðheut,
Vringllojn shpatat si vetima,
Tranðin boten si bumllima,
Bâjn anmikun copa e grima:
Deshta t' thrras, moj vetull-njalë,
Mbí ket bjeshkë nji herë me m' ðalë,
Per me t' thânë se eðhè n' ðitë t' sotit
Po kisht' burra porsi motit,
Mos me u trêmë në flakë t' barotit,
Mos me u tutë n' vringllim t' çelikut,
Ballë per ballë m' i u turrë anmikut.
A i shef, poshtë, atje n' Prizrenð,
Njatà burra mbleðhë n' kuvenð?
A thue i shef e a thue po i njef?»
Un po i shof por nuk po i njof
Nuk po i njof, jo, se kush janë,
Po i pergjegjë e barðha Zânë,
Veç, mbas giaset, kish' me thânë,
Se ata Akejt na kênkan njallun
Qi t' largtë Trojen paten kallun:

Pse eδh' aj trimi n' krye të venδit,
Qi po δán në log t' kuvenδit
Porsi t' isht' nji roδ δrangonit,
Fort m' i giaka Agamemnonit;
Si p'r at tjetrin, pak pertej,
Me atà δy mustakë të mδhej,
Krah e m' krah qi i paska lshue,
E qi folka si tu ulrue,
Kish' me thânë se âsht Diomeδi.
Fort ká qeshë Ora me veδi,
Fort ká qeshë e kshtû i ká thânë:
Se atà Akej, besa, nuk janë,
S' janë Akej as s' janë Darδâj,
As vigaj, as katallâj;
Por jânë Krenët e Shqyptarís,
Krenët e Gegvet e t' Tosknís,
Qi kan δalun në ket δhé
Me liδhë besë, me liδhun fé,
Eδhé m' armë kta me u shterngue,
Europës fjalen m' i a poshtue,
Qi me Mbret paska pleqnue
Me i δhânë δorë Malit të Zí
T' a coptojë t' mjeren Shqypní.
Sá p'r at trimin n' krye të venδit,
Qi po t' δán në log t' kuvenδit
Porsi t' isht' nji roδ δrangonit
E qi i giaka Agamemnonit,
Aj nuk âsht, mori lum Vasha,
Tjeterkush veç se Alì Pasha,
Qi per t' δrejta t' Shqyptarís
Vetë i a nep zjarmin shtëpís,
E s'i δhimen nanë as δjalë:

Per to jeten vetë e falë.
E njaj tjetri, mâ pertej,
Me ato ðy mustakë të mðhej
Me i prekë m' shoq qi ka brî veði,
Aj nuk âsht, jo, Dijomeði,
Por âsht Bajraktari i Shkrelit:
Si njaj pyrgu m' ballë t' kështjelit,
Qi s' e tranðë as topi as shpata,
E i thonë êmnit Marash Vata.
Jo qi ká atŷ burra tjerë,
Bajraktarë, Krenë e Beglerë,
Qi per fjalë e per urtí,
Per trimní, per bujarí
Nuk i a lshojn venðin kurrkuej
As n' Shqypní, as nðer të huej.
A e she' 'i herë njat burrë zeshkan,
Me kollçikë e me fistan,
Qi m' a ka sŷnin si zgjeta,
Qi m' i bâjn t' gjith t' u ngiatjeta,
E qi folka ashtû pa u zé,
Herë tue mâtë, manðej tue pré:
Qi pranðej njat fjalë qi e flet,
Mbreti as Krajli nuk i a shklet:
Pse eðhè ðera e tij bujare
Larg permenðë âsht n' tokë shqyptare
Per kah pupla e per kah ðija,
Pá të cillat s' rron Shqypnija?
Aj âsht trimi Frasher Begu,
Qi gjithkunð, kû e qiti shtegu,
I la nâm aj Toskënís
Faqe t' barðhë i la Shqypnís.
Manðej vjen nji Qefalí,

Prenk Bibë Doða, ðjalë zotní:
Per kah mosha, mjaft i rí,
Por i vjeter per pleqní,
Kur të ðojë me folë urtí:
Aj âsht, Zànë, njaj Kapitani,
Kapitani prej Mirðitet,
Per të cillin larg perflitet,
Larg perflitet, larg kallzohet,
Zí eðhè barðh per tê shartohet.
Atëherë vjen në renð Toptani,
Qi eðhe ktij larg i vojt zâni,
Per shka mirë e zí qi bâni:
Persè i forti, si e ðin vetë,
Mirë e zí punon n' ket jetë,
Kur t' i marrë menðja perpjetë.
Per bri tij vjen prap Zogolli,
Gjetë Gegë Shllaku eðhe Begolli;
Vjen Çun Mula e vjen Mar Lula,
Njani Hot e tjetri Shalë,
T' fortë per pushkë e t' urtë per fjalë;
Si aj Doðë Prêçi prej Kastratit,
Me at Vrijonin e Beratit,
Eðhè trimi n' zâ Deralla,
Qi po i kishin fjalët e tralla,
Por s' po çajshin shum kopalla
Kû, po, isht puna me qinðrue,
Me qinðrue p'r Atohe t' bekue.
Por pertej, m' at tjetren anë,
Aj âsht, Zanë, nji burrë shkoðrânë:
Âsht Shan Deða i Deðë Jakupit,
Qi, si Ltinit, si Halloupit
Rrumullak fjalen u' a flet;

Pse âsht ðerë pushke gjet me gjet
E s' merr vesht per Krajl as Mbret.
Se ti, besa, mirë po thue,
Mori Zâna me ligjrue,
Se eðhè n' sŷ jam tue e ðallitun,
Qi kûðo pûna me e qitun,
Per pá e shkrepë ky s' kisht' me u pritun.
Veç un ðeshta ktû t' a ðie,
Se kush âsht njaj kime-zí,
N' ðý kubure e n' nji harbí,
Qi e ká vû ksulen m' njâ'n sŷ
E i ká lshue tirqit nên í.
Sikur lshue s' i ká kurrnjêni?
Aj âsht, Zânë, Abðullah Drêni:
Njaj, pa t' cillin s' hecë kuvenði
E i a ðro t' keqen Prizrenði.
Dro Prizrenði e ðro Gjakova
Rreth e çark i a ðro Kosova;
Pse fjalë peng aj kurr s' ká lânun;
Pse per mik e besë të ðhânun
Vetë i a nep zjarmin shtëpís:
Shì me Mbret pushken e nisë,
E as s' i lên marre Shqypnís.
Dersá m' bjeshkë të Ljubotinit
Per nen hije t' mraztë të blinit
Po ligjrojshin Zâna e Ora,
Krye më krye e ðora-ðora,
Atje poshtë në Prizërenð
Abðull Frasheri, 'i Toskë me menð,
Kshtu ká nisë të çilë kuvenð:
Enè breshtet t' Kapitolit
Dalë nuk kisht' e murrtë ulkoja,

Per me i ðhanun sisë Romólit,
Mbasi shâmë kje per ðhé Troja:
E atjè larg, po, kah Urali,
Nper atò breshta të larta,
Siellej Shkjau, si shkerbé mali,
Tue kerkue per molla t' tharta,
Kur m' kto vise të Balkanit
Të Parët t' onë, Pelazgt e motit
Gjân e gjallë kullotshin planit,
Qét i ngitshin m' fushë të Zotit.
Kishin frone e ligjë të mara,
E giatë shtegut t' gjytetnimit
Ishin shtŷ atà larg perpara
Q' me prenðverë të rruzullimit.
Prej kah fíll zên rriba e Verit
E m' Vezuv t' veshun n' gjineshtra:
Prej Kaukazit m' Shkam t' Doverit,
Kû rri Albjona e pjekë gjenjeshtra,
Fis mâ t' vjeter kunð nuk ká
Se âsht ky fisi n' zâ i Shqyptarit,
Në mes t' t' cillit punët e mðhá
Per Europë zûnë t' enðen s' parit.
Po, m' kto male e karpa t' ona
S' parit Zeusi njerzt i rysi,
E me augure te Doðona
Egersín aj u a permysi;
Ktû eðhè s' parit Orë e Zâna
Nisen valle me vallzue,
E nper vrrîje e fusha t' gjâna
Zû Pegazi me loðrue.
Këtu, Leka mati hapin
Me i ðalë botes n' funð e n' krye.

Eðhe n' Hinð e çpori vrapin
Rrufén n' ðorë, vetimen n'sŷ:
Si eðhè Pirri, qi, mbrefë pallen
E ðalë ðetin si ðuhí,
Shî nen Rromë e shtroi hamballen
Të tanë n' krena Rromakësh t' rí.
Kûðo rrâni turr Shqyptari,
Mirë aj liðhë me besë e fé,
Atje lufta mori zhari,
Atje gjaku rrmej nper ðhé;
E as s' u gjet kunð mal a rrmore
Qi atij hovin me i a nðalun;
I rá zhyt aj valës mizore,
Me armë n' ðorë nper flakë ká ðalun.
Gal, Rromakë, po, ðikur motit
Kjenë pershkue nper tokë shqyptare,
Si eðhè fiset e Ostrogotit
Me ata Slavt, kta ðalshin fare!
Por Shqyptari s' e perkuli
I gjallë qafen nen zgieðhë t' huej:
E lshoi token, në mal ðueli,
Por të ðheta s' i lau kuej.
Porsi njaj tallazi i ðetit,
Qi ðynðë mal e barðh prej shkûme,
Dekë e mnðerë tue lânë mbas vetit,
Vjen e thehet m' kep t' nðo 'i gûme:
Njekshtû forca e cillðo anmiku,
Qi ðesht ðam t' na i sjellë lirís,
Erðh e u thye m' parsme çeliku
T' bijve t' maleve t' Shqypnís.
Pat kujtue Sulltan Murati
Se Shqyptarët i ká lshue zêmra,

Se pranðej po u rrin aj gati
E rob t' zânë po i shtron nên thêmra;
Eðhè ðynðë nji ushtrí kreshnike,
Të tanë ðjelm t' regjun nðer gjaqe:
Bota marë eshtet prej frike;
Kján Europa, lott per faqe.
Por n' ket punë u gjet gabue;
Skanðerbegu 'i rrfé prej qiellit
Pallen zier atjè në Krue:
Se ç' vetue ká n' rreze t' ðiellit!
E si ulâ tue buluritun,
Shqyptarís i a lshon kushtrimin,
Qi, shk' â burrë, në luftë me zbritun,
Turkut m' armë m' i a shtypë guzimin.
Trup në kamë i a bân Shqypnija,
Mirë nðer armë eðhe shterngohet,
E si breshni e si ðuhija
Fulikare mbi Turk lshohet.
N' at turr t' tyne tranðet toka,
Tymi çohet ðér mbí rê,
Bumbullojn male eðhè boka,
Rrëmen gjaku shtojt kurrnê.
Shtrî m' fushë t' Dibers Jeniçeri
E, si kau nen thikë të kanðarit,
T' u perpjekë per tokë i mjeri,
Kah e nðryðhë m'fyt kâma e Shqyptarit,
Aj e shef, saðo qi vonë,
Se me ðhûnë Shqypnija s' shklitet,
E se rrêjn atà qi thonë,
Se p'r Atðhé Shqyptari s' vritet.—
Jo, prá, vritet, pasha Zotin!
Nisë Shan Deða, n' fjalë t' u zé,

Porsi vrám âsht aj gjithmotin,
Kur kje puna per Atðhé.
Eðhè Mbretit të Stambollit
Shqyptarët pushken i a kan vû,
Sa herë Turqit e Anaðollit
Paten ðashtë me u shkelë m' kanû.
Kû t' a lypë e mira e Atðheut
E t' a hjekë lirija e venðit,
Kush â nipash t' Skanðerbeut,
I ç' ðo fés e i ç' ðo kuvenðit,
Per t' a msŷ aj ká anmikun,
Si petriti zogjt trumcakë,
E kûðo t' vringllojn çelikun
Nuk lên token pa e pergjakë.
Mocë Shqyptarët me stalagtita,
Lirë gjithmonë kta e kan shkue jeten;
E se enðen nata e ðita,
Se zên vjeta në renð vjeten,
Kta, posë Zotit t' naltë t' Empirit,
Qi ushqen krijen e veshë lulen,
Kryet ðér soð perpara nirit
Enè kurr nuk e perkulen.
M' kamë, atëherë, burra të ðheut,
Mbasi t' zott jemi me ðekë
Per lirí e nðerë t' Atðheut,
Prap zên Duli fjalët me i thekë:
Perse soð a kurr Shqyptari
Gjân e vehten ðo t' bâjë flî
Per Atðhé, qi atí i la i Pari,
E per nðerë e per lirí.
Soð t'shtatët Krajlat eðhè Mbreti,
N' at Berlin n' kuvenð bashkue,

BKSH

E kan bâ pleqnín n' mjet vɛti
Malcín Knjâzit me i a lshue;
Me i a lshue Knjazit Malcín,
Me na ðá né vllá me vllá,
Me na hupun Shqyptarín,
Me na lânun rob nên Shkjá.
Kush â nipash t' Kastrijotit,
Qi ká nðerë e nuk bán kore:
Burrë, si burrat qi kjenë motit:
Aj soð armët të rrokë mizore
E të ðalë në breg të Cemit,
Prej kah Shkjau rri e na kercnohet,
M' i a ðiftue botës e polemit,
Se pá gjak Shqypnija s' shtrohet.
Ktû s' ðo t' shklasë, jo, kâma e huej;
Kush, posë nesh, s' zên qé m' ket tokë;
Se na rob s' i shtrohna kuej,
Dér sa t' jemi gjallë me kokë,
Me eshtna t' onë, po, na Shqypnís
Nji murojë kem' per t' i a vû,
Qi eðhe topat e Rusís
S' kan per t' mujtë, jo, m' e ðermue.
  Abðul Frasheri kshtû foli;
Kur Mar Lula, i pari i Shalës:
Nji sŷ zjarm, nji zog sokoli,
Burrë i zoti i pushkës e i fjalës:
I a pret fjalen n' log t' kuvenðit:
Se ti, pasha at Sh' Marrabé!
Sá per t' ðalun zot un venðit,
Me m' qortue nevojë nuk ké.
Pse, se â zânun kjo Shqypní,
Un kam nðêjë me pushkë per faqe,

E per venð e per lirí
Kam rá pré, kam bâmun gjaqe.
Kam shkue jeten si bishë malit,
Zðathë e zðeshë eðhè pá ngrânë;
Por as Mbretit, por as Krajlit
Tungiatjeta s' i kam thânë.
Un kam ruejtë giûhen shqyptare;
Un kam mbajtë ðoke e kanû,
E as per pare e as per timare,
Gjak e t' Parë s' i kam mohue.
Pranðej, Shkjau me pasë per t' msŷ
E me ðalë knðej kah Shqypnija,
(Si po thonë se ká vû sŷ)
Ká me u nðeshë, po, m' armë të mija,
M' armë të Lekve e t' Dukagjinit,
Qi, me nihmë të Perenðís,
Kan m' i a thye pleqnín Berlinit,
Kan m' i a pshtue lirín Shqypnís.
Por pse m' thue me u vrá me Shkjá;
Tue pasë mrenðë na Anaðollakun,
Qi kurr t' keqen s' m' a ká ðá,
Qi kurr qafet s' m' a hoq lakun:
Qi eðhè zêmren m' a ká thá
E m' ká mytë aj tatë e nânë,
E shnjerzue m' ká grue e moter,
E s' m' ká lânë me u rritë ðjalë n' voter?
M' ká korrë aren e punueme
M' ká mârrë token e trashgueme,
E tue m' bâ kanûn paçaver,
M' ká mârrë qét, po, per nên laver,
M' ka mârrë lopet me gjith viça,
M' ká mârrë ðelet me gji' ogiça,

M' ká mârrë ðhên e m' ką mârrë ðhiz,
M' ká thá vathë e m' ká thá mriz:
Eðhè soð m' ká vû leçí,
Mos me folë n' giûhë t' t' Parve t' mí;
E m' a man giûnin mbí bark,
E m' a repë shpirtin me çark,
Si mo' Zot, mâ keq per mue,
Nðer thoj t' tij qi kam qillue?...
Po a pse Turqit e Anaðollit
Duen të tallen këtij trollit,
Na m' i a vû pushken Nikollit?
Jo, per Zotin!—kjoftë levðue!
Se un *Manov* nuk kam qillue,
Qi me ðalë e me luftue,
Perse Krajli a perse Mbreti
Duen të m'majn mue rob nên veti;
Un luftoi vèç per lirí,
Per erz t' êm e per Shqypní:
Se un t' huej'n zot s' e ðue në shpí,
S' ðue të njof as Krajl as Mbret:
Mbret Shqyptari âsht n' venð të vet.—
Të lumtë goja, bajraktár,
Ali Pasha, 'i trim bujár,
Mêrr e i thotë t' parit të Shalës,
Se ti lak s' i bâke fjalës.
Se ti folke n' log t' kuvenðit,
Si po e lypte e mira e venðit.
Per Shqyptarë, si jemi na,
Turk a Shkjá të ðy janë nja;
Pse të ðy, si Turk si Shkjá,
Né me sŷ s' ðuen me na pá,
Eðhè jânë, per né të huejë:

Gjinð, qi as veðit as tjerkujë
Nuk jânë të zott nji t' mirë m' u a sjellë,
As per ðije e menðe të kthellë,
As per punë, as per tregtí,
As per t' marë në gjytetní.
Por, pse na të vogjel jemi,
Pse kenð fis as vllá nuk kemi,
Na soð Shkjaut s' munð t' i bâjm ballë,
Qi po ðo t' na perpîjë gjallë;
Pranðej, thom, se e lypë e mara,
Qi eðhè soð na, si perpara,
Të rrijm njitë me Mbret t' Stambollit,
Per me i bâmun ballë Nikollit.
Dikur ðita ká me ague,
Qi eðhè Turku ðo t' mârrë m' thue:
E m' atëherë, shka â Toskë e Gegë,
T' mliðhen tok, si kokrrat n' shegë,
E t' i a napin Turkut t' shtŷmen:
Qi s' nðrron vesin, veç se qŷmen:
E t' a lshojn krye-picingul,
T' i a thejn zverkun në Mosul.
Prá, ju burra, un kish' me thânë;
Ktû fjalë tjeter mos me zânë;
Veç me hî me shkrue nji leter,
Me shkrue 'i leter m' kanû t' vjeter
Per t' shtatët Krajlat mleðhë n'Berlin:
Qi, pa u shterrun Drî e Shkumin,
Eðhè Buenà per pa u thá,
Na per t' gjallë nuk rrím nên Shkjá.—
Kshtû ká folë Pasha i Gucís.
Eðhè Krenët e Shqyptarís
Kan mârrë letren per m' e shkrue,

Fjalë per fjalë kshtû tue e peshue:
Ju qi jeni të shtatët Krajlat,
Eδhè ti Mbreti i Stambollës,
Falmeshnδet Krenët e Shqypnís.
Per njat gjýgj, qi e keni bâmun,
Qi nen Shkjá me vue Shqypnija,
Pa shikjoni, se, per Zotin,
Munδ t' na bîjë nδo'i pûnë e keqe;
Pse na rob s' i bâhna kuej,
Pagë e t' δheta s' i lájm kuej.
Njiket tokë të Shqyptarís
Zoti vetë Aj na e ká falun
E as Taljanit mârrë s' i a kemi,
As rrëmye s' i a kem' Francezit.
As Inglizit, as Teutonit,
Se mâ Slavit jo se jo,
Qi veç δje ká rá n' Balkan
E kush δi se kû e kputë zverkun:
Si ajo vrula e kacalecit:
Soδ këtû, neser s' δiej kû.
Sá per Mbretin e Stambollit,
Qi po thotë, se Knjaz Nikollit
Do t' i falë Shkoδrë e Malcí,
Munδ t' i thoni, se Shqypnija
Nji shportë fiqsh nuk ká qillue,
Per m' u a δá miqve *peshqesh;*
Por âsht toka e t' Parvet t' onë,
Âsht Atδheu, po, i Skanδerbegut,
Âsht Atδheu, po, i Mojs Golemit
E i atij Lekë Dukagjinit,
Eδhè i Kukës eδhè i Muzakut
Eδhè i Strezës e i Aranitit

Qi e kan lá t' tanë me gjak t' Turkut.
Pranðej s' ká as Krajl as Mbret,
Qi ket tokë e falë a e shet,
Dér sá t' két nji zog Shqyptari,
Qi t' bâjë hije permbi ðhé.
  Kështû letren e kan shkrue,
Eðhe mirë e kan palue,
Manðej shtek ata i kan ðhânë
Per Berlin, kû kishin zânë
Mbreti e Krajlat, gjýgj me i ðá
Shekllit t' ngratë, në gjak krejt lá...

BKSH

KANGË E DHETËT

MEHMET ALI PASHA

Po rreh teli i vilajetit:
Kush â Krye e Bajraktár,
Kush â beg e shpí e parë,
M' Kaçanik e ðel m' Qafë t' Diellit,
Hiq e eja në Gjakovë;
Pse ká arðhë nji Pashë i rí
E ká 'i fjalë të maðhe fort
Me u a thânë Krenve t' Shqypnís
Te konaku i Abðullah Drênit.
Shkuen trí ðit e shkuen trí net
Eðhè Krenët behen n' Gjakovë,
Njani beg e tjetri agë,
Kush Vojvoðë, kush Bajraktár.
U kan prî nja ðy zotní:
Ali Pasha e Haxhi Zeka,
Burra liðhë me besë shqyptare,
Si ðý plume n' « xheverðare »,
Fíll te Pasha eðhè kan hî.
Atà mirë i ká pritë Pasha,
Pasha Mehmet Alì Pasha.
U ká qitë ðuhan e kafe,
I ká pvetë per rob e shpí,
E per treg e per bulqí,
Per mehmurë e veqilaðe:
Se si shkohej n' ket ðhé jeta,
Se a po kisht' me se m' u rrnue.
Qatje vonë po zên e u thotë:

Baba Mbret u bân «selám»
Se aj jue u ká lule m' saksí,
Se aj jue u ká, po, hajmalí,
Hajmalí bajtun nen sjetull:
U ruen porsi sŷ'n nên vetull.
Veç se erðhen mote t' vshtira
Si per Mbret ashtû per Krajla...
Elè mâ qaj Knjaz Nikolla
Nuk po i shef kunð mâje veðit,
Ke ká ngelë m' krepa t' Cetinës
Pip i lmuet, pa gjâ mbas shpirtit,
Me i u ðhimtë gurit e ðrunit.
Pranðej Krajlat jânë menðue,
Jânë menðue e e kan pleqnue,
Me i u lutë Mbretit t' Stambollës,
Qi t' i a lshojë kunð kah Shqypnija
Nðo'i grimë ðjerr, nðo'i pllamë tokë buke,
Sá me pasë kû me gjellisun;
Pse, vallahi! ngusht ká rá.
Eðhè Mbreti, i u rritët jeta!
E ká bâ me menð pleqní,
Me i a lshue Malit të Zi
Hot e Gruðë, Plavë e Gusí...
  Pasha Zotin! ká gabue,
Zû Alì Pasha tue u iðhnue,
Se kjo pûnë qi s' bâhet kurr:
Se gjâ e shkretë s' ká metë Shqypnija,
Qi me u ðhânë *bakshish* nðer Krajla.
Shqypnín Mbreti s' e ká shtrue
Me armë n' ðorë, si viset tjera,
Tjerat vise të Balkanit:
Por ortak u bâ aj me né,

Tuj u liðhë me besë e fé,
Se aj Shqypnín e njef Shqypní;
Se s' na lot kanû'n e t' Parve:
Se s' na prekë nðer ðoke t' ona,
E se na atí i shkojm n' ushtrí,
Kurðo luftë t' i qesë anmiku.
Na eðhè besen i a kem' majtun,
Kû ká thânë, na i kemi shkue:
Se n' Jemen na kem' luftue:
Me Junan na jemi pré;
Jemi grî me Armen e Shkjé,
Pa nji t' mirë, o Zot! per veði;
Se ktû s' ké kurrgjâ per s' mari:
Venði e gjinðja lshue pa zot:
Hajni e cubi nðêjë mbí post:
I pafaji vjerrë m' konop:
Gjâja hupë nðer thoj t' *murtatit:*
Erzi e burri per ðý pare:
Kryet e burrit p'r'i cingare.
E sot ðashtka baba Mbret
Me Shqypní me bâm aj nðerë,
Thue 'i shportë fiqsh kjo ká qillue,
Anì kujë? Malit të Zí!...
A ðin shka, ti Pasha i Mbretit?
Ngarko rraqet per Stambollë
Se ky, po, âsht nji venð i eger
E po t' njitet kunð nðo 'i ferrë...
Sa per caqe të Shqypnís,
Kto kaherë kan kênë venðue:
I ká ngulë shpata e Shqyptarit,
E njaj Knjazi i Malit t' Zi
S' ká me i shkulë, mor' pasha Zotin!

Me i u bâ ðhami sa ðerrit.
Ç' ká qitë Pasha eðhè i ká thânë:
Se ti kênke 'i Arnaut i çmenðun,
Dalun Dinit eðhè Imanit:
Pse kshtû Turku, bre! nuk flet.
Anì kush « ortak » me Mbretin...
Do koçakë, ðo cuba malit,
Per t' u vjerrë të gjith m' konop.
Haps, bre! ðerrat ktû me i bâ;
Psè, mos t' isht' Mbreti i Stambollës,
Dielli ðritë s' kishte me lshue,
E as s' mêrr frŷmë krajl permbí ðhé:
Jo mâ « ortak » Mbreti me u bâ
Me malokë cuba shqyptarë...
S' ká Shqyptarë as s' ká Shqypní:
Veç ká *Allah*, Mbret e Turkí!
Vrik ká hî çaushi i zaptive,
E i ká reshë burrat perpara,
Si bariu qi reshë bagtín,
Kur prej mbramjet ðreðhë kah shpija,
Eðhè n' burg, kû liðhet kali,
I ká nðrŷ Krenët e Shqypnís.
Pûnë e keqe, pasha buken:
S' âsht per burra hapsi as shkopi:
Per ta â shpata ase konopi.
Por se shka, se puna e keqe
Ajo vjen, po, tuj u shtue:
Nisë çurrel e bâhet prrue.
Pranðej Pasha ká gabue
Haps me i bâ Krenët e Shqypnís;
Persè toka nuk pat plasun
Qi me i qitë veðit mbí ðhé

E kurrkush mos me u rá mbrapa,
Por kan gjinð e kan robní,
Por kan fis e kan vllazní,
E atà gjinðt e aj fisi i tyne,
Thonë, s' i a barin t' keqen kuej.
Kshtû qi Mehmet Alì Pasha
Ká me rá, thom, nji ðitë ngusht,
Ká me kapë aj kryet në grusht,
Per shka bâni m' Krenë t' Shqypnís.
  Pse t' bjerë ngusht nji Pashë i Mbretit,
Ká nðo 'i senð e s' ká nðo 'i senð;
Veç un ðrue p'r Abðullah Drênin,
Qi tue mbajtë âsht gjarpnin n' gjí,
Q' se i ká vojtë Pasha per mik,
Mbrenðë t'u errë e mbrenðë tue zbarðhë,
Tuj u knðellë në bukë të tij,
Drekë e ðarkë ka nji ferlik,
Cile e zamer ka 'i « misnìk »,
« Gjak e vjamë » ðér m' kupë të giûnit
Bukë Shqyptarit mbas kanûnit:
Un po ðrue, se Abðullah Drênit,
Nper at mik qi man te shpija,
Munð t' na i bîjë nðo'i punë e keqe;
Persè besë un s' munð t' a zâ,
Se nuk lot Shqypnija e Eper,
Se s' po lot Shqypnija e Eper,
Per me i pshtue atà Krenët e vet;
Per me bâ qi aj Pasha i Mbretit
Fort të binðet prej veðvetit
Per shka bâni m' Krenë t' Shqypnís.
Po, por shka, se Abðullah Drêni
Vshtirë se lên m'i a shkrrye kush mikun:

Â i Gjakovas, nuk bán marre,
Pse eδhè e ká pushken zanát.
Pranδej, thom, se nuk δo t' ngiasë
E n' Gjakovë rrebtë δo t' kersasë,
Pse halís i u δha kushtrimi
M' Kaçanik e δel m' Qafë t' Diellit,
Ç' merr prej Sharit m' Buletin,
Me rrâ turr m' pazár t' Gjakovës
Tym per shpí ka 'i burrë me armë.
E t' ká rrâ Pêjë e Kosovë,
E t' ká lshue Rekë e Rogovë,
Ká lshue Gásh, ká lshue Krasniqe,
Âsht δyndë Plava me Gusí
E t' kan δalë m' at fushë t' Gjakovës
Porsi miza per kercunë.
  Anì shán s' largut anmiku,
Se kurr bashkë s' bâhen Shqyptarët!
Preki 'i herë ti m' δoke t' t' Parve,
Preki 'i herë ti m' erz të fisit,
Eδhè tý kan me t' δiftue,
Se si δijn kta me u bashkue,
Se si bijn kta m' shpinë t' anmikut,
Thue â ajo lava e Kaçanikut,
Kur në Shnδré t' a forojë zija.
Qe, eδhè Pasha, Mehmet Pasha,
Pat menδue n' Stambollë me veδi,
Se Shqyptarët m' goδi s' munδ t' bijn:
Por se tash, qi â aj vetë tue pá,
Se sa behi pika e δjalit
M' ato rranxat e Gjakovës,
I a ká vû, po, gishtin krés,
E ká nisë aj me u penδue

BKSH

Per shka bâni m' Krenë t' Shqypnís.
Vall, po i thotë Abδullah Drênit,
Shka ká rrâ soδ gjithky ṇieri?
A jânë krushq arδhun per nuse?
A jânë axhamít e Mbretit,
Qi po shkojn me u veshë nizamë?
T' u ngíatët jeta, po i thotë Duli,
As s' jânë krushq arδhun per nuse,
As s' jânë axhamít e Mbretit
Qi po shkojn me u veshë nizamë;
Por jânë δjelmt e Shqypnís s' Eper,
Qi kan arδhë me folë me tý,
Per δo Krenë qi t' kan pasë nisun
E qi kthye s' u kan te shpija.
Åsht vrâ Pasha kur ká nδie,
Se atij menδja s' i a pat pré
Qi n' Shqypní aq nieri pshtiellet,
Per t' rám mbrapa pûnve t' veta.
Shka i tha, at herë, çaushit t' zaptive?
Shpejt me i lshue Krenët e Shqypnís,
Persè . . . falë i paska Mbreti
Eδhè Krenët kan δalë prej burgut
E pa lypë m' Pashen me u pjekë,
Fíll kan vojtë m' at fushë t' Gjakovës,
Kû kan mleδhë halín n' kuvenδ
E kan nisë të biseδojn:
Si t' i a bâjm e tek t' i a bâjm,
Se né Mbreti na ká shitun
Na ká shitun Malit t' Zí
Per nji rrotull gurabí.
E ky Pasha, Mehmet Pasha,
Ky eδhè arδhka prej Stambollet,

Per me i ðhânun Knjazit ðorë
M' Hot e m' Gruðë, m' Plavë e m' Gusí.
T' tânë halija thotë nji fjalë:
Se Shqypnín s' e lshojm per t' gjallë:
Se na ðesim t' gjith si jemi,
E n' ðorë Knjazit nuk i vemi:
Se eðhè Pashen e Stambollës
Këtû e ðuem, m' i a bâ na gjygjin:
T' a mârrë vesht Krajl eðhè Mbret,
Se Shqypnín kush s' na e perket!
Haxhì Zeka at herë âsht çue,
Ká marrë fjalen t' kuvenðojë:
Derë në zâ âsht shpija e Drênit,
Kû han bukë i verbtë e i shkeptë,
Eðhè trim âsht Abðullah begu:
Mirë âsht lajmin, thom, m' i a çue,
A na lshon Pashen n' ðorë gjallë,
A i a lypë Shqypnís per mik
Burrë i urtë ky Haxhì Zeka,
Burrë i urtë e flet arsye,
Pse miku s' i pritet kuej,
N'ðashtë Shqyptár, n' ðashtë nieri i huej,
Pa e bâ ðert ke i zoti i shpís.
Ká shkue lajmi m' ðerë të begut
E i ká thânë Abðullah begut:
Ti qi jé Abðullah begu,
Falmeshnðet po t' çon halija:
Njat murtat, qi ké te shpija,
A thue bân n' ðorë me na lshue,
Persè e kem' nji gjýgj me tê.
Ká qitë begu eðhè i ká thânë:
Se âsht murtat, se s' âsht murtat

Kû t' a ðiej ket pûnë i mjeri,
Pse, vallahi! pvetë s' e kam.
Ket zânát s' m' a ká lânë baba,
Me i pvetë miqt un se shka janë,
Se shka janë e shka nuk janë:
Se kah vîn e se kah shkojn:
Shka punojn e sa rrogojn.
Veç, po, 'i punë baba m' ká msue;
Miqt per t' gjallë un mos me i lshue.
Po t' më lypë halija mue
Gjithkû e kam un gjân e babës,
Po i a lshoj me mal e vrrí,
Po i a lshoj t' eger e t' butë:
Po i lshoj token me gjith shpí,
Po i lshoj plemet me tagjí,
Po i lshoj vathen me bagtí,
Dhên e ðhí un po i a fali:
Erz e shpírt e mik s' i fali!
  Åsht çue lajmi eðhe ká shkue.
Begu n' kullë mirë âsht ngujue,
Me miq t' vet e pêsðhetë Fanðë,
T' zott me brejtë hekur me ðhâmë:
Mjaft me thânë qaj Oshi i Nuros,
Qi po i kisht', po, nja trí zêmra,
E po e kisht' sŷnin rrfé:
Qi s' la Pashë me thye kanunin,
Qi s' la beg me fikë katunðin,
Nuk la agë me bâ plaçkë grunin.
  Vall, ç' ká thânë hoxhë Korenica:
Pa nðigiò, ti Oshi i Nuros,
Qi jé Fanðë e ha kuvenð,
Eðhe ðin si hecë kanuni:

A m' i thue ati' Abðullah Drênit,
Le t' na lshojë Pashen e Mbretit,
Le t' na lshojë Mehmet murtatin;
Pse per mik hasmin e venðit
Nuk e zên kanuja e Maleve!
Oshi i Nuros m' at frangí:
Se, manàt, hoxhë efenðí,
Mue ktû begu s' më ká prû,
Me pritë peng, me ðá kanû,
Mbasi as ðoke s' po isht' n' Shqypní,
Me lypë mikun me pleqní,
Por me pushkë, barot të zí.
Veç se shka, si m' ðuket mue,
Per Shqyptarë kunð giasë nuk ká,
Mikun shoqit me i a ngá;
Pse falë nieri tatë e vllá,
Falë të sháme e falë të ráme,
Por jo mikun n' bukë e n' krypë:
S' e bân mikun mish per krraba,
Si s' e bân as Dulo Drêni,
Qi bjen n' zjarm e qi bjen n' ujë,
Eðhè mikun s' i a falë kuej,
Si tash «huta» të ðifton.
Eðhè «huta» bâni «bam».
Lum e lum per t' maðhin Zot!
Kur ká krisë kjo «huta» e Oshit,
Se ç' ká ushtue Suka e Çabratit,
Se ç' âsht ðriðhë qaj Gramoleci,
Se eðhè lufta ç' âsht nðezë zhari,
Me Shqyptár t' u vrá Shqyptari:
Shqyptarët, po, t' u vrá n' mjet veti,
Per nji Pashë qi çueka Mbreti.

Eh atê Zoti m' a marroftë!
Persè i huej, kushðo qi kjoftë.
Aj gjithmonë â augur i zí
Per të mjeren moj Shqypní,
Si njaj korbi qi nðiell zí.
A she' 'i herë, sa e zezë nji provë
Âsht t' u reshë soð mbi Gjakovë
Neper shkak t' nji nierit t' huej,
Qi veç ðam se 'i t' mirë s' suell kuej?
Keq nper tê Shqyptarët ngatrrue,
M' shoqishojn kta m' armë kan lshue:
Aj, t' a vras Pashen e Mbretit;
Ky, t' a pshtoj Pashen e Mbretit.
Njani thotë: më ká rá mik;
Tjetri thotë: e kam anmik,
Eðhè thejn nper tê rraðaket,
Si t' i'n poça a kunguj Vraket:
Si mo' Zot mâ keq per né,
Qi n' venð t' liðhim besë e fé,
Me u vrá na me Turk e Shkjá,
Jetë e Atðhé qi na kan thá,
Çohna e vritna vllá me vllá!
Keq âsht mikun m' i a pré kuej,
Keq âsht lajmin m' i a ngá kuej:
S' bje n' faj lajmi, as giobë nuk lán;
Por mâ keq âsht me vrá vllán.
Pranðej keq â e si â mâ zí,
Kshtû Shqyptarët soð me u perzí
E me u grî kta nðermjet veti,
Per nji Pashë qi çueka Mbreti:
Per nji Pashë, p'r 'i nieri t' huej,
Qi veç ðam se 'i t' mirë s' suell kuej.

Pse eðhè, besa! âsht bâ shum gjak:
Kan metë gjinðja nper sokak,
Nper sokak e mbí çarðak,
Mjaft me thânë, se aj Oshi i Nuros
Nper ato frangija t' kullës
Njiqinð vetë, po, me të njehun,
Me ðorë t' vet i bani t' ðekun,
Per t' pshtuem jeten nji «hallðupit»
Nðoshta nðoshta, roð magjupit!...
Plot trí ðit e rrafsh trí net
Krisi pushka nper gjytet,
Dér qi s' mbramit kulla u muer,
E u vrá Pasha, mshilë në kjuer.
Sá per Pashen, ðrejt po u tham,
Kurrnji grimë un ðert s' po kam;
S' po kam ðert, as s' m' vjen e vshtirë:
T' i'n kênë ðy, eðhè fort mâ mirë;
Veç un kjáj Abðullah Drênin,
Shaqir Currin, Ram Rrustemin,
Eðhè kjáj Oshin e Nuros,
Qi per mik e shkrîne veðin
Si zanát qi e ká Shqypnija.
At herë tok âsht mleðhë halija,
Eðhè fjalë Mbretit ká çue:
Pa nðigiò, ti lala Mbret,
Shka po t' thotë halija e Kosovës:
Se t' a çojsh nðo'i Pashë n' Shqypní,
Per t' i a ðreðhë lakun bâkeqit,
Per t' i a shtruem uðhen shtektarit,
E per t' çilë kishë e xhamí
Per «ðintár» e «kryqelí»,
Anì shka, munðesh m' e çue;

Pse enè ðoret s' t' kemi ðalun.
Por, sa per me ðá Shqypnín
E Nikollës m' i a çue « peshqesh »,
Pasha Zotin! lala Mbret,
Nuk ké pse çon Pashë n' ket ðhé,
Pse t' a vrasim, pa ðý fjalë,
Si t' kem' vrá Mehmet Alín.
Lajmi s' vritet, thotë kanuja;
Por na tý nuk kem' kû t' mârrim:
Do t' vrasim veqilat t' ue,
Po vûn ðorë kta me na shitë,
A « bakshish » me na ðhânë t' huejve.
  Kúr ká vojtë fjala nðer Krajla,
Se shka bânë Shqyptarët n' Gjakovë,
Po ky kóm, kan thânë, vall ç' kênka?
Ç' kênka, vall, ky kóm Shqyptár,
Qi 'i grusht njerz, t' vobegë tue kênë,
(Farë as fis t' cillve s' u ðihet
E as êmnin na nðie s' u a kemi,)
Guzojn t' thejn fjalen e Krajlave
Eðhè atê t' Mbretit t' Stambollës?

KANGË E NJIMDHETËT

LUGATI

Knjaz Nikolla, 'i burrë me kokë,
Ká nðollë sanðe ðisì n' qokë
E po i kanðet me ligjrue,
Nðêjë te votra bashkë me grue,
Mbasi ðarka ká marue
E shkuen fmija n' shtrat me rá,
Kush tue cîjzë e kush tue kjá.
Si, pra, bukë nji herë ká ngrânë,
Per urë voters pshtetë m' njâ'n ânë,
Zhgjeshun brez' e ashtû në t' holla,
Kallë kamishin Knjaz Nikolla,
Eðhè rrin aj m' njânen brî,
Tash ðuhan, tash vênë tue pí:
Poçin nget e ká n' frangí;
Tash tue ngrânë ðo kshtêja t' zeta
Qi Milena me ðuer t' veta
I a qiron e i a vên para,
Si per grue qi e lypë e mara.
Atŷ, at herë, tue biseðue,
Po zên grues aj m' i u levðue:
Se kshtû Turkun un ę theva:
Ktû i a bâna, atjè i a ktheva:
Se eðhè Krajlat mue më ðuen:
Serbi e Greku mue më ðruen;
S' e mârr n' ðorë un per Bullgarin:
Do t' a mârr eðhè Mostarin:
Do t' mârr Shkoðer e Prizrenð

Krajl ðo t' bâhem pernjimenð,
Eðhè n' Shkoðer ðo t' zâ venð.
Tŷ ðo t' bâj un nji Mbretneshë:
Mâ ðollamë nuk ké me veshë,
As s' ðo t' vêjsh mâ kacilitë,
Por krejt n' ari ké me shnðritë,
E ðo t'vêjsh kunorë mbí krye,
Nji ðitë uðhë larg me ţ' shkelzye;
Pse mâ trim se mue nuk ké,
Kahðo shkrepë ðielli mbí ðhé.
Qeshë Milena me 'i gjysë gazit
Per këto makllaða t' Knjazit,
E as s' i bâhet, jo, me i nðie,
Persè i ðájn t' tâna kllapí,
Qi i flet Knjazi, vênë tue pí;
Pranðej rrin ajo pa zâ,
Me gjylpyer çarap tue bâ.
Veç mâ vonë nisë me kuvenðë:
Qyqja nieri, shka me kênë!
Me tzi fmín kam vû me rá,
Pse, me giasë ðishka kan pá
E kaq fort t' mjerët janë trishtue,
Sá s' nðigiojn me fjetë pa mue.
Shka kan pá, Knjazi po e pvetë,
Qi s' nðigiojn vetun me fjetë,
Mbasì na, eðhè, ktû po jena?
Nuk e ðiej, pergjegjë Milena;
Veç, si fmija ðuen me thânë,
Sa kem' kênë na bukë tue ngrânë
E nper kthina atà tue luejtë
Paskan pá nðer shtâma t' uj't,
Strukë te stjolli, nðêjë kacuk,

Nji me *çallmë,* si me kênë turk,
Me *tesbih* e me *çibuk,*
Eδhè krahve lshue nji qurk,
Qi, zbé n' ftyrë e buzkerveshë,
Tue qitë flakë nper sŷ e veshë,
Rrite fmijve t' u ngerδheshë.
A mos t' jetë, qyqja! lugat?
Pse po flitet neper fshat,
Se nji turk *kamataxhí,*
I pabesë e faqezí,
Dikû atjè prej Samoborrit,
Kênka çue lugat prej vorrit,
Hokubèt me u pá me sŷ.
Hik! mo', i thotë: a i ké menδt n'krye?...
Se lugat n' shekull nuk ká.
Kush e δi se shka kan pá,
E u âsht bâ ferra «Brahim»:
A se, nδoshta, nδo' i kulim
Do t' jetë bâ nδer ta *surrat*
E u âsht shtî tjerve lugat.
Kush ká δekë e hî në δhé,
Aj nuk kthen, jo, mâ nδer né.
Veç se jeni, po, ju grát,
Qi kto δokrra i qitni m' t' thát,
Kur te mliδhni ju te hîni,
Eδhè fjalë e halë mos t' gjîni,
Per me folë per shoqe t' ueja.
S' ká lugat as shtrigë, lum grueja,
E un jam n' hall, po, me të gjallë,
Se per t' δekun po t' bâj pallë.
Si?... s' ká shtriga e s' ká lugeten?...
I a nisë grueja prap ne e veten.

Per lugeten nuk e ðij,
Pse gjâ kurr s' kam pá me sŷ,
Veç nper gjinð un shka kam nðie:
Por per shtriga s' ké shka m' thue,
Pse un t' a njof mâ se nji grue,
Qi ktû mbrenðë, po, në Cetinë,
(Nðoshta, nðoshta nðo 'i kushrinë...)
Dalin naten porsi shkënðija,
Eðhè futen mbrenðë nðer shpija,
Prej pullazit nper *oxhak*,
E u a zânë gjinðës frymen njak;
Qi, manðej, kta ðuen me thânë,
Se n' gjumë «ankthi» atà i ká zânë,
E s' âsht tjeter veç se shtrigat,
Qi u a lshojn të mjerve t' ligat,
Ke shkojn naten rreth e okolla.
  Prralla! prralla! thotë Nikolla,
T' tana prralla - eðhe kopalla;
Persè shtriga s' ká kurrkunð,
As n' gjytet as në katunð...
A ðin shka, ti moj burrneshë?
Zên mâ vonë Knjazi tue qeshë:
Mbasi shtriga ká, po thue,
A m' i lshon kto shtriga mue
E, perzèt! le t' m' perpîjn gjallë...
Por m' i zgiðh me ðhâmë e tmallë,
E jo rrole per brî hînit,
Qi s' munð t' bréjn as gjeth purrînit...
  Hajt, he i ngratë! Si të shkoi jeta
Me pallavra e fjalë të shkreta,
I pergjegjë Milena at herë.
Un jam n' hall per fmîj të mjerë,

Qi i ká kapun sanðe friga,
E ti m' qet ðokrra per shtriga;
Jo kshtû i ðrue, jo kshtû s' i ðrue....
Çou me rá, pse vonë ká shkue;
Se eðhè fmija janë tue m' pritë,
E un ðo t' gðhîj neser me ðritë,
Per me i bâmun rangët e shpís:
Pse, po kje qi e zoja e shpís
Vetë s' u ðeî punve perpara,
Atŷ s' reshet kurr e mara.
   Kshtû i thotë grueja si n' merzí,
Manðej zjar' e mlon me hî;
Shputë e lamsh i qet në shportë,
E pa tjerrë fjalë tjera tortë,
Me nji zâ si n' gjysë t' marazit,
« Të mirë natë » ajo i thotë Knjazit
(Do giuhë t' cillit zjerrë kisht' pija,)
Eðhè shkon me rá te fmija:
Me 'i tubë ðjelm e me 'i varg vasha,
Shtrî nen petka rresht si brâsha.
   Qeshë Nikolla nên mustak;
E per t' vûm punve kapak,
Mêrr e mûshë eðhè nji gotë,
Eðh' e shpikë e e bân zollotë.
Manðej poçin nðrŷn n' frangí;
Nðên kamishin nen sergjí,
Mbasi llullen shkunðë i a ká,
Eðhè shkon n' oðë t' vet me rá.
E, si loðhë qi kishte kênë,
Kû me punë, kû me at pikë vênë,
Qi pat pí sanðe mâ teper,
Me 'i herë menðt ju bâne leper

Eðhè fjet, e pa i a ngiatë,
Nisi t' maðhe me gerhatë.
  Kur, qe, atŷ t' u bâ mjesnatë,
Po i ðel gjumi Knjaz Nikollës,
Eðhè shef aj n' mjeðis t' oðës
Nji si nieri nðêjë në kamë,
Me nji mjekerr giatë nji pllamë,
Eðhè barkun sa 'ï funð sheke,
Pshtjellun shtatit n' pelhurë ðeke:
Qi, si surflli ftyret zbé
E tue i arðhun era ðhé,
Rrite Knjazin tue e shikjue,
Me ðo sŷ qi me t' trishtue,
Si gastarja cangullue.
Neper ftyrë, manðe', e mbí ðuer,
Atŷ ktû eðhè mbí pelhurë
Kisht' ðo njolle gjaku t' zí,
Qi per mnerë m' tê kishte ngrî
E me qelb bashkë ishte thá.
  U trêm Knjazi kur e pá
E t' perqethtë shtatit i rá.
Flokët i u çuene shllungë perpjetë;
Nisi frŷma m' i u zatetë
E e mloi ðjerza. Kishte metë
Tue kqyrë m' tê, e as nuk isht' tue mujtë
Prej trishtimit m' venð me lujtë,
Pse eðhè m' «kryq» ðisi ishte kputë
Kaq per mnðerë qi 'i herë kje tutë.
  Por kamë-kamë, qe, nisë lugati
Me i u avitë Nikollës kah shtrati.
Knjaz Nikolla atŷ i rrin gati
E fill ðoren çon m' kubure,

Qi e kisht' vjerrë nen nji figure,
Eðhè ðon aj zjarm me i ðhânë.
Kur lugati nisë me i thânë:
Mos e vên ðoren m' ngaşkeqe!
Nuk t' kam arðhë me menðe t' keqe
As me t' çartë as me t' trazue:
Un kam arðhë ktû me t' kallxue
Disá punë, qi tash kan bîjtë
E qi mirë per tŷ âsht me i ðiejtë,
Ashtû mue si m' ðán nenshtrasha.
Un jam Mèhmet Alì Pasha,
Qi m' pat nisë Mbreti n' Shqypní,
Per me i lshue Malit të Zí
Hot e Gruðë, Plavë e Gusí
Si n' Berlin kje bâ pleqní.
Por, kur mrrîna në Gjakovë,
Atŷ e zezë mue m' gjet nji provë;
Persè Krenët e Shqyptarís,
Me Alì Pashen e Gusís
Nji bé t' maðhe po e ki'n bâ
Plak e i rí në luftë me rrâ;
Burrë e grue, po, n' luftë me u shue
E ato Male mos me i lshue.
Pranðej vetë atŷ kur shkova,
T' u çue m' kâmë të tanë Kosova,
Peja e vogel 'ðhe Rrogova,
Eðhè mue m' rrethuen nji renðit
Shi në shpí t' Abðullah Drenit:
Kû mue t' mjerin më kan vrá,
Të tanë n' gjak mue më kan lá,
Si me sŷ qi jé tue e pá.
Prá, tash tjeter tŷ s' t' ká metë,

Veç kto Male me i mârrë vetë,
E me i mârrë me pushkë per faqe;
Pse, pa i bâ nja ðisá gjaqe,
Per pa i ðjegë ðisá bajraqe,
Tokë Shqypnijet n' ðorë nuk qet:
Soð Shqypnija âsht bâ «*Milet*».
Besa, at herë, po i thotë Nikolla,
Mbasi vetë s' mujtka Stambolla
Këto Male me m' i lshue,
Puna giatë, thom, ká me shkue:
Pse, si vetë ké mûjtë me pá,
Qysh se n' gjak krejt kênke lá,
Me pushkë n' ðorë s' mêrret Shqypnija.
Vrâ në ftyrë Mehmet Alija
E prej pezmit tue qitë shknðija,
Tue kercnue ðhâmët prej marazit,
E vertetë, po i thotë aj Knjazit,
Se, meðjè ká me t' u ðashtë
N' luftë me thye mâ se nji rrashtë
E me hjekë shum e shum zí,
Para se të hîjsh n' Shqypní:
Pse, Shqyptarët, e ðiej eðhè vetë,
Se janë trima e per ket jetë
Atà rob s' i shtrohen kuej;
Por me pasë me i msŷ pa bujë
Eðhè n' moh naten me u rá,
Tash qi atà 'i herë janë shperðá,
Un kujtoj se me pak gjaqe
Puna tŷ të ðel per faqe,
Eðhè hîn ngaðhnyes n'Shqypní.
Pranðej mliðhe shpejt nji ushtrí,
Eðhè lshoe n' Plavë e n' Gusí,

Naten n' terr befas t' u rá,
E si n' gjak Plaven t' keshë lá
Eðhè zhbî t' a keshë Gusín,
At herë mêrr e msŷj Malcín,
Me tagan, me ûnë në ðorë,
Eðhè shkîmi atà Malcorë;
Pse, pa i shkîmë atà Malcorë,
Shkoðra tŷ s' të bje në ðorë.
E as s' ké ngae, jo, me u hutue,
Pse Shqyptarët kan nisë me u zgjue,
Kan nisë shqyp këtà me shkrue:
Kan nisë t' flasin per komsí,
Per kombsí e per lirí,
Per lirí e autonomí;
Eðhè giatë, thom, nuk ðo t' shkojë,
E Shqypnija ðo t' kerkojë
Me ðalë m' veði, si Serbija,
Si Greqija e Bulgarija:
Mbasi ká eðhè nðonji Mbret
Qi Shqyptarët aj po i gerget,
Kû me pare e kû me fjalë
Turkut ðore atà me i ðalë.
Pranðe' at herë ti s' ké me mujtë
Gurt mbas ð'shirit t' anð me i luejtë;
Pse ðo t' ðalë kushðì se kush,
Qi e ká vû ka ðit m' rabush
Shqyptarís me i ðalun zot,
Eðhè gurt aj tŷ t' i lot.
Por, po mujte nji herë sot
Këto Male me i pushtue,
(Qi tŷ ðheskë të janë perore,)
Jo veç kto mâ s' t' ðalin ðore,

Por, me kohë e me dredhí,
Edhè n' Shkoder ké me hî.
Pse do t' diejsh ti, lum Nikolla,
Se e ká bâ pleqní Stambolla,
Tý mâ para, edhè Serbís,
Si edhè Krajlit të Greqís:
Grekut, Shkjaut, po, edhè Bullgarve,
Me u a lshue n' dorë tokët e Shqypnís,
Se me u dhânë lirín Shqyptarve.
Kshtû Nikollës i tha lugati!
Edhè tjeter nuk i a ngiati;
Por u zhduk aj neper kthinë,
Tue lânë mbrapa nji qelbsinë,
Qi dér vonë u ndie n' Cetinë.
Knjaz Nikolla at herë u çue,
Shpejt u vesh edhè u shterngue,
Edhè duel naten per hânë,
Por me u pjekë m' at Mark Mila'n:
M' Mark Mila'n aj per me u pjekë,
Me tê fjalët per me i perpjekë,
Se kur n' Plavë me qitë ushtrín,
Se kur n' gjak me lá Gusín,
Se kur flakë me ndezë Malcín,
E se si m' e hupë Shqypnín:
I huptë Zoti pernjimend
Knjaz Nikollë edhè gjithkend
Qi mendon e sharton zí
Per të bukren ket Shqypní.

KANGË E DYMDHETËT

MARASH UCI

Te nji mriz, te nji lejthí
Kishin nðollun tre barí,
Dy me ðhên e nji me ðhí,
Njâni plak e ðy të rí:
Marash Uci e t' bijt e Calit:
Dy ðjelm t' letë si shpezt e malit.
Marash Uci i Uc Mehmetit,
Ânë e m' ânë i kisht' rá ðetit
Kishte pá pronet e Mbretit
Çak prej Hotit tue zânë filli
Dér kû piqet buka m' ðielli;
Pse, sa kje Marashi i rí,
I pat ðalë Mbretit n' ushtrí
Me armë n' ðorë, me zjarm në gjí,
Si qi ðoke âsht në Shqypní.
Burrë i fortë e trim si Zâna,
Armët i kjenë ktij baba e nâna:
Babë tagani e nânë breshâna,
Vllá e moter ðý pistolet
Dý gjarpnusha prej Stambollet.
Ky kje lypun eðhè gjetun,
Pat kênë thirrun eðhè pvetun
E n' kushtrim e n' gjýgj t' bajrakut,
E nðer pré mârrë Karaðakut;
E kûðo qi i ðoli prîja
Atŷ i ðajti eðhè trimnija.
Por, si kripit i rá bora,

E la kama e e la atê ðora,
Eðhè i shkrefi armët besnike:
Njato armë qi n' kohë jetike
Pa'n kênë nðera e Arbnís kreshnike:
E na ðoli barí malit,
I shmrijak me t' bijt e Calit.
Prore Mashi ðjelmve t' Hotit
U kallzote punët e motit,
Punët e motit, punë trimnije:
Si Shqyptari mbas lirije
E mbas besës e s' barðhes Fé
Bâte ðeken si me lé;
E u permenðte Orë e Zâna,
Eðhe u thote shum punë t' mðhana,
Per lugat kur zêhet hâna,
E per luftë, qi me ðrangona,
Bân kulsheðra n' vise t' ona;
Eðhe i njifte aj mâ s' mirit
Sa ðrangoj jânë roðit t' nierit
Mbi Rânë t' hjeðhne e m' Urë t' Vezirit.
Pranðe' e ðojshin gjith barija
E nðigiojshin fjalët e tija
Si kah pushka ashtu ka' urtija.
Por shka, Zot, ka Mashi sot
Qi na â vrâ e nuk bân zâ?
A thue i rá bisha nðer berre,
Ja se tokët i mbeten ðjerre,
Ja i punoi t' ngratit rreziku
Pa bukë n' shpí m' e gjetun miku?
Uku n' berre s' i ka rá,
Pse kurr Marashi s' u â ðá:
Nuk kisht' mbetun ky pa e pá:

M' e pasë pá eδhè e kisht' vrá.
As s' i mbet ktij n' δerë borxhlija:
Me 'iqinδ δhên qi ka te shpija
S' lên borxhlí me i vojtun t' birit,
Eδhe miqt i a pret mâ s' mirit;
Si eδhe qét qi i ká si bujë
S' i a lânë δjerr token kurrkuej.
Por as vetë shka ká s' e δí,
Veç se u thotë shmrijakve t' rí:
« Pa nδigjoni, o δjelmt e mí:
Dikû 'i punë soδ m' ka qillue,
As nuk kam si rrí pa shkue;
Nji herë pse me pasë per t' pshtue
Zogu δore, pasha mue!
Vonë e vonë ké per t' a zânë,
Fjalë i moçmi si e ká lânë.
Se sa rríj as vetë s' e δíj
Se nji javë ase nji muej,
Zoti e δi, nuk munδ t' a quej.
Por n' kje thânë prej Perenδije,
Mos me shkelë un mâ m' kto hije,
Mos me u zânë mâ punë trimnije
S' barδhes kohë qi ka prenδue,
Ah ju, δjelm, u kjosha true
Per Njatê qi vrân e kthíll
Me m' a mbajtë ju soδ nji kshíll,
Amanet un jam t' u lânë
Me ruejtë gjân me kqyrun stâ'n,
Armët e mbushne mos me i δhânë,
Me shokë t' uej kurr mos m' u zânë,
Mos m' u zânë as mos m' u ngá,
Pse n' δitë t' ngushtë kta u gjinδen vllá

Si me pushkë, ashtu me uhá.
T' huj'n me fjalë mos t'a poshtnoni;
Buken para, por t' i a shtroni
N' Shqyptarí si â kênë zakoni:
Me i besue mos i besoni!
Eδhè n' menδ kinje nji fjalë:
Zêmers s' frŷt me i lânun δalë;
Fjalët per pajë kurr mos me i nδalë
Ujit turbull mos me i rá,
Mos me δalun n' vá t'pa vá;
Me i u ruejtun rrasës së lmueme,
Me i u rujtun shakës s' terbueme,
Me i u ruejtë, po, grues së lshueme;
Venδin t' uej m' e δashtë perore,
Me ruejtë besë, mos me çartë nδore. »
Kshtu tha Mashi, e n' kamë u çue,
Vû xhurδín eδhe u shterngue,
Eδhè i njiti armët mizore
Njato armë qi s' δijshin nδore,
Pse n' δorë t' Mashit guri Vlore
Nδezte flakë, po, flakë vetime,
Epte gjâmë, nji gjâmë bumbllime,
Porsi rrfeja kur shkrepë malit.
Lamtumirë! thotë δjelmve t' Calit
Vên breshânen mbi cep t' krahit,
E t' u δjergun hijes s' ahit,
Hijes s' ahit, brî njaj shpatit,
I a behë n' Stare n' krye t' sahatit.
Po, Zot, Mashi ka' â tue shkue,
Qi nper shpat e neper prrue
Po vjen hapin tue shpejtue
Thue 'izet vjet s' i ka kalue?

N' Gjenoviq Marashi â nisë
Ke Çun Mula me konisë,
Ke Çun Mula shpí e rreptë
Kû han bukë i verbët e i shkeptë;
N' at fis t' Hotit, shpí e parë,
Djalë mbas ðjalit bajraktár.
Prej mjesðitet tue rá ðielli,
N' Gjenoviq kapet aj filli,
N' Gjenoviq te kulla Çunit,
N' at kullë t' barðhë mbi krye t' katunðit.
«Mirë se t' gjâjë, or Çuni i Mulës!»
Po i thotë Mashi n' ðerë të kullës;
«Mirë se vjen, ti Marash Uci!»
I a kthen Çuni: «Po tý ç' t' nguci
Me lshue gjân, me lânun stâ'n
Kshtû m' u ðjergë zhegut n' ket ânë?
A âsht gjâ t' keq? a veç po ðrue,
Pse n' armë soð po t' shof shterngue?
S' a gjâ t'keq, jo, nðer barí;
Por nuk ðij si â per Malcí...
Zoti mirë ka m' e punue,
N' kjoftë se besen s' kemi lshue.
Kam kênë n'Shkoðer mbramë kam arðhë,
Ke qaj miku faqebarðhë,
T' cill'n e njef ti prej q' kah motit,
E m' ká mârrë besen e Zotit,
Me kuvenðë me Krenë të Hotit,
Per nji fjalë, e jo mâ vonë
Se n' ket natë, te Kisha e jonë.
Çoju fjalë, pra, Krenve t' venðit
T' ðalin n' Brigje n' log t' kuvenðit,
Se ðo t' ðal nji herë te shpija

Me i shestue ðo pûnë të mija.
Neser n' Shkoðer prap ðo t' veta
Ke qaj miku, i u ngjatët jeta!
T' a ketë nðimë Malcija e shkreta.»
Kshtû tha Mashi, e ðuel me shkue:
Nper pishë t' zhegut pa pushue:
S' ishte ngaeja me u hutue.
  Njaj Çun Mula thotë nji fjalë.
Maðhi Zot, tý t' kjoshna falë!
Nðer ðý pûnë njâna ðo t' ðalë:
A se i shkojm Mbretit n' ushtrí,
A se luftë kem' me Mal t' Zí:
Si kjoftë marë ashtû e bâftë Zoti:
Oren çuet por e ká Hoti.
Po u çoj fjalë tash Krenve t' venðit,
T' ðalin sanðe n' log t' kuvenðit.
Atŷ pûnët kem' me i peshue,
Manðej ðalët si kjoftë gjikue.

KANGË E TREMDHETËT

TE KISHA E SHNJONIT

Prenðoi ðielli, n' qiell ðuel hâna,
N' Veleçik po pingron Zâna:
Ehu ! ju malet e Shqypnís,
N' t'cillat strukë shqypja e lirís
N' t' barðhat kohë qi kan prenðue
S' lête anmik, jo, me i u afrue!
E ði shpat e ði eðhe prrue,
E ði lanðë e ði eðhe gúr,
Shqyptarís kryq e terthuer,
Se sa gjak atbotë i anmikut
Vojti rrkajë prej t' barðhë çelikut,
Qi flakote n' ðorë t' Shqyptarit
Porsi rrfeja majes s' Sharit.
A kisht' mujtë kurr n' at kohë t' lume,
(Me lot gjakut soð t' lotueme !)
Veç nji troe t' tokës shqyptare
M' e rmue ðora grabitçare ?
Ah ! jo kurr; t'ish' çue mbarë bota...
Pse nðo 'i Lekë, a 'i Gjergj Kastriota
Do t' kisht' ðalë, at ðorë rrembyese
M' e cungue me armë ngaðhnyese,
T' cillat n' shekull ðo t' permenðen
Hânë e hyj sa qiellve t' enðen.
Por kan nðrrue sot moti e stina
Per ðhé t' ngrît, kû rreh *Martina !*
Gjinðe e mbajtun me lot t' shumit
Qi n' ðjersë njomë bûcat e umit,

Ja qi n' kullmë rreshket kumuese,
Ja nper ðét bjen valës shkumuese,
Per me mbajtë nji grue te shpija
S' cilles bukë i lypin fmija,
Eðhe i lên nðoshta me kjá,
Perse e mjera bukë nuk ká:
Gjinðe, s' cilles Zot i âsht ari,
T' zezen tokë qi i ngratë Shqyptari
Shtrêjt me gjak e pat fitue,
Pa nðo 'i ðhimë, kjoshin mallkue!
Soð m' e ðá ðuen copa copa:
E perse? Pse ðon Europa...
Uh! Europë, ti kurva e motit,
Qi i rae mohit besës e Zotit,
Po a ky â shêji i gjytetnís:
Me ðá token e Shqypnís
Per me mbajtë klysht e Rusís?
Po ti a kshtû soð na i perligje
Njata burra qi m' kto brigje
Per tý vehten bâne flije
Kur ti heshtshe prej ligshtije?
Ti qi i a kalle flaken ðiellit
E i shestove rrathët e qiellit,
Ti, prej eshtnash t' t' ngratë Shqyptarve,
Qi bânë ðeken per ðhé t' t' parve,
Bân soð t' bîjn fatosa t' rí,
T' cillt nji troe t' ksajë Shqypní
Mos t' a lâjn Shkjaut n' ðorë me i rá
Krejt në gjak nji herë pa e lá!
Lum, oj Zâna e Veleçikut,
Qi m' i a lshon ti namët anmikut,
Qi m' i uron ðjelmt e Malcís,

Qi m' i a kján hallin Shqypnís;
Ksaj Shqypní, e cilla motit,
N' zâ kah pushka e besa e Zotit,
Pat kênë çmue prej fisesh t' tâna
Kah bjen ðielli e kah mêrr hâna!
Por, saðo qi poshtë ká rá
Soð me soð, e rrin tue kjá
N' pluhen t' tokës, prej njerzve shá,
Prap, oj Zanë, shknðija e burrnís
Nuk â shkimë n' male t' Shqypnís,
Qi, manà, eðhè n' kto kohë t' reja
Ka 'i herë nðezet flakë si rrfeja.
S' kan mbetë shkret, jo, armët besnike,
Perse Arbnorja grue fisnike,
Bân se bân fatosa t' rí,
T' cillt trimnisht per ket Shqypní
E per besë e t' barðhen Fé
E bâjn ðeken si me lé.
A po i shef ti njata burra
Qi kah Brigja neper curra,
Tue hecë naten porsi bisha,
Janë t' u njitun ðrejt kah Kisha?
Ata janë, po, Krenët e Hotit
Qi m' u liðhë ðuen me besë t' Zotit
Per me i ðalun zot Shqypnís,
Per me i lânun nðerë Malcís.
Po, Çun Mula mbí shpinë t' kalit,
U a çoi lajmin Krenve t' malit;
U a çoi lajmin n' ðerë t' konakut,
Per me u mbleðhë n' kuvenð t' bajrakut;
E si rrokull kjenë rreshtue,
Kshtu zên Çuni me ligjrue:

«Fol tash, Masho, ç' po na thue?
Un qe, Krenët t' i kam bashkue,
T' cillve munðesh me u besue,
Pse armët kryq i kemi vû,
Si na e lanë të parët kanû».
At herë Mashi zên kaðalë:
«Pa nðigioni, o trima 'i fjalë,
Qi po u thom me besë të Zotit,
Porsi nipave t' Kastriotit:
Katerqinð e s' ðij sa vjet
Jânë qi i bâjm Mbretit hysmet
Kush ushtrí, kush angarí,
Me armë n' ðorë, me zjarm në gjí,
Me 'i kamë mbathë me tjetren zðathë,
Buken n' strajcë e shpí senjurin,
Dyshek token, jestek gurin,
T' mbramë te hika e t' parë te mbeta:
Trima n' zâ se â zânun jeta:
Mos me ðrashtun Krajl as Mbret!
Eðhè Mbreti ket hysmet
Dér ðikû na e ká pelqye,
S' na ká lânë aj krejt m' u thye:
Na ka lânë lirín jetike,
Na i ka lânun armët besnike,
Per me ruejtun Fé e zakona,
Per me mbajtë kanú'n e t' parve
Me ruejtë erzin e Shqyptarve:
Na ka çilë kishë e xhamí
Per ðintarë e kryqelí:
Na ka falun pagë e t' ðheta,
Kanú m' veði sa t' jetë jeta,
E na, veç n' e paçim çartë

Ket kanú qi na lanë t' Parët,
Se e kem' shkue jeten n' lirí
Si në bjeshkë, ashtû në vrrî,
Si me gjâ, ashtû me bulqí:
Tue punue e tue gjallue,
Tue lutë festat trashigue,
Mort e ðarsem me kanú,
Sikur t' parët na pa'n punue,
Por meðèt e treqinð halle!
Per kto male e per kto zalle,
Per kto male e zalle t' ona,
Kû si heret, si n'e vona,
Pat kênë mbajtë kanuja e malit,
Pat kênë rritun pika e ðjalit,
Pika e ðjalit, Lekët e Hotit,
N' zâ kahë pushka e besa e Zotit:
N' zâ ka' urtija e bujarija
Qi zanát i ká Shqypnija;
Perse â knðue n' Shkoðer gazeta
Qi njaj Shkjaut soð t' u ngjatët jeta!
Do t'i bâjn kto male t' shkreta.
Po, Moskovi, i u theftë hovi!
E ka ðá n' Kuvenð t' Berlinës
Me i u lshue Knjazit t' Cetinës
Hot e Gruðë, Plavë e Gusí.
E tash Knjazi i Malit t' Zí
Ká ngrehë top, ká ðynðë ushtrí
N' kto trí ðit me rá n' Malcí:
Thue gjâ e shkretë ka mbetë Malcija,
Thue pa zot se â Shqyptarija...»
Kshtû tha Mashi e Krenët e Hotit
Si t' u ráke 'i rrfé prej Zotit,

N' ato fjalë mbeten pa zâ:
Me i pasë pré... gjak s' kishin bâ.
Kishin nðêjë me sŷ per ðhé,
Pa thânë kush nji fjalë per bé.
Por prap Mashi zên t' e vona:
«Ç' t' thomi, burra? Fé e zakona,
Bjeshkë e vrrî e kullat t' ona
A 'imenð Knjazit pa luftue,
Pa pushkë t' shtîme kem' m' i a lshue?»
«Pasha, Zotin, kjoftë levðue!
Gjeto Marku zû m' u iðhnue
Hot e Gruðë s' po t' i shklet Nika
Bash me e ðijtë se jesim n' çika:
Se na bân Knjazi faní,
Se na ðjeg me bjeshkë e vrrî.
S' i lâm marre Shqyptarís
Kû t' jetë puna e trimënís;
Perse mbarë Lekët e Malcís
Shk' â m' shtatë vjet e shtatðhetë vjet,
Dijn me ðekë, po, per ðhé t' vet.
Pa m' u njeshë per shtat xhubleta,
S' i bâj Knjazit t' u ngjatët jeta!
Por t' flasë Çuni bajraktari,
Fjalve t' tija u rrí mâ i pari.»
Njaj Çun Mula, si u menðue,
Kshtû po zên me ligjirue:
«S' kemi, burra, mâ shka t' presim,
Armët besnike, por t' i njesim:
Hovin Knjazit ðo t' i a presim,
Me e ðijtë se të tanë ðo t' jesim.
Nðoshta pak eðhè na jena,
Nðoshta eðhè fyshekë nuk kena:

Por anì pse t' parët e motit,
T' parët e motit, flakë barotit,
Njata ushtarët e Gjergj Kastriotit,
Kurr s' i njehshin n' luftë ushtrít:
Njehen ðhênt e njehen ðhít,
Por jo trimat me armë lé,
Trimat liðhë me besë e fé :
Trimi i mirë eðhe sa herë
Me 'i fyshek ðahet me nðerë.
Pra, le t' çohet m' kamë ðjelmnija :
Oren çuet pse e ka Shqypnija:
Me tê vetë âsht Perenðija.
S' e ngulë Knjazi n' Hot bajrakun,
S'e rritë m' né, jo, Karaðakun,
Pasha armët qi m' i la baba!
Pa na vjerrë kortarë mbî krraba...
T' rrahim bén si t' na apë feja,
(Kush e theftë atê e vraftë beja),
Se qinðrojm, eh gjofti rrfeja!
Porsi t' parët na pa'n qinðrue
T' cillt per t' gjallë s' kan me u harrue.»
Kshtû tha Çuni bajraktari,
Eðhè m' giûj u ngreh mâ i pari:
Bâni bé, me lot per faqe,
Per «qitape» e shtatë «melaqe»,
M' Orë të bjeshkve e m' krye të fmís,
E per Êmen t' Perenðís,
Se pa ðekë e pa hî n' ðhé
Me gjith ðjalë e me gjith ré,
Pa u robitë me lopë e qé
E pa u ðjegë me stan e shpí
S' i bjen n' ðorë kurr Malit t' Zí.

Njitë mbas tij atbotë u çuene
Krenët e Hotit, e u betuene,
Mbas kanûs s' Lekë Dukagjinit,
M' qiri t' festës e m' Kishë të Shnjinit,
Mbí Shen Nkollë e m' Shêjt Shna Nδue,
M' Kryqe t' Krishtit, kjoftë levδue!
Se, pa u shkimë me troje t' veta,
S' i bâjn Knjazit t' u ngiatët jeta!
At herë Çuni rishtas zuni:
« Por tash, burra, nδienie 'i fjalë:
N' Urë t' Rrrzhanicës δo qitë nδo 'i δjalë,
Me i zânë shtekun Karaδakut,
Dér sa t' epet zâ bajrakut.
Un po i zgieδhi 'izet martina,
Me u a nδie krismen larg Cetina,
E n' Rrzhanicë kam me i ngujue,
Pushken Knjazit m' i a fillue,
Per n' kje 'imenδ se i ká rá n' krye
Kufîjt t' onë me i shkapercye.
N' Traboinë Gjetja le t' δalë
Deδ Gjo' Lulit me i çue fjalë,
Qi t' a çojë aj m' kamë t' tanë fisin
Porsa pushkët n' Rrzhanicë t' i a nisin.
Ju tjerët Krenë, eδhè seicilli,
Deri neser pa rá δielli,
T' i a napë zânin fisit t' vet,
Qi shk' â i Hot e shkon me Mbret,
Prej shtatë vjetsh e m' shtatδhetë vjet,
T' gatojë armët e t' prehë tagâ'n
N' Veleçik t' a qese gjân;
Pse me pasë n' Rrzhanicë me krisë,
Ka m' u δashtë n' Rrzhanicë me u nisë,

E aty u bâftë si e ká thânë Zoti:
Oren çuet por e ká Hoti.
E ti, Masho, pa shkrepë ðielli
N' at mollë Shkoðre t' nisesh filli:
Hoðo Pashës m' i u bân selám,
Thuej t' a çojë Miletin n' kamë,
Thuej t' a çojë në kamë Miletin
Me qinðrue soð per Dauletin,
Me qinðrue soð per Shqypní
Tue luftue me Mal të Zí.
E atij mikut, i u ngjatët jeta!
Thuej t' a qesë nji shkrolë n' gazeta,
Se per t' gjallë roði i Shqyptarit
Per pa gjak kurr ðhén e t' parit
Nuk e lshon, jo, pasha Zotin!
S' e koritë, jo, Gjergj Kastriotin,
Gjergj Kastriotin, trim rrfé.
T' shkruej se trima ká nðer né,
T' cillt per Atme eðhe per Fé
E bâjn ðeken si me lé,
Kur t' jenë liðhë me besë e Fé
Kur t' jenë liðhë me besë të Zotit
Si jânë liðhë soð Krenët e Hotit.
Tash po ðahna; nji uðhë e mbarë!
Se kan knðue gjelat e parë,
E na kohë s' kem' me u vonue
S' âsht per burrë, jo, me u hutue,
Kû per tê të jetë gjikue
Ja me ðekë, ja me fitue.»
  Foli Çuni e u ðá kuvenði.
Po, Zot, kuej ðo t' i jesë venði?

KANGË E KATERMDHETËT

TE URA E RRZHANICËS

Rizá Pasha ðel n' kalá:
«'Maðhi Zot, se shka me pá!
'Forta nðjegull paska rá
N' at Rrzhanicë, nen Poðgoricë.
S' ká me ngiatë e ðo t' bjerë shí:
Hazne e maðhe per bulqí!»
T' u ngjatët jeta! i thotë Myftija
S' ká rá nðjeglla kah Malcija,
Kah Rrxhanica e Poðgorica;
Por âsht çue tymi i barotit,
Djelmt e Gruðës e Lekët e Hotit
Kah luftojn me Mal të Zí,
Qi ká ðynðun top e ushtrí,
Me hî mbrenða në Malcí:
Mark Milani na u ká prî.
Po; soð n' naðje kur ká ague
Mark Milani, 'i trim ðrangue,
Tue i hypë gjogut n' pulla shkrue,
Burizânen aj ká urðhnue:
Bje bujrís e t' ðalë ushtrija
Eðhè t' niset kah Malcija.
Krisi loðra eðhè bujrija,
Eðhè m' kamë i a bâni ushtrija,
E u rreshtue per fushë t' mejðanit
Para kalit t' Mark Milanit.
At herë Marku zû mbi kál:
«Pa nðigionie, o ðjelm, nji fjalë:

RASH

Soδ n' Malcí na kem' me δalë;
Pse e δau Rusja n' pleq t' Berlinës
Me ju lshue Knjazit t' Cetinës
Hot e Gruδë Plavë Gusí,
E na soδ, qe, jem' shterngue
Këto male me i pushtue.
Por se shka? nji pûnë po e δrue,
Se pa gjak nuk kan me u lshue.
Pra, t' gatohi me qinδrue,
Pse kem' luftë me trima rrfé,
T' cillt per Atme eδhè per Fé
E bâjn δeken si me lé.
Por, ne kjoshi, o δjelmt e mí,
T' bijt e atyne qi n' Mal t' Zí
Kan ruejtë Fé, kan ruejtë lirí,
Tue luftue si shqype t' leta
M' krepa t' onë per sa qinδvjeta;
A ju mbrama n' Hot δo t' mrrîni,
Malcís mbrenδa δo t' i hîni.
Do t' a ngulni n' Hot bajrakun,
Do t' a zbarδhni Karaδakun.
Urra δjelm, eh, u δhashtë e mara!
Perse fati na hecë para!
Kshtû tha Marku e rá bujrija
Eδhè u nis per Hot ushtrija.
Ehi, moj Zânë, tý t' kjosha true!
A thue δin ti me m' kallzue,
Se sa ushtarë ká Mark Milani,
Se si i a quen Vojvoδat zâni?
Pse s' t' a njof asnji per bé:
Un Shqyptár, ata janë Shkjé:
Né na δán nji gjak e 'i fé:

N' mní t' shoqishoqit kemi lé:
Kem' nδermjet nji qiell e 'i δhé!...
Njajo çeta, qi ka prî,
Tetqinδ pushkë, t' gjith δjelm të rí,
Ata jânë Ljubotinjânë,
T' δobë per t' pám sa t' δuesh me thânë,
Porse trima t' fortë si Zâna,
Qi kan lânë pa δjelm sa nâna,
Qi kan bâ me kjá sa bulla,
Qi kan δjegë saraje e kulla,
Qi e kan zbarδhun Karaδakun:
(Kiju ináδ, por foljau hakun):
U ka prî 'i farë Ceroviqit
Derës bujare prej Nikshiqit,
Kaleshan, musteqe-zí,
Thonë âsht Ora e Malit t' Zí.
Njimí pushkë i çoi Cetina
Me Njegush e me krahina,
Djelm të lehtë, si gjeraçina:
Vukotiqin kta kan t' parë,
Burrë i fórt e kuvenδtár,
T' cillin thonë, se Knjazi i Malit
T' Zí s' e nδrron per sŷ të ballit.
Nδanδqinδ pushkë ka qitë Nikshiqi;
Njaq sa thonë qi Matiniqi,
Vojevoδa qi u ka prî,
I pat lypë me rá n' Malcí.
Matiniq, bre, δjalë i δjalit,
Tuj kênë vetë ti sokol malit,
Po a njimenδ paske kujtue
Se Malcín ké per t' a shtrue
Me nδanδqinδ e jo mâ vetë?

Po a kujtove, more i shkretë,
Se Malcija ká ɗalë faret,
Se nuk bâjn mâ ɗjelm shqyptaret,
Veç se bâjn ɗo cuca t' kqija,
Sa per furka e enemija?
Ah, kaɗalë! soɗ ká me u pá
N' urë t' Rrzhanicës kur ké per t' rá,
Se n' Malcí nuk léjn veç grá;
Kur t' i nɗiejsh shkinat tue kjá:
N' kjoftë, maɗje, per tý gjikue,
Veshë e krye prap n' shpí me i çue;
Kur t' i nɗiejsh tue kjá ti shkinat,
Kur t' i nɗiejsh tue nâmë *martinat*
Qi u a lanë sa nuse t' veja,
Qi u lanë pa mârrë sa reja,
Kah gjimojshin porsi rrfeja!
Vjen ushtrija e Malit t' Zí
Porsi rêja e zezë me shí
Per me shkrepun n' at Malcí.
Kah Rrzhanica na i ká prî
Mark Milani Kapiɗani,
T' cillit n' krajla i vojti zâni,
Si kah pupla e kah tagâni.
Por nuk ɗij, se ç' ká me bâ
N' Urë t' Rrzhanicës kur ká me rá?
Ura ngusht e Marku m' kál,
Fort po ɗrue se s' munɗ ɗo t' ɗalë.
Deh, o Zot, qi nalt prej qiellit
Punët e njerzve i njef mirfillit;
Qi e nɗertove, kur krijove,
Qiellen t' naltë e token t' gjânë
T' bijt e robit sa me i zânë,

Pa nevojë me nðeshë m' shoshojn,
Kur per s' teprit t' mos lakmojn:
S' ðij Shqypnija se shka bâni,
Qi e ka msŷ soð Mark Milani,
E me topa e me *novica*
Po rreh ðromin kah Rrzhanica?...
Ti, qi t' ligshtit i a njet ðoren,
Per mjeðis qi kputë mizoren
Shpatë ngaðhnyese n' grusht t' trathtarit,
Njitja ðoren soð Shqyptarit;
Eðhè anmikun shtroja para,
Qi perbluen kshtû punë t' pamara.
  Kur n' Rrzhanicë na vojt ushtrija,
Atŷ krisi prap burija,
Eðhè u nðalen me pushue.
Mark Milani, trim ðrangue,
Merr turbín, ðel me shikjue:
'Maðhi Zot! se shka ðo t' jetë,
N' at báll ure, n' at perpjetë?
A jânë orrla, ja sokola?...
Nuk jânë orrla, as s' jânë sokola,
Shka n' per sŷ po shef t' turbís;
Porse jânë Lekët e Malcís:
Halil Haka e Palokë Gjoka
Me 'izet ðjelm qi s' t'i ká toka;
Ktû Çun Mula eðhè 'i ká çue
Pushken soð me t' a fillue.
  Palokë Gjoka, i forti ðjalë,
Po çon ðoren, bân kryq n' ballë:
'Maðhi Zot! tŷ t' kjofsha falë,
Se shum shkjau na paska ðalë:
Krushqt e Knjazit t' Malit t' Zí

Per me mârrë «vashen» Malcí.
Por s' ðij shêj'n kuej i a ká çue...
Pasha armët, s'-kem' me ja lshue!
S' munð e vêm na soð kanú
Me i ðhânë vashat pa i fejue...
Pra, t'shterngoh'i n' armë, o burra!
T' a bâjm vorrin nðer kta curra,
E t'i a nisim Knjazit pushken...
T' i a kthejm krushqit me gjith krushken.
P'r 'i grusht eshtna, pashi Zotin!
Mos t' korisim Gjergj Kastrjotin,
Mos t' korisim na soð Hotin,
Marre veðit mos t' i lâm.
Marë Europa âsht çue në kâmë,
Krajl e Mbret kan ðalë me pá,
Si luftojn Shqyptár e Shkjá.
Mâ mirë ðekë nên ðhé m' u kjá
Se per t'ligshtë né me na shá!
Se per t'gjallë me nðêjë nên Shkjá!
  Nenè fjalë s' pat krye Paloka,
Krisi pushka gjimoi toka.
Aferim! tha Palokë Gjoka!
Po kush qiti n' trí taborre?
Marka Kola rrfé mizore.
Marka Kola i pari qiti,
E kû qiti atŷ i a njiti:
Vrau n' *martine* të Sulltanit
Burizânen Mark Milanit!
M' Markun fíll aj kje shterngue,
Por me e marrë s' isht' kênë gjikue.
Dekun n' tokë rá burizâna,
Kur qe krisne 'izet shejshâna,

Njizet huta rán batare:
Njaq rrëfeja n' ðorë shqyptare.
«M' kamni ðjelm!» sa i punoi zâni,
Atbotë krisi Mark Milani,
Pse na rá per Zo'n Malcija!»
Trup në kamë i a bâni ushtrija;
Krisi topi eðhè *novica*,
Gjimoi Cemi, u ðriðh Rrzhanica.
  Kuku! bâni Zâna e Malit,
Ke ðo t' m' jesë mue pika e ðjalit,
Pika e ðjalit, ðjelmt e Hotit:
Njata nipat e Kastrjotit...
Ah! Çun Mula, kjosh i zí,
Ke na i bore ðjelmt e rí,
Tuj zânë pritat Malit t' Zí.
  Heshtu, Zânë, m' at vetull malit!
Nuk po t' jet, jo, pika e ðjalit,
Pika e ðjalit, Lekët e Hotit;
Perse nipave t' Kastrjotit,
Kur t' jén liðhë me besë të Zotit,
S' ka shka u bân flaka e barotit.
Por t' gajresin me qinðrue,
Pse, eðhè n' kjoftë per ta gjikue
Me ðhânë jeten tue luftue,
Ká me ðalë kush me i pague:
Çuni ngiat u ka qillue.
  Po, sa krisi te Rrzhanica
Knðej *martina*, anðej *novica*,
N' Hot e n' Gruðë u ðha kushtrimi.
E, si ðirgjet bjeshkës thellimi,
Tue vetue e tue gjimue,
Shí e breshen tue ðikue:

Njashtu rá n' Rrzhanicë Malcija
N' at log Zânash, kû trathtija
Do t' poshtnohej Malit t' Zí.
E si prrue, kur t' bjere shí,
Turbull bjeshkve tue shungllue
Lanðë e gur tue rrokullue,
Urat mêrr qi t' gjêjë perpara
E then leðhet per nên ara
Bulkut t' ngratë zêmren tue i thá;
Njashtu n' luftë Malcija rá.
Aman, Zot, se shka me pá!
Kerset topi pa i a ðá;
Rreh *martina* si bumbllima,
Rreh *novica*, ushton Rrzhanica;
Çohet tymi, gjâ nuk shifet,
Per brî shoqi nuk munð t' njifet.
Ah! ju orla e korba t' zí,
Se shum puna ká m' u bî:
Qýsh se trimi m' trim ká rá,
Pa pasterm nuk kan m' u ðá...
Mâ se 'i nânë, po, ká me kjá,
Mâ se 'i nuse e vejë ðo t' mbese,
Mâ se 'i çikë pa ðhânë ðo t' jese:
Mâ se 'i çikë ðo t' jesë pa ðhânë;
Perse ðjelmt, qi i paten zânë,
N' at Rrzhanicë se i cilli muer
Ka nji vashë e u bâ ðhanuer...
Muer ka 'i plume në krahnuer!
Por lum kush ðes per ðhé t' t' parve,
Si âsht tue ðekë roði i Shqyptarve.
  Pra mos kjáj, moj nâna e Colit,
Pse t' mbet ðjali, aj farë sokolit,

Pse t' mbet ðjali tue luftue!
Aj n' pûnë t' ligë nuk t' pat qillue,
Por qilloi me trima rrfé
Tue luftue per Atme e Fé:
Nuk ká ðekun por ká lé!
Jo se, pak pa ðhânun jeten,
Coli mirë na pagoi veten:
Vrau ðy shkjé, ðy ðjelm si Zâna,
T' veshë e t' mbathë si kapiðâna:
Njâni Krista e tjetri Rista.
Por t' kjajë shkina ke Cetina
Matiniqin t' cill'n e kputi
Gjeto Marku, zêmer-nguti.
Veç se shka, mâ fort se Gjetja,
Ket qyqár, thom, e vrau vehtja;
Pse, ç' e prûni ke Rrzhanica
E me topa e me *novica?*
A ðro token pat per t' ðá,
Qi ja la ktij baba Shkjá?
Ç' po bân Zâna n'mal tue kjá!
Mjera Tringa per njaq vllá,
Mjera Tringa per vllá t' vet,
Qi n' Rrzhanicë aj soð i mbet,
Pa pasë moter me i nðêjë ngiet,
Pa pasë moter, qi m' e ankue,
Varrët e shtatit m' i a pajtue!
Po, Nikë Daka i Vat Cubakut,
Lule ðjalit prej zamakut,
Dý-trí herë i rá mustakut;
E si arí, qi vathës tue rá,
Kje varrue, por jo krejt vrá,
Vjen mâ fort aj t'u terbue

E mbrenðë vathit s' jet pa u lshue;
Njashtû Nika, jurra ðjalë!
Msŷni uren per me ðalë,
Per me ðalë, me rá n' ushtrí,
Thue se gjallë ðon me i perpî.
Por e pri'n me ðý *novica*,
Me ðý plume per nen cica
E e bânë ðekun ke Rrzhanica.
  Shka ká thânë njaj Halil Haka:
«Bini, ðjelm, se mbet Nikë Daka!...
Bini Lekë, bini Malcorë!
Trima mbrenðë! Me ðorë! Me ðorë!»
Eðhè âsht çue në kamë Halili,
Zier tagâ'n, rrfé prej qielli,
E jurish ká mârrë i urë
Porsi bisha në Kallnðuer.
U ðynð Gruða, s' cilles zâni
Larg i vojt per kah tagâni;
U ðynð Hoti t' cillit Zoti
I nihmon per kah agzoti;
E, si rreshmja s' naltit lshue
Bjen teposhtë tue shungullue,
Krepa e gur tue rrokullue,
Tue rrxue lanðë e tue rrxue shpija
Kahðo t' i kalojë ðuhija:
Njashtû n' Cem ðjelmnija rá,
Rá ðjelmnija n' luftë tuj ngá.
Djelmt e Gruðës, ahi porsi Zâna!
Djelmt e Hotit, si lum nâna,
Si lum nâna, qi po i ká!
Kush i urë e kush nper vá,
Njani zhyt e tjetri m' not,

T' gjith m' at ânë, o i Maðhi Zot!
Po, ðý prroje ṕrej ðý kulmesh
Nðryshej nuk perpiqen shkulmesh,
Kúr t' kén hasun n' grykë t' nðo'i malit,
Per me u lshue manðej giatë zallit,
Neper ara e fusha t' gjâna,
Turr ðý ushtrít, ahi! me tagâna
Si u perpoqen kah Rrzhanica.
Heshti *huta* eðhè *novica*,
U perzien ksula e *kapica*,
Flakuruen kaptina e koka,
Shkumoi gjaku, bumblloi toka.
Ah! moj Stoke, e zeza loke!
Del nji herë n' at vetull malit,
Per ne paç n' ushtrí farë ðjalit:
Del, o e shkretë, nji herë me pá,
Pse po ðrue qi ngusht t' ka rá,
Ke, trullue prej Gospoðarit,
U nðesh soð me róð t' Shqyptarit.
Kqyri Shkjét qi kan mbetë shyt:
A mos t' jét njaj ðjali i yt?
Njaj Jovani? ja Stojani?
Njaj Nikiqi? ja Raðiqi?...
Njehi vetë, mori kercunë.
Veç se e ké, besa, ðo punë,
Pse pesðhetë kan mbetë pa hunðë,
Njaq kan mbetun pa rraðake...
Mjera nana karaðake!
Por, ç' âsht Cemi tue gjimue?
Por, ç' âsht mali tuj ushtue?
Por, ç' â fusha tue këcye?
Mark Milani thonë u thye!

Mark Milan, bre ðjali i ðjalit,
S' i ké njoftë ti Lekët e malit,
Pse kur *rubla* n' fushë t' mejðanit
S' u a topitë tefin taganit,
Atje kurr nji *aster* s' bâni
As Nikolla, as Mark Milani...
Por, n' ðaç gjallë n' Cetinë me shkue,
Duen prehë kamët e me shpejtue,
Pse pat thanë nji mjekerr-barðhë:
« Kamët e leta e faqja e barðhë. »
  Hiku, Marku, hiku ushtrija;
Urra! m' shpinë i u lshue Malcija,
Mjerë i mbrami, lum i pari,
Pse kê zû per vrap Shqyptari,
Kurr n' Mal t' Zí mâ s' kthei qyqari.
Bre, nuk ðij se ç' kje tu' u bâ,
T' kênke ðitë, ofshe! eðhè mâ;
Por rá nata e lufta u ðá.
Hiku Shkjau sa mujt me ngá
E n' Rrzhanicë Malcija rá
Zûni pritat per gjith vá;
Pse thonë Shkjau se besë nuk ká.
  Ehi! moj Zânë, ty t' kjosha true,
A thue â 'imenð, a m' ðuket mue,
Se ata ushtarët e Gjergj Kastrjotit
Nðryshej n' luftë nuk bijshin motit,
Veç si bien Shqyptarët e sotit,
Kur t' jén liðhë me besë të Zotit?

KANGË E PÊSËMDHETËT

KASNECI

N' at Cetinë, mbí 'i kulm pullazit,
M' kulm t' pullazit t' saraj't t' Knjazit
Po bân sorra „*kâ*" e „*kâ*".
Veç kto sorrat, more vllá,
Thonë po njellshin ogur t' zí:
Kshtu, nemose, thonë n' Shqypní,
Veç me giasë se eðhè n' Mal t' Zí;
Pse, sa nisi me vikatë
Po ðel Knjazi me hukatë,
Me hukatë neper balkue,
Tue britë t' maðhe „*hue*" „*hue*" „*hue*".
Kur, qe, i epet me shikjue
Kah Dobërsku, mal i barðhë,
Eðhe shef nji ðjalë tuj arðhë
Kah Cetina vrap si era,
Thue po e nðjekë mbrapa potera.
A thue âsht hajn, a por ushtuer,
Qi i bjen rrugës kryq e terthuer,
Po bân Knjazi at herë me veti,
Por me pvetë kurrkenð nuk pveti...
At zâ sorre e ðrote i shkreti.
Nuk i a ngiati por sa grima
E aj kamsori, si vetima,
Fillikat n' Cetinë i a mrrîni,
N' saraj t' Knjazit eðhè hîni;
E la sogja me kalue:
Mark Milani e kishte çue.

«Mirë se vjen, or gerxhelí»,
I thotë Knjazi i Malit t' Zí
«A kem' fjalë prej Mark Milanit?
Si i kem' pûnët n' at fushë mejðanit?»
Tuj ofshâ i a kthen lajmtari:
Njashtû punët, lum Gospoðari,
Njashtû punët t' i pastë anmiku
Perse ushtrija njiherë t' hiku;
T' hiku ushtrija, e Mark Milani:
Shqyptarve u ká mbetë mejðani.
Disa krena na i kan pré,
Disa t' vrám na i bânë per ðhé,
Per t' shituem pse pvetë nuk ké;
Fushës s' Qemoskut na vûnë para
Tue na nðjekë nper ðjerre e ara,
Gjurmë per gjurmë per vrap tue ngá,
Dér sa u err e mâ s' u pá:
At herë lufta por u ðá.
Por per kaq na s' kjém tue e lshue,
Pse jem' t' armve e n' lufta msue:
Veç â 'i kob eðhè mâ i zí:
Duel kushtrimi n' Shqyptarí
Me rá n' luftë ka nji per shpí;
Shka âsht i malit me armë mizore,
Shka âsht i fushës me kál per ðore,
Të gjith liðhë me besë arbnore.
Eðhè ðynðë jânë malet t' tâna,
Kan rrokë huta e prehë tagâna,
E u ká prî, si ká ðalë zâni,
Hoðo Begu e Kapiðani,
Qi per mbret e venðe t' veta
Nuk u ðhimbet gjâja as jeta.

T' ðy bujarë e të ðy trima:
Kapiðani, si vetima,
Hoðo Begu, si bumbllima:
Nðer shtatë krajla u vojt ushtima.
Kan rá n' Tuz, si shqype t' leta,
Veç me pá, mor' t' u ngjatët jeta,
Se nuk ðin kush me kallxue,
Kaq ushtari âsht grumullue!
Dý mí ðjelm çoi Dukagjini,
N' luftë të rrmyeshem, porsi Drini,
Kah ðikohet turbull zallit,
Kur tu' u ðê t' jét bora malit:
Mjaft me thânë Shala mizore,
N' zâ per pushkë, kjo, e bukë e nðore:
Qaj Mar Lula na u ka prî,
Kaleshan musteqe-zí,
Larg permenðë aj per urtí,
Per urtí, per trimëní
N' «kacaturrë» eðhè n' alltí.
Pêsë bajrakët, qi ká Mirðita,
M' krep t' Rragamit neper prita
Kan zânë venð, nja trimí rrfeja:
N' zâ n' Shqypní kta per kah feja:
T' lét kah kama e t' shpejtë kah ðora,
Thonë, se kurr s' u âsht ligun Ora.
N' at log Zânash u ka prî
Nji i Gjo' Markajsh, ðjalë zotní,
Kaluer atit pullalí,
Si hýll ðrite n' at Shqypní:
Prenk Bibë Doða aj êmni i tí.
Por, zotní, se shka me kênë!
Ka rrâ Shkoðra turk e i kshtênë:

Turq beglerë e t' kshtênë reshperë,
Veshë e mbathë si Kapitana
Me çakçirë e me fistâna:
Me tagâna e me shejshâna,
Me *martina*, me calina,
Me ðumbare e alltipatllare,
E me pare e besë shqyptare.
Un këta, ðrejt me t' kallxue,
Gospoðare, un këta i ðrue..,
Perse, kur nji ðjalë zotní
T' lâje tokë e grue e fmí,
Aj ðikû veç ka qitë ceken
Mos me kthye, por me bâ ðeken.
Jo se eðhè me ðashtë me kthye,
Nji luâ kta kan per krye,
Qi u bje pushkë, po, n' lule t' ballit:
Hoðo Begu, sokol malit,
Oxhakzaðe ðjalë mbas ðjalit.
Porse prap ká eðhè mâ teper:
Ka rá n' Tuz Malcija e Eper;
Ka rá n' Tuz ka nji per shpí,
Shkreli n' zâ per bujarí,
Vukli e Nikçi per urtí,
N' zâ Kelmenðt per begatí:
U ká prî, krejt n' ari ngrî,
Vetë Çun Mula, bajraktari,
Qi mâ i mirë s' bâhet Shqyptari.
Ktyne fjalë eðhè u ká çue
Qaj Toptani, trim ðrangue,
Se ðo t' vîjë me Mat e Krú
Per Shqypní ktû me luftue.
E t'jânë çue Toskë e Dribrânë

E jânë ngrehë Lumë e Pejânë,
Gásh, Krasniqe e Gucinjânë,
Me Gjakovë e me Tetovë,
Me rá n' Tuz, me rá n' ushtrí,
Me ðhânë jeten per Shqypní,
Per Shqypní eðhè per Mbret.
Kan rrahë bén t' gjith n' fé të vet:
T' Kshtênët Unjillin, Turqt Qitapin
Se per t' gjallë Malcín s' t' a apin.
Mark Milani pranðej tutet
Me rá n' luftë, eðhè po t' lutet,
Per ne ðaç me u ðá me nðerë,
Me shkrefë luften tash nji herë:
Per Malcí nuk âsht mâ shpnesa.
Do t' pertrîjm tjera ngatrresa
Per me rá n' nðo' i tjeter ânë:
Pa e shkye 'i senð na s' kem' me e lânë,
Perse e kem' Moskovin nânë . . .
Kshtû kasneci tha tue fshâ.
Knjaz Nikolla erðh e u vrâ.
Kishte mbetun m' kamë pa zâ:
Me e pasë pré, gjak s' ðo t' kisht' bâ:
Kaq u pî, kur nðjeu se marë
Punët s' i kishte me Shqyptarë.
Nji copë herë nðêi tue menðue,
Qatje vonë ûlet me shkrue,
Me shkrue leter Mark Milanit,
Me u largue prej fushës s' mejðanit:
Mark Milan, bre faqja e barðhë,
Teper keq tash â tue m' arðhë
Ke thânë s' paska kênë prej Zotit
Me shtrue tokët e Gjergj Kastriotit

Cernagora, e Gruđës e Hotit
Me ju vû «kapicen» m' krye.
Shum uzđajë kam pasë un m' tý . . .
Por, qe, tash . . . ngusht paske rá . . .
Ç' t' i bajsh punës . . . Gjithmonë belá
Kta Shqyptarë, besa, kan kênë,
E n'đashtë turq, n'đashtë t'jenë të kshtênë,
Hajrin s' u a ká pá kurrkush!
Veç se fjalë e la đikush,
Qi me 'i t' sjellme s' pritet lisi
E se lopët lpîhen me renđ...
Pranđej çetat fíll tash nisi
N' shpija t' veta: me sa menđ
Na po i bijm murit me krye...
Me shka vetë po shof me sŷ,
Vonë Shqypnín kem' per t' a shtrue,
Pse po e ká ajo Oren çue.
Eđhè e mshili me đ́ýll t' zí
E ja đha kasnecit t' rí,
Qi eđhè e puthi e e vûni m' ballë;
E t' u çue si shpatë e gjallë.
Bâni Knjazit t' u ngjatët jeta,
Eđhè u nis aj kah perpjeta,
Tue i rá rrugës kryq e terthuer,
Thêmra e gishta tuj i lnuer,
Neper lanđë e neper gúr:
Tue hecë đitë e tue hecë natë.
Por, shka t' bâjë? â rruga e giatë,
E m' u nđalë s' po đote as vetë:
Âsht đishka qi e shtŷn perpjetë . . .
Kur kan knđue gjelat e parë
Fushës s' Qemoskut bjen per arë;

Kur kan knðue gjelat e ðytë,
Mark Milánit i a shef sŷt,
Eðhè letren ká ðorzue.
Marku letren ká reðue,
E at herë ðrita tuj ague,
Ulun krye, lavjerrë mustak,
Kthei me ushtrí në Karaðak.

KANGË E GJASHTMDHETËT

KULSHEDRA

Lum e lum per t' Maðhin Zot!
Ç' ká shkrefë sanðe gjith ky mot,
Gjith ky mot e kjo vetimë,
Gjith kjo gjâmë e bumbullimë,
Thue po shâmen qiell e ðhé.
Ká lshue prrue, po, e ká lshue shé;
Rreh shtergata, shungllon era;
Ushtojn malet, me t' hî mnðera;
Kaq nji mot ká shkrefë n' malcí:
Shka ðo t' jét, vall, nuk e ðí.
M' at Bigë t' Shalës ká ðalë Kulsheðra,
Me shtatë krena e gjashtë parë kthetra,
E per krye ká 'i sŷ në ballë,
Bishtin giatë, me i mrrîjtë në záll:
Qi, t' u hjeðhë e t' u perðreðhë,
Tue hingllue e tue turfllue,
Zjarm e surfull tue flakrue,
Krepa e gur tue rrokullue,
Dukagjinin ðon me shue,
Per nji ðhûnë qi i bâka Shala:
Kur Drangoni Vocerr Bala,
Fmí tue kênë, n' nji shpellë të malit
N' gjumë e nðeshka, e 'i sŷ prej ballit
Zjerrë i a paska me nji hû,
Kah i a ngulka ðér në trû.
Âsht nðezë flakë t' tanë Biga e Shalës
M' zhuri t' Lumit m' maje t' halës.

Mnðerue gjinðja prej ksi nâmi,
Kah si kshtêja pelset shkâmi,
Jânë ngujue nðer shpija e stane;
Hikë shkerbét kan neper plane,
E nper pisha luron bisha
M' at Gúr t' Lekës e m' kep t' Parûnit,
Me ju ðhimtë gurit e ðrûnit.
Kur Drangojt e Shqyptarís,
Si të fushës si të malcís,
Atà pám e kan vetimen,
Eðhè nðie kan bumbullimen,
Qi po ushtote Dukagjinit
Mbí Qafë t' Diellit m' valë të Drinit,
Mirë me veði jânë kujtue,
Se Kulsheðra atjè asht ðiktue,
Nðonji mal per me rrenue;
Eðh' at herë, kûðo kan kênë,
N' mal a n' fushë, a turk a i kshtênë,
Atà çue jânë per ajrí,
Me flamure kuq e zí,
E me lata e me supata
E me fuzhnje e ðána t' giata:
Me veriga e rrfanë çelikut,
Hekra barkësh të Veneðikut:
E nper rê e nper thellim
Mbí Bigë t' Shalës kan rrâ flutrim,
Kû Kulsheðra kishte ðalë,
Nâm të zí tue bâ mbí Shalë,
Me u binðë ðheu m' tê ðér mâ s' voni.
Prej Mirðite shkrefë Llesh Gjoni, i
Derës s' Gjomarkaj, trim si Zâna,
Nji hýll n' shêj nðer Kapitana,

Qi as per pushkë as per pashí
Mâ nuk lén, jo, shoqi i tí,
Kah shkrepë ðielli m' Shqyptarí.
Shoq me tê âsht Bibë Lleṣh Markola
Orrl i zí ky nðer sokola:
Qi eðhè kryet, po, me i a hjekë,
Drue p'r 'i javë s' kishte me ðekë.
Shkon prej Shkoðret Nðrekë Heqimi,
Qi mâ i fortë nuk bâhet trimi:
Then «*mixhiðin*» per mjeðis;
Eðhè urtija i shkon per fis:
Qi pranðej e zgieðhka Mbreti
Sylahçí m' e pasë mbas veti.
Me tê shkojn ðo koleshâj,
Trima t' çartun, katallâj:
Qaj Gjokë Kukli e Çapaliku,
Beqo Qoshja e Hamz Saðiku:
Burra t' fortë porsi çeliku,
Mos me i trêmë shpata as rreziku.
Manðej shkrefin nalt kah Peja,
Dy ðjelmoça, si ðý rrfeja:
Rrustem Uka, pika ðjalit:
Xhem Saðrija, harushë malit,
Lé e rritun n' at Rrogovë,
Djelm mâ t' fortë s' i ké n' Kosovë,
As n' Kosovë, as në Gjakovë:
Veç n' Gjakovë n' kjoftë Ton Golija,
Qi mârrë turrin si ðuhija,
Kaluer atit pullalí,
Fíll m' Kulsheðer aj ká msŷ,
Thue me ðhâmë po ðo m' e shkye.
Prap prej Shllakut lshon Gjetë Gega:

Faqja e tij kuq porsi shega:
Shllungë mustakun ðerðhë n' ðý ðega:
Kur nji fjalë po e folka burri,
Mâ s' i luejtka me sa curri.
At herë n' Palç ðel qaj Prêl Tuli:
Msŷn prej Kthellet Marka Kuli;
N' Traboinë rrân Llesh Nkollë Luli;
Rrân Doðë Prêçi prej Kastratit:
Gjeto Marku flakon shpatit,
Porsi ajò flaka e barotit,
Kur t' i nepet zjarm agzotit:
Zbarðhë ká faqet gjithkunð Hotit.
Del prej Shkrelit Marash Vata,
E si rêja me shtergata,
Msŷn perpjetë ðrejt Dukagjinit,
Me at Gjin Pjetrin e Kurbinit,
Qi per pushkë e per urtí
E lânë nâm të ðý n' Shqypní.
Kta eðhè u nðeshkan m' Qafë të Boshit
Me Drangoj të Shalës e t' Shoshit:
M' at Mar Lulen, trim bujár:
M' Gjelosh Kolen, kuvenðtár,
M' Mehmet Shpenðin, pushkatár:
M' Let Putanin e m' Tol Canin,
Qi kaherë ja ki'n fillue
Me Kulsheðer me luftue:
Por per s' largët veç tue e shinue,
Pse fort pak kishin qillue.
Si jânë mleðhë Drangojt m' at qafë,
Kuvenð bashkë nji herë kan rrafë,
Si me msŷ e tek me msŷ
Manðej çue jânë per ajrí,

E ashtû çetë eðhè flaurí,
Tue shkrepë moti eðhè vetima,
Tue krisë gjâma e bumbullima,
Tue vikatë, tue hallakatë,
Mbí Kulsheðer turr jânë lshue,
Kush me fuzhnje tue e shinue,
Kush me lata tue e shkallmue,
Kush me ðána tue e ðermue;
Njani, rrah me hekra shpinës,
Tjetri, m' spatë bjeri kaptinës,
Tash mbí tê lshou turra-turra;
Tash me shkrepa gjueje e curra:
I shkrefë gjaku porsì gurra.
Tranðet Biga m' at poterë:
Bân meðet t' tanë Shala e mjerë.
Fort âsht hjeðhë Kulsheðra at herë,
Fort âsht hjeðhë, eðhè perhjeðhë;
Tash kuk trupin ká perðreðhë,
Tash â lshue 'iqinð pash n' ajrí,
Herë, msŷj vetë ajo n' furí,
Herë, rri strukun neper shpella,
Eðhè gjuej Drangojt m' zhavella:
Lshoju flakë e zjarm prej goje,
Hiðhu jargun hoje-hoje,
Nji ðitë uðhë me hikë larg soje,
Prej qelbsinet qi i ðel goje.
Kah me kthetra nep per ânë,
Hiðhen krepat porsì rânë,
Flakrojn currat m' Qafë t' Bishkazit;
E kah iðhtë, në frymë t' marazit,
T' u perpushë, t' u karraní,
Lshon e ngurrë bishtin n' ajrí,

Fishkllon ajri rreth mbí Bigë,
Vetë Drangojt me pasun frigë,
Po kje frigë se ká Drangoni.
Kuer, qe, turret qaj Llesh Gioni,
Me 'i parë ðána 'izet pash t' giata,
E tue rrahë era e shtergata,
Tue krisë gjâma e bumbullima,
Neper ðritë qi lshon vetima,
Msŷn Kulsheðers aj m' i a kapë
Nja'n fulqí, qi 'i pash ká hapë,
Mehmet Shpenðin per t' perpî,
Qi, m' tê 'i shkrep tue karranî,
Thye i a paska njânen brî.
Kah e shef tue msŷ Kulsheðra,
Ajo âsht tutë, e rrshânë mbí kthetra
Tuj u rrqasë, futet në shpellë,
Kû mrenðë shtatin strukë ká kthellë,
Veç se krenat lânë ká jashtë,
Si ajo breshka per nên rrashtë,
Zjarm e surfull tue flakrue,
Ke bân Lleshi me ju afrue.
Por nja as ðŷ Lleshi s' i a bâni,
Fulikare fíll m' tê rrâni:
Me t' ðŷ ðuert ðánat ká hapë
E me to fulqî'n i a kapë,
Sa kû munðet i a shterngon,
Si n' menjêne i a ngurron:
Eðhè e tranðë aj turra-turra,
Tash tue i ðhânë t' shtŷmen nên curra
Tash prej veðit tue e terhjekë,
Herë n' terthuer rrebtë tue perpjekë,
Veç si t' mujë aj m' e mahitun,

Jashta shpellet per m' e qitun.
Se ç' âsht hjeðhë atŷ Kulsheðra,
Se ç' perpushë ká ajo me kthetra,
Ç' ká hingllue me shtatë germaza,
M' i u nðî vigma te Shperðhaza.
Ngurrue shtatit, bâ germuq,
Ranðë per tokë tue rá palmuq,
T' u perplasë, t' u kalamênë,
T' u planðosë per gur e stênë,
Bân me i hapë ðánat me kâmë,
Bân me bré ðánat me ðhâmë:
Por nuk brehen as s' shperthehen,
Pse mirë mjeshtri i ká punue,
Pse mirë Lleshi i ká shterngue:
Mjerë kush mrenðë u ká qillue!
Ngerthye Lleshi, bâ si grep,
Njânen kâmë zatetë p'r 'i shkrep,
Djersa rrkajë tue i shkue per ballë,
Tue kercnue me ðhâmë e tmallë,
Rrin e t' hjekë aj m' nja prej veðit,
T' hjekë Kulsheðra eðhè prej veðit.
Njani t' hiq—tjetri terhiq:
Lleshi ngrif—Kulsheðra ngrif.
Aj: t' a zjerri jashta shkrepit;
Kjo: të strukem mrenða shkrepit,
Të pështoj prej ktij gazepit.
Kur, qe, Lleshi po permliðhet,
Po permliðhet, po perðriðhet,
Po perðriðhet tue ngrefë m' ðana,
Me ato ðuer e me ato llana,
Si të shkrîme prej çelikut,
Kû per t' giatë të trashë kerrçikut

I jânë ngrefë dejt toje-toje,
Edhè shkûmë tue qitë per goje:
Shkûmë e gjak, ofshe! perzí,
I nep shtatit me furî,
Edhè ngrefë kaq me fuqí,
Qi i âsht shkulë shkrepi per nen kâmë
E i jânë thye në gojë dy dhâmë,
Edhè 'i pash, rrshânë tuj e ngrefun,
Zier Kulshedren nên gúr mshefun.
At herë mbrapa kthen nji hap,
Edhè shtatit i nep prap,
E dy pash, po, dy pash t' mirë
Prap mâ jashtë Kulshedren zier.
Kshtû tue i dhânë pêsë herë a gjashtë,
Zier per gjŷmsë Kulshedren jashtë.
At herë t' madhe, sa i mûjt zâni,
Briti shokve Kapitani:
Ushtoi ashta lak e m' lak,
Trêmë Kulshedra, pshurri gjak,
Me blue 'i ditë nji gúr mullini:
  Bini, mêca, bre! Ku jini?
Se Kulshedren jashtë e kini.
Ah! kû jé, bre Rrustem Uka?
Të vraftë Zoti e të vraftë buka,
Ke s' po ndìhe gjallë kund sande...
Dili, para, eh kopilane!
Edhè shtypja, n' mujsh, ndo 'i krye;
Se, per Zotin! âsht tue m' shkye,
Bâni ajo dánash me m' pshtue.
  Shpejt Drangojt per ajr janë çue,
Zhgjetë m' Kulsheder, 'dhe, jânë lshue:
Njani para rri e ndersŷj,

Tjetri sypri mêrr e msŷj:
Para e sypri, e ânë m' âṇë,
Gjithsi kuej âsht tuj i u ðhânë.
Rrustem Uka, trimi i trimit,
Neper krisme e flakë t' thellimit
Shî nên frymë asa' i âsht fuer,
E rrokë shpaten me ðý ðuer,
Njanit krye me tê i ká rá.
Shperthiqë sŷnin 'ðhe i a ká,
Rrashten krejt por s' mujt m' i a çá.
Vjen m' shpinë t' atit Ton Golija,
E tue krisun si ðuhija,
Tranðë topuzin, njiqinð okë,
I a flakron po shî m' at kokë,
Eðhè pshesh i a ðerðhë per tokë.
Po i shterngohet Let Putani,
Eðhè ðynðë nji bet carani,
Njizet vetë, po, mos m' e luejtun,
E me tê, sa kû ká mujtun,
Siell m' Kulsheðer me furí
Shî m' kurrîz m' i a karraní.
Ungron shtâsa me mëní,
Eðhè krejt atŷ terbohet;
Hiðhet, tranðet, lamsh kukzohet,
Qafen krrabë e ká ngerthye,
Kah bân Lleshin per me msŷ,
E s' ká para si me u shtŷ,
Pse mirë Lleshi e ká merthye.
Xhem Saðrija, 'i trim rrfé,
Ktij Gjet Geges po i lshon bé:
Pásh njat Zot, qi të ká ðhânë,
Deli, Gjeto, n' mûjsh, m' at ânë,

Eðhè nzite m' patershânë,
Tuj i a ngulë m' nðonjâ'n germaz;
Pse un ktej gati m' shaterkaz
Po t' i rrí ktej mbrapa shpinës,
N' mûjsha 'i herë me i rá kaptinës,
Eðhè trût m' i a ðerðhë per tokë.
Gjeto Gega shpejt ká rrokë
Heshten, trashë sa 'i « mashkull » qerrit,
Eðhè shi rrânzë njâj kapzherrit
I a ká ngulë, po, nja trí pllamë.
Bân Kulsheðra me u çue m' kâmë,
Bân me u rrqasun vithambrapa,
Per me u strukë mâ kthelltë nðer karpa;
Por, pse Lleshi e ká shterngue
Me ato ðána, si i terbue,
Palmuç m' parsme ajo âsht rrxue,
Eðhé qafa i âsht ngerthye,
(Kah fulqîjsh ishte merthye,)
Arrçi i qafës, eðhè, i âsht thye,
Krejt fulqini asa' i âsht shkye
E i âsht shkepë ðeri m' gerglâc.
Vjerrë nðer ðána, si latrâc.
Veç shka ? çena ka' i ká plasë,
Hov si Lleshi qi kisht' pasë
Vithambrapa aj âsht rrqasë
Nja 'iqinð pash, po, mos mâ teper,
Dér qi nðeshë ká m' nji stom t' eper.
Shkapullue ðánash Kulsheðra,
Tue perpushë nper gur me kthetra,
Ká nisë t' hajë shtatin në shpellë,
T' u perðî gryket mâ kthellë.
Bini, burra ! mos e lshoni !

Po piskatë prap qaj Llesh Gjoni,
Eðhè turr e lshon m' tê vrapin,
Ka ðy pash tue mârrun hapin,
E si t' kisht' ðánat nðer ðuer,
Me to siell aj si n' t' terthuer,
Eðhè i mêrr njânen kaptinë,
Tue i a kputë rrumull me shpinë.
Se ç' jânë lshue Drangojt at hera,
Se ç' ká krisë zhurma e potera,
Fort njerzís i ká hypë mnðera,
Kah me lata e me supata,
Kah me shkrepa eðhè me grepa,
E me ðána e patershâna,
E me fuzhnje e me terfurq
Rrâjn n' Kulsheðer t' kshtênë e turq:
Tuj e msŷ e tue nðersŷ,
Tue shinue e tue e shkallmue,
Njâni sypri tue i flutrue,
Tjetri m' ânesh tue e pershkue,
T' gjith njiheri tue e ðermue
Me ata lata e fuzhnje t' giata.
T' i a ðha era eðhè shtergata;
Flakë per flakë t'i a ðha vetima,
Krisi gjâma e bumbullima,
Shungulloi malit ushtima:
Hypi tym e hypi njegull,
Biga e Shalës likunðet shrregull.
Trêmë Kulsheðra, âsht futë në shpellë
Kû lá n' gjak e ranðë t' u sjellë,
Tuj u zmbrapë barkas mâ kthellë,
Herë t' u rrqasun kamanðoras,
Lshohet shul teposhtë rrmores:

E si rreshmja me zhumhúr,
Tue rrmye gúr e tue rrmye zhúr,
Kulihum shêmet n' liqê,
Mbrenða Bigës ðynðun kurrnê,
Kthelltë kah zhytet trupi i sajë:
Tranðë âsht toka ðér në Rajë.
Xhem Saðrija, mushë n' maraz,
Ke me i rá s' mûjt m' shaterkaz,
Kah i u shkye m' ðána fulqîni,
Fíll mbas sajë në shpellë aj hîni
Eðhè u shtŷ mbrenðë bukur kthellë,
Por me sjellë m' tê, s' mûjt me sjellë;
Pse kisht' kênë venði humnere,
E kulsheðra u zhðuk me'i here.
Shpejt Drangojt atŷ janë çue,
Eðhè çetë atà kan shkue,
Si ki'n kênë t' gjith pika e ðjalit:
E kan çkputë nji buzë prej malit,
Eðhè shpellës i a kan vû n' grykë,
Tuj i a rrasë mbrenðë porsi pykë,
Qi per jetë mos t' mûjë Kulsheðra
M' e ðermue me kâmë e kthetra,
Dukagjinin per t' ðamtue;
Manðej ulë janë me pushue.
E at herë rêt janë ðavaritë,
Ká nisë hâna n' qiell me shnðritë.
  Ora e Shalës, eh shtoi, Zo', vallet!
Dalë e nðêjë m' nji vetull mali,
Atjè nalt ðikû mbi Nicaj,
Ajo luften pá e paska,
Qi Drangojt bânë me Kulsheðren,
M' at kapë t' Bigës mbi atà thepa:

Eðh' e mira fort âsht gzue,
Kur ká pá e ká kunðrue,
Se Drangojt e Shqyptarís
Keq shemtuem e kan Kulsheðren:
Se trí krena i kan gjymtue:
Se 'i germaz i a kan shporue;
Shtatit krejt se e kan shkallmue
E se n' shpellë e kan ngujue,
Tue i zânë gryken me 'i buzë malit,
Mos me mûjtë mâ per s' t' gjallit
Me ðamtuemun Dukagjinin.
E kur pá ká ajo me sŷ,
Se jânë ulë burrat e ðheut,
Per t' pushuem e biseðuem,
Tuj u prrallë njani me tjetrin,
Per shka psue kishin m' at natë,
Trí herë rresht zên e piskatë:
Nðîhet vigma m' Qafë t' Morinës:
Kan nðie Orët e Dukagjinit,
Neper shpella, kû ishin strukun
Prej gazepi t' asajë natë;
Eðhè çohen per ajrí,
Xhixha-xhixha tue xhixhllue
E i a befin te Ora e Shalës,
Motra e maðhe e Dukagjinit.
Ká marrë Ora eðhè u ká thânë:
A thue e ðini a por s' e ðini,
Se Drangojt e Shqyptarís:
Atà i paçim, Zot! me jetë:
E kan thye sanðe Kulsheðren
Tue luftue m' at Bigë të Gimaj,
Eðhè n' shpellë e kan mutue

Me nji shpat shkepun prej malit,
Mos me mûjtë me pshtue per s' gjallit.
Veç se shka? ofshe un e mjera!
Atà ðarkë sanðe s' kan ngrânë;
Para ðarkësh pse atŷ kan rrânë,
E as s' i kan nuset e veta,
Qi atŷ buken m' u a gatue,
Eðhè tryezen me u a shtrue,
M' kâmë me u nðêjë gati me ujë.
Anì prá, morì ju motra,
Shpejt m' u a nðreqë ðarken Drangojve:
Shpejt me korrë grunin nðer ara,
Mirë m' e shî e mirë m' e blue,
Mirë m' e njeshë, mirë m' e gatue:
Me ðalë n' bjeshkë me mjelun sutat,
Me gjetë mjalten neper zgavrra,
E me zânë ðy ðrêj të mâjmë,
Me a u pjekë ferlikë në héll.
Kshtû ká folë kjo Ora e Shalës;
Eðhè Orët e Dukagjinit
Jânë bâ Xhixha e zhðukë n' vetimë.
Veç, sa 'i herë vjen vallja rrotull,
Atŷ prap ato kan kthye:
Njana, buken permbí krye;
Tjetra, mjelcen per nên ðorë,
Mjelca bâ me lvore blinit;
Dikush bjen fashoje mjaltet;
Tjerat, m' hej venðue terthuer,
Bájn mbí krah ðy ðrêj të mâjm,
Ora e Shalës si u kishte thânun,
Qi me pjekë ferlikë në héll.
E si t' tana janë bashkue,

Fluturim ato jânë çue,
Veshun barðh e flokët zhvillue,
Eðhè befë kan m' mâje t' Bigës,
Kû Drangojt po kuvenðojshin.
Ora e Shalës, at herë, u â avitun,
Qi eðhè u thotë me t' amel zâ:
Mirë se u gjêjë, burra të ðheut!
Mirë se vjen e bukra e ðheut!
Mirë se vjen, e kah të kemi?
Ka' u ké prî ktyne fisnikeve?
Po i pergjegjë Kapitan Lleshi.
Se, mana', tý t' u ngjatët jeta!
Un jam vetë ajo Ora e Shalës:
Moter un me at Orë t' Merðitës,
Qi veron mbí bjeshkë t' Munðelles,
Si ajo ðrita tuj ague:
Kto janë Orët e Dukagjinit,
E kem' ðalë m' ket maje bjeshke,
Per me u pá, me u njoftë me jue;
Se zâ t' maðh per jue kem' nðie,
Se eðhè e lát sanðe ju nám,
Tuj e thye në luftë Kulsheðren,
Qi me shue ðesht Dukagjinin.
Jo qi loðhë, un thom, ðo t' jini,
Se eðhè ðarkë ju ngrânë s' ðo t' kini:
E ktû, po, âsht nji bjeshkë e naltë,
Të tanë gúr e shkam i gjallë,
Kû s' gjên nieri shka me ngrânë:
Pse as s' i kini nuset t' ueja,
Qi jue ðarken me u a nðrequn.
E pranðej na Orët e Maleve
Darken jue u a kem' gatue:

Kû me veɗi u a kem' prû:
Kur t' urɗhnoni me u rreshtue.
Eɗhè trimat rreth janë vû.
Nja mbas njâ'i e renɗ mbas renɗit,
Me Llesh Gjonin m' krye të venɗit:
Âsht Gjomarkajsh e i bje prîja
Derë mâ t' vjeter s' ká Shqypnija.
At herë Orët u kan sjellë buken;
U kan vû ferlikët perpara,
E u kan prû mjelcat me kjumshtë:
Kjumshtë me borë, ɗhâmin me t' pî:
Eɗhè mjaltë, sá kush ká ɗashtë:
Mâ e mirë ɗarka s' nɗreqet n' ashtë.
Gurren nget kishin per brî,
Gurrë si aklli e e kjartë florî,
Sa kush ɗote atŷ me pí.
Mbasi bukë trimat kan ngrânë,
Jânë çue prap e ɗalë m' njâ'n ânë
E po rrín tue biseɗue
Me njat t' bukren Orë të Shalës,
Per kanû e pûnë urtije,
E per besë e per pûnë t' mikut,
E per lufta qi u bânë motit:
Per trimní të Gjergj Kastriotit:
Per Drangoj e per Kulsheɗra:
Per « breshana » e per gopeɗra
Eɗhè folen mbí lirí,
Mbí lirí e mbí Shqypní:
Si Shqypnija ɗo t' ɗalë m' veɗi,
Mos m'e urɗhnue mâ as Krajli as Mbreti,
Me kênë zojë ajo m' veɗveɗi,
Âshtû Zoti si e ká shkrue,

Qatjè vonë zên Ora e Shalës
E po u thotë shoqeve t' veta:
Hajðni, varza, me u njitë valle,
Eðhè 'i kangë ju me e kënðue,
Sa po âsht Drita enðe pá ðalë:
Pse Drangojve u pelqen kanga.
    Jânë çue Orët e Dukagjinit,
Me ato petka barðh si bora,
E jânë kapun ðora-ðora,
Shpervjelë mangët mbi cep të krahit,
Flokët ðér m' kâmë zhvillue giatë shtratit,
Me kunora lulesh m' krye
Me ato kâmë kaleçë tue kcye,
Dá ðý lagjesh ballë per ballë,
E tue knðue ato palë e palë,
Kan prî vallen kshtû per mallë:
Varza ká e varza s' ká;
Por, si ká nji vajzë n' Janinë,
Kurkunð shoqen s' i a ké pá,
Kah bje ðiell e serotinë:
Sŷnin ðiell, ballin si hâna,
Arðhun shtatit si silvija,
Eufrozinë e quejti nâna,
Augur t' mirë m' e pasë Shqypnija.
Atê e páka aj Alì Pasha,
Dalë si viða në balkue,
Eðhè fort pelqye i âsht vasha:
Çon Harapin m' e kerkue.
Vjen Harapi e i thotë te ðera:
Shpejt tash, vashë, ti ktû me zðrypun
E me mue me arðhë nji hera;
Persè Pasha të ká lypun.

T'u thafët goja! shka po thue?
I a kthen vasha fjalen marë;
Se un nji vajz-o kam qillue:
S' ðiej me folë me Pashallarë,
Jo, po, Ali Pashë Tepelena
Munðet kryet aj me m' a pré,
Si i ká pré kushði sá krena;
Gjallë por s' lshoj un erz as fé.
Âsht mushë Pasha me mëní,
Prap harapin çon e e thrret:
Pa nðigio harap i zí,
Se ðý herë Pasha nuk flet:
A se vjen ktû şanðe goca,
A se nðryshe n' funð t' liqênit
T' a bâj gjumin me bretkoca.
More vesht, bre qên i qênit?
I shkon naten vashës harapi,
Eðhè e mêrr e e çon m' liqê,
Kû tue pritun ishte trapi,
Per me i bartë neper kurrnê.
N' mes të liqênit si kan ðalë,
Atý trapi venð ká zânun,
Eðhè nisë harapi fjalë,
Nisë aj vashës kështû me i thânun:
Nuk ká tjeter, tash, lum vasha:
E s' jam nieri fjalës qi i luej:
A me shkue sanðe te Pasha:
A shî ktû me t' mytë tý n' ujë.
Jo, po, i thotë vasha tue qeshë,
Se un te Pasha ðue me shkue;
Por ðue t' shkoj nji herë me u veshë,
Pse siðo ktû kam qillue.

E kështû tue i thânë harapit,
Atij qênit, t' birit t' qênit,
Mêrr e hiðhet n' ujë prej trapit,
Eðhè zhðuket n' funð t' liqênit.
Doli fjala neper ðhé:
Njekso varzash ká n' Shqypní,
Qi per erz eðhè per fé
T' rijt e jeten i bâjn flí.
  Kshtû kënðojn Orët palë e palë
Por, tue mârrë të mbramen fjalë,
Hylli i ðritës nisi me ðalë
E buzës s' malit ðrita agoi,
At herë Orë eðhè Drangoj
U çuen m' ajr t' gjith plima-plima,
Eðhè u zhðuken si vetima,
Tuj u gjetë atŷ nji filli.
Kû me u gjetë ðeshti se i cilli.

KANGË E SHTATMDHETËT

NË QAFË-HARDHÍ

Buloi molla, lulzoi thâna:
Rrustem Uken kû e ká nâna?
N' Qafë-Harðhí kû pringron Zâna:
Pingron Zâna e rreh shejshâna
Neper rreze qi lshon hâna.
Se atŷ, ðrita mirë pa ague,
Luftë e rrebtë po kish' fillue:
Kish' nisë pushka ushtimë me vlue,
Kish' nisë topi me gjimue,
Sa qi tranðë jânë vrrî e knetë,
Ká marrë gjâmë ashta perpjetë,
Fort ushtue ká Haramija:
Rrustem Uka e Xhem Saðrija,
Dy t' rrogovas ðjelm të rí
Ke janë ngutë kta pushkë me shtí
M' njaðo çeta t' Malit t' Zí,
Qi me rá i' n nisë n' Gusí.
Naten n' terr kurrkush pa i nðie,
Si vû u kisht' Knjazi leçí.
Knjaz Nikolla, 'i trim belá,
Mos m' i u gjetë kunð shoqi n' Shkjá,
T' fortë nji ushtrí aj n' kâmë ká çue
Tetë taborre rrafsh numrue:
Të tanë burra Malazez:
Njani i rêmtë, tjetri kermez,
Kush mustakun lshue ðér m' brez,
Dér më brez e vesh më vesh,

'Dhe se i cilli nji hunđë-lesh,
Qi kur n' luftë bje, kopilani,
Nuk t' a trêmë pushka as tagani,
As t' a trêmë topi a havani,
E as kurrnêni e as flakađani :
Komanđár âsht Mark Milani;
Markut Knjazi eđhè i ká thânë,
Me i prî ushtrís naten t' pa hânë
E m' e qitë n' Plavë e n' Gusí
Kush pa pá, kurrkush pa e nđie.
E pse Marku isht' nji telbiz,
Me çá qymen per mjeđis,
Ká marrë trimi e para ushtrís
Ká lshue 'i çetë giatë rrugës s' Gusís,
Nji çetë đjelm, kunđ treqinđ vetë,
Qi bâ mâll s' e ki'n ket jetë:
Si me lé njashtû me đekë.
Per me pám a kisht' anmik,
A kisht' pritë e a kisht' rrezik
Per ushtrí, qi shurđhë p'r at ravë
Me e qitë đote n' Gusí e n' Plavë.
Por, kû nđollë ká Xhem Sađrija,
Xhem Sađrija, sŷđuhija,
Eđhè aj trimi Rrustem Uka,
Burrë kah fjala eđhe kah đuka
Njani e tjetri lé đrangue:
Atŷ shurđhë kush s' ká kalue :
Mbreti vetë po t' kisht tokue,
M' shpinë poteren i a ki'n vû :
Zêmra n' fyt u kisht' qillue.
Veç rrogovast, kesh t' a đí!
Shka i ká qitë m' at Qafë-Harđhí.

Me bâ pushkë me Mal të Zí
Mu nder vise të Gusís ?
Ora e bardhë e Shqyptarís!
Ajo vetë, po, premtue ki'te,
M' Qafë-Hardhí qi m' at ag drite
T' ndollte Xhemi edhè Rrustemi
Me «martina» n' dorë merthye,
Qarqet Knjazit m' i a shperthye,
Qi ka dit po kisht' vû sŷ
Ndo' i skundíll Shqypnís m' i a shkye.
Jo, po; drita masi agoi,
M' Bigë të Shalës Orë e Drangoj
Ata çue na janë p'r ajrí,
Janë shperdá edhè derdhë flaurí,
Kush si xhixha tue xhixhllue,
Kush si shkndija tue vezllue,
E atŷ behë i a kan nji filli,
Kû me ndjehë dote seicilli:
Orët nder hije e nder vërrîje,
E nder gurra e neper curra,
E Drangojt nder shpija t' veta,
Kush n' teposhtë, kush kah perpjeta.
Veç Rrustemi e Xhem Sadrija
Atà ndjehë nuk kan ke shpija:
I a kan behë ke Qafë-Hardhija.
Rrustem Uka i Ukë Kabashit,
Dikû atje m' at ânë t' Budashit
Per të vllán aj kisht' pasë zânë
Nji bí mali, ardhë si Zânë:
Si ajo Zâna e Haramís,
Qi ndjellë mirë mí fat t' Shqypnís:
E me Xhemin bâ kisht' fjalë

Shi m' at ðitë n' Buðash me ðalë,
T' a'n e çikës aj per me e pá,
Ditë e orok me tê me ðá,
Se kúr çika me u martue,
Sa copë petka çikës me i çue,
Krushq e ðarsem me ç' kanue,
Pranðej, kur Orët e Drangojt
Atà ðá jânë prej shoshojt,
Rrustja e Xhemi, si ðý shknðí,
Fíll kan sosun m' Qafë Harðhí,
Kah bje rruga e Malit t' Zí,
Per me ðalë n' Plavë e n' Gusí,
Qi po kisht' Knjazi lakmí...
Atŷ trimat venð kan zânë
Sypri rrugës n' nji breshtë të gjânë,
Nðer ðo curra, si petrita,
Per me pritë qi t' zbarðhte ðrita;
Persè as mikut jashta kohet
Nuk âsht mirë qi n' shpí t' i shkohet
Po s' t' ngushtoi prita a se moti,
A se thânë mos t' a ketë Zoti,
N' shpí pa bukë miku me t' gjetë,
Qi mâ hall s' kisht' gjâ n' ket jetë.
E si atŷ 'i herë kan zatetë,
Kan pështjellë ka nji ðuhan:
Gúr e unuer me veði kan:
E t' kan nisë të biseðojn,
Se si mikut n' shpí t' i shkojn
Se si mikun t' a ngushtojn,
Per me ðhânë çiken n' at vjeshtë,
Si t' jenë mâjë skjept eðhè ðeshtë,
E t' jetë pjekë rrushi në vneshtë.

Ashtû nðêjë tue biseðue,
Xhemi «huten» pshtetë mbí giû,
Me «karklluk» nen «çark» shperthye
E me 'i pecë aj n' voj tue e lye,
Ká marrë Rrustos e i ka thânë:
Perzèt, Rrusto, shka me kânë,
Se nji pushkë, si «huta» e Mbretit,
Thom, s' ðel mâ knðej ujt e ðetit
E as s' i ðel shoqja mí ðhé:
Pushkë e shpejtë e e rrebtë rrfé,
Nji ðitë uðhë me vrá per s' largut...
Kur t' ketë zêmer mbas «kanðakut»...
I a pret Rrustja si në shpotë;
Se manà, permí ket botë
Si «martina» 'i pushkë nuk ká.
E manðej, si tue e gergá,
Prap po i thotë: Po a thue me t' rá
Nðo 'i herë pûna, qi me u vrá
Me askjer t' Knjazit a se t' Mbretit,
Ti ja ké besen vetvetit,
Se s' bje nðore per pa e kallë?
Se nuk liðhe per s' të gjallë?
Manà t' Zotit, nuk e ðí,
Po i a kthen ðjaloshi i rí:
Persè pushka e ka si t' epet,
E maðjè, ka 'i herë s' munð t' shkrepet
As mí korba grumllue m' lâmë,
Jo mâ m' nji taborr nizâmë...
Veç se, t' mjerit, zêmra m' hjekë,
Njiqinð herë para me ðekë,
Se 'i kurí m' i a lshue Shqypnís.
Nðer kto fjalë t' birit t' Saðrís,

Qe se poshtë ðromit t' Gusís
Dishka nðîhet tue rrapllue:
Si nji çetë, qi âsht tue kalue,
Kush pa u kuell, kush pa ligjrue,
Thue, se hajna kan qillue,
N' nðo 'i pûnë t' ligë atà tue shkue,
A me vjeðhë a se me vrá,
Naten n' terr kurrkush pa i pá,
Si zanát qi e ka cubnija.
Morè! bâni Xhem Saðrija;
E, si n' ðorë «huten» kisht' pasë,
Pa menðue se a ðo t' kisht' giasë,
E merthen e zjarm i nep.
Ushtoi bjeshka kep më kep,
Si t' kisht' krisë topi a havani.
„*Kuku meni!*" ðikush bâni
Atjè poshtë kah bite rruga.
Shkjau, per Zotin! Rrustem Uka
Tha nper ðhâmë e m' venð aj ngurrë
I rri gati m' «kacaturrë,»
Dý herë rresht tue qitë vetimë
Neper brej, aha e çetinë.
Eðhe trimat t' jânë flakrue
Per mas krepash, kû shterngue
Jânë me ðekë a se me pshtue;
Por pa qanðerr mos m' e lshue.
A t' ká rá, probe, me pá
N' ato gomna e n' ato glina
Si shperðahet nji tubë njila,
Tuj u strukë nper rrasë e zhúr,
Me pasë kush per t' hjeðhë nji gúr
Mrenðë n' at pellg? Njashtu jânë ðá

Malazezt eðhè shperðá,
Kur nper ah e neper bré
Rrebtë ushtue kan si ðý rrfé
Njato «hutat» shqypëtare:
Jânë shperðá, po, fulikare,
E kush lshue âsht perposhtë ðromit,
Kush âsht strukë e futë mas stomit,
Kush mas lanðësh shtatin ká zânë:
Strukun kryet e kan të tânë.
Per «kapica» per gjith treg
Veç se krés s' i gjinðet shteg
Bâni kush e met pá te.
Shkjeve menðja atý po u ve,
Se aty m' pritë po kan tokue;
Pranðe' aty të jânë shterngue
E t' kan nisë luftë e poterë
Me treqinð «novicë» p'r 'i herë:
Me t' perzí, po, gjak e vnér.
  Mirë, po, Xhemi eðhe Rrustemi
Mirë poteren po u a presin
Ke vetimë atà po qesin,
E kah qesin ke po njesin.
« Huta » e Rrustos n' terr po vritte,
« Huta » e Xhemit n' mish po njitte,
Sa herë ðjali qi po qitte;
Pse ðrangoj t' ðy tue qillue,
Me Kulsheðra i' n msue me u gjue.
Atà qit e këta qit,
Atà brit e këta brit,
Brit e lavð shoshoqit qit,
Tue vikatë, tue u hallakatë,
Tue shá nanë e tue shá tatë;

Lufta ashtû si e ká zanát.
Ka nðêjë flakë Qafa e Harðhís,
Lkuqë jânë kullat e Gusís,
Hikin ðerrat, mârrin gurrat;
Hikin sutat, mârrin currat;
Çohen orrlat permí ré;
Lshohen korbat per nen ðê;
Po bâjn nanat shum meðèt,
Ka' atŷ lufta po kersèt,
Ka' atŷ « hutat » po shungllojn,
Rrebët « novicat » kah po ushtojn,
Iðhshem t' vrámt kah po gjimojn.
Tue rrahë plumet pa i a ðá,
Gjeth e gêma tokës kan rá,
Ka nisë bari per me u thá:
Kaq shum vapë qi atŷ po ká
Flaket t' verðhë t' barotit t' zí.
Kû ðo të ðalë pûna s' e ðí!
Dy s' e qesin me nji ushtrí,
Saðo qi ðrangoj të rí.
Se kû puna munð të ðalë
Me giasë Rrustja s' po e bân mâll;
Persè, qe, atjè burri i burrit,
Ngrehun kryet aj per mas currit,
E tue u ulrue si nji luâ,
Malazezve po u bân zâ:
Ah! kaðalë, moj Cernagore!
Se ktû i thonë Shqypní mizore!
Se mue Zoti m' ká nihmue,
Masi ktû s' jam tue luftue
As pse m' qafë ðue me i metë kuej,
As me grrye pse ðue m' gjâ t' huej;

BKSH

Por per erz e per lirí,
Por per t' bukren ket Shqypní,
Qi me u bâ ká, po, faní
Eδhè Knjazit n' δorë s' i bje.
  Kerkserδari i Cernagores
Kur ka nδie perposhtë rmores,
Se t' fortë lavδ po i qet Shqyptari,
Mnijet ftyra ç' i âsht nδezë zhari:
Ç' ká kercnue aj δhâmë e tmallë,
E me 'i zâ porsi t' u pallë,
Me δorë, δjelm, bre! ka vikatë.
Se e kem' pasë gjithmonë zanát,
Báll per báll me anmik m'u pré,
E jo strukë si uri nper δhé.
Eδhè âsht çue trimi në kâmë:
Pushken n' δorë tagâ'n nδer δhâmë:
E t' ka mârrë breshten perpjetë,
Me nja 'iqinδ δjelmosha t' letë,
Me nja 'iqinδ δjelm Cernagoras;
E kû vrap, kû kamanδoras,
Tash mas breut, tash mas çetinës,
Bukur nget i biri i shkinës:
Atŷ-ktû ka 'i pushkë tue shtî:
Bukur nget aj n' at furí,
U âsht avitë Rrogovs'e t' rí,
Kinsè gjallë aj n' δorë me i shtî.
Pse si δrita pat ague,
Ka nisë cubi eδhè âsht kujtue,
Se atŷ ushtrí s' po kishte as çetë,
Veç se δalë nja δisa vetë,
Qi n' krye t' vet e kanδ pa pvetë,
Ki'n nisë pushken si t' u tallë,

Thue po gjuejn kunđ nđo 'i cung n' záll.
Por Drangojt po ishin me Orë
E s' po u zêjshin gjallë me đorë.
Gjallë me đorë ata s' po u zêjshin
As m' u a qitë rrethin s' po lêjshin;
Persè, qe, qaj Rrustem Uka
Çeta e Shkjeve kur i u hulltka,
« Braf » në kamë trimi ká bâ,
E si kênë të kisht' ulâ,
Mas nji shkami turr ka rrâ
Terthuer pritet pêsqinđ hapa,
Kû ngujue nđer ato karpa,
Ka nisë pushken m' e shpejtue:
Thue, 'izet vetë po kan qillue:
Pa đhimë Shkjét perbrî tue i gjue.
Turrin Shkjét e kan nđalue,
E t' zû pushka prap me vlue,
T' nisen plumet me fishkllue
Neper breshtë kryq e terthuer,
Si qi thonë n' Shumle đikúr.
  Ashtû pushka flakë tue zí,
Vigma e krisma t' u perzí,
Dalë barít kan staje-staje
E po vrrasin m' ato maje:
M' ato maje mbí pyllë t' ahit:
A shk' âsht pushka njatij rrahit?
T' hiq kushtrim, se na rá Shkjau!
Âsht perlykë Rrustja si kau,
Qi perlyket, vrap tue ngá,
Me tarok kur t' hjekë me u vrá.
Mos e lsho, đjalë, se t' a rrina!
Pingroi vigma neper çetina.

E sikur atjè prej vjeshtet,
Mas njaj shiut të ranðë, prej kreshtet
T' thatë e t' gristë t' nðo 'i majes s' thyeshme
Shkepen gurt, e rmores s' rryeshme
Bín n' teposhtë t' u rrokullue,
T' u planðosë, ðhén tue e ðermue,
Dér qi t' hasin m' poð a m' prrue:
Njashtu rrâjn barít at-hera
M' Qafë-Harðhí, kû isht' nisë potera,
E kû shum ðo nâna t' mjera
Tue i thá at ðitë, besa, ishte vera.
Pushken n' ðorë, kësulen n' gjí
Shterngue rrypat mirë per í,
Sa kush vîte priten xîte:
« Huta » flakë në ðorë i rrite:
Mush e qit atŷ pa ðá.
Ç' t' jânë merthye Shqyptár e Shkjá!
Ç' t' jânë merthye, ç' t' jânë kaperthye,
Shoqishojn se si m' e thye!
Njegull tymi u rri mbí krye,
Mos me u pá ðielli me sŷ.
Tash Shqyptari Shkján po e shtŷn,
Tash mêrr Shkjau eðhè po msŷn.
Atà shtŷj e këta msŷj:
Msŷju e shtŷju nðermjet veðit
Si ajo vala m' buzë të ðetit.
Eðhè kshtû, m' shoshojn terbue,
T' kan nisë trimat me sharrue,
Njâni vrá, tjetri shitue,
Kush tue hjekë, kush tue rektue,
Dhimet zêmra me t' u shue,
Ke të rí ki'n pasë qillue.

Por kur pushka po kersitte,
Dhimë Shqyptari nuk po ki'te,
Elè mâ njaj sokol malit
Zhukë Isufi, pika e ðjalit,
Qi kah mirrte m' Shkjá jyrish;
Si aj taroçi neper plish,
Kur t' a ngasë zekthi nper kneta:
Mêrrte gjâmë ashta perpjeta:
Kaq me krisme e me poterë
Qi po i msŷte atà Shkjé t' mjerë.
Veç, po, kur lshohet Man Sela:
N' ðy kubure e n' ðŷ kortela,
Shkrue «martinen» të tanë n' «gjela»
«Gjela» sermit tela-tela:
Struken Shkjét, besà, nper shpella,
Si njaj lepri neper shkorre,
Kur t' lshojë m' tê shqypja mizore,
Kuk ngerthye kthetrat gjaksore.
E s' bâjn keq trimat ke struken,
Persè Mani, pasha buken!
Mjaft qi sŷn aj munð t' u a shofë,
Se n' «martinë» n' venð po t' i ftofë:
Si ká ftofë Risto Stojanin,
Nesho Ilín e Gjokë Stjepanin,
Eðhè at t' mjerin Savo Stanin.
Jo qi po ishte 'i farë Nel Bishe,
Iðhtë si helmi ruejtë në shishe,
Ngujue i cilli m' «hutë ðervishe»,
Fort po i kputte njatà Shkjé,
Tue t' i lshue shakull per ðhé,
Mish per shpenð e per shkerbé.
Ju të zezat morì shkina

Sa terthuer po u njethet stina!
Se ç' po t' pshtiell'i eðhè në zí,
Qýsh se ðalë ká n' Qafë-Harðhí
Rrahman Duli, 'i kime zí,
Lé, si i thonë, nper çark t' «martinës»,
Qi ká e lot at «gisht të shllinës»,
Juve jeten po u a shkurton.
Zêmren ðýsh jue po u copton,
Tuj u lânë si cungat m' záll,
Kê pa burrë e kê pa ðjalë:
Si mo', Zot, mâ keq per jue,
Qi a pak gjallë kini qillue,
Gjith ket kob me pá m' gjinð t' ue!
Por, të ðrejten me u kallxue:
Shkinat m' ðhimen e nuk m' ðhimen,
Kah po shof si gjinðja u shkimen,
Kush n' nji shpat e kush n' nji lak;
Veç, po, zêmra m' pikon gjak,
Ke un i mjeri jam tue pá,
Se né Shkjau na paska vrá:
Na ká vrá njat Tahir Gjelin,
Isuf Pulen, Kot Kaçelin,
Qi mâ t' mirë ðjelmt s' ké pse i lypë
Qi m' Qafë të Diellit ðel n' Postripë:
Me rá pré e gjân me rrmye,
Turr me u lshue, kalát me i thye,
Hasmit n' luftë me i lânë pa krye;
Eðhè metë paska Is Abazi,
Lik Sokoli e Rem Kazazi,
Me ðy ðjelm prej Gegëhysenit
E me at t' bir'n e Kagip Cenit,
Nji t' Isniqas ðjalë të rí,

Arðhë si «Itina» vjerrë m' sergjí:
Veç sa lshue 'i fije mustak:
Me t' u ðhimët m' e vrá per gjak!
  Veç si nðollë ðo t' ketë, vall, puna,
Qi ka metë qaj Isuf Pula?...
Se ky Isufi, manà t' Zotit,
M' ka pasë kênë nji falme agzotit
Mos me e trêmë flaka e barotit:
Eðhè i shkathët e ðjalë telbiz,
Kam pasë thânë se per miðis
T' nðo 'i taborrit me u pershkue,
S' ðo t' kisht' metë trimi pa pshtue:
Kaq qi pushkës i âsht kênë kujtue!
Por kur ðo me t' gjetë rreziku,
Aj po t' gjetka, mor lum miku,
A prej hasmit a prej vllaut,
T' jésh ti strukë mu n' bryne t' kaut.
Turr lshue Isufi m' Malazez
Nper ðo shpartha e curra t' zez,
Nâm po bâte aj permbí Shkjá,
Kê tue vrá, kê n' gjak tue lá;
Thue, kulsheðra m' ta ká rá.
Kur, qe, 'i farë Drekalov Mije
Po i ðel n' nðesh nper ato hije,
Qi, m' shtek t' ballit ulë «kapicen»
Eðhè vû per sŷ «novicen»,
Po shterngohet m' tê me shtî
T' i u ðroðh Cufi si arí,
Eðhè m' «hutë» i met vetimë.
Ushton «huta» bumbullimë!
Por, meðet! se copë e grimë
I u bâ «huta» t' mjerit në ðorë:

Kisht' pasë kênë, po, Shkjau me Orë.
Shkjau kisht' kênë nji bír lugatit,
Gjyle as top mos m' i u ngulë shtatit,
Veç tagani atê m' e pré,
Stramastik tue kênë se isht' lé.
T' i a ðha Shkjau at herë m' «novicë»,
E t' a muer mu nên gerthicë:
Shì njatŷ, kû pshtim nuk ká
Nieri i shkretë, me pasë me i rá
Plumja e pushkës. Porsi nji búll
Rá per ðhé i ngrati Isuf Pulë,
Purun brîs së njaj carani,
E «oh» e as «ah»! trimi nuk bâni;
Veç, kur shpirti i erðh me ðalë,
Tha n' per ðhâmë mâ t' mramen fjalë:
«Shnðosh vatani!» e m' venð u pak
Tue e bâ ðjerrin hurðhë me gjak.
  Ah! mo' lê, brè, Rrustem Uka,
Per n' kjosh trim si t' a thotë ðuka,
Mo' lê shokët, brè, pa i pague;
Se manà, mirë kan qinðrue,
Marre fisit s' i kan lshue,
Per Shqypní trimat jânë shue!
Eðhè m' kamë t' flakroi Rrustemi.
Kur flakrue ká m' kamë Rrustemi,
E t' ká ulrue si bishë nper borë:
M' tani, ðjelm! Me ðorë! Me ðorë!
Atŷ Shkjét pritat po i lshojn,
Eðhe nisen të ðreðhojn
Kâmë mas kâmet, hap mas hapit,
Dér qi vû jânë m' pikë të vrapit,
E t' kan mârrë shpatin terthuer;

Pa kqyrë ðriz, pa kqyrun gúr,
Tue hikë vrap para Shqyptarve,
Si atà ðrêjt para zagarve.
M' shpînë Shqyptarët u u shtrîn m' at herë
Me shum vigme e me poterë,
E t' i nðoqen rrugës per s' giatit,
Dér qi u zhðuken per mas shpatit
E me sŷ mâ kush s' u pá,
Posë asish qi meten vrá.
'Ká pá Zâna e Haramís
Ke u thye Shkjau m' at Qafë t' Harðhís,
Eðhè e Mira po lumnon,
Shkam më shkam po fluturon,
Ká mârrë kângen e po knðon:
Ty t' a lumsha, moj Shqypní,
Qi per besë e per trimní,
Manà shoqe kunð s' po ké,
Kahðo bje ðielli mbí ðhé.
Zðathë e zðeshë Shqyptari i ngratë,
Brîn per tokë e buken thatë,
Nuk m' ká zêje as s' m' ka zanát:
M' a shkon jeten në siklet,
Si ajo bisha në shkorret;
Po, por preke m' erz të shpís,
Po, por preke m' tokë t' Shqypnís,
Preke n' Fé, qi atí i la i Pari,
E per t' pá ké se si zhari
N' zêmer mnija ká m' i u kallë,
E si hasmit, shpatë e gjallë,
Per t' i u lshue ka « jurra » m' shpinë,
Si m' zogj t' pulës nji gjeraçinë.
Burrë i fortë, po, Knjaz Nikolla,

Burrë i fortë e me menδ t' holla:
Por me armë e me furí,
Si n' Cetinë bâ e ká pleqní,
Per ket besë, nuk hîn n' Shqypní
Me i u bâ δhâmi sa δerrit.
  Mos u ngut, moj Shto-Zo'-Vallet
Me mârrë kângët e me prî vallet,
Se n' Shqypní s' marojn kurr hallet!
Se eδhè lufta s' ká marue:
Me tzi ajò tash ká fillue,
Sa qi i mjeri fort po δrue,
Se shum gjak soδ ká me u bâ:
S' thehet Shkjau me kaq e gjâ:
Duhet punë, po, Shkjau me u thye!
Po a tue pá, moj s' jé me sŷ,
Vizitori si t' âsht xì
Prej ushtarësh të Malit t' Zí
Ke po ngasin me furí,
Çetë mas çete e ví e ví
M' urë t' Stutjekës, m' at log mejδani,
Kû δha urδhen Mark Milani
Tok me u mleδhë të tanë ushtrija,
Masi 'i herë ke Qafë-Harδhija,
Hovi i parë i mori m' thue:
Njizet vrá, triδhetë shitue.
Jo, po, tash lufta ka nisë,
I a δha flaka m' at buzë mali!
Si thue, Zânë, t' i bâhet halli?
  Me qinδrue tjeter nuk ká.
Pse eδhè, e lumja, jam tue pá,
Ke jânë δynδë Plavë e Gusí,
Ke kan rrâ Strelc e Pleví,

Me Sutjeskë e me Nokshiq,
Vûthaj e Martìnoviq,
Hoti i Kûj't, Morinë, Isniq:
Gásh, Krasniqe, Keç e Darðhë,
Qafë e Diellit, Lum i Barðhë,
Nikaj, Palç eðhè Mertúr,
Qi kunð pushkës s' i lânë kusúr;
Eðhè ktyne u paska prî
Ali Pasha, 'i kime-zí,
Kaluer atit pullalí,
Si ajo rêja me ðuhí,
Kur të zbresë mbí Haramí.
Me tê vîn tjerë gerzhelí,
Disa Krén e Bajraktarë,
Do begllerë e ðo agallarë,
Si me thânë Çerim Binaku,
Qi kû nðolli atŷ rroðh gjaku,
E si njaj Saðri Mehmeti,
Zâ'n e t' cillit nðie ká Mbreti:
Njani Gásh, tjetri Krasniqe:
Bâjn «novicat» pushkaliqe...
Vjen manðej, qaj Jakup Feri
Nji i Plavnjanë nji zog skyferi,
Mirë ushtrue n' at log mejðanit;
Si njaj Hot, njaj ðrang luânit,
Alush Smajli i Smajl Hasanit,
Qi kur sjellka m' tef taganit
S' t' bâhet kryet se n' trup po e ké:
Kaq vezllon aj porsì rrfé!
Por kam pá trima e s' kam pá,
Si at Prêlë Tulin, por, s' kam pá,
Qi Merturit paska prî

N' ðý calina e n' nji harbí,
« Huten » m' krah, zjarmin në gjí.
Gjurmë per gjurmë e njitë mas tí,
Vjen nji Omer e 'i Hasan Haxhí:
Njani Isniq, tjetri Nokshiq:
Zot, n' ðorë t' tyne kenð mos piq,
Pse t' a bâjn, besà per vigj.
Mas ksish rrâ ka pika e ðjalit,
Kû kjenë gjetë sokola malit,
Kah Sutjeska eðhè t' kan msŷ:
Nuk jet hasem per pa u thye,
S' jet ushtrí, jo, pa u shperthye,
Mjaft qi t' ðuen me bâ gajrèt.
  Zâna e Maðhe kshtû po flet
Eðhè e Mira kep më kep,
Po flutron e fort po ep,
Dér qi zên mí krye t' Sutjeskës,
Mbí nji curr ke aj shkami i bjeshkës,
Kû ká nðêjë e âsht ulë me pá
Se si puna ka me u ðá,
Tash qi atŷ na jânë perlá,
Fyt-a-fyt Shqyptár e Shkjá.

KANGË E TETMDHETËT

TE URA E SUTJESKËS

Mark Milani kur ká pá
M' Qafë-Harðhí se aj shtek s' po ká,
Per me ðalë me rá n' Gusí
Me ato tetë taborre ushtrí,
Naten n' terr kurrkush pá e nðie,
Si vû i kisht' Knjazi leçí,
Kah Sutjeska fíll ká msŷ,
Kin' po e gjên shtekun shperthye
E n' Gusí po munð i a behë,
Qên as klysh m' tê per pá lehë.
Por gabue âsht kopilâni,
Pse Ali Pasha atŷ i a rrâni
Me ðŷ mî ushtarë të vet:
Orrl, sokol e kaçabèt!
Kû eðhè mirë na jânë ngujue
Pushken Markut m' i a fillue:
Pá gjak venðin mos m' e lshue.
Eðhè pushka ká fillue,
Dielli m' cila at herë tue u çue.
Lum per Tŷ, o i lumi Zot!
Se gazep ðo t' shofim sot,
Ke n' Sutjeskë, nðer ata curra,
Na jânë nðeshë burrat me burra:
Na jânë nðeshë Shqyptarë e Shkjé:
N' mní t' shoshoqit të cillt lé,
Kan me u grî, besa, e me u pré,
Si njatà ðerrat me ðerra:

Kan me metë trimat nper ferra,
Kush pá i kjá, kush pá i vajtue,
Pá pasë nget moter as grue,
E as të mjeren mori nânë,
Nji fjalë t' amel per m' u a thânë!
Kaq, po, atŷ potera âsht nisë,
Kaq, po, atŷ pushka âsht tue krisë,
Eðhe topi tue gjimue,
Gjylja e plumja breshen lshue,
Krisma veshët me t' i shurðhue,
Tŷmi sŷt me t' i verbue:
Qi, po t' keshë ti nja 'i qinð krena,
E per krye ka ðŷ parë brena
Me t' vojtë menðja, lum ðaija,
Se asnji shnðosh s' e çon te shpija.
  Porsi n' flakë kerset ðuhija,
Njashtû rreh « huta » e « novica »
Nper shkamîj, aha e plakrica;
Eðhe ushton vigma e piskama:
Si ata mazat neper lama,
Si ata ujqt, loðhun prej zije,
Kur mêrr plajmi bjeshkë e vrrije:
Por, si rán cilat e mðhá,
Krisma e pushkës mâ atŷ s' u ðá,
Veç se nðêj ushtimë tue vlue,
Kurr pá prâ, kurr pá pushue:
Porsi ushton breshni tuj arðhë
Bulkut t' ngratë zêmren t' i a marðhë.
  Ashtû pushka tue kersitë,
Mnðershem topi tue bulritë
Vigma e brima tue gerthitë
Po vjen gjaku eðhè t' u zé

E atŷ-ktû Shqyptarë e Shkjé
Nisin pritat e po i lshojn,
Jetë as ðekë mâ s' po shikjojn,
Veç po msŷjn trimat shoshojn,
Hap mas hapit t' u hjeðhë para,
Si kaçikrrat neper ara.
Se ç' u nðez lufta m' at hera,
Se ç' shunglloi zhurma e potera,
Se eðhe pushka ç' nðêi tue zí:
Menðt e krés me t' u perzí!
Me shoshojn iðhtë kaperthye
Grykë per grykë me armë t' u msŷ,
Tuj u msŷ, e tuj u shtŷ,
I a kan nisë trimat me metë,
Ofshe! nper at rrah të shkretë:
Si, mo', Zot, mâ keq per né,
Qi kem' nðollë n' kufî me Shkjé,
T' cillt, t' pabesë e t' ðobë tue kânë,
Trima po i'n sá t' ðuesh me thânë!
Met mâ i pari aj zog skyferit
Selimi i Selman Ymerit,
Derë e vjeter n' at Pleví,
Kû kisht' pasë pleme eðhe gjí,
Kisht' pasë ðhên e kisht' pasë ðhí,
Tokë në mal e tokë në vrrî
Si mâ i miri në Malcí,
E qi fjalë pêng kurr s' pat lânë,
Ashtû bâ pat si e pat thânë:
Gjak as varrë s' la kunð pa mârrë.
Ktê të mjerin pushka e muer,
Kah, tue msŷ aj si n' terthuer
Rrâjës s' njâj bunge ðesht m' i u fuer.

Manðej met Beqir Haxhija
Larg permenðë per kah trimnija,
Larg kerkue per kah urtija:
Bé m' krye t' tij bâte Gusija;
Pse as n' Shqypní, jo, as n' Cernagore
S' pat pré mik, s' pat çartun nðore:
Me gjith menð aj t' u munðue
Hakun m' hak gjithkunð m' e çue:
Veç jetë-shkurtë kisht' pasë qillue!
At herë vrá âsht nji i Plevnjânë,
Nji i pá tatë eðhe i pá nânë:
Kurt Zeneli i ki'n pasë thânë:
I rá pushka rranzë gabzherrit
E e lshoi ðekun terthuer ðjerrit,
Venðin n' gjak të tanë tue e lá,
Si t' kisht' kênë tarok a ká:
E vrau Steva i Plevanacit,
Nji haram, ky, nji farë bracit,
M' e pasë ranðë toka me e bartun,
Veç se Kishë qi s' kishte çartun,
Se per tjeter mí ket tokë
Gjâ pá bâ s' la m' t' huejë as m' shokë:
Naten viðh, ðiten plaçkit,
Dikê pre, ðikê kurit,
Tokët e hueja ðel e shit.
Ky pá e paska Kurt Zenel'
Kah, mí cup krahcat shpervjelë,
T' u matë ishte aj pushkë me shtî
M' nji t' Nikshiqas, ðjalë të rí,
Eðhe i metka Shkjau m' « novicë »
Tuj i a njitë pak mí kerthicë,
Tue e hjeðhë ðekun m' kokerr t' shpinës,

Por âsht ngutë i biri i shkinës
Me qitë pushkë, pse Aδush Haliti
Me nji plume krés i a njiti,
E t' i a δerδhi trût per tokë
Me «kapicë», kapole e flokë:
I met rrashta shyt si boskë,
Eδhè δekun rá n' nji prroskë.
Por meδet bân lanδë e gúr
Ke ká metë nji Darδhaçuer:
Trim si kjenë trimat δikúr:
Mos m' i a trêmë sŷnin as δeka:
Ke ka metë qaj Mican Leka!
Burrë çufrrok, por burrë çengèl,
Me δo flokë ngrehë kaçarrel,
Porsi kreshtë δerrit bugár,
Sŷnin gjarpen, mleδhë kulár,
Kurδoherë m' poterë qi rrâni
Belì veδin, besa, e bâni,
Kah m' i lshohej hasmit m' shpinë
Si skyfér, si gjeraçinë:
Thue per s' gjalli po e perpîn.
Ky pá e paska at Nikë Mihajlin
Ke m' a gjuejtka Zyber Smajlin:
Nji të Reças, δjalë të rí
Dekun m' tokë tue e karraní;
Eδhe m' «hutë» i u δreδhka Nikës
Fíll i a njitka m' zhabë t' bytykës:
Derδhë i a ká pësheshët m' livaδh.
Bertet Shkjau sá ká n' germaz;
E, tue shkue çapraz m' çapraz,
Ngerthye kuk, δý δuert mí varrë:
Kah qyqari mêç isht' mârrë:

Ashtû 'i copet, porsi shul,
Vjen e bjen m' nji hurδhë pingul,
Kamët perpjetë e kryet në baltë:
Dý-trí herë tranδë i ká shalët,
Eδhè kshtû, kâmët laraδash,
Dha atŷ shpírt, e kthelltë nji pash
Rá, rreziku, n' ujë palmuq:
Krejt prej gjakut hurδha u kuq!
Kur ká pá njaj Juriq Mata,
Nji zgobell me gaqe t' giata
Se ç' gazep bâni Micani
M' t' ngratin Nikë, njâ as δý s' i a bâni,
Eδhè trimi âsht çue në kâmë,
Me tagan shterngue nδer δhâmë,
E m' «novicë» tue qitë pá δá,
Fíll m' Micanin turr ká ngá
Kin' po e vret Micanin n' pritë,
Kin' atŷ aj po i a merr kryet.
Si aj ariu, qi ká soδitë
Se shpellës s' tij âsht tuj i u avitë
Derr' i eger, me t' shkye m' δhâmë
Kerleshë kreshten gjatë nji pllamë
Me nji hov jashta flakrohet,
Eδhe m' shpinë δerrit i lshohet,
Iδhtë me tê tuj u perlá
T' u δermishë, krejt m' gjak t' u lá:
Kshtû Micani, kúr ká pá
Se Juriqi m' tê ká msŷ,
Merthye «huten», vû per sŷ,
Âsht çue m' kâmë e n' shesh ká δalë,
Eδhe t' δy ashtû ballë per ballë,
Flakë per flakë armët i kan kallë.

Rá Juriqi m' tokë pikë gjallë.
Met Micani porsá gjallë.
I rá pushka mù m' krahnuer
Tue e lshue ðjerrit per terthuer,
Në gjak t' vet t' mjerin tu' e lá
Zêmren s' âmës ðýsh tuj i a ðá!
Eðhè i ngrati Mican Lekë,
Vû ðuert n' zêmer, shtrî me ðekë,
Kryet mí stom e kâmët në ví,
Zânë «martinen» per nen í,
Tue i shkue gjaku ví e ví,
Zên e u thotë shokve per brî:
«Amanet, o shokë të mí,
Neper Darðhë kur të kaloni,
Armët e mija barrë t' i çoni,
N' oborr t' kullës eðhe t' m' i lshoni,
Nânës as tatës mos m' u kallxoni
Pse janë t' vjeter e i verboni.
Ne pëvetët nana per mue,
Thoni: ðjali t' âsht martue!
Ne pëvetët se ç' nuse muer:
Muer nji plume në krahnuer!
Ne u pëvetët se ç' ðarsmorë pat:
Pat tre korba nðêjë per ngiat!
Ne u pëvetët se ç' zoja knðojshin!...
Orrla e sorra m' tê po rmojshin!...
Qinðro, thoni, oj nanë e shkretë,
Se Micani të ká metë,
Tue luftue me Mal të Zí,
Qi të mjeren moj Shqypní
Po e vorfnon me ðjelm të rí,
Ke po i vret hiri e pá hiri,

Gjithkû t' jetë ðjali mâ i miri!»
Eðhè â shkimë si shkimet qiri.
Ah! Mican, bre, Mican Leka,
Se tý mirë, manà, nânĕ-shkreta
Të pat msue, të pat qortue,
Kur u nise n' luftë me shkue
N' at Sutjeskë, kû rreh shejshana:
« Pa nðigjo, t' tha, të pastë nana:
Kur të bâjsh me u gjuejtë me Shkjá,
Amanet, nðer menð me t' rá
Se si 'i plakë ðikur pat kjá,
Luftë as ðarsem pá mish s' ká:
Se pranðej ky nieri i shkretë
Munðet n' luftë, besa, me metë;
Pse eðhe krenat, morè bír,
N' fushë t' mejðanit po ishin lirë.
Por ti lokes s' m' i nðigiove,
Veç jurish mbí Shkjá m' u lshove,
Si ajo bisha në Kallnðuer,
E, tue qitë kryq e terthuer,
Vrave 'i herë Pavlo Serðarin,
Krejt në gjak tue e zhytë qyqarin;
Manðej Stankun, manðej Jankun,
Manðej prap Veshoviq Brankun:
Veshoviqin, gerxhelí,
Qi Nel Gilen t' vrau perbrî:
Njat t' Vûthnjanin ðjalë barí,
Qi kisht' lânun ðhên e ðhí
Eðhe ðalë kishte n' ushtrí
Per me u vrá me Mal të Zí,
Pranðej tý, mor' Mican Leka,
S' ká pse t' ðhimet t' rít as jeta;

Se, manà, mirë kė qinðrue
Veðin mirë e ké pague,
Marre venðit s' i ké lshue,
Êmni i yt ká per t' u knðue
Vonë e vonë m' lahutë t' Malcís,
Si t' i vîjë ðita Shqypnís.
Masi 'i herë Mata e Micani
U bân flî m' at fushë mejðani,
Prap gjimoi topi e havani,
Prap shunglloi «huta» e «novica»,
Prap ushtue ká Brezovica;
Eðhe rán shakull per ðhé
Shum ðo tjerë Shqyptarë e Shkjé,
Kû ðy-tre, kû pêsë, kû gjashtë,
Kush në poð e kush mrenðë n' ashtë,
Njâni i rí e tjetri i lashtë,
Të gjith burra e pika e ðjalit
Kû ki'n kênë sokola malit:
Me i u ðhimët gurit e ðrunit:
Si njaj Osja i Shas Alltunit,
Zeqir Meta i Metë Xhelilit,
Dy të bijt e Man Halilit,
Osman Sela 'i zog bylbylit,
Janjiq Mirko e Tomiq Pera,
Rrahman Duli, porsi fjera,
Krye per krye me at Jeliq Gjuren;
Qi n' Kotorr pat shitë fuguren
Eðhè blé pat aj kuburen,
Me të cillen manðej, Shkjau,
Me ðorë m' tê Rrahmanin vrau:
Rrahman Dulin, qi pá ðekë
Mirë ky Shkjaut kryet i a ká çekë,

Tuj i a ðá ðýsh me tagan,
Si t' kisht' kênë poç a bastan,
Të ðy trima, s' ké shka u thue:
Njâni bishë, tjetri ðrangue.
  Por shka knðon njaj zog i zí
N' ato llugje mí Gusí,
Kah flutron selví m' selví?
« Amanet, o fushë e male,
Shueni kangë e shueni valle
Shueni vallet per me kjá,
Se n' Krasniqe 'i kob ká rá:
Smajl Arifi, thonë, âsht vrá
N' at Sutjeskë t' u gjuejtë me Shkjá!
Shum ðo t' bâjë e âma meðèt,
Kur të nðiej se Smajli met,
Se met Smajli, aj farë viganit;
Balli i tij nji fushë mejðanit,
Sýni i tij agzot havanit,
Shtati arðhë si shtî bajrakut,
Vesh e m' vesh ðega e mustakut,
S' bâjn mâ nanat nji asi ðjalit! »
  Shuke zâ'n, bre zogu i malit,
Se ti s' ðin shka jé kah thue!
Ti veç ðin me çurlikue,
Gêm më gêm tue fluturue.
Pse t' a kjajë Smajlin e ama,
Kur, qe, aj trimi Saðik Rama
Smajlin mirë e ká pague:
Dy të vram e tre t' shitue?
Por t' kjajë nana Cen Brahimin,
Qi, kur pá ká probatinin:
Njat Saðrín e Çun Selimit:

Se mu m' parzme e mori pushka,
Atŷ çue âsht, po, kaptinë-mushka
Eδhè vrap âsht vû me hikun,
Dekun m' tokë tue e lânun mikun
E 'i korí tue i lshue Shqypnís;
Kryet pse Shkjét i a prén Saδrís
E i a ngulne, ofshé m' nji hû,
Me ngranë m' tê sorrë e falkue,
Eδhe nisë kan me u levδue:
Mirë nenshtrasha, or ti Ali Pasha
Pa vre 'i herë m' ket mâje huni
Pse, me giasë, njaj Saδri Çuni
Dishka 'i fjalë δo me t' a thashë:
Do me t' thashë, me giasë, or Pashë,
Se t' bân êmer Mark Milani,
Mark Milani Kapiδani,
Me i a nδreqë cilen n'Xhamí,
Dreken n' Plavë, δarken n' Gusí,
Kû δo 'i herë aj me pushue;
E manδej, per n' kjoftë gjikue,
Dér në Shkoδer me kalue,
Per me i vû Shkoδers «kapicen»
Per me ngulun «trobojnicen»
Mu m' kalá të «Rozafatit.»
Kur ká pá Pasha i Gusís
Ngulun m' hû kryet e Saδrís,
E nδie ká si prrallej Shkjau,
Ç' âsht perlykë atŷ si kau,
Me u nδî vigma shkam e m' shkam:
Bini, burra, bre! kû u kam?
Se né Shkjau na ká marrue,
Armë e ftyrë na i ká zezue,

Saðri Çu'n per pá e pague
Dy per njâ, si e kem' kanue. »
Porsi kur atje prej veret
M' ujë a m' mriz bariu nðiell shqeret,
Eðhe lshohen ðhên e ðhí
Turr e vrap mas zânit t' tí;
Njashtû burrat e Malcís,
Gjithkû kje lulja e ðjelmnís,
N' bulurimë të Pashës s' Gusís
Ata hovin mârrë e kan,
E tue krisë top e havan,
Tue zí pushka pá i a ðá,
N' ðorë taganat tu' u shkelqá,
Me nji brimë, qi kryet me t' çá,
Fulikare turrë janë m' Shkjá,
Atje, kû m' nji mâje hûnit
Ngulë isht' kryet e Saðri Çunit.
A ðin ti si bleta iðhnohet,
Si pështiellet, si egercohet
E rreth zgavrrit n' shkam si vrullet,
Kur të shofë se meçka i hullet
E se ðo turî'n e nðŷtë
Nðer fashoj mrenða me zhytë?
Malazezt njashtû egercue
Janë atbotë e krejt terbue,
Kur kan pá Shqyptarët tue rrâ:
Kê ðrangue, kê katallâ,
Nja'n arí, tjetrin luâ,
Të gjith trima m' nâm e m' zâ:
Eðhè lshue pritat me 'i herë
N' ðorë taganat zjerrë per mnðerë,
Sŷnin gjak e ftyren vnér,

Dreðhë « kapicat » m' njanin sŷ,
Ata vetë kan mârrë e msŷ,
Me vikame e me piskame,
E t' janë lshue burrat e ðheut
Si ajo lava n' muej të Shnðreut.
  Tÿ, o Zot, të kjoshim falë!
N' at fushë t' lame kur kan ðalë,
Kur kan ðalë Shqyptarë e Shkjé,
Se ç' kan nisë-o me u shemtue
Krahësh e krenash tu' u krekcue,
Hunðësh e buzësh t' u rrumullue,
Fyt-a fyt m' ðhâmë t' u kafshue,
Si ata ðerrat me harusha!
Rî në gjak âsht të tanë fusha.
Mbí trim trimi hapet, turret,
Lshohet, struket, hiðhet, ngurret,
Tash ha shtatin me ðreðhí,
Tash m' tagan sjellë me furí,
Herë t' u mprojtë, herë vetë tue msye
Jo per t' pshtuem vetë gjallë me krye,
Por per t' lânë hasmin pá krye:
Se mâll jeten kush s' po e bân,
Veç seicilli nðjekë m' tagan
Kryet e shoqit: thue, âsht bastan
Per t' u kputë me u shitë në treg,
Ase mollë per t' qitë bejleg.
Ka mê topi eðhe havani
Ká prâ pushka, âsht shukun zani,
E veç nðiehen ke rrapllojn
Iðhtë taganat nðeshë m' shoshojn,
Nðeshë per krena e nðeshë per llana,
Nðeshë per togza e koparana:

Shkrabiq Pera 'i trim buδallë
T' fortë jurish aj kisht' pa' marrë
Eδhe Ishue ç' isht' kênë m' Shqyptarë,
Me i perpî, thue, po δo gjallë.
Pret Sulë Memen m' hov të parë;.
Nji δjalosh prej Lumit t' Barδhë,
Si ajo «Itina» e shtatit arδhë,
Sá nisë δjali me u burrnue:
Eδh' âsht turrë kryet m' i a shkurtue,
Dhantí Knjazit me ja çue;
Por n' ket pûnë u gjet gabue!
Qerim Çela, 'i zog petriti,
Me tagan mù krés i a njiti,
Tuj i a çá δér m' shtek të ballit.
I u hap kryet si shegë Tivarit,
Shperthiqë trût i janë livaδhit.
Msŷn Bozhiqi mizë me mizë,
Do me e pré Qerimin n' kizë,
Si t' kisht kênë gjarpen a bollë:
Tagan Shkjaut s' i kisht' pasë nδollë.
Eδhe, besa, trimi i trimit,
Ngusht me at kizë i a prû Qerimit,
Ke ktij n' luftë me kizë me u pré
S' i kisht' rá kurr, q' se kisht' lé.
Shka ka thânë qaj Llazo Bjela:
Ah, kaδalë, bre Qerim Qela!
Se ktû hasë ké m' bubazhela,
Qi t' bâjn luften me kortela:
Me kortela, kiza e kmesa:
Gjáll nuk t' lânë me pshtue, qe besa!
Eδhe m' kmesë i âsht hapun Shkjau,
Njânin vesh me tê i perlau,

E t' i a ngûli 'i pllamë m' cup t' krahit,
Tue planδosë permys giatë rrahit.
Lshue m' tê, at herë, Bozhiqi rrfé,
Ká nisë kryet aj m' kizë m' i a pré;
Por s' i δoli m' i a rrumllue:
Orrl mí tê ka' tue fluturue;
Tue i qitë sŷni żjarm e shknδija;
Burri i δheut Omer Haxhija,
Vojëvoδa prej Nokshiqit,
Qi me 'i t' sjellme kryet Bozhiqit
I a ká pré e hjeδhë per tokë.
Ká hikë Llazja e â mshefë nδer shokë;
Perse pá qi n' luftë s' kisht' giasë,
Me mârrë burri teper llasë.
Veç Bozhiqi po kisht' pasë
Nji të nipin me trí zêmra,
T' cillit mrapa s' i muer thêmra,
As nen gjyle të havanit,
As nen tef të prehtë t' taganit,
Kurδoherë δuel n' fushë t' mejδanit:
Stojan Raδe i ki'n pa' thânë.
Kaprroç burrë e i shkathtë zarânë,
Me δo sŷ t' tanë gjak e vnerë;
Ky, kur pá ungjin e mjerë
Shyt per tokë e zhytë në gjak,
Grizë ká buzen nen mustak
E t' â lshue m' Omer Haxhín,
Thue 'imenδ m' kâmë aj po e perpîn.
Por s' perpîhej, besa, Omeri,
Qi po isht' kênë nji arí Peshteri
Hijen por m' i a δrashtun njeri.
Kryet e tij t' tanë gunga-gunga,

Vetllat strehë porsi ðý shllunga,
Me nji parë mustakë të zez,
Qi me i mrrîjtë, po ðér më brez:
Eðhè shtatit arðhë vigâ
Pergjakë sŷsh si katallâ,
Kishte pasë llanen e krahit,
Thue, po isht' kênë nji ðegë prej ahit,
Të tanë lesh e toje-toje:
Vetë kulsheðra me u trêmë soje,
Se ky, besa, kur ka pá,
Se po e msŷte i mnîjti Shkjá,
Vrik prej si atŷ trimi âsht ðreðhë,
Vrik n' nðesh t' tí atŷ trimi âsht hjeðhë,
Si me ðashtë me i hî n' gojë gjallë,
E ðhâmë tue kercnue e tmallë,
Kaq taganin ká vringllue
Sá qi Shkjau zên me u penðue,
Pse aq pá beh turrin kisht' lshue;
Eðhè nisë turrin me e nðalë
Nisë me ðreðhë shtatin si njalë:
Si po t' ðote i biri i Shkjaut
Me u futë kunð n' nðo 'i bryne kaut:
Kaq, qi mrruðhej lâmsh i mjeri
Kur m' tagan hapej Omeri.
E as nuk ðiej sá kje t' u shtŷ
Per pá hupë atŷ me krye;
Veç se e pán ðy Malazez:
Njâni i rêmtë, tjetri kermez:
Nehmanj Savo, e Zvekan Pavo:
Se aj n' log Zânash po kisht' rá,
Se me krye shnðosh s' isht' t' u ðá,
Eðhe lshue kan t' ðy vetimë

Atŷ shoqit me i vojtë nihmë.
  Ah, kaðalë! piskati at hera
Jakup Feri, porsi fjera;
«Se kshtû trimat nuk e kan:
Tre me nji me u pré n' mejðan!
E t' âsht lshue burri m' tagan,
Copë e grimë, thue, tash po i ban,
Tash po i ban, thue, copë e grimë.
Vjen Toðori sá 'i perbimë,
Me nja ðy t' Njegushas t' rí:
Njâni Musë, tjetri Milí.
Msŷn Jakupi porsi rrfé:
Nji me tre po ðo me u pré,
Si t' u rrahë t' ishin me shtaga...
«Mos e lsho, bre Jakup aga!
Perlykë âsht sá kurr ká mujtë
Alush Smajli i Hotit t' Kuj't,
E me 'i ðjalë prej Buzes s' Ujit,
Qi per mik ðalun n' Gusí,
Kishte rrâ n' kushtrim me ushtrí:
Gjeto Preka êmni i tí:
Djalë me bré hekur me ðhâmë:
Sŷnin gacë, qafen ðŷ pllamë:
N' nihmë Jakupit vrap kan rrâ,
Porsi breshni me murrâ
E t' kan nisë burrat me u pré
Fyt-a fyt perlá me shkjé:
Si zanát, besa, gjithmonë
Qi e ka pasë Malcija e jonë
Ballë per ballë me u pré me Shkjá.
Iðhtë me i bá Shkinat me kjá.
Ata siell e këta siell,

Njâni turru, tjetri ngurru,
Hapu, zmbrapu, msŷju, shtŷju;
Me gjak lá krejt u janë krejt llanat,
U kullojn gjak n' ðorë taganat
Rrebtë kah trimat i vringllojn
Iðhtë me mârrë kah ðuen shoshojën.
E kaq nisë â atŷ potera,
Kaq âsht ðhânë vigma m' at hera,
Besa, or probe, me t' hî mnera.
Pse eðhè tjerë Shqyptarë e Shkjé
Atŷ msŷ kan si shkerbé,
E po rrín ata t' u pré
Si per s' tepermi t' ki'n lé.
  Lamsh bâ gjinðja n' at log Zânash,
Si gjarpîjn zgavrra murânash,
E thue lé s' kishin prej nânash,
Veç se toket t' zezë shperthye,
Dekë as jetë pa kqyrë me sŷ
Atŷ trimat t' janë merthye,
T' janë merthye, t' janë kaperthye,
Njâni m' tjetrin rrebtë kan msŷ:
Shkjau m' Shqyptár, Shqyptari m' Shkjá:
Kush tue sjellë m' tagan pa ðá,
Kush t' u rrokë, kush t' u perlá,
Me t' u tranðë toka nen kâmë!
Fyt-a fyt janë njitë me ðhâmë,
Nðryshe jo, besa, lum ðjali,
Veç si qêjt me bisha mali:
Eðhe s' ngiati e mâ se 'i kokë
Rrotullue ka, ofshe! per tokë,
M' to me ngranë e m' to me krrokë
Korba, sorra e cilikokë.

Met i nipi i atij Bozhiqit
Eðhe 'i farë Savo Jukiqit,
Me at serðarin e Nikshiqit:
Të tre i preu Omer Haxhija.
Manðej met Llano Kaðrija,
Nji prej Krenësh së Dragovís,
Eðhe aj Myrtja i Can Faslís,
Qi 'i herë vetë nji Shkjá pat pré;
Por kur m' t' ðytin lshue ka rrfé,
Nji farë Lluko prej Cetinet
M' tagan gati i rri mas shpinet,
Eðhe e lên t' ngratin pa krye:
Ktê pa krye, t' âmen pa sŷ,
Tjeter ðjalë pse ajo s' kisht' pasë.
Krenue Llukja eðhe trumhasë
Masi preu Myrton e ngratë,
Ç' âsht zhgjanue, ç' âsht hallakatë,
Se eðhe hovin ç' e ka lshue
M' Jakup Ferin trim ðrangue,
Kinse kryet ktij m' i a shkurtue,
Por me t' vetin ka sharrue;
Pse m' tagan kur m' tê ka lshue,
Shpejt Jakupi 'i herë âsht zmbrapë,
Por mâ shpejt manðej âsht hapë,
Eðhe Shkjaut ðoren ka kapë
I a ka kapë, po, me ðo kthetra
Qi i kisht' pasë si ajo kulsheðra,
Eðhe, rrasë taganin n' planc,
I a ka shkye porsi latrâc
M' rreth t' shallvarve e ðér n' gerglâc.
Por ka metë, heu! Basho Jana,
Nji i Merturas, trim si Zana

Vetë, po, nipi i atij Prêlë Tulit,
Cilli at vjetë kthye prej Mosulit,
Kû 'i herë Mreti atê e pat tretë
Per nji gjak, qi ktí i kish' metë,
Bashkë me Prêlen rá në Gusí,
Per me u vrá me Mal të Zí,
Per me ðekun per Shqypní.
Kaperthye ky me nji Shkjá,
T' ðy varrue eðhe krejt n' gjak lá,
Kah âsht hapë m' tagan me i rá,
Kryet ðý felesh me ja ðá,
Shkjau mâ i shpejtë po kisht' qillue,
M' tagan parsmen i a ka shpue.
Dekun m' tokë eðhe e ka lshue.
Kur ka pá kumara i tí
Njaj Balë Gjoni kime-zí,
Se met Basha zhytë në gjak,
Kurrkunð kâmës s' t' i bâni lak
Por vetimë si kokrra e rrfés,
M' kanðak t' pushkës i met Shkjaut krés
E t' i a bâni pshesh me pshesh,
Kalamùq e lshoi mí shesh;
Eðhe at herë si katallâ,
Zâ Prêlë Tulit aj ka bâ;
Kû jé, Prêlë, eh, ti mos kjosh!
Se ti nipin s' e ké shnðosh:
Se tý nipin t'a kan pré!
Mo' le, bre, kûðo qi jé!
Njat herë Prêla shtrî per ðhé
Kishte pasë nji farë Nikicet,
Kaprreç burrë pre' Anðrijevicet;
E t' u mâtë isht' shi m' at herë

Orrl me u lshue mí ðy Shkjé tjerë,
Kur, qe, nðîen Balen tue ulrue,
Aty trimi s' âsht hutue,
Kah Bal Gjoni por ká msŷ,
Ftyren vrântë, vetimen n' sŷ;
Si taroç, qi të ketë nðie
Tue u perlykë kunð mzat a ká,
Lshohet ðjerreve tue ngá,
Ka' atij zêmra i hjekë me u vrá.
Veç, nji rrahit t' reptë tue rá,
Qe po i ðel para nji Shkjá,
Hokubèt me sŷ me u pá,
Kryet e tij, po, me mrrîjtë m' trá,
Të tanë koðra e të tanë neje:
Derðhë musteqet teje-teje,
Si ðy bishta ðeshsh galana:
Cupi i krahit sa murana:
Mashkull qerrit ishte llana:
Çelik nðoset giûni e kama,
Me t' thânë menðja se 'i penðë buej
Atê venðit s' munð t' a luej.
Betér shtatit sa 'i mullár,
Kerleshë ftyrës, ngerthye kulár;
Thue, per t' gjallë ðo me t' bâ gjâmen:
Per rrâzë vithes pré ðollâmen,
Zên e i thotë Prêlës matrahuli:
Po a ti jé, mor', njaj Prêlë Tuli,
Qi kasap jé bâ mbi né,
Eðhe gjinðen po na i pret
Si me pré krena baktísh?
Se un, manà, t' kam lypë nper qiellë
Jo mâ tash qi t' hasa m' tokë

Po t' lâ gjallë me shkue me kokë?...
Eðhè âsht lshue m' tê si kulsheðra,
ue, po e shtje nðanðë pashë nen ðhé.
shpejt Prêla i ka nðêjë gati,
mirë pritë e ka m' tagan.
ç' kan shkrepë shknðija taganat,
ç' janë kputë, shitofti Zâna!
t' ki'n kênë ðý cokla Drini:
ollzat veç u kan metë n' ðorë.
t herë msý t' a kan shoshojën,
t' janë hjeðhë eðhe perðreðhë;
Shoqishojën s' po mûjn me e rrzue.
Lavð shoshoqit qi po i qesin,
Kah po liðhen kah po hiðhen,
Atij rrahi kah po i siellen:
Bumllon toka rreth per rreth,
Thue po bín topa per s' largu.
Qet Vasili eðhe po i thotë:
Se «Vasil» Shkjaut i ki'n thanë:
Se un, manà, qi atje n' Beranë
Fyt-a fyt me Turk jam pré:
Qi kam mârrë krena n' Babune
Në Babune eðhe në Shpûzë,
Në Kernicë e n' Poðgoricë,
Kah kujton, or ti Prêlë-shkreta,
Se tý kryet s' po t' a há soð?
Vall, ç' ka mârrë Prêla e i ka thânë:
Se ti, beli, or Vasil-zeza,
Dér më soð me Turk m' jé pré;
Por m' ké mârrë krena Harapësh,
Por m' ké mârrë krena Zejbekësh;
Veç se soð m' ké hasë m' Shqyptár,

Qi po e kisht' luften zanát,
Qi po kisht' erz e burrní,
Besen besë, fjalen «senèt»,
E qi kryet ka me t' a pré
Si me pré manà, 'i krye berri;
Eðhe at t' mjeren grue te shpija:
Njat kercunen mori shkinë,
Do t' a pshtjellë, besa, në zí.
E ka loðhë kjo fjala e Prêlës;
Sa me iðhnim qi po i a kthen:
Qi un Shqyptarin, morè Prêlë,
Pasha at Sh' Pjetrin e Cetinës,
S' t' a bâj as p'r 'i hunðë burrnot,
Eðhè e há, po, ðý herë gjallë.
Se na, shnðosh kjoftë Gospoðari!
Kem' me hî besa, n' Shqypní,
Eðhe n' Shkoðer kem' me shkue,
E Shqyptarit, qi po m'thue
Se po isht' trim e s' ðiej shka tjeter,
Do t' i vêjm «kapicë» mí krye.
Por jo tý, Prêlà, mos ðruej;
Perse kryet tý, manà t' Zotit,
M' arrç tash po t' a pret Vasili,
E t' a ngûlë baca m' nji hû
Me ngranë m' tê sorrë e falkue:
S' ké me pasë, tham, mâ nevojë
As per ksulë as per «kapicë».
Ç' ka qeshë t' maðhe Prêla at herë:
Se me giasë, or ti Vasil,
Morðja menðt t' i ka trullue
Eðhè ktû jé kah flet jerm.
Se un njetash t' kam lshue per ðhé

Se un njetash kryet t' a kam pré:
Mau, Vasil, se ngusht e ké!
Mirë janë liðhë me llana t' krahve
Ç' po planðosen trimat krepave,
Ç' po ðermishen burrat cungjeve,
Janë trêmë bollat e strukë gropave,
Fort bumllue ka aj rrahi i reptë,
Eðhe ðushku ç' fershllon malit.
Shkumë e verðhë u shkon prej goje,
U shkon ðjersa rrkajë e rrkajë,
Kah orvaten, kah rropaten,
Kah per mnðerë trimat ðihasin
Shoqishojën veç si m' e mârrë.
Por m' e mârrë shoshojën s' po munðen:
Kishte hasë, po, sharra n' gozhðë.
Nji telbiz Prêla qi isht' kânë
Ka mârrë Shkjaut eðhe i ka thânë:
Manà t' Zotit, mor Vasil,
Mas ðo shêjesh qi po shoh,
Drue fort mirë pûnen s' m' a ké:
Se jem' kapë eðhe perlá,
Tue na u sjellë â 'i korb i zí
Eðhe krrokë ajrit pa ðá:
Me tý e ka, thom, shpenði i keq.
I âsht ðhânë Shkjaut qiellës me shikjue.
Shpejt i rrin qaj Prêla gati,
Shpejt nðerkâmcen i a ka qitë.
Âsht purë Shkjau sa i mullár ðushku,
Âsht planðosë rrahit terthuer.
Fort âsht tranðë rrahi nen kâmë.
Ç' ka kercnue Prêla me ðhâmë.
Sa shpejt zjerrë e ka kortelen.

Se mirë Shkjaut i a ka rrasë n' brî:
Gurgllon gjaku ví e ví.
Ç' âsht perpjekë at hera Shkjau,
Fort perplasë ka kâmë e ðuer,
Tuj u shkarrafenðë per tokë:
Si njaj buelli, kur kanari
T' i a ketë çue thiken ðer m' asht:
Me i u ðhimtë, besa, mor' burra,
Minit n' múr, e gjarpnit n' gúr.
Por ðhimë Prêla s' po kisht' pasë
P'r atà anmiqt e Shqyptarís;
Pranðej kryet i a pret m' kortelë,
Si me pré, po nji krye berrit,
E e lên shyt Shkján terthuer ðjerrit
At herë kapë ka aj ata krye
Per njat kaçirubë të flokvet,
Eðhè krah atŷ i ka ðhânë
Tuj u a hjeðhë Shkjevet m' llogor:
Si njaj bulku kujðestár,
Qi bastan tue ngarkue n' arë
Po i erðh n' ðorë llaðik i kalbun,
U a flakron ðirqve eðhè ðerrave,
Qi tue rmue t' jenë n' ðjerr per brî;
Eðhe nisë ka t' u levðohet:
A po nðien, or Mark Milani?
Falmeshnðet Pasha i Gusís,
Eðhe thotë: «byrmë» gjithkur t' ðuesh,
N' ðaç per cila, n' ðaç per ðrekë,
Si në Plavë, si në Gusí;
Pse e gjên tryezen gjithmonë shtrue:
Plum të ranðë, barot të zí.
Sa per tash, qe ket sherqî...

Po i a çoj Knjazit ðhantí,
Pêmë e mirë bî në Mal t' Zí,
Por këputë ktû në Shqypní,
Le t' a ðajë me miqasí...
Porsi kur rrugës nji shtektár,
Qi t' a msŷjn qêj a zagarë,
M' gur a m' bûcë qêjt t' i ketë gjue,
Kta nji herë porsi t' terbue,
Turr mas peshet kan per t' lshue,
E manðej mâ me furí
M' shpînë shtektarit me i u shtrî:
Malazezt kshtû rrân nji fillit
Per mas krés s' atij Vasilit
Kur flakrue Prêla u a ká;
E, si 'i herë ata kan pá
Se Vasil mâ nuk po ká,
Lum per tŷ, o Zot i lum!
Ç' u ka vû atŷ buza shkrum,
Se ç' janë hjeðhë, se ç' janë perhjeðhë,
Ç' janë terbue, ç' janë krepatue,
Iðhtë m' Shqyptarë eðhe ç' kan lshue,
Shtek as shkrep per pa shikjue:
Kush pa opangë, kush pa «kapicë»,
T' gjith m' tagan por e m' «novicë»,
T' gjith prej sŷsh shknðîja tue qitë,
Tue gerthitë, tue bulurîtë,
Tuj u ðerðhë poðit e shpatit,
Si atà ujqt e bjeshkës s' Sopatit,
Kur t' i loðhë ûja e zallðani.
T' i a ðha topi eðhe havani,
T' krisi gjylja eðhe potera,
T' hypi tŷmi e t' hypi mnðera,

U shuen gjinðja neper prroska,
U thyen krenat si t' i'n boska:
Si t' i'n kênë kakruq a goska.
Lshuen Shqyptarët at herë llogoret
Majten rreget eðhe rmoret,
Eðhe zûn n' at rrânzë të bjeshkës,
Nðersa Shkjau i u rras Sutjeskës,
E t' i a futi zjarmin venðit
Ç' merr prej Uret m' rrugë t' Kelmenðit.

BKSH

KANGË E NDANDMDHETËT

PATER GJONI

Ç' po vrret Zâna e Miliskaut:
Ah! shue kjoftë kjo fara e Shkjaut,
Qi, qse ra m' Balkan mâ s' parit,
Varðisë âsht fisit t' Shqyptarit,
E pa gjýgj, pa nðo 'i arrsye
M' tokë e m' gjâ per ðitë me i grrye,
M' pushkë e m' top eðhè tue e msŷ,
Nuk e la me çue kurr krye,
S' e la ðritë me pa me sŷ,
E as të keqen s' i a ká ðá:
Marë Shqypnín në gjak ká lá!
Jo, po, Shkjau âsht njaj lugat,
Qi herë s' largut, herë per ngiat;
Rrin e gjuen pesha m' Shqyptarë,
Mos me i lânë me u sjellë kurr marë:
Gjallë me i bâ me hî nen ðhé,
Me pêng shtruet me ðorë më bé,
Vên Shqyptarët gúr e kufî
Per me ðijtë se kû âsht Shqypní;
Kû Serbí, kû Mal i Zí:
Çohet Shkjau e gurt u a lot,
Thue 'imenð aj m' Shqypní âsht zot.
Duen Shqyptarët pûnen me kapë?
Ngrifet Shkjau pûnen u a prapë,
E u a zjerrë tregun prej ðore,
E u a mêrr gjaksit me nðore;
E i pabesë eðhè mizuer,

Ftyren zymtë, sŷnin terthuer,
Tjeter n' menð s' shkon tue perblue,
Veç Shqyptarët aj si me i shue:
Si atê Zoti e pasët marrue.
N' tokë, e n' gjâ, e n' ðjalë, e n' grue:
Hângert veðin, Zot, me ðhamë!
Hik, moj Zânë, mos t' rrijm tue namë,
Pse kjo nama isht' arma e t' ligut,
E s' i a trêmte sŷ'n anmikut,
Veç se e bâte ajo me qeshë
N' mos me qeshë, po, me u ngerðheshë.
S' e mûn luften, besa, nama,
As s' e mûn, jo, vaji e gjama,
Dokrrat thá tue perpushë n' hî;
Por nji zêmer plot trimní,
Por nji pushkë me barot t' zí,
Por ðishiri per lirí,
E nji besë e fortë çelikut,
Mos me u thye kjo m' ballë t' rrezikut,
Mos me u ligë n' sŷ t' metelikut:
Si e kan pasë besen Shqyptarët;
Qi s' lanë hasem per pa çartë,
Kur kta, liðhë me besë të Zotit,
N' ato kohët e Gjergj Kastriotit
Bijshin n' luftë per Atme e Fé,
Kû me Turk e kû me Shkjé.
Pêsqinð vjet, po, kan kalue,
Se pa zot na kem' kênë lshue
E qi nðimë pa pasë prej kuej
Gjithmonë grî jem' me gjinð t' huej.
Me gjith kta, prap gjallë, se gjallë:
Zhyt e myt e ðel në záll;

Shumkush gojen, po, e pat hapë
Kin' Shqyptarët aj me i perçapë
Me i perçapë e me i perpî,
Krejt me i hupë me gjith Shqypní;
Por kurrkush s' mujt me i perðî.
Nuk perðîhet, jo, Shqyptari,
Me sa gaca nðezun zhari!
S' ðo t' mujë me i perðî pra, as Shkjau,
T' ketë ky bryna, si ká kau.
Po ti as nðîen moj Shto-Zot-Vallet!
Si gjimojn prrojet e zallet,
Kah Shqyptarët jânë t' u perlá
Fyt-a fyt n' Sutjeskë me Shkjá ?
Flutro 'i herë, moj sŷ-qershí,
Eðhe ðel m' at Haramí,
Per me pá ti e per me nðí
Si luftohet në Shqypní
Per Atðhé, po, e per lirí.
  Jo, po soð, besa, moj Zanë,
N' at Sutjeskë kishe me thânë,
Se shum gjak prap ká me u bâ:
Pushka e topi enè s'ká prâ.
Shmangë jânë, po, Shqyptarët rrâzë bjeshkës
Malazezt janë rrasë Sutjeskës,
Kû po ðjegin stane e shpija:
Por, me kaq s' merret Shqypnija.
S' merr Shqypnín kush cak më cak,
Pllamë per pllamë per pá e lá n' gjak!
Ke ç' ðo mal atŷ â 'i kalá,
Ke ç' ðo burrë atŷ â 'i luâ,
Qi msŷn vetun njiqinð vetë,
N' mos me i mârrë, po, per me metë;

Persè jeta pá lirí
Per Shqyptarë po isht' mort i zí:
Mâ mirë ðekë se në robní
Eðhe kqyr, moj hajmalí
Moj bel-holla rritë nðer gurra,
Kqyr nji herë ti njata burra,
Qi Vermoshit tue kalue
Ashtû hapin kan shpejtúe,
A ðro jânë krushq e ðarsmorë,
Nisë per nuse me kunorë?
Jo, prá, s' jânë krushq as ðarsmorë,
Nisë per nuse me kunorë:
Ata janë ðo Lekë t' Malcís,
Qi n' kushtrim të Pashës s' Gusís
Prej Vishnjevet na janë çue
N' at Sutjeskë n' luftë me u flakrue,
Per me ðekë, a per me pshtue,
Si prej Zotit t' jetë gjikue,
Gjallë Shqypnín por mos m' e lshue.
Veç ti a e njef njat guna-zí,
Qi me at çetë burrash perzí,
Pllojcë litarin liðhë per í,
Kamben zðathë, kryqen në gjí,
E herë mbrapa me vogjlí,
Herë perpara me Krén t' venðit,
Hapin thekë ká atij ðervenðit?
Aj âsht, Zânë, Frati i Kelmenðit,
«Pater Gjoni» quejtun êmnit
Qi, per krah me famullí,
Âsht tue ðalë aj vetë n'ushtrí;
Si ðetyrë qi e ka 'i barí,
Grigjes s' vet kurr mos m' i u ðá

N' asnji shtek e n' asnji vá,
Neper t' cill'n Ora t' a qesë:
Bashkë me tê me knðue e me ðnesë!
Ky, po, kur kushtrimi u lshue,
N' kishë t' Vishnjevës kisht' pasë qillue,
Tue thânë Meshë, tue preðikue,
Tue rrfye gjinðen, tue kungue;
Se Vishnjevë e Gjenoviq
At ðitë festë lutshin me miq;
Eðhè n' kohë t' cilave t' mðhá
Shkue në kishë ki'n burra e grá:
Famullí e miqasí:
Lá e nðrrue e mirë kanðritë,
Tue këndue e pushkë tue qitë,
Si âsht zanati i njasajë ðitë.
Kur, qe Mesha at herë tue krye,
Dikush vrret sa ku ká n' krye,
Mbî Vishnjevë, m' nji curr të zí:
Kushtrim, ðjalë, ka nji per shpí
N' at Sutjeskë me ðalë n' ushtrí,
Se âsht kah rraset Shkjau n' Gusí!
Eðhè shprazë nji pushkë p'r ajrí.
Atŷ trimat m' kamë janë çue,
Kan rrokë armët e janë bashkue,
Shoq me shoq kan kuvenðue:
Si t' i a bâjm e tek t' i a bâjm?
A të shkojm a mos të shkojm ?
Se, per Zotin, lavði i Zotit!
Zên e thotë Uc Gjoka i Hotit,
Me nji zâ porsi tue pallë,
Eðhe kshtû s' po jet kush gjallë
Në ket t' mjeren moj Malcí,

Tuj u vrá me Mal të Zí,
Herë per ðam, herë per hajní,
Kû per shtek, kû per kufî:
Me tê vritu në Kerrnicë,
Me tê grîju n' Poðgoricë,
Preju n' Shpûzë, preju n' Pllanicë,
Soð n' Gusí neser n' Perví:
Na shkoi moti si a mâ zí.
Fyt-a fyt me Shkjá t' u pré,
Si per s' tepermi t' ki'm lé.
Pranðej, burra, un kish' me thânë,
Se kjo pûnë per soð ðo lânë.
Soð po e ká Turku me Shkjá:
Lpîjshin kryet e xjerrshin sŷt!
A ðro shtrêjt i kemi blé?....
T' i hajë ðreqi Turq e Shkjé!
  Jo, po, ti Uco, mirë po flet,
Vocerr Prêçi po i a pret.
Se t' vritna na me Shkjá,
A ðro hajr kemi per t' pá?
Na n' robní se në robní,
N' robní t' Turkut s' ká mâ zí,
Qi né giûnin na ma m' bark,
E na repë lkuren pa çark:
T' repë e t' zðeshë e s' t' lên me kjá:
Gjithmonë sherr, gjithmonë belá.
  Mirë, mor burra thotë Curr Ula,
Por, si m' ðán neshtrasha mue,
Thom se Turku ká marue,
Eðhè giatë, thom, s' ká me shkue
E tash ðel kunð nðo 'i sŷ-çark
Qi atij shtjelmat i a vên m' bark

E t' a hjeðhë kryepicingul
Jo mâ knðej se në Mosul.
Mjesa Shkjau, po bâni e hîni
Në Shqypní, burra, t' a ðini,
Se aj ktij venði mâ nuk ðel:
Se né 'i herë na vên m' çengel:
Se kush pshtue t' i ketë çengelit,
Po t' a çon mù m' shkallë t' gabelit
Ke s' ðo t' ketë fis as Atðhé
E as s' ðo t' ketë aj nji pllamë ðhé,
Per me pasë kû me u vorrue,
Eshtnat s' ðekni me i pushue...
  Vocerr Deða si t' u tallë:
Prit, gomár, sa t' ðale bár...
Pêsqinð vjet kan shkue me renð
Se na t' kshtênë bâjm pallë me menð:
Soð shkon Turku, mot shkon Turku:
I âsht grisë xhoka, i âsht shtjerrë qurku.
Po, por Turku, Turk se Turk,
E me xhokë, besa, e me qurk,
Aj po t' rri ktû mrenðë terfurk:
Bár e ço me kosha e trina,
Bjeri t' kshtênit sa i ha shpina.
Pranðej mirë, thom un, na ðel
Në ket punë mos me u kapë tel;
Por miqsí eðhè famullí
Tash nji herë me shkue në shpí
E me shtrue petlla e rakí
Nðo 'i ferlik prap me shkatrrue,
Mbasi festë po ká qillue:
E manðej tash biseðojm
Se a të shkojm a mos të shkojm,

M' e lânë kryet per Turk a Shkjá:
Kohë per t' ðekë, gjithmonë, tham, ká.
Pater Gjoni, at herë, t' këcej,
Dejt e ballit ngrefë si hej:
Po a 'i menð burrat e Malcís;
Nami e nðera e t' gjith Shqypnís,
Qi, kur rá u ká me qinðrue,
Boten marë kan mrekullue,
Si ata luâjt, bre! tue luftue:
Venðin Shkjaut kan per t' i a lshue,
Pa pushkë t' shtîme e nðêjë harû?...
Babat t' uej po, m' at kufî,
Kû soð Knjazi i Malit t' Zí
Shperthye paska, thonë, me ushtrí,
Babat t' uej, burra të ðheut,
Njimenð nipa t' Skanðerbeut,
Atŷ venðin n' gjak kan lá,
Bâ atŷ i kan shkinat me kjá;
Eðhè vetë trimat kanë metë:
Kan metë trimat rrahit t' shkretë,
Pa kênë kjá pa kênë vajtue,
Me ngranë m' ta sorrë e falkue,
Gjallë por venðin s' e kan lshue;
Nðersa soð, oh vajmeðèt!
M' eshtna t' tyne Shkjau po shklet,
E t' u hjeðhë e t' u perhjeðhë
Porsi atà mazat nper lamë,
Per pa u hî kunð ferrë në kâmë,
Kush pa i nðjekë, kurrkush pa i namë,
Po t' i rrasen mrenðë Gusís,
Po t' i furen mrenðë Malcís
E askunð hovin per pa e nðalë,

M' kalá t' Shkoders kan me t' dalë,
Shqypnís êmnin me ja shue,
Shkjá Shqyptarin m' e shartue,
Kanû e besë këtij me i ndrrue,
M' krye «kapicen» me i a vû.
Ke sod Lekët na kan ngurrue;
Edhè n' vend qi n' luftë me rrâ
Plak, i rí e kalamâ,
Hovin Knjazit per m' i a ndalë
Vendit t' vet kta zot me i dalë,
Neper shpija duen me u tallë,
Shtrî m'njân brî, duhan tue pí
Mendt te miku e te ferliku,
Mendt te lodra e m' shêj nder kodra,
Si me u tallë, si me u gervallë,
Si me i prî vallet te logu,
Si me dajtë mâ n' shêj se shoku:
Thue gjâ e tyne s' âsht Malcija,
Vend i huej, thue, âsht Shqyptarija,
E se vllá s' janë turku e i kshtêni
Kahdo shqyp flitet ktij vendi!
Ah! mos t' kish' kryq e konop
Por të kish' pushkë edhè top
Se un, po, vetë, po 'i Frat, pá fjalë,
Sod n' ushtri do t' kishe dalë,
E të mjeren moj Shqypní,
E kercunen moj Malcí
Lshue nuk do t' i kish' pa qander.
E pra krushk nuk jam as dhander,
S' kam per t' majtë as bír as bí,
Menden t' kthielltë, fjalen duhí,
Kahdo t' shkoj e bâj Shqypní;

Por pse s' ðue qi Shkjau mizuer
T' na vêjë shpoten aj ðikúr
E të thotë kryq e terthuer,
Se kur rob u bâ Malcija,
Se kur shtrue kje, ofshè! Shqypnija,
Me thânë shum, nji Lekë s' kje gjetë,
Per ta 'i pushkë me shprazë perpjetë,
Por shka t' bâj? pse as Frati s' vret;
Veç me i nâmë a ká kush m' pret?...
Kam me i nâmë, pra, nemos tjeter;
Me i mallkue pa qiri e leter,
Veç me lot të sŷve t' mí:
Lot me gjak e vnér perzí.
Fíll po ðal, po, m' at kep bjeshke
Eðhè sjellun prej Sutjeske
Po t' i shuej me arë, me farë,
Po t' i shuej me bjeshkë, me vrrî,
Po t' i shuej me ðhên, me ðhí,
E me rob e me robí,
Plak e t' rij, e grue e fmí,
Tatë e bir e vllá eðhè moter:
S' po t' i u lâ, jo, carâ m' voter.
Kshtû tha Frati, e m' kâmë u çue,
Shpervjelë zhgunin e u shterngue,
E me 'i ðjalë, qi aj vetë kish' msue
N' Meshë te Kisha me i nðimue,
Me knðue leter e me shkrue,
Fíll po mêrr shpatin perpjetë,
Thue se kâmve u ka vû fletë.
Kur kan pá Lekët e Malcís,
Se Sherbtori i Perenðis
Fíll ká mârrë rrugen kah bjeshka,

Per me ðalun ke Sutjeska
E m' i a lshue aj Shkjaut at nâmë,
Se ç' janë ðynðë trimat në kâmë
Se eðhè toka ç' ká mârrë gjâmë,
Kah janë lshue mas gjurmve t' Fratit,
Si atà luajt-o t' u njitë shpatit.
Kû vè, Patr-o ! thotë Turk Shabi;
Se pá né s' t' punon tý hapi:
Tý pa né, po, e né pá tý;
Na jem' krye, e ti jé sŷ:
Kah t' na thuejsh, na kem' me msŷ:
Kah t' na prîjsh na ké mas vetit,
N' flakë të zjarmit, n' ujë të ðetit,
M' askjer t' Knjazit, m' askjer t' Mretit;
Mjaft qi e lirë t' na jesë Malcija
Mjaft qi n' ðritë t' na ðalë Shqypnija,
Eðhè feja të forcohet,
Besa ðoret mos të lshohet.
Fabebarðhë, morì Malcí,
I a ðreðhë Frati me njerzí,
Se manà, në ket Shqypní
S' t' a ðel kush, jo me trimní,
Me trimní eðhe bujarí.
Veç shka, burra, vetë e ðini:
Pse zanát luften e kini:
Se, maðjè, ky nieri i shkretë
Munðet n' luftë eðhè me metë;
Luftë as ðarsem pa mish s' ká:
Elè mâ lufta me Shkjá,
Ke per sherr trim ka qillue
E rrâjn n' luftë, po, burrë e grue:
Pranðej para se t' fillohi,

Bini m' giûj tash e penðohi
Per shka Zotit keni fye,
Q' se mârrë kini menð e arrsye,
Eðhè un mkatet kam m' u a shlye,
Per pa pasë nevojë me i rrfye
Soð per soð; pse lufta s' pret:
M' armë kushtrimi po na thrret:
Vllazent t' onë i kem' n' siklet!
  Atŷ trimat m' giûj janë ulë,
Kan zhðreðhë shall, kan hjekun ksulë
Eðhè rá Zotit n' penðim,
Pre' atij t' Lumit n' at blerim
Urë-pervûjtë kan lypë perðlim.
Frati, at herë, çue sŷt prej qiellet,
Shpnesa nierit prej ka' i kthiellet,
Nisë uraten me prunjí:
O ti i Lumi Perenðí,
Kí mishrír, ðeh! per kta t' mjerë,
Qi tŷ fye t' kam mâ se 'i herë:
Pse n' ket ietë, hiri e pa hiri,
Shtatë herë n' ðitë fyen eðhè i miri;
Por qi kurr shpinen s' t' a suellen,
As jashtë vathit t' anð nuk ðuelen.
Kan ðalë venðit e kuvenðit
Kan ðalë gjâjet e sermâjet,
Jânë ða gjinðet e bashtinet,
Eðhè mârrë kan mal e krep,
Kan shkue motin per gazep,
Dikû ngrânë, ðikû pa ngrânë:
Mbretin m' shpinë e Knjazin m' shpinë,
Rrêjtë prej Krajlash 'ðhè trathtue:
He, atà e zeza m'i pastë mlue!

Pa i ðiejtë jetës as shtek as vá,
Gjithkuej sherrin tuj i a pá:
Me gjithkta mohit s' t' kan rá
E as kurr lavðin s' t'a kan ðá.
Kí mishrirë per ta, pra, o Zot!
E mos lên qi hasmi sot
T' i bâjë ðâm; por pshtoi rrezikut
E forcë epu kunðra anmikut,
Qi po u ŕrin shqype mí krye
E m' çapoj, gjithmonë n' gjak zhye,
S' po i lên ðritë me pa me sŷ.
Eðhè atŷ, mas ksajë urate,
U a ká zgiðhun faje e mkate.
Thânë, manðe' u ka nieri i Zotit:
M' kâmë tash, nipa të Kastrjotit,
Eðhe bini n' flakë t' barotit,
Si Shqyptarët qi bijshin motit;
Pse e kem' thye Shkján me nðimë t'Zotit!
Eðhè trimat m' kamë jânë çue,
Prej Sutjesket jânë fillue,
Jo tue hecë, por tue flutrue:
Pater Gjoni tue i trimnue,
Kâmë per kâmë me ta tue shkue.
  Se ç' po u shnðrisin m' krah «martinat»,
Ç' po u flakojn në brez «calinat»,
Xhixhë taganat ç' po u xhixhllojn,
Uðhës kah hapin po e shpejtojn,
Mos m' e zânë trimat shosho'jn:
Kaq qi atyne mrenðë nen gjí
Gjak e vnér bashkë u âsht perzí,
Kah ðihasin me mëní,
Per me u nðeshë me Mal të Zí.

E kur rá kan terthuer shpatit,
Lulash Nðreu, xhakoni i Fratit
Se eðhè kangës aj ç' i a ka thânë,
Tue kënðue malit si Zânë:
Po na thonë se Malit t' Zí
Petrograði ja ðha fjalen
Me hî mrenðë në Shqyptarí
Turbull Drîni kû rrmen valen;
Eðhè m' kâmë ushtrín ka çue
Ke Cetina Knjaz Nikolla
Malet t' ona me i pushtue,
Kû i bân nâna ðjelmt sokola.
Por kush tha Harushes s' Verit:
Në ðorë t' anðe â marë Europa;
Dert mos kí per t' ðrejta t' njerit:
Si t' ðuejsh ðaje copa-copa?
Cilli Zot tha Shkjaut: mêrr ðrap'in;
Korr kû s' molle, e miell n' arë t' hueja?
Dér kû t' ðuejsh ti mate hapin;
Shqyptarija â nðer ðuer t' ueja?
Ah! kaðalë, cubi i Cetinës!
Pse ti tash ke hasë me burra,
Burra lé per çark t' martinës:
Do t' rrjeðhë gjaku soð si gurra;
Pse Shqyptarët jânë bâ me 'i zêmer:
A me ðerðhun t' tânë n' luftë gjakun,
A m' e qitë të shkyem nen thêmer
Soð trí bojnash n' llom bajrakun.
A kujton se per ðhé t' t' Parit
S' ðiejn me ðekë t' bijt e Kastriotit?
A kujton se n' ðej t' Shqyptarit
S' vlon njaj gjak qi pat vlue motit?

A' i falisun! soδ tagâni
Me gjak t' anδ ká per t' a shkrue,
Soδ n' Europë ka m' u nδie zâni
Se i kuej gjak na â n' δej tue u vlue.
Çohi, o bij të Skanδerbegut
Turq e t' Kshtênë, mos t' u δajë feja!
Çohi e bini n' fushë t' bejlegut,
Tue gjimue ju porsi rrfeja.
T' i a δiftojm, po, Gospoδarit,
Qi e loδhë ûja ke Cetina,
Se Shqypnija âsht e Shqyptarit
Se m' i a prekë nuk lên martina.
M' kâmë! Mirδitë, ti nδera Arbnore,
Per Shqypní soδ me luftue!
Tý Bibë Doδa shpatë mizore
Soδ prej vorrit t' âsht betue:
Me armë n' δorë, me zjarm në gjí,
Si e ké pasë gjithmonë zanât,
Báll per báll me Mal të Zí
Porsi burrat n' luftë m' u mâtë,
Lshou, Mishkoδer! Djelmt t' ue ziri
Me luftue soδ me Nikollen:
Mí breg t' Cemit t' pret Viziri,
Qi pat δynδë δikur Stamollen.
Bini! Toskë, ju n' pikë të vrapit,
Mos t' u nalin mal as záll:
Naim Frashri i rá Qitapit
Mos m' e lshue Shqypnín per t' gjáll.
Ju prej Dibret, prej Bishkazit,
Çohi δjelm si shqype t' leta!
Kah gjimon âsht topi i Knjazit:
Per Shqypní t'mos t' δhimet jeta.

Mâ mirë ðekë nen ðhé m' u kjá,
Se me marre gjáll mbí ðhé;
Per ðhé t' vet kush ðekë ka rá,
Aj s' ká ðekun, por ká lé.
Burri, Leka e Kastriota
Amanet Shqypnín na e lane,
Amanetin e mban bota:
Shqyptari eðhè ðo t' a mane.
Prá vetë ferri m' kâmë m' u çue
Me sa çeta ká n' at jetë,
Shqyptarín na s' kem' m'e lshue,
M' e ðiejt t' gjith se kem' me metë.
Para, po, se venðit shkulet
Mali i Shêjtit e Rumija,
Se njâj Shkjaut soð t' i perkulet
Rob i shitun Shqyptarija.
Kû jânë t' bijt e Skanðerbegut,
Kû jânë t' bijt e Dukagjinit
Shkjau s' ðo t' shklasë, jo, njatij bregut
Dér sa t' rrjeðhe vala e Drinit.

BKSH

KANGË E NJIZETËT

LEKËT

Kështû Lulashi tue knðue
Shpat më shpat e prrue më prrue
Shkapercye kan koðra e male,
Kan lânë mbrapa prroje e zalle
Eðhè ðalë kan m' krye t' Sutjeskës.
Kur kan ðalë m' at krye t' Sutjeskës
E t' kan nðie si n' at rrânzë t' bjeshkës
Pushka e tőpi ishte tue vlue,
E kan pá atà eðhè kunðrue,
Njegull tymin ajrit çue
Mbí të mjeren moj Sutjeskë,
Stane e shpija bamun eshkë:
Eðhè nðeshë kan cull e grá,
Kah tue hikë ishin me gjâ,
T' a kan bâ nji vrrîmë të maðhe,
Si lavë ujqsh terbue prej marðhe.
Atŷ shprazë «hutat» batare,
T' jânë lshue trimat fulikare
Poshtë rrmores: thue, 'i buzë malit,
Kputë nðokah, po shâmej zallit:
Kaq kje krisma e bulurima,
Kah, lshue vrap porsi vetima,
Flakruen n' luftë Lekët e Malcís.
Åsht tranðë Zâna e Haramís,
Si nper t' kthiellt t' shkrepte ðuhija.
Jo, po: a n' luftë rrâni Malcija,
A po moti nðokah shkrepi,

A se tranðë token termeti?
Pvetë e mira vetë me veti:
Kah prej krismet e poteret
Gjimuen lugjet e humneret
Eðhè ushtue ká Vizitori
Zeletini gjâmë kah mori.
Ah! kaðalë, cubi i Cetinës,
Se, me giasë, gjygjin kaptinës
Mirë sa ðuhej bâ s' m' i a ké,
Kur jé nisë e ðalë m' ket ðhé...
Paj ktû po isht' nji venð i eger
E po t' bâshin gjinðja fleger,
T' a kesh ðhamin ti 'i perçik
Po nuk shkove mbrenðë per mik.
Po a s' po shef, mor' kopilane,
Se ç' po bâhet m' ushtrí t' anðe,
Tash qi msŷn Lekët e Malcís:
Si njaj plajmi i njij stuhís,
Qi kah ðirgjet Haramís,
Shkon tue shkulë brej e çetina,
Dermon tbana, shuen bashtina,
Currat rrokullon m' ruðina?
Falë i kjoshim t' Maðhit Zot,
Ç' ká mârrë venði era barot,
Kah, perlá janë Lekë e Shkjá!
Mush e qit ata pá ðá,
Mush e qit e plumja njit:
Derðhu rrês, e derðhu shpatit,
Struku poðit e livaðhit,
Rreku, theku, lshou m' pikë t' vrapit,
Tue rrahë top, tue rrahë havan,
Tue vezllue shkallmë e tagan,

Eðhè gjinðja tue sharrue
Kush nper prroskë e kush nper prrue,
Menðt e krés me t' u ðermue!
Mal Kaculi, 'i ðjalë prej fisit,
Mirë ngujue per mbas njij lisit
Fort po i vret Shkjét m'«hutë» t' Inglizit:
Fíll po i kputka per mjeðisit.
Lul Rrapuka, qafa-trupi,
Vasil Markun m' venð e hupi,
Tue e mârrë ís e ðel te cupi;
I u nðez flakë t' mjerit gozhupi.
Bân Gjokë Sava kin' jam trim:
Po i bje rrahit fluturim,
N' ðorë «novica» tue i qitë tym:
M' at Car Xhaxhen fíll ká lshue,
Per m' e pré, per m' e shkurtue,
Si prej Zotit s' kisht' kênë shkrue;
Pse t' a priti Caruk Curi,
Mirë zatetë aj mbas njij guri,
E t' i a njitka mù n' gerglâc,
Tue e hjeðhë poðit si latrâc:
I âsht mushë goja të tânë gjak:
Erri sŷt e m' venð u pak.
Por gjak-hupës nuk ka shkue Shkjau!
Toma i Ristos, sŷ'n sa kau,
Mirë Gjo' Mirashit i a njiti
Mu m' shtek t' ballit, eðhè e qiti
Palmuq m' tokë mbí kokerr t' shpinës.
Hollë kisht' gjuejt i biri i Shkinës!
U kuell Gjoni ðŷ trí-herë,
E tue hjekun brîjsh per mnðerë,
Zbarðhi sŷt e ðekun rá,

Terthuer ðjerrit shtrî sa 'i trá.
Trim por kênë kisht' Lez Sotiri,
Iðhtë si gjarpni neper firi:
Nji hunðë-lesh, musteqe-ruðë,
Kryet babune, sŷt per çuðë,
Qi veç n' anðerr me e pasë pá,
Drue se t' pakët të kishte rá.
Ky zânë priten nalt n' nji ograjë,
Strukë mbas currit mbrenðë n' ðushknajë,
Bâ ðam ka mâ se 'i Malcuer.
E tue qitë kryq e terthuer
Vret njiherë pre' atij zabelit
Nisho Loshin e Losh Gjelit
Eðhè at mjerin Murro Patin,
Kah me mârrë po ðojshin shpatin,
S' ðí a me hikë a me qinðrue:
Fort të besës s' ki'n pasë qillue...
Manðej cubi i Cernagores
Gorromisë ká n' funð t' rrmores
Keqo Mashin e Zagores,
Qi tue hecun kambanðores,
N' moh po ðote aj pushkë me shtí
M' nji shoq t' vetin ðjalë të rí
Per nji gjak pajtue kahmot.
Por se e vraka i Maðhi Zot:
I bje plumja mu m' korriqe
E e lên shakull m' ðo kalbsiqe.
Cuba Deli, Zot, ç' ka thânë:
Se un qi tatë nuk kam as nânë,
Kam nji nuse, e atê por zânë,
Pse s' i a lâ Malcís nji nâm?
Eðhè âsht çue trimi në kâmë

M' Lez Sotirin fíll ká rrâ,
Tue vikatë si katallâ;
Ngurru e turru eδhè atij venδit,
Si atà zhytrrat n' ujë t' Liqênit,
I ka vojtë Lezos në pritë,
M' «hutë» n' lug t' krahve i a ká njitë,
Dekun m' tokë eδhè e ká qitë,
Atŷ kryet aj i a ká pré,
I a ká hjeδhë rrokull nper δhé.
Eδhè âsht lshue porsi shkerbé
M' at Ilín e Boshkoviqit,
Qi isht' kênë mbajtë nji farë ogiçit
M' nji çetë cubash t' Karaδakut:
I bjen plumja rrânxë mustakut
Eδhè i δel mbî but të krés
Tue e soδomë si kokrra e rrfés.
Manδej Mhillit i â shtrî m' shpinë
Mhíll Roδiqit, gjeraçinë,
Qi at Ujk Gjerin mbasi vrau,
Vrap me hikë u vête Shkjau;
Mirë por m' «hutë» Cubi e perlau.
I rá pushka mu nên sjetull,
Eδhè i δuel terthuer mbí vetull
Per t' giatë t' δjerrit tue e lshue petull
Me ngrânë m' tê shqarth eδhè vjetull,
Nâna e shkretë per t' gjallë m' e kjá,
Tjeter δjalë ke ajo s' po ká.
Bogiq Steva nji farë δjalit,
Ulë «kapicen» m' shtek të ballit
E tue ngâ aj terthuer malit,
Cuba Delit m' shpinë i âsht vû,
Me tagan në δorë shterngue:

Kinsè kryet aj m' i a shkurtue,
Nđersa Cubi me nji Shkjá
Fyt-a fyt ishte perlá:
Me 'i t'Ostrogas trim-belá
Quejtë Miloshi i Rađovanit,
Iđhtë si tef i preftë taganit.
Por e pá njaj Mashi i Cokut
Ke lshon vrap Shkjau patałokut,
Eđhè m' « hutë » e tereziti,
Mù rrânxë veshit krés i a njiti,
Tej-pertej plumen i a qiti.
Mashi i Cokut fort po vrret:
Se un qi qitë e kam me Mbret
E m' a đron sherrin Stambolla,
Kah kujton, 'or Knjaz Nikolla,
Se po shtron Plavë e Gusí
Me Bogiqa e rropullí
Dèr sá m' kamë t' jetë kjo Malcí?
Kqyr Bogiqin se kû e ké:
Ngerđhûcë sŷt, si qiri zbé,
Ç' po i planđosë aj kâmbët per đhé...
Se per Zotin kjoftë levđue!
Kur t' më mushet menđja mue,
Per venđ t' t' Parve me qinđrue,
Knjazë as Mbret un nuk t' i đrue.
Eđhè trimi m' kambë âsht çue,
Si aj bajraku m' báll t' ushtrís
Vikatë t' mađhe ká Malcís:
Lamtumirë, Malcí, se shkova,
Se nuk jemi Lacë Manova,
M' e bâ luften nđer llogore;
Por jem' nji Malcí mizore,

Msue me u pré me Cernagore
Fyt-afyt e báll per báll:
Nδanë me mbetë, nji me pshtue gjáll;
Por jo 'i Shkjá me e lânun gjáll
Mbrenδa megjeve shqyptare.
E t' âsht lshue m' Shkjá fulikare:
Porsi ujk qi bje nδer δele,
Njânen shkyje, bâne fele,
Tjetren preje, gjakun pija:
Bân veç δam lukur e kija.
T' u çue m' kâmbë at herë Malcija,
T' u shpervol m' tagan δjelmnija
E t' u qitë sŷt zjarm e shknδija,
T' jânë flakrue perposhtë cabokut,
Turr e vrap mbas t' birit t' Cokut,
Si ajo lava n' Vizitor,
Eδhè kcye i kan Shkjaut m' llogor.
Kur këcye i kan Shkjaut m' llogor:
Ç' ka arδhë Shkjau e t' âsht pshtjellue,
Ç' t' âsht perpushë, ç' t' âsht krepatue,
Si njaj gjarpni n' zjarm vallue:
E t' âsht nδezë zhari Sutjeska,
E t' ká mârrë gjâmë vrrini e bjeshka,
M' kupë të qiellës ushtue ká vrrima,
Kah janë nδeshë trimat me trima,
Kah kan nisë ata me u pré,
E t' flakruen krenat nper δhé,
E t' rroδh gjaku porsi shé.
Namin shkinat gúr me gúr,
Shkaf âsht Lekë, shkaf âsht malcuer,
Tue kunδrue, qyqet, n' terthuer,
Ngarkue buken per ushtrí,

Se sá ðjali i Malit t' Zí
Shyt po bite atŷ per tokë,
Ka' i ká msŷ Mashi me shokë.
  Mashi i Cokut, trim mbî trima,
Sŷni i tij porsi vetima,
Zâni i tij porsi bumllima,
Kah po lshon e kah po ep
Curr më curr e kep më kep,
T' maðh po bân aj m' Shkjá gazep:
Po i pret gjinðen si t' i'n skjep.
  Llesh Nikë Daka, pelivani,
Bé më Zotin trimi bâni,
Se pa i marrë nðanðë krena n' Shkjá,
« Huten » hjeðhë ðo t' a kisht' m' trá
E taga'n n' farkë ðo t' kisht' çue,
Thikë parmenðe m' e punue:
Kurr m' log burrash s' ðo t' kisht' shkue.
E pse Lleshi âsht nji farë burri,
Mos me i luejtë fjalës me sá curri,
Jyrish ðjalë mbî Shkjá t' â lshue,
Malazezt aj tue shkallmue:
Si njaj bulku qi m' supatë
Shkallmon rrahit cûjt e thatë,
Beja e bâme ðuhet mbajtë!
  Burrë i mirë Nikë Gjelosh Luli;
Sŷnin gacë, krahin sá shuli
Kah po siellte m' at tagan,
Herë m' serðár, herë m' kapitan,
Fort po i pritte ato rraðake,
Si t' ki'n kênë ðo poça Vrake.
  Vjen Dodë Prêçi si stuhija,
Ç' â ata krye, Zot, nðer ðuer t' tija?

Kryet e t' mjerit mor' serðár,
Serðár Gavros gazepqár,
Qi, sa falli i pat hecë marë,
Pat vjerrë hoxhë, pat vjerrë haxhí,
Pat ðjegë teqe eðhè xhamí,
Bullat shitë i pat n' kaurrí:
Larg permenðë, po zâni i tij;
Por qi, i mjeri, zâ mbas soðit,
Shtangue shyt aj terthuer poðit,
S' munð ðo t' bâjë, besa, mor' shokë,
As me trêmë ðo cirikokë,
Kur m' skep zêmren t' hîjn m' i a çokë...
Qaj Doðë Prêçi bajraktari:
Po i pret Shkjét si pritet bari:
Burrë mâ i fortë s' bâhet Shqyptari!
Nana e Llazos n' at sŷ malit:
Qyqja, bír, si i bâhet hallit
Qi ti mue m' ké nðollë n' ushtrí
E tash fíll, qe, ðy ðjelm t' rí,
Në çakçirë e në xhurðí
Kan msŷ m' çeta t' Malit t'Zí.
Se kush janë, tobe, n' e ðie;
Veç ka' i shof si kan marrë turr,
Si po hiðhen curr më curr,
Kish me thânë se jânë kulsheðra,
Mos me i rrxue pushka as gopeðra...
Prite Zot! me u ðalë per ballë,
Pse, kercuna t' perpîjn gjallë!
Jo qi mâ m' pushkë e m' tagan
Nuk të lânë me lypë aman:
Ki'n me m' prû mue ðitt e kobit.
Ah! mallkue, po, njaj bír robit

Qi mâ i pari mbí ket ðhé
Qiti gjinðen n' luftë me u pré:
Shka nuk bâjn ujq as shkerbé.
Atê, po, at zêmer-carâ
Vetë kulsheðrat e kan llâ,
Q' se, prej epshit me shkelë m' tjerë,
Me rrmye gjân e huej pa nðerë,
Nuk pat ðert per nana t' mjera,
Qi nper luftë t' i thate vera,
Dhîma e fmîs zêmrat t' u a kpuse.
  Mirë po thue, besa, moj nuse,
Por shka t' bâjsh nuk ké n' ket pûnë:
Me qinðrue t' ðuhet perðhûnë:
Me bâ zêmren mije lisit;
Pse eðhè jé ti 'i grue prej fisit:
Malazeze sokoleshë:
Vashë, si motit, trimëneshë:
Qi per Fé ti e per lirí
Msue ké kênë me ðalë n' ushtrí,
Me liðhë varrët e ðjelmve t' ue,
Me u ðhânë zêmer, me i trimrue
Krena Turqish per t' shkurtue.
Mos t' lshojë zêmra, pra, as n' ðitë t' sotit
Ke thânë paska kênë prej Zotit,
Me mbetë ti nanë e pa ðjalë,
Zêmra me t' u thá per t' gjallë.
Se mana, moj nanë e mjerë,
Keq po m' vjen zêmren me t' therë,
Por tý ðjali të ká mbetë,
E faj'n, thom, se e ké ti vetë:
Ke sokol ðjalin kish' rritë,
Mos me zânë trimi kunð n' pritë,

Mos m' i u shmangë trimi rrezikut,
Por per ballë me i ðalë anmikut
E me tê në log me u pré,
Si me kênë s' ðyti tue lé;
Thue se trimit shkallma rrfé
Kryet s' i a rrokullon nper ðhé.
Pranðej, kur m' tagan Malcija
Ajo rrâni, si ðuhija,
Njaj yt-bír, Llazo Gavrani,
Njâ as ðý ðjali s' i a bâni,
Veç, si gjarpni nalt prej bunget,
T' flakuroi jashta nji cunget,
Per mbas s' cilles venð kisht' zânë,
Pa i a ðá m' « zðragushë » tue ðhânë
E t' u ðuel Lekve në nðesh,
Hapu, zmbrapu nper bushnjesh,
Kê pa krye, kê lê pa vesh,
Me at tagan, me at armë besnike,
Qi me gjak kurr nuk po u ngike!
Me pasë pá, veç, moj fisnike,
Se s'-ði kush, jo me t' kallxue,
Se me ç' turr ðjali t' kje lshue:
Pelivan e trim ðrangue!
Preu nðer tjerë, po, i biri i botës
Deðel Bubin t' Bub Keçotës,
N' atà Pelajt nji mâ të mirin,
Manðej prete njat Ujk Mirin:
Nji të Vukel, burrë belá,
Qi t' kisht' shitë moter e vllá,
Kunð n'nðo'i pare po 'i kisht' rá:
M' but e m' vesh kryet i a ká çá,
Derðhë i a ká krejt trût perjashta:

Si grreç kjumshtit i mbet rrashta!
E, si aj ujku, qi msŷn ftujen
T' âsht lshue ðjali prap m' Kolë Cujen
M' njat Kolë Cujen n' « kacaturrë » :
Sá per sŷ, pêsë pare burrë,
Por, per zêmer e gajret,
Mos me e trêmë as Knjazë as Mbret
Kin' aj kryet ktij m' i a shkurtue,
Dhantí Knjazit me ja çue.
Kur,/pa pritë e pa kujtue,
Qe po msŷjn ðy ðjelm të rí:
Në çakçirë e në xhurðî:
Njatà vetë qi, m' at sŷ malit,
Tuj ankue hallin e ðjalit,
Tŷ t' u bânë se jânë kulsheðra
Mos me i mârrë pushka as gopeðra;
Por qi s' janë, jo, ðŷ kulsheðra,
Veç se po, besa, moj Jane,
Dy ðrangoj të lemë njaj nane,
Mos me i pré shkallma as tagani:
Bec Patani e Çul Patani,
Qi kah rrânë atij mejðani,
Kah lshuen turrin m' çeta t' Knjazit,
Thue, ðynðë ðeti prej tallazit,
Po planðosej kunð nðo 'i shkrepit:
Kaq pre' atij të maðh gazepit
Atŷ u ðha krisma e rropama,
Atŷ u nðez lufta e ðegama,
E t' ushtoi zhurma e potera,
T' u çue plûhni e t' u çue era:
E t' u thyen krenat si poça,
E t' me'n shyt burrat kaprroça,

T' u ðermuen, heu! ðo ðjelmoça
Do ðjelmoça si taroça,
Me i u ðhîmët gurit e ðrunit,
Jo se mâ nanavet t' veta,
Qi i ki'n rritë me gjak të zemers.
Ah meðet per Nesh Jovanin!
Ah kukù per Nikë Stjepanin!
Mjera nânë per Gjokë Serðarin!
Qyqja moter per Llazarin!
Nuse zeza per Toðorin,
T' cillit hapë, besa, krahnorin
Me tagan Beci i a ká:
Si eðhe kryet ky i a ká çá
Njatij Gjuros, qi per Shkjá
Sho 'in mâ trîm kunð s' i a kam pá.
Atŷ, po, n' at paçariz,
Mbet yt-bír, ofshe! m' nji ðriz:
E preu Çuli per mjeðis!
Eh! mo', Zot, mâ keq per né,
Qi na rá kjo namë-rrfé:
Mos me mûjtë Shqyptarë e Shkjé
Me bâ hije bashkë mbí ðhé;
Por me u vrá e por me u pré,
Kuðo atà me i qitë neshtrasha.
Por ç' kan malet qi po ushtojn?
Por ç' kan prrojet qi gjimojn?
Shka vrân vetllat Mark Milani?
Thonë ká msŷ Rrushman Hasani!
Njeky Rrushi, 'i shpatë e gjallë,
Dreðhun shallin rreth per ballë
Vjerrë « martinen » per nen krah,
Kthelltë kuburet rrasë n' sylah,

Eðhe priçet mbathë per kâmë
Per mnðerë tue kercnue me ðhâmë,
Tue lurue, tue turfullue
Si kulsheðra neper kneta,
Ká lshue turrin mbí ðo çeta
Mbí ðo çeta t' Malit t' Zí,
Thue se gjallë ðo me i perpî.
Lum per tý, o ti Zot i lum!
Ç' i ka vû ktij buza shkrum,
Ç' i ka hypë vneri nðer sŷ
Kur mí Shkjé trimi ka msŷ.
S' po e nðalë gúr, nuk po e nðalë shkrep,
Po i kcen prroskat kep më kep,
Po i pret gjinðen per gazep;
Eðhe trimi n' gjak âsht lá,
Iðhtë me Shkjé tuj u perlá,
Kê tue pré, kê krés tue çá:
Qi me sŷ ti t' a kish' pá,
Besa, 'or probe, t' kisht' hî mnðera.
Ç' t' u perpushen Shkjét m' at hera,
Eðhe m' shpinë atij ç' jânë lshue,
Me tagana n' ðorë shterngue;
Por jo kush atij m' i u afrue
E m' tagan me sjellë per s' ngiatit;
Pse, ka' i epte Rrushi shtatit,
Me nji hije malukatit,
Friget Shkjét u ðerðhshin shpatit:
Si ato ðejkat, qi lshue m' shpinë
Nðonjâj orrli-gjeraçinë,
Para e mrapa n' ajr tue lvitë,
Plym shkojn shpenðin tuj e nzitë,
Por kurr teper, jo, m' i u avitë;

E kur ky t' a msŷj nđonjânen,
Ato t' gjitha mârrin ânen
Eđhe đerđhen nper ajrí,
Si ajo hjeđha lshue flaurí.
Proh, ti o Zot! Rrushi ç' po hiđhet,
Se ç' po hiđhet, ç' po permliđhet,
Se eđhe toka fort po đriđhet,
Kah po lshon turrin mbí Shkjé,
Kah po i hjeđhë krenat nper đhé,
Si t' ki'n kênë kokrra bastanit,
Tue i plasë zêmren Mark Milanit.
Mark Milani, pika e đjalit,
Nđêjë kunđruell m' at vetull malit,
Kur ká pá aj sa đjelm nanash
Shyt po i jitshin m' at log Zanash
Ká qitë t' mađhe e ká bertitë:
A thue nana 'i đjalë ka rritë
Ká rritë nana 'i đjalë si motit,
Xheverxhil e flakë agzotit,
Qi me u lshue nji herë m' tagan
M' at kulsheđer, qi aq zallđan
Po m' u nep ushtarve t' mjerë,
Kê tue pré, kê prap tue therë:
Tue m' i bâ kortarë per krraba!
Pasha armët, qi m' i la baba,
Paçë me i vû nishan në ballë
Paçë me e bâ krushk e kumarë
Dý kubure paçë me i falë:
Dý kubure shkrî në Shkođer,
Larg me i vrá ato kođer m' kođer
Mos m' i a pasë kurrkunđ « zđragushës »
Armë të ngrîta đore s' « Tushës »,

Dymðhetë qese me u bâ pari:
Krejt kanðakut t' lame n' ari.
Mark Milani kshtû ka thânë.
E ka nðie nji Rahovnjânë:
Qaj Mil Spasi, trim si Zânë,
E ká nðie, eðhè fulikàre
N' p' r ato rrege e n' p' r ato qare
T' ka marrë hov, si aj ðerri i eger,
Qi m' kê t' hasë veç t' a bân fleger
E t' a shkyen, po, me ðo ðhâmë,
Kuk turînit ngerthye 'i pllâmë.
Fort âsht ðriðhë toka nen kâmë,
Fort flakue i ká n' ðorë tagani
Kah ka msŷ ðrejt kah Rrushmani.
Se ç' âsht gzue qaj Mark Milani,
Se ç' âsht hjeðhë qaj Dash Galani:
Dash Galani se ç' âsht hjeðhë
Se eðhe shkallmen ç' e ka ðreðhë,
Fíll tue msŷ kah Mili i Spasit
Si ajo ulkoja krés s' Bishkasit;
Si kurr turrin t' mos kisht' lshue!
Shkjau pse atê t' a ká shkurtue,
Kryet per tokë t' i a ká rrokllue,
Eðhe nusen t' i a la shkret,
Me bâ vaj, me bâ meðet,
Si ato qyqet në shkorret:
Kisht' kênë Shkjau 'i ðrangue i rí,
M' sisë t' kulsheðers llâ kerthî!
Jo, po, Shkjau ðrangue kisht' kânë
Ke gjinðen pa krye âsht tue i lânë
E tue i lshue ðekun m' bushnjesh
Sa kush para po i ðel n' nðesh.

Eδhe trimi δert s' po ká
Pse n' gjak gjinδen âsht tue i lá,
Zêmra nanash pse âsht tue thá:
Atij giatë veç se âsht tue i shkue
M' at Rrushmanin pa tokue:
Pa tokue m' Rrushman Hasanin
Per t' a δá me tê mejδanin,
Per t' a vû më ballë nishanin,
Per t' i njitë kuburet n' brez,
Qi atij Marku burrë kermez
Folë i a ká me besë e fé,
Po mujt kryet Rrushit m' i a pré.
Kur, qe, δynδet qaj Kolë Cuja
Lshue musteqet si δý δuja
Eδhe vrap, porsi langoni,
Neper záll e gur t' nji prroni
M' shpinë Míl Spasit zhgjetë ká lshue,
Per t' a pré, per t' a shkurtue,
Shokët e vet aj per t' pague,
Si prej Zotit s' kisht' kênë shkrue;
Persè Shkjau tek e ká pá,
Ashtû vrap prronit tue ngá,
Nji carâ n' δorë ká perlá,
E tue ulrue si bishë Parûnit,
Me tê i metka shî kupës s' giûnit:
Pak gjâ ashtin pá i a thye.
Briti Kola sa pat n' krye,
Eδhe âsht purë e rá per tokë,
Me t' δý δuert giûnin ká rrokë,
Tue gjimue, tue kqyrë per shokë;
Pse mâ ngusht veδin mbí δhé
S' e kisht njoftë se kishte lé:

Kurr s' kisht' rá n' nji asì zallðani.
E ka nðie Rrushman Hasani,
E ká nðie eðhè njoftë në zâ.
Atŷ n' nihmë trimi i ká rrâ,
Vrap e vrap si katallâ:
Hiðhen gurt, po, tue vringllue,
Mbí Shkjá turrin kah ká lshue.
  Si 'i larosh, qi, hekrash pshtue,
Kerleshë qymen shpinës per mnðerë,
Zhgjetë t' u lshohet qêjve tjerë,
Me ta haju eðhe perlaju,
Dboju shtekut e henðekut,
Tuj ungruem e tue cingruem,
Hikin qêjt nper prroska e lamë,
Shtangue bishtin héll nðer kamë:
Njekshtû Shkjét n' p' r at log mejðanit
Hikin poðit, ðerðhen planit
Para ushtimës s' Rrushman Hasanit,
Qi po lshote m' Mil'n e Spasit,
Si kulsheðra Lqênit t' Shasit,
Si ajo rrfeja e krés s' Bishkasit.
Fort âsht tranðë qaj Mili i Spasit,
Kah Rrushmanin shef tuj arðhë,
Se eðhe buza atij ç' i â zbarðhë:
Por se shmangë nuk e ká kamen.
M' njanen í shpervjelë ðollamen,
Atŷ trimi ká ngujue,
Me tagan në ðorë shterngue:
Si njaj ðerr, qi poshtë-perpjetë
T' a kenë nðjekë langojt e letë
Shpat më shpat, zabel m' zabel,
Eðhe t' shofë se shtek s' i ðel,

Me pshtue sish, me u strukë në breshtë,
Kunð m' nðo' i lak, kunð m' nðonji kreshtë
Sŷnin gjak, turî'n n' ajrí,
Tue turfllue me shum mëní,
Zên aj venð e rrin e pret,
Qi t' i huðhen hasemt nget,
Per me ta, manðej me u rrue
Fyt-a-fyt, me u laskarue,
E me mbetë a se me pshtue,
  Kur ja behë, qe, Bec Patani,
Ballin gjanë si fushë mejðani,
Vetllat zí si penða e korbit,
Sŷnin zjarm si flakë agzotit,
Si ajo rrfeja neper rê:
Dreðhë mustakun kacaðrê,
Shtatit arðhë porsi harbija,
Gishtat ðrejt porsi namlija,
Veshë e mathë, eðhe shterngue,
Trim i çartun lé ðrangue,
Me kulsheðra aj me luftue:
Mik me t' huej e vllá me shokë,
Nuk i bite, fjalë më tokë
Si hynér qi e kisht' falë Zoti:
Burrë si burrat qi ishin motit:
Njimenð nip i Gjergj Kastriotit.
Ky pá paska Mil'n e Spasit,
Ke flakue ka njatij rrashit
Eðhe rrâ ká nðer malcorë,
Me tagan shterngue në ðorë,
Sikur merr pjalmi me borë;
E ká pá por njoftë s' e ká,
Veç se Shkjá si ç' ðo nji Shkjá,

M' tê, eðhe trimi ká marrë turr
Shtek më shtek e curr më curr,
Dér qi arðhë ká e ðalë n' at záll,
Kû njaj Mili shpatë e gjallë,
Iðhtë në ðorë shterngue taganin,
Per me u nðeshë m' Rrushman Hasanin:
Por si pîtas, ftyret zbé . . .
Ballë per ballë me tê me u pré.
Tek e shef Beci atê e njef,
Eðhe turrin vjen tue e nðalë.
Ki'n pasë kênë miq e kumarë,
Gjakun bashkë eðhe ki'n pí
Do vjet para në Mal t' Zí,
Kur njaj Beci n' shpí i pat shkue
Bashkë me Çulin, per me i pshtue
Duhís s' Mbretit, qi u kisht' lshue
Pare t' maðhe m' shpinë, me i zânë
Gjallë a ðekë, laik me u ðhânë,
Per njat t' ngratin mor' Bymbash,
Qi kta e lshuekan laraðash
Atjè n' Lesh, e e bâkan ðekun.
  Çuli e Beci, shkrel prej Bzhetet,
Ki'n pasë kênë ðy hasem t' Mbretit,
Qi kurr ðá s' i a ki'n gazepin:
Herë the xháðen, herë pre telin,
Gjuej zaptít, nizamin vraja,
Nis ðegame kot se i'n gjallë
Me spahí e me myltazima:
Hasharí, ðjelm kapisuza,
Kahðo shkojshin, kahðo vîjshin
Dy gur njitë kunð nuk i lîjshin.
Pranðej Mbreti ðhânë kisht' êmer,

Gjallë a ðekë, të ðy me i zânun.
Eðhe n' Shkoðer Vali Pasha
Çon e thrret njat Ali Qorrin,
Njat Bymbashin e Dauletit;
E ngerthye vetllat m' shtek t' ballit,
Kshtû nisë iðhtë aj me i ligjrue:
Pa nðigjo, Bymbash i Mbretit:
Nji turk ðini ti mos kjosh,
Ramazanin e njinosh,
Kurr bajramin mos e gzosh
E haram t' kjoftë buka e Mbretit,
N' kje se ti ðér neser mbrama,
Si t' fillojë ðielli me marrë,
Gjallë a ðekë ktû n' hyqamet
Nuk m' i bjen t' bijt e Patanit,
Qi aq zallðan halís po i apin
M' «tyrbe» t' Lezhës e m' Kalá t'Shkoðers.
Ali Qorri m' kamë âsht çue,
Mirë âsht veshë, mirë âsht shterngue,
Mirë ðorín e ká shilue,
Eðhe m' shpinë a' i ká këcye:
Fíll per Lesh rrugen ká msŷ:
Ká msŷ rrugen me t' mðhej hapa,
Me treqinð sejmen permbrapa.
Kur kan rá atjè kah xhamija
T' fortë iðhnim ká kapë Alija,
Se fort hjeðhë âsht «shah» ðorija:
Shkrepë kallðrami zjarm e shknðija:
Çuðë po bân qaj Kajmekami.
Para e mbrapa i shkon nizami:
Çuðë po bân, me pvetë ká çue:
Ti, Bymbash, kah ðon me shkue?

M' at ânë t' Drinit, n' kjoftë gjikue
M' at ânë t' Drinit m' trap të Lezhes.
Fort po i bín ushtarët trompetës:
Ká mârrë gjamë Koðra e Marlekës:
Se ç' ká ushtue ajo rrânxë e malit,
Thue, âsht ðynðë ðeti prej tallazit.
Nisë janë topat prej Tivarit,
Per me u rá bijve t' Patanit.
Nana e Becit ðel në ðerë,
T' ðyja shplakët tue rrahë p'r 'i herë,
Ká lutë Zot e Shêjt Shna Nðue:
Dilni, bre, se jem, t' rrethue?
Kur kan ðalë t' bijt e Patanit,
Si ðy arí prej bigës s' njaj planit,
Se ç' i a njiten Ali Qorrit
Me ðý plume m' ðrrasë t' krahnorit,
Tue e hjeðhë shakull n' mes t' oborrit;
E nper flakë t' pushkve t' taborrit:
Kan marrë shpatin tue flutrue,
Dér n' vá Bèlaj qi kan shkue,
Kû atà Buenen kan kalue,
Eðhe ðalë kan n' Mal të Zí.
Fíll Mil Spasit vojtë kan n' shpí.
Eðhè Mili pritë i ká,
Bukë e krypë me ta tue ðá,
Porsi pasë t' i kishte vllá.
Burrit t' mirë kurr nuk i âsht nðalë
Pushka, sofra, e fjala fjalë.
  A m' rrêjn sŷt a jé ti, probe,
Milo Spasi?... se un qi, tobe,
Nuk kam mûjtë kurr m' e menðue
Se ktû m' tŷ kam me u tokue:

Nsa po grîhemi n' mjet vetit,
Si ato bishat e shkorretit:
Bec Patani po pëvetë.
Jo, po, Milo Spasi vetë
Jam, lum Beci, probatimi
Po ja kthen; n' míll eðhè trimi
Qet taganin m' gjak perlye.
I â avitë Beci e t' ðy krye m' krye
Janë falë trimat. Po si jé?
Si t' ká shkue moti n' at ðhé?
Si i ké robt e gjân e gjallë?
Po e pëvetë Beci me mâll.
Gjallë me frŷmë e sa me thânë,
Fjalen Mili at herë ká zânë,
Ngerthye shllungë ðo vetlla t' trasha.
Veç sa mirë m' qiti neshtrasha
Me t' hasë sot, qi tash kamot
Kam ðishrue, manà, me t' pá,
Si me t' pasë treqinð herë vllá!
Thue, me pá tŷ a t' ka tokue
Si 'i balosh, hekrash shlirue,
M' nieri t' huej lshon si i terbue,
Thue po e bân kortarë-kortarë,
Kur t'a shofë vetun tue arðhë:
Nðersa, kur ktij t' i ðalë para
Zoti i shpís—miku a kumara—
Per me i prî m' e çue te shpija,
Baloshit i shuehet mnija:
Eðhe turrin aj tue nðalë,
Lehtas bishtin tue e luhatë
T' huej't i avitet ðalkaðalë,
E, si 'i herë t' a ketë njuhatë,

Trok m' trok para vetë i prîn,
Si t' isht' klysh ase kalinë;
Njekshtû, po, Rrushman Hasani
Kur ká pá se Bec Patani
Me at Mil Spasin faqe m' faqe
N' mnðyrë t' Kanûs s' Maleve âsht falë,
Turrin trimi atŷ e ká nðalë:
E lavjerrë ato musteqe
Toje toje ðér m' sylah,
«Huten» vjerrun per nen krah,
Llanës per s' t' gjatit tue i shkue gjaku
Sŷnin zjarm, po, sa taraku,
Taganin ká qitë në míll,
Eðhe trimi ká shkue fíll
Kah Mil Spasi e ðoren shtrî,
A jé burrë? si në habí
I thotë Milit—T' paçim, burrë!
A po mahe? si t' u ngurrë
I a pret shkjau e pîjtas ngeci
Se ti, Rrusho, po zên Beci,
Njeky â 'i probatim i êmi,
Milo Spasi, qi n' Rahovë
Marë i hecë pushka e kuvenði,
Eðhe vrá ká turq manova,
Si me gjuejtë poça a katrova:
Jo qi atje në Mal të Zí,
Shka â Shqyptar e kryqalí,
T' a ká nihmë e krah të ðjathtë,
N' bukë e n' krypë, e n' besë të burravet.
Se un e Çuli, kur në Lesh
Patem vrá njat Ali Qorrin
E i pá'm rá Mbretit hasí,

Fíll kem' ðalë e vojtë n' Mal t' Zí,
E per mik ktí i kemi shkue
Trí vjet rresht n' shpí i kemi nðêjë:
Bukë e mish, rakij e vênë.
  Shka ká thanë Rrushman Hasani?
Manà, prá, ti, 'or Bec Patani,
Mik të mirë na paske zânë:
Se eðhè ashtû âsht si jé tue thânë,
Q'se trimi aq kthelltë kênka shtŷ
Iðhtë taganat tue shkelzye:
Gjylja e plumja rrih pa prâ.
  Sa per kaq s' ðo me thânë gjâ,
Milo Spasi po ja kthen
Per t' giatë t'lumit poshtë rrmen
Eðhe kunglli: pse kurrneni
I a nep t' shtŷmen: veç se renði
Atí i vjen, besa, ðikúr,
Per nðo 'i rrâjçë me u thye, a m' nðo 'i gúr.
  Atŷ at herë shqekut t' xhurðinit
Merr e zier Rrushi kutín,
Ka 'i ðuhan eðhe e kan pshtjellë;
E, nðersa Beci po shkrepte,
M' gúr m' unuer, Rrushi po i thotë
Mil Spasit: Ka Zoti 'i ðjalë
Nja trí vjetsh, qi atje te shpija
Âsht kah m' rritet. N' kje se i Lumi
Ká premtue, qi shnðosh me krye
T' skapullohna kso potere,
M' a ðon hatri, qi ti m' Shkrel
T' vîjsh e ðjalit t' m' i a mârrsh flokët:
Po kam qéf me t' bâ kumarë.
  Per ket besë eðh' un t' kam arðhë,

Po i pergjegjë i rahovnjani;
Eδhe zier revolen brezit:
Nji revole Karaδakut,
Me « pêsë numra », qi mâ e fortë
S' bâhet pushka: e falë Rrushmanit
I a ep, me namlí prej veδit,
Rrushi at herë nji pip argjanit
Atí i fali: pip telishit,
Me 'i çilibar m' tê sa i voe,
Hollë punue në trajtë t' nji gjarpni
Leqe-leqe, prej t' permenδunit
Kujunxhí, Tuke Jakova:
Pêsqinδ grosh tanë pare n' δorë.
Manδej Becit merr e i thotë:
Nδigiò, Beco: prîj tash mikut
Eδhe tej llogoresh s' ona
Qite shnδosh. Hajδni; uδha e marë!
Eδhe u δán prej shoqisho'it:
Beci e Mili δrejt Sutjeskës
Merr Rrushmani lakut t' bjeshkës
Sŷnin zjarm si zharri i eshkës.
Zot, ç' piskati njatij malit?
Rrustem Uka, δjalë i δjalit.
Rrustem Uka n' Qafë-Harδhí,
Me nja treqinδ δjelm barí,
Ká zânë pritat Malit t' Zí,
Mos m' e lânë me δalë n' Gucí.
Kur, qe, atŷ po i shkueka zâni
Se n' Sutjeskë po bâhej nâmi,
Tue rrahë topi eδhe havani,
Ka' e rrethueka Mark Milani,
Me taborre t' Karaδakut:

Rrjeðhë ðer m' giû aj shkulmi i gjakut!
Rrustem Uka m' kâmë âsht çue,
Der m' Sutjeskë ká fluturue,
Me treqinð sokola malit,
Pak gjâ ðielli pa prenðue.
Kur ka ðalë m' at vetull malit,
Ká britë t' maðhe Rrustem Uka,
Sa qi ushtuen male eðhe suka:
Ngul, Malcí, bre, se t' a rrina,
Me treqinð e sa « martina »!
Eðhe trimat n' luftë janë hjeðhë,
Porsi breshni mbi vêshtnajë,
N' ðorë taganat iðhtë tue ðreðhë
« Hutat » n' ðorë t' u nðêjë tymtajë.
Se fort lamsh trimat janë pshtjellë!
Se shum krenat ðheut janë mjellë!
Shum perplasë janë gjinðja rrahit,
Kush cur veshit, kush cung krahit!
Rrkajë gjaku ç' po rrmen giatë poðit!
Ç' t' i zên sŷt tymi i barotit,
Si veç falë i kjoshna Zotit!
E t' u ðha gjâma e ulurima,
Vrrima, brima e bulurima,
Kah janë nðeshë trimat me trima;
T' bumbulluen top e havana,
T' shungulluen « huta » e shejshana:
Thue po shâmej Haramija,
Vizitori a Metohija.
Veç ðesht Zoti e prenðoi ðielli,
E u shkref lufta atŷ nji filli,
U ðán çetat palë e palë,
Eðhe hâna nisë me ðalë.

KANGË E NJIZETEPARË

NDERMJETSIJA

Amanet, o mori hânë,
Ti qi e vjeter ké qillue
E m' i vjen tokës rreth e okolle,
Kah t' u enðë shkon rrés s' hyjzueme:
T' cillen gishti i Perenðís
T' a ravisi kupës s' Empirit,
Kur me rreze ballin t' nðriti:
Amanet, a ðin me m' thânë,
Se a t' ká rá nðo' i herë me pá
Kunð mbí shekull njeksi kobi
Qi po t' bjen me pá tý sanðe
M' at të mjeren moj Sutjeskë?
Shpat, ruðinë në gjak blirue
Rrah per tokë gjinðja trinue
Njâni mbetë, tjetri varrue,
Dikush shyt, ðikush cungue,
Ky tue hjekë, aj tue rektue,
Mbí tokë t' zezë shtatin pushue
E asnji gúr, jo, per nen krye:
Garravâxh, mrruðhë kamë e krye:
Kush currue, kush mbetë pá krye:
Kush permys, a praptë mbí shpinë,
Rri e perplasu nper leðinë:
Perplas kamë e perplas ðuer
Kukzò shtatin per terthuer:
Si njaj kau i mbajtun n' grazhð,
Kur t' i mrrîje thika n' asht,

Qi terhiqet e perpiqet
Eðhè ep per t' maðh gazep
Kah vjen shpirti per me ðalë!
Tý, o Zot, të kjoshim falë:
Hokubèt me sŷ me u pá!
Ktû nji i Vûthaj në gjak lá,
Dekun purë, palmuç ñ' nji shkjá
Me nji vesh t' curruem nðer ðhâmë:
Mâ pertej nji shkjá m' ðollâmë,
Nji i Njegushas, ðjalë i rí,
Me 'i t' Plavnjanë, musteqezí,
Ranðë shosho'in varrue per ðekë
Tue ðhânë shpírt e ashtû tue hjekë
Shkelveshë ftyre, hunðësh cungue
Çurril gjaku rrkajë tue u shkue
M' ðhâmë ðermishen si ðy ðerra,
Si ðý shlliga neper ferra,
Tuj u shkarrafenðë mbi ðhé:
N' mní t' shoshoqit ke atà lé,
Po, eðhe at herë, kúr Deka e tmershme
Ka' i ðermon âsht n' jetë t' perhershme,
Nuk u bâhet shpírt me ðhânë
Njâni tjetrit pa i a zânë
Frŷmen njak, e ðekë m' e lânë.
Shum e nana, ah! ká me kjá,
Shum e motra ká me u thá
Me u thá motra per vëllá,
Eðhe nusja veshë në zí
Si n' Shqypní si n' Mal të Zí;
Pse s' e ké n' at fushë mejðani
Nji kaçubë, nji kep carani,
Permas t' cillit mos t' gjimojë

Nđo'i i varruem, a mos t' eshtojë,
Shtangue cangull, trup i đekun:
Se eđhe as kamen ti me thekun
S' munđesh shpatit prej morije
T' gjinđes s' mbetne, e qi mâ hije
Nuk đo t' bâjn, jo permbi đhé.
Lmuç per tokë Shqyptarë e Shkjé,
Shtrêmtë shosho'in per t' gjallë shikjue
N' at log Deka ká vllaznue:
Ke, herrë krenash, keq shemtue,
Trupent shyt rán krah per krah
Si ata cûjt e zez në rrah
Nđersa krenat, nper lugina
Rrokullisun nđer ruđina,
Po u rrín grumull mbi leđina,
Si ato rosat neper glina:
Se eđhe pođit, nđer plakrrica,
T' janë perzí «ksula» e «kapica»,
T' janë kryqzue «huta» e «novica»
Mjellë âsht qarrja me tagana,
Me calina e me shejshana:
Ktû 'i «sylah», atje 'i «harbí»
Knđej nji strugë, anđe' i xhurđí:
Gjalma, opanga, eđhè caruqe,
Strajca buke, zhaba, đuqe:
E me poça, e me matare,
E me feje e zanamare,
T' mbetne shkret neper bunjet:
Me bujrija e lođertija,
E me topa hûmë nđer gropa;
Dynđu tymi rê e njegull:
Shêmu trá, cungàl e tjegull:

Eδhè muret t' u rrenue,
Eδhè ulkoja tuj ulrue
Tuj ulrue e tuj ungrue
Mbi të mjeren moj Sutjeskë,
Qi t' âsht bâ soδ zhiri e eshkë:
Me i u δhimtë minit në múr,
Me i u δhimtë gjarpnit nen gúr!
  Pater Gjoni, Zot! ç' u bâ?
Fíll te Pasha po kisht' rrâ,
Eδhè i thânka marë e marë,
Tue e nδie Krén e Bajraktarë:
Si, mo' Zot! mâ keq per né,
Qi na me'n t' δekunt mbi δhé
Krye per krye Shqyptarë e Shkjé
Me ngrânë m' ta shqarth e shkerbé,
Me ngrânë m' ta sorrë e falkue;
Qi eδhè nδiehen tue gjimue
Të varruemët per tokë δermue
Kush shitue, kush keq cungue,
Zêmra gjak, po, me t' pikue
Pa mûjtë kush nji nihmë me u a çue:
Ke perbáll sogjet venδue
Nuk lânë vizen me kalue.
Se ata, burra, nuk janë cuba,
Qi kan mbetun nper kaçuba,
Krye per krye me skraptha e shlliga
Tue kerkue per punë të liga
Per hajní e per δhuní;
Por janë trimat,qi burrnisht,
Kamë per kamë e gisht per gisht
Me shokë t' vet në luftë kan rrâ,
Kush si bishë, kush si luâ.

BKSH

E m' kto rrege e nder kto hije,
Pa u friguem, jeten bânë flije,
Per mbas urdhnit, qi kan pasë.
Prá kurrkund, besa, s' ká giasë,
Edhe âsht faj, po, para Zotit
E korí perpara robit,
Me i lânë t' dekunt permbí dhé
N' dashtë Shqyptarë, n' dashtë të jenë Shkjé;
Si edhè n' hall t' varruemët me i lânë,
Pa u lidhë varrët e nihmë pa u dhânë.
Prandej vetë kam bâ pleqní
Po u duk juve se âsht urtí
E Shqyptarve u a bán shani
Fill me shkue un te Mark Milani
E nji besë me tê me vû:
Qi dér neser, me ferfllue,
Hylli i Dritës mos t' ketë fillue,
Shka â Shqyptár e shkaf â Shkjá
Mos me u ngucë, as mos me u ngá;
Por me rmue t' dekunt nder vorre,
Por me bartë t' shituemët n' llogore
Në llogore t'vet se i cilli.
At herë Pasha kuvend çili:
Besa, Uratë, fort mirë po thue;
Pse per t' dekun e t' varrue,
Gjindja motit besë kan vû
Kurdoherë, si ktu, si njeti.
Prandej merr kê t' duesh me veti:
Krye, Vojvodë a Bajraktár,
Gjithsi t' vîjë puna mâ marë:
Edhè shko te Mark Milani
E t' na i thuejsh, se, n' kje qi e bâni

Vetë kabúll, qi t' mêjë zijani
E t' shuej pushka ðér n' sabah,
Me ðalë gjinðja neper rrah
Pa pushkë n' ðorë, pa thikë n' sylah,
Si kanû në luftë ká mbetun,
Per me bartë t' ðekun e t' mbetun,
Na jem' gati me vû besë
Dér me ðritë, pa asnji ngatrresë.
  Pater Gjoni, njeshë m' litár:
S' marr Vojvoðë, as Bajraktár;
Por shkoj vetun me rrogtár
E me t' Lumin, kjoftë levðue!
Qi kurr ðoret nuk m' ká lshue.
Pse eðhe hije per mue ká,
Nðer ðy hasem n' mjet me rá,
Pushkë e fjalë un per me ðá:
Pranðej s' munðet kush me shá
Se po lypi nðermjetsí
Prej Shqypnís e Malit t' Zí,
Dér qi ðrita t' nisë me gðhî.
Eðhè Frati m' kamë âsht çue,
Mbathat kamve ká shterngue:
Ká shterngue ijen m' konop
E 'i rubë t' barðh liðhun mbí shkop
Me rrogtár të rí mbas vetit,
Ká mârrë rrugen poshtë shkorretit,
Per me u pjekun m' Mark Milanin.
  Kur ká mrrîjtë n' log t' Malazezvet,
Ká bâ zâ sogjes per s' largu:
Pa nðigiò, moj Cernagore,
Qi per trim e ðeilekí
Larg t' ká vojtë tý nami e zâni,

A thue bân ti mue me m' prî
Eδhe shnδosh me m' çue ktij logu
Dér te posti i Mark Milanit:
Se mue ktû më kan δergue
Komanδarët e ushtrís shqyptare,
Per nji fjalë të maδhe fort
Me i a thânë un Mark Milanit.
Hiqi armët, per n' kjoftë se i ké,
Eδhè fíll mbas mejet eja.
Se ktû lajmin kush s' e vret
Kush s' e vret, as kush s' e nget:
S' jemi turq, por Cernagore!
Se kem' besë e kemi nδore:
I a kthei sogja malazeze
Disi vrashtë, e i prìni logut.
Kur kan mrrîjtë te Mark Milani,
Marku mirë Fratin e priti;
I δha δoren, mrenδë e qiti
Në shatorre, e i prûni kafe,
Eδhè çili me të llafe,
Tue e pëvetë me shum njerzí:
Se a isht' shqyptár a Frat ltî,
Se kah vîte, se kah shkote,
Ç' zihariq te aj e çote.
I u gjegj Frati marë e marë:
S' jam ltî, por jam Shqyptár.
Eδhè jam nji rregulltár
«Kallugjer», si ju na thoni
Êmnit m' quejn mue: Pater Gjoni,
Mârrë gjithmonë veç me pûnë feje;
E ktû δalë kam para teje,
Per me t' lypë n' êmen t' njerzís

Eðhè n' êmen t' Perenðís
Nji të maðhe nðerë bujare.
Rrege, stome, brîja e çajre
Plym me t' ðekun janë e t' mbetun,
E as s' po munðet kush me u gjetun,
Qi me rmue t' ðekunt nðer vorre,
Qi me bartë t' shituemët n' llogore,
Ke perbáll sogjet venðue
S' po lân vizen me kalue:
Eðhè kshtû Shqyptarë e Shkjé
Kan mbetë, ofshe! permbí ðhé,
Me ngranë m' ta shqarth e shkerbé,
Orrla, shqype e kaçubeta.
A thue bân, pra, t' u ngiatët jeta,
Me Shqyptarë me vû nji besë,
Besë si motit: pa ngatrresë,
Qi ðér neser, pa fillue
Hylli i Dritës me vezullue,
Shka â Shqyptár e shkaf â Shkjá
Mos me u ngucë, as mos me u ngá:
Por me ðalë gjinðja nper rrah,
Pa pushkë n' ðorë, pa thikë n' sylah,
Si kanû gjithkunð ka mbetun,
Per me bartë t' ðekun e t' mbetun:
N' vorr të ðekunt tue konisë,
Të varruemët prap tue mengjisë,
Tue i forcue me shûjtë e bare.
Kjo Parija e ushtrís shqyptare,
M' a ká ðhânun fjalen mue,
Se ket besë gaði âsht m' e vû,
Dér me nesre tuj ague.
Paðe ti, tash, shka po m' thue.

T' nihmoftë Zoti, 'or i bekue
Qi ksajë punë i a paske hî,
I a kthen Marku me njerzí.
Eδhè mue më ké n' ket besë,
Pa nδo 'i zhibel, pa ngatrresë.
Veç se 'i gjâ δeshta me t' pvetë,
N' kjoftë se hatri s' ka me t'mbetë:
Si kjo punë munδet me kênë,
Qi, ti i kshtênë e na t' krishtênë,
Me kryq n' δorë e me kryq n' ballë,
Turkut n' nihmë ti me na i δalë?
A mâ mirë ju rob nen turk,
Me u rá shpinës e me u llomitë.
Manδej gjân jue me u grabitë:
A po ortakë me u bâ me né,
Tue ruejtë δoke, giûhë e Fé,
E tue njoftë per *Gospoδár*
Knjaz Nikollen, trim bujár,
Dér δikû eδhè ky Shqyptár?
I a kthen Frati marë e marë
Si ká hije p'r 'i Meshtár
T' u ngiatët jeta, Komanδár?
Se kurrkunδ, besa, s' âsht ngaja,
Me hî tash nδer kso fjalësh t' mδhaja::
Pse ka shkue bukur δo natë,
E nper shpat t' varruemët e ngratë
Janë tue u thá, nδoshta, per ujë;
Por at fjalë mue mos m' a thuej,
Mos m' a thuej as mue as kurrkuej,
Se un me turk kam δalë n' ushtrí,
Per t' luftuem me Mal të Zí;
Se s' âsht gjâ, besa, ajo fjalë.

Un, zotní, n' ushtrí kam ðalë,
Jo me turq, por me Shqyptarë,
Turq a t' kshtenë, si janë gjith marë.
Pse, si t' kshtênë, si muhameðan,
Shqypnín s' bashkut t' gjith e kan;
E pranðej t' gjith ðo t' qinðrojm,
Do t' qinðrojm e ðo t' luftojm,
Do t' bâhna kortarë-kortarë
Priften, Freten, Hoxhallarë
Per Shqypní. Jo, po; as ti vetë
S' ké ðynðë top e bajonetë,
Per të zjerrun turqit «ðinit»;
Por per t' shtruem Shqypnín e shkretë
Pak me thânë ðér m' valë të Drinit.
Sa per kshtû t' ngiatët Zoti jeten!
Eðhè un Frati, tham t' verteten,
Bashkë me turq bâj flije vehten:
Varem n' krrabë, liðhem n' vargoj,
E Shqypnín un nuk e lshoj:
Nuk e lshoj, as shum, as pak,
Per pa t' bâ tý, Karaðak,
Pllamë per pllamë me e lá me gjak
Pale ti: kû thotë Unjilli
Qi nji Frat shqyptár, i cilli
Të ketë pá, se nji ç' ðo Mark
Don Shqypnís m' i a vû giû'n m' bark,
Aj me ngelë si pushkë pa çark:
Dorðolec n' mjeðis t' bostanit:
Si me thânë, as i taganit,
As i zoti i fushës s' mejðanit;
Por ðishka si huti m' shparðh,
Si njaj poçi vjerrë mbí garðh,

Veç mos t' thohet se nji Frat
Paska nδêjë turkut per ngiat
Eδhè at herë kur ky me tjerë
Pushken n' δorë, zjarmin në gjí
Po luftote per Shqypní.
Jo, zotní; pak mâ kaδalë:
Se s' âsht giâ, besa, ajo fjalë.
Sa per punë qi ti po m' thue,
Knjaz Nikollës na me i u shtrue,
Burrë i mirë pse ka qillue,
Un nji fjalë δiej me t' kallzue:
Me shka m' δán neshtrasha mue,
N' mos i paça menδt mbí hatull,
Mali i Zí nuk ka vorr m' shpatull.
Vênu shêj ti fjalve t' mija:
Se δo t' vîjë, po, lum zotnija,
Koha n' t' cillen Shqyptarija
Zojë m' veδveδi ká me δalë;
Por, m' fal faj'n ti per ket fjalë,
Mal të Zí mâ s' ká me pasë:
Serbi vllá δo t' a humbasë,
Pa kqyrë t' δrejtë, pa kqyrë arsye.
Serbin shqype ké mbí krye:
Ká per t' lânë ky 'i δitë pa sŷ,
Kthelltë në rrashtë, po, tue t' i grrye.
Se kshtû hecte n' shekull loδra:
Ulu male e çoju koδra.
Me gjithkta, tha 'i plak n' Balkan;
Fjala mort, as δarsem s' ban.
Kshtû tha Frati, e u nis me shkue,
Mark Milani, 'i trim δrangue,
Atij δoren ká shterngue,

Me fjaië t' mira tue e pershnðetë,
Si zotní qi isht' kênë aj vetë.
U ðha urðhni nji herë sogjevet,
U lshue zâni manðej logjevet,
Duelen gjinðja at hera poðevet,
Vorruen t' ðekunt, mbetun stomevet,
M' vigj t' varruemit barten rrègevet,
Shqyptarët t' vett e Shkjét të vett,
Gjith se i cilli n' llogor t' vet.
Pater Gjoni po i vjen shpatit,
Me at Nikë Gjonin e Kastratit,
N' nám e n' zâ ky per mjeki:
Lypë e thirrë gjithkunð n' Malcí,
Frati rrfé e Nika pré:
Vojò gjinðen Pater Gjoni,
Të varruemt sherò Nikë Gjoni,
Si të kshtênë, si muhameðan:
Dlirju varrë, vênju mehlêm,
Pa kqyrë fort se kû po i ðhêm:
Per ngut pûna nðryshe s' bân.
Kështû Frati tue bekue,
T' gjallë e t' ðekun tue ligjue,
T' shituemt Nika tue sherue,
Forcë me fjalë gjithkuej tue i ðhânë,
Ulë â ushtrija bukë me ngrânë
Staje-staje e çeta-çeta,
T' gjith rreshtue mbas fisesh t' veta:
N' krye të venðit Bajraktarët,
Manðej Krént, manðej Gjobarët,
Me ðjelmní e me Vogjlí,
Mbas kanunit në Malcí
Xueren plloskat me rakí.

Tue i kaluemun ðorë më ðorë:
Xueren bukë, xueren laknorë,
Shpatlla mishi, kurmagjakë,
T' kshtênët mish ðerri, trashë nji shplakë
Huðra, ðjathë e harmagjikë,
Qi nðer shtrajca e nðer calikë
T' shpís me veði u ki'n pasë ðhânë,
Eðhè zûnë atŷ me ngrânë,
Shoq me shoq tue biseðuem
Per të vrám e per t' shituem
E per shka n' at ðitë ki'n pá
Kah ðermishë ishin me Shkjá,
Si atà ðerrat me harusha,
Sa qi ðriðhë i'n mali e fusha.
Si kan ngranë e si kan pí,
Janë çue trimat e kan hî
Me nðreqë « tabe » eðhè llogore
Atŷ-ktû neper terthore:
Me çilë gropa eðhè henðiqe,
Me rrxue lanðë e me zânë shtiqe:
Trimat mirë tuj u shterngue
Prap n' e nesret me luftue,
Hylli i ðritës tue vezullue.
Bec Patani, 'i zog petriti,
Njizet shokë, m' anesh i qiti
Njizet shokë, hekur me bré,
Zânin pushkë, synin rrfé:
Mos me u a ðalë per vrap shkerbé
Eðhè u thotë: Na, se kem' lé
Terrnakop s' kem' ngulë kurr m' ðhé,
As zânë shtiqe, as çilë henðiqe,
Ne vû pêmë, ne kí harðhija:

Hajrin s' na ká pá kurr shpija:
Veç se vrá me Turk e Shkjá,
Eðhè nðeshë gjithmonë m' belá,
Kahðo shteku na ká rá;
Jo po hîm me çilë llogore
Neper kto t' gristat rrmore
Per me u strukë prej Cernagore:
Thue se vojtë Malcís ká halli
Me hî Lekët në ðhé per s' gjalli.
Se un nji punë e kam pleqnue:
Na 'izèt vetët, këtu bashkue,
Fill me ðalë tash në Mal t' Zí,
Me rá plaçkë kunð m' nðo' i bagtí,
Lopë a qé, a ðhên a ðhí,
Shkaðo kjoftë, eðhè nðo 'i shtrrí:
Gjithsì t'vìj në terezí,
Se s' rrnohet me bukë thatë!
Pse eðhe n' pasët lufta per t' ngiatë
Jo mâ shum se 'i ðitë a ðý,
Se né ktû mâ kush me sŷ
S' po na shef, jo! Pa na msŷ
Malazezt « tabe » e llogore,
Qi po ngrefim nper kto rmore,
Me gjith shtiqe eðhè henðiqe
Po t' i lshojm me male e suka:
Ke né mbrapa s' na vjen buka,
S' na vjen nozull as tagjí,
Porsi ushtrís së Malit t' Zí.
Malazezt eðhè n' ushtrí,
Tham, kan ðalë të gjith unjí,
Kshtû qi mbetë veç u kan n' shpí
Pleq e plaka e rropullí.

Une venðet eðhè i ðí,
Ke ðo mot, kam nðêjë n' Mal t' Zí
Kur paçë rá Mbretit hasí:
Ktû eðhè ká kush me punue.
Per Tynzo'n, mirë jé kah thue.
Prîjna, Bec-o, pá u vonue:
S' kem' pse t' rrijm mâ ktû harû,
Zhukë Isufi at hera zû,
Sŷnin gacë, mustakun hû.
Eðhè trimat p'r uðhë janë vû,
Si lavë ujqsh neper Parû.
Lane suka, e lanë koðrina,
Ranë nper rrege e nper lugina,
Duelen ashten, gjeraçina
Kû bân çerðhen neper stiena,
Njethet breu, ahi e çetina:
Kalojn mrizet e Sutjeskës,
Shkapercejn majen e bjeshkës
E teposhtë nep'r ato rrmore
Shkojn e bín n' at Cernagore,
Kû kisht' pasun nji terthore,
Nji terthore me 'i fushore.
N' at fushore nji katunð,
Isht' katunði si gjithkunð,
Shpí e gjí e stana, tbana,
Pleme, streme, vithna, ðrithna:
E kah funði ðo livaðhe:
Mbí livaðhe 'i shpí e maðhe,
Kullë ðy ketensh guri s' ðhenun
Dymðhetë pash giatë ballit enðun,
Me katue e me hajat:
Nen hajat nðertue nji shtrat;

Atŷ flête i zoti i shpís,
Rojë e gjinðës eðhè e bagtís,
Para shpís, n' kallamoqishte,
Vathi n' llajka rrethuem ishte,
Treqinð berre mbrenða kishte:
Treqinð gala peshtarake
Me njiqinð ðhí guracake:
Triðhetë okësh me arðhë hanori,
Qinð okë tamel në ðitë kjori,
Qinð barrë ðrithë në vjetë koteci.
Fíll ket shpí mësye ká Beci
Me shokë t' vet, kur na kan rá
Në Mal t' Zí, eðhè kan pá
Per kunðruell katunðin shkjá,
Njaj fushorje njeshë per ânë,
Hija e malit qi e kisht' zânë.
  Atŷ trimat kan zânë venð
E t' kan nisë me bâ kuvenð,
Shoq me shoq tue biseðuem,
Si me i rá, si m' e rrethuem:
Kush m' i u avitë, kush me nðêjë m' pritë:
Cillit shtek me rá me gjâ:
Kah me hikë e kah me rrâ,
Po u bâ pûna per me hikë.
Cingaret, at herë, kan fikë,
E germuq e kamanðorës,
Kush zabelit, kush rrmorës,
« Kacaturrat » n' ðorë shterngue,
Kan nisë vathit me i u afrue,
Dalkaðalë e me shum ðroe,
Si t' ki'n kênë tue shkelë mbí voe,
Thue po shkojn hapat tue njehë.

Kur, qe, nisin qêjt me lehë,
Nji herë t' vogel, manðej t' maðhe
Posht-perpjetë np'r ato livaðhe.
Siðomos nji qên « larosh »
N' ðerë të vathit liðhë per hû,
Kah nðien gjinðen tuj u afrue
T' â kerleshë, t' â krepatue,
T' ká nisë iðhshem aj me ungrue,
Turr tue marrë e hov tue lshue,
Si lshon qêni naten m' nieri:
Herë m' kamë t' mbrame ngrifu qiri,
Hûnin n' pezm grise me ðhâmë
Grisi hekurat nper kâmë:
Tash rri e hiðhu eðhè perhiðhu
Lsho perpara e bje permbrapa,
Ke liðhë qafet fortë me kllapa,
Kllapa hekrit n' farkë punue
Nuk ká sosh si me shpëtue,
Hasmit m' shpinë aj per m' i u lshue.
Kqyr shka bâni aj Bec Patani!
Kur avitë âsht vathit t' berr'e,
Ulë kacuk permbas nji ferre,
Me ðhâmë ksulen aj ká kapë
E tue e mbajtë nalt me grykë hapë,
Nðo 'i vizhvizhe eðhè tue nðezë,
Nisë «laroshit» m' i u ngerðheshë.
Tue e pá qêni, zên e tutet,
E si kîj mbrenðë stelit futet,
Kû, strukë m' ânesh, nðêj kacuk,
Mâ as nuk lehi, as jashtë s' u ðuk.
At herë Beci e qaj Stak Breci
Hînë kaleças nen hajat,

Kû kan nðie se permbí shtrat,
Shtrue 'i lkurë viçi e mlue me plaf,
Fjetë ðikush rrin e gerhat:
Nji Shkjá plak, i maðh sa 'i trap
Shllungë lshue vetllat permbí sŷ,
Me nji hunðë si shpuer ngerthye,
Qitë «zðragushë» e «alltí» nen krye
Vjerrë fyshekët m' kaptyell t' katheðers,
Si atà ðhâmët e lmashktë t' kulsheðers.
Dy ðrangoj si lshojn m' kapruell,
Kur t' a marrë pushka kunðruell,
Dy currilash tue i shkue gjaku:
Kshtû janë lshue Beci eðhè Staku
M' at të mjerin morè Shkjá,
Qi gerhitte pa i a ðá
E qi as anðerr s' isht' tue pá,
Se shka at herë ishte tue e gjetë.
Nji herë Beci, nðersá fjetë
Ishte Shkjau, armët i a ká tretë
Eðhè hjeðhë larg n' nji kaçubë.
Zgjohet plaku, ðon me britë;
Por Stak Breci me nji rubë
Gati i rrin, n' gojë tue i a qitë,
E s' e lên, jo, me piskatë.
At herë liðhë plakut të ngratë
I a kan ðuert me brez mbas shpinës
E tue i grahun m' tunðë t' «martinës»
E vênë para me u çilë vathin:
N' fishkullim atŷ eðhè thrrasin
Shokët e vet, e mbasi ðashit
Hojn kumonen eðhè skjapit,
Dhên e ðhí kan lshue prej rrashit,

Dá ðý tufësh e ðrejt Sutjeskës
I kan nisun hijes s' bjeshkës
Neper halë e neper ah;
Njâni prîj e tjetri grah,
Rrugë mbí rrugë, e shtek pa shtek:
Si ato bishat nper shkorret,
Kur t' i mârrë i ziu ezgjet.
Mbas sish shkjau shkote tue u ðriðhë,
Me shtupë n' gojë e me ðuer liðhë,
Dér qi kapë ata janë n' cak
Të Shqypnís me Karaðak.
Kur kan arðhë e ðalë n' Shqypní
Eðhè berret paten hî
Bukur kthelltë permbrenða n' breshtë
Prej kah Shkjau s'kisht' pse me u ðreshtë,
Bec Patani, nji sŷ-xhixhë,
Ká thânë plakut: Hallâll, mixhë!
Pse pak sanðe t' kem' tunðue,
Vathin gjâjet tue t' shkretnue,
Pa na pasë ti gjak as varrë,
Ne pré mik, ne erzin marrë,
As thye ví, as luejtë kufî,
Veç e pse ti Shkjá ké lé,
Eðhè bân hije mbí ðhé,
Per shka faj kurrkunð nuk ké.
Por mos kap mëní me né
Pse kjo nðerë munð të gjêjë gjithkenð:
Lpŷhen lopët, po thonë, me renð...
Veç nji punë, po, mbaje n' menð:
Se munð t' rrím na me ðuer m' í,
Sa herë Knjazi i Malit t' Zí,
Toçë me vênë e me rakí

E ashtû jerm eδhè kllapí
Po ngrehë top, po δynδë ushtrí
Eδhè δel e bjen n' Shqypní,
Jo per t' mârrun δhên e δhí,
Si na mârrë t' i kemi tý;
Por pér t' shtruemun nji Shqypní,
Por per t' qitë Shqyptarët n' robní:
Jo, per Zotin, lavδi Zotit!
Se s' munδ t' ketë n' mjet nesh farë goδit
Dér qi m' çika na mos t' jesim,
E shosho'it carâ'n e voters
Venδit mos t' i a kem' na shkulun,
Eδhè mbyllë δeren me ferrë!
Kshtû i ká thânë, e e ká shlirue,
Eδhè lânë e ká me shkue.
N' ato fjalë qe se 'i δjalosh
Del prej shkurrjet me nji kosh
Ngarkue m' shpinë e 'i spatë vjerrë m' krah,
Pa pushkë n' δorë pa thikë n' sylah,
E pa ksulë, qyqari, m' krye:
Koparanin brrylash shkye,
Dy kapakësh n' parzem shperthye:
Plasë shallvarët e mârrë m' njâ'n í
T' pa ilik e t' pa tehrí:
Puplat njeshë tanë gjalma e zhanga,
Shtjerrë këputa e shtjerrë opanga:
Ujë δjersitë e krejt llomitë,
Gervishtë δuer e gervishtë ftyrë:
Mos me mujtë të mjerin m' e kqyrë
Zemra n' bark per pa t' u lmekë
Per shka δate se kisht' hjekë.
« More »! i briten Lekët p'r' iheri.

Nðore t' uej! pergjegji i mjeri
Brimet t' Lekvet ka' u trishtue,
« Hutat » m' parzme q'i a ki'n vû.
Se 'i i Mirðitas kam qillue,
Lé në Mnelë, n' Bajrak të Spaçit,
Nðêjë me shpí n' anë t' Kalivaçit,
Mark Nkollë Gera êmnit m' quejn,
Zeza e veðit, jo e tje'rkuej,
Kumarí me at Bec Patanin,
N' kje se nðie i a keni zânin:
Qi Ali Qorrin aj pat vrá,
Kur pat ðalë ky n' vá t' pa vá
Me çue Becin liðhë nðer pranga,
Por qi soð i knðohet kanga
Ke at ðitë m' hutë i punoi çarku.
  Po a thue ti jé, kumarë Marku?
Po i thotë Beci, tue i u afrue:
Kumarës ðoren ká shterngue,
E ç' janë falë faqe per faqe,
Si âsht zanati nðer bajraqe
Të Shqypnís. Manðe' e pëveti:
Po ç' t' ká sjellë këtij shkorreti?
Shka t' ká hjeðhë e prû n' ket ðhé,
Me sharrue nðer ujq e Shkjé?
Veç rreziku, lum kumara!
Persè soð, me kênë e mara,
Un me u gjetun në Shqypní
M' tokë e m' copë, e m' plang e shpí,
Kû m' la Zoti e t' Parët e mí.
Por shka se rreziku i zí
M' çoi me u vrá me ðo shokë t' mí,
Eðhè ðola e rásh n' Mal t' Zí,

Kû venđue kjeçë me 'i zotní
E kû shkue e paçë đo mot...
Shkue đo mot, eh! nihmo, Zot!
Por as teper keq, me thânë...
Veç sa mos me mbetë pa ngrânë.
Kur, qe, tash, qi lufta u nđezka,
Vîn e m' kapin rrezga-bjezga,
Eđhè m' vênë per mbas urđís,
Per me çue zahire ushtrís:
Nata e đita mue me m' shkue,
Si po m' shef, me kosh ngarkue.
Mirë, po, sanđe un hikë u kam,
Jo pse lođhë e merzitë jam;
Eđhè mârrë kam gúr e shkam
E pershkue jam nper kto rrmore
Porsi iriqi neper shkorre,
Veç per t' arđhë e me u điftue,
Si Shqyptarë qi kem' qillue:
Se jue Shkjau âsht tue u rrethue:
Per mbas beset qi kje vû,
Per të đekun e t' varrue.
Mark Milani urđhen ká đhânë
Qi me 'i herë ushtrija e tânë
Me u đynđë sanđe prej Sutjesket;
E tue u shtrîmun per rrânzë bjeshket,
Para đritës me nđjehë n' Nokshiq,
Per me u shtî manđej n' kariq.
Pranđe', ashtû si m' đuket mue,
Duen thekë kamët eđhè shpejtue,
Punen Krenve m' u a điftue;
Perse nđryshe, vetë po đrue,
Se me shkue puna fort vonë

Munð t' sharrojë kjo ushtrija e jonë.
Kshtû tha Marku. Me shosho'in
At herë trimat biseðojn,
Eðhe ðájn qi Marku e Beci,
Zhukë Isufi e njaj Stakë Breci,
T' lêjshin shokët me plaçkë permbrapa,
E t' u nisshin me t' mðhej hapa
Per Sutjeskë, e ket ðreðhí
T' Komanðarit t' Malit t' Zí
T' i a ðiftojshin me nji herë
Ali Pashës e Krenve tjerë.
E pse Marku s' kishte pushkë:
E pa pushkë, si n' mal, si n' fushë,
Siðomos në kohë të luftës,
Punë e vshtirë âsht me shkue rrugës,
Kshtû i ep Staku njat «zðragushë»
Me fyshekë e njat «patllake»,
Qi 'i herë Shkjaut per nen rraðake
I a muer Beci eðhe u ðha krah
Por qi Staku n' ferrë s' i la:
Pse, tue u nisun shokët me berre,
Pushkë e alltí aj zier prej ferre,
Kû ato Beci 'i herë i treti,
Eðhe i mêrr t' ðyja me veti:
Pushken n' krah, alltín n' sylah.
Marku at herë hjeðhë koshin n' tokë,
Eðhe niset me tjerë shokë,
Neper bjeshkë, me ðalë n' Sutjeskë.
Kur n' Sutjeskë trimat kan mrrî
Te Ali Pasha fill kan hî
E i ðiftojn si Mark Milani
Ushtrís s' vet êmer aj bâni,

Me u nisë naten per Nokshiq,
Per me i shtî Shqyptarët n' kariq,
Rruga e shtiqe tuj u zânë,
Tue u a shtî rrethin ânë m' ânë.
  Ali Pasha m' kamë âsht çue
Krén e t' Parë aj ká bashkue
E t' kan nisë me kuvendue:
Si m' i a bâ e tek m' i a bâ,
E ne e mbramt edhe kan dá,
Per Nokshiq ata me çá;
Por tue e lânun nji forcade
Treqind vetësh n' Sutjeskë dér n' nade,
Me Prêlë Tulin, Komandár:
Terri i natës, thonë, âsht trathtár!
Kështû punen dau Parija,
Edhe naten vija-vija
Per Nokshiq u nis ushtrija.

KANGË E NJIZETEDYTË

TRINGA

Tý, o Zot, të kjoshim falë!
Tash, qi zû ðrita me ðalë,
Prej Nokshiqit ç' po veton,
Peja e vogel fort gjimon:
Mark Milani po lufton
Po rreh « huta » eðhè « novica »
Prej Nokshiqit lak e m' lak,
Kah Shqypní e Karaðak
Prap kan nisë me u lá soð n' gjak!
Se ky Marku, 'i trim i çartun,
Naten ushtrín paska bartun
E na e qitka kah Nokshiqi,
Shkurres tue u pershkue si iriqi,
Mbasì besa 'i herë kįe vû,
Dý ushtrít mos me u trazue,
Hylli i ðritës per pa vezllue;
Eðhè e ðerðhka staje-staje
Neper gryka e neper maje,
Prej kah masanðej menðote,
Mbasì afati i besës t' marote,
M' shpinë m' i a lshuemun fulikare
N' at Sutjeskë ushtrís shqyptare,
Ashtû befas: si prej s' epërit
Nðo'i herë orrli i lshohet lepurit,
Kur n' nðo'i ðriz t' a ketë soðitë
Nðêjë harû; eðhè me i qitë
Shqyptarët n' rreth, e si n' kariq

Bercakë eðhè krapuliq,
Gjallë me ðorë Marku me i zânë:
Nji me kthye n' shpí mos me lânë,
Qi me u thânë gjinðes n' Shqypní,
Se ç' kob bâni Mali i Zí
Mbí Shqyptarë, kur me furí
Aj pat msŷ Plavë e Gucí,
Mbasì ðorë Krajlat e Mbreti
I ki'n ðhânë me i shtrue nen veti;
Me u a vû « kapicen » m' krye,
Gjân e mallin me u a rrmye.
  Se Shqyptarët po i qet n' ðorë gjallë
Mark Milani, kurrkunð máll
Nuk e bâj, besa, ket fjalë:
Se me i qitë n' ðorë s' i ká ðalë
As vetë Mbretit të Stambollës,
Jo po i ðel soð Knjaz Nikollës,
Rreshkë per bukë e bâ sylah,
Priçet n' kamë e strugen m' krah.
Veç 'i frigë, po i mjeri e kam,
Se ky Marku n' at rragam
Tash po e bân Nokshiqin ðam,
Kû mbetë tjeterkush nuk ká,
Posë nðo'i cull, ðo pleq e grá
Sa per t' ruejtë shpín e bagtín;
Tym per shpí pse marë burrnimi,
Mbasì u ðha n' Nokshiq kushtrimi,
Se n' Sutjeskë Shkjau kishte ðalë,
Se Shkjaut venðin i a ki'n falë
N' at Berlin Krajl eðhè Mbret:
Shka â m'shtatë vjet e m' shtatðhetë vjet,
Pushken n' ðorë e zjarmin n' gjí

Në Sutjeskë rrâ kan' unjí,
Zot per t' ðalun ksajë Shqypní,
Qi gjithmonë hoq keq e zí,
Kah po e kisht' bota lakmí.
Se as ajo ushtrija e jonë,
Prej Sutjesket nisë mâ vonë,
Se u nis Marku e muer perpjetë,
N' at Nokshiq s' ká enè prispjetë
Qi atŷ venðit zot me i ðalë,
Eðhè hovin me u a nðalë
Çetavet të Mark Milanit,
Kur të bâjë me u ðjergë prej planit
Si lavë ujqsh nper rribë t' murranit.
Jo qi tham un me menð t' mija,
Se eðhè atŷ po t' nðollte ushtrija
E Shqypnís, fort punë e vshtirë
Se Nokshiqi pshton pa u plirë,
Shpijat ðjegë e gjâja rrmye,
Me nji Mark shqype mbí krye,
Qi m' i ká nja tetë taborre
Tetë taborre, rrfé mizorre,
Derðhë nper mâje e strukë nðer shkorre:
Njerz të lém, po, me armë në ðorë,
Regjë në ðiell, canglIue në borë,
Të cillt per nen ðrrasë t' krahnorit
Kan per zêmer ka 'i gúr vorrit!
Atà veç me vrá, me pré,
Me rá plaçkë si ujku n' Shnðré:
Me t' a rrmye, po, ðhén nen kâmë:
Me t' lânë hû si hûnin n' lâmë;
Pse eðhè i moçmi 'i fjalë kuvenði:
Lufton venði e jo Kelmenði.

Jo, po pra: paska kênë shkrue,
Zí Nokshiqi soð me psue:
Zí me psue, keq me u shkretnue;
Pse sa nisi n' qiellë me ague
Drita e barðhë e besës afati
I maroi, se ç' t'i nðêj gati
Mark Milani, mustakgiati,
Eðhè ushtrín me 'i zâ lugati
N' at Nokshiq ç' t' a ká nðersye,
Hovin aj ç' t' i a ká shperthye,
Per me vrá, po e per me pré,
Per me ðjegun gúr e ðhé:
Fíll n' Sutjeskë ata me ðalë,
Shqyptarët per me i zânun gjallë,
Me u hjekë armët, keq me i shnðerue,
Knjaz Nikollës rob me ja çue:
Knjaz Nikollës, po, ke Cetina;
E manðej aj vetë nðer shkina,
M' sŷ «kapicen» petull nðê,
Dreðhë mustakun kacaðrê,
Me u levðue, fort me u krenue,
Me zânë qiellë e me zânë ðhé:
Se mâ trim se mue nuk ké,
Kah bjen ðielli e hâna lé.
Si me krisme e me zhaurrimë,
Me rropame e bumbullimë
Shkputë nji rreshpe vetlle s' malit
Poshtë rrmores shamet zallit:
Kshtû ushton gjama ðês e planit,
Kah ushtrija e Mark Milanit
Mbí Nokshiq lshon me furí,
Venðit shkaperðerðhë flaurí:

Si atà korbat nper ajri,
Kur, tue i pá n' kullosë nper arë,
T' ketë qitë m' ta nðo 'i pushkatár.
E sikur njatà gjuetarë,
Me shumicë qi ðalë per gjaje
Krés njaj pylle a njaj ograje,
Larg shoshoqit hallakatë
E tue krisë e tue hukatë,
Zagarët tue nðersye pá ðá,
Per rreth venðin shkojn tue e lá,
Per me trêmë bishat nper pisha,
Per me trêmë ðerrat nper ferra
Eðhè shokvet, ngujue n' pritë,
Per shêj pushke m' shtek me u a qitë:
Malazezt kshtu krés s' Nokshiqit,
Shpirtin ferrë si lkurë iriqit,
Tue vikatë, tue hallakatë,
Hînë me ðjegun tbana e stana,
Me ðjegë shpí e me ðjegun gjí,
Me thá vithnat me baktí,
Çaklat me plaçkitë nper shpí:
Ktû nji tî, atjè 'i kusî,
Knðej nji zhangë, anðej nji opangë,
Tlyen e ðjathë, sheka t' pa rrathë,
Kallamoq, grunë e tagjí:
Atŷ-ktû tue vrá nðo 'i fmí
Rát në shtrojë, a nðonji plak,
Qi s' ðon gjân me lshue pa gjak:
Me u vrá ðon me Karaðak,
Me 'i kubure t' pa kanðak,
Njanit sŷ verbue, krejt mbetë!
Dynðet tymi rê perpjetë,

N' flakë e n' shknðija lkuqë rri shpati,
Mnðeret m' kamë me t' u ngrî shtati!
Trêmë baktija mârrin malin,
Hikin gjinðja mârrin zallin,
Ngasin grát neper rrmore,
Djepat m' shpînë e fmîn per ðore:
T' mjerët e vocerr tue lotue,
Neper terr tue zânun m' thue,
Ço e rrxo, po, si njato rikat,
Kur bâjn hapin me shpejtue!
Ranðë me çakla ngarkue çikat,
T' giatë çomagen n' ðorë shterngue,
Shkojn tue u grahë, qyqet, bagtivet,
Qi kan mujtë me u pshtuem urðivet
T' Mark Milanit. Qêjt e stanit
Para e mrapa me t' mðhej hapa
Shko e eja e gjân avit:
Njâ'n avit, tjetren turit,
Reshi tufë, e manðej nzit
Me u grahë kamve, me hitatë,
Qêjt barí si e kan zanát:
Thue se 'imenð eðhè atà vetë
I'n tue e ðiejt, po, qêjt e shkretë,
Se po mûjt tý Shkjau perðhuni
Nðonji herë me t' zânë perfunði,
Aj t' vên m' zêmer gúr e krep,
Me gúr t' pushkës lkuren t' a rep,
T' a xjerrë shpirtin per gazep!
Atŷ-ktû nðo 'i plak i mbetun,
Bâ ðyfish e m' shkop pështetun,
Kaliboç nðo'i kalamâ,
Shifet rrugës kah hecë tue fshâ,

Me nji ðêm a kál per lakut,
Brishtun kthetrash s' Karaðakut.
Eðhè tash e mbasanðej
Prej nji fshati n' fshat pertej
Vrrasin grát, sa kurr kan n' krye:
Ah hik, ðhé, se Shkjau ká msye!
E sikur, nðo'i kalamâ
Tue kthye n' mbramjet n' shpí me gjâ,
Rrugës shkon lisat m' gur tue gjuejtë
Mbrenðë kû strukë t' jenë zogjt me bujtë,
Trêmshim zogjt prej lisash ðalin,
E nji fushen, nji merr malin,
Neper muzg fershllojn me fletë:
Kshtû Nokshiqasit e shkretë,
Mbrenðë nðer shpija qillue fjetë,
Kur nper mal zû Shkjau me ðjegë
Ka' ashtû gjinðen nðiejn tue britë,
Koðer m' koðer tue gerthitë,
Rrezga-bjezga m' kamë janë çue,
Mbathë a zbathë si kan qillue,
Gjân e gjallë eðhè vû para
Vrap nper prroska eðhè nper ara
Marrë kan hiken ðrejt Sutjeskës,
Kah menðojn se terthuer bjeshkës
Kan me nðeshë m' ushtrí shqyptare,
Qi me i mprojtë prejt frotës barbare
T' Mark Milanit, zogut t' shkinës,
Qi u rá befas per mbas shpinës.
Ngasin, vrrasin e ðihasin,
Njâni tjetrin m' êmen thrrasin,
Gjinðes s' vet mos me u largue:
Me u grahë kamve, me shpejtue,

BKSH

Hasmit Shkjá per t' mûjtë me i pshtue.
Kur, qe, Shkjau, si ðrita ðuel,
Bân e shef aj per kunðruell,
Se si gjinðja vû jânë n' t' hikun,
Baktísh vithnat si i ki'n shpikun,
Se ç' t' kan nisë at herë me shtî
M' gjinðe t' ngratë eðhè m' bagtí,
Si me gjuejtë shkerbé n' lisní!
Ktû vra 'i plak, atjè nji fmí,
Ktej nji grue, pertej nji ðhí:
Dikê ðekë, ðikê varrue:
Njâ'n lsho m' prroskë e tjetrin m' prrue:
Menðt e krés me t' u ðermue!
Lshojn Shqyptarët bagtín at hera,
Hjeðhin plaçkat neper ferra,
Eðhè vrap hikin si era:
Njani shkorres, tjetri rrmores,
Kush i urë e kush terthuer,
Pa kqyrë ðriz, pa kqyrun gúr,
Veç si t' pshtojn prej Shkiaut mizuer.
Se ç' t' u ðha brima e ulurima!
Se ç' t' u ðha gjâma e piskama!
Fmija vrrit, nanat gerthit;
Çikat kjáj e nulet fshâj,
Fshâj e kjáj pre' atij gazepit!
Herë rri e struku mbas nðo 'i shkrepit,
Mbas nðo 'i stomit, mbas nðo 'i rrapit;
E prap lshou manðej n' pikë t' vrapit,
Shkapercè leðhe e garðhiqe,
Eðhè zhðuku nper rrmiqe,
Nper rreshpoja, koðra e brigje,
Pushkvet t' Shkjaut veç si me u pshtue.

Turitë gjeðhet e terbue,
Bishtin héll mbí shpinë shtangue,
Hiðhen, ngasin, mârrin shpatin,
Hingllojn mazat, shkrefin vrapin,
Marrin malin ðhên e ðhí:
E nji plûhen nper ajri
Çohet njegull, qi, perzí
Me njat tym t' agushtë, të zí
Tbanash s' ðjeguna e mbí krye
Nðê, s' të lên me pá me sŷ;
Si na kurr me sŷ mos pashim,
Kahðo arðhshim, kahðo rashim!
Ke, qe, soð ofshe! me pá
Po na ðuhet, si nji Shkjá
Aj po mujtka me na vrá
Per shêj pushke, e flakaðâ
Me na ðjegun trollin t' onë,
Me na i rrmye ðhênt me kumonë;
Eðhe shkinat e Cetinës
Plaçkat t' ona m' i a vû shpinës,
Porsi mushka, e lak më lak,
Me i qitë tej në Karaðak:
E t' u tallë shoqe me shoqe,
Ato mrûme kollomoqe,
Me na shá, n' shpotë me na vû,
Njana tjeters t' i u levðue:
Se kaq shpija burri m' ðogj:
Kaq Shqyptarë kso jete m' hoq:
S' ká mâ trim se njiky êm-shoq!
Por nji çuðë un jam tue bâ,
Per njat shpí tej n' at shullâ,
Mshilë ðritsoret, ðyert avitë,

Qi si rishtas ðán goðitë
E po nðêjka tym tue qitë:
Eðhè m' paska 'i vathë per brî
Plot me ðhên e plot me ðhí,
Me 'i qên n' stel, uk i terbue,
Kál e gjeðhe në katue:
Nji penðë qé liðhë krye per krye,
Bukurí me u pá me sŷ:
Nji pash brynat hânë ngerthye:
Nuk ká ðjerr, jo, as nuk ká qerr,
S' ká tevig qi munð t' i thejë:
Pesmðhetë qese blé në Pejë!
Prap, si 'i mot ç' ðo tjeter mot,
Grunë n' hambár, kotecat plot,
Si mâ i miri n' Plavë e n' Hot.
Me gjithkta kush s' âsht t' u pá,
Poshtë perpjetë atŷ tue ngá,
As me çakla m' shpinë ngarkue,
Per me hikë e per me pshtue
Dhên e ðhí, lopë eðhè qé:
Saðo qi tash shkina e shkjé
Asajë shpi fort na i janë qasë:
Shkjét me armë, shkinat me thasë,
E me strajca, kosha e zhaba:
Si zanát qi u ká lânë baba,
Me mbajtë cullt me gjâ të huej,
Dér t' u hecë kunglli mbí ujë.
Porse kunglli, si po thonë,
Aj s' po hecte mbí ujë gjithmonë...
  Veç, po, 'i vashë un jam tue pá
Vashë të ré n' xhubletë të barðhë,
Me nji rubë rreth ballit arðhë

Qi mje m' vetlla m' i ká rá ;
E ðerðhë flokët jashta shamís,
Dalë më paska m' ðér të shpís,
Njanin brryl m'ballnik ngujue,
Nðêjka e kqyrka m' kâmë harû,
Si Nokshiqi rrin t' u kallë,
Plaçkë si bâhet gjâja e gjallë:
Si nper prroska, rrgallë e záll
Jesin ðekun grá e fëmij
Per nen plume t' Malit t' Zí.
Por se prap kurrkunð neshtrasha
Mue s' m' i ðán, ka' e shof m' at ðerë,
Se ká menðen me hikë vasha
E me u bâ ajo me shokë tjerë,
Per t' pshtuem vetë eðhè bagtija,
Pa t' cillat s' ká t' gjallë Malcija.
A thue, Zânë, mos kjoftë premtue!
E ré vasha tue qillue,
Mos të ket ajo gabue
Me nðo'i Shkjá me u miqasue;
E pranðej, n' uzðajë të mikut,
S' ðahet shpís as çarranikut
E harû m' rri pshtetë ke tbana ?
Pse eðhè t' mirë po e kisht' bâ nana:
Arðhun shtatit si « breshana »,
Sŷnin hŷll, ballin si hana,
Dishka njethë si molla m' rrêm,
Si ajo lulja shperthye m' gêm:
Qi ke ðalë m' ká ashtû te ðera,
Sikur bân me çilë prenðvera;
Sikur bân ðielli me ðalë
Neper aha, brej e halë:

Kaq gjâ t' mirë Zoti e ká falë!
Mos e thuej, bre burrë, at fjalë!
Se per lila e karajfila,
Per zymyla e per bylbyla,
E per gurra neper curra:
P'r ato hije neper vrrije,
P'r ato flutra neper zalle:
Pasha Orë e Shtozovalle,
Pasha t' rijt e pasha veren,
Per sa bjeshkë e lule bleren,
Mâ fisnike 'i vashë s' e ké,
Kah nðritë hâna e ðielli zé!
Se eðhè nðollë, bre, ká shqyptare.
Fisit t' mirë, ðeret bujare:
Vetë e bija e Ulë Keqotës,
Kênë gjithmonë ky buka e botës:
N' zâ per pushkë, urtí e fjalë,
Lypë n' kuvenð e pvetë n' Xhibál:
Koritë s' ká, jo, tatë e nanë
Sa kjenë gjallë e shpírt pa ðhânë,
Jo koritë kjo soð per s' ðekuni
Tatë e nanë tue u kalbë në vorr!
Qi i kan lanun plang e shpí,
Tokë në mal e tokë në vrrî,
Vathin tok me ðhên e ðhí,
Si mâ i miri në Malcí.
Se as kenð t' vetin Tringa s' m' ká:
Tringë m' i thonë, po, asaj bí malit:
Veç Tynzonë eðhè nji vllá,
Njat Curr Ulen, pika e ðjalit,
Po, me i prekun kryet më trá,
Qi ajo e ðon si sŷt e ballit:

E qi as fat me i qitë s' ðesht veðit,
Virgjineshë por nðêjë ká n' voter
T' t' et, per t' pasun vllán per s' ngiatit,
Qi m' i u bâ kjo nanë e moter.
Veç orzezë Tringa m' kisht' lé,
Me i u ðhimtë gurit e ðrunit;
Pse i vllaj vjet, tue u gjuejtë me Shkjé
Atjè n' bjeshkë per punë t' hoqunit
Me ðý plume kje varrue:
Eðhè tash, qe, mbushet vjeta,
Se rri n' shtroje tue lingue,
Pa mujtë kurr me u çue m' kamë t' veta.
Natë e ðitë motra tue fshâ,
S' kursen shtek as s' kursen pare:
I suell mjekët kû i'n kênë mâ n' zâ,
Blé melhême i ká eðhè bare.
Por i vllaj mâ mirë nuk bâni,
Fíll, i mjeri, âsht shtrî per ðekë.
Eðhè jerm flet me 'i gjymsë zâni:
Veç qi nisë s' ká enè me hjekë.
Marrë menðsh Tringa asì gazepi,
Natë e ðitë i rri te kryet:
Si ajo nana fmís ke ðjepi:
E as kurr, s' mjerës, s' i teren sŷt.
S' han, as s' pin, as fjalë nuk flet;
Sa per t' pritë miq e kumarë,
Nðonji shoqe çon e thrret;
Gjânë raðitë neper rrogtarë.
Por, kur ðrita at herë tue gðhî
Nisë ká Shkjau venðin me çartë,
Stane e tbana me i bâ hî,
Hikë kan shoqet e rrogtarët,

Vrap tue shkue nder shpija t' veta,
Gjindes s' vet per ngiat m' i u gjetë:
Edhè kshtû tash Tringa e shkreta
Qyqe n' shpí me t' vllán ká mbetë.
  Mendsh si mârrë ishte per vllá,
M' kâmë dikúr çohet e mjera,
Edhè del në derë me pá,
Palè 'i herë se ç' isht' potera.
E kah qiellen shef n' tym mlue,
Kah shef zjarmin poshtë tue zbritë,
Edhè pushken ndien tue vlue,
Shkjé edhè shkina shef tue u avitë:
Shef Nokshiqasit ke ngasin,
Rrege e prroska n' gjak t' u plirë:
Ndien si cullt e grát gerthasin,
S' epri Shkjau ka 'i gjuen pa mshrirë,
Edhè atŷ me hikë i epet,
Kamen zbathë e sido veshë,
Rrugë pa rrugë me kalue repet,
Me shokë t' vet ajo me u ndeshë.
Por nder mend qe po i bjen vllau:
Si un tash vllán vetun m' e lânë ? ! ...
M' shtroje rát me m' a pré Shkjau,
Pa mûjtë kush nji nihmë m' i a dhânë ? !
Edhè hovin ndalë e ká.
Por, kah zhduken fushës e shpatit
Vrap Nokshiqasit tue ngá,
Të perqethtë atŷ i bje shtatit;
Pse trûç para mendes s' sajë
Shtrohet kobi qi isht' tue e gjetun,
Edhè shef, po, se mâ uzdajë
Në ket jetë per tê s' kisht' mbetun.

Shokët e vet kush hikë, kush ðekë;
Zbritu s' epri Shkjau mizuer:
Vllau i vetun n' shtrojë tue hjekë;
Qiella e naltë e toka gúr,
Kuej m' i u pshtetë ?... kah me shpëtue?...
N' ðjersë të ftoftë i rîhet balli;
Per urë ðerës njâ'n brryll ngujue,
N' gjak lá i ðuken mali e zalli.
Don me kjá; me kjá nuk munðet:
Dishka fytin i a zû njak.
Per nen parsme zêmra i lkunðet,
Prej trishtimit i pikë gjak.
Kah t' i a majë ?... shka të bâj e mjera.
Kshtû lshue ðore prej gjithkuej ?
Zên e thotë me veði at hera.
Un veç n' shkosha me u mbytë n' ujë!
Se Shkjau vllán tash po m' a mbytë:
Drita e sŷt per ðekë aj shtrî!
Mue tash po m' verbon t' ðy sŷt,
Rob tue m' mârrun n' Mal të Zí:
Me turpnue, po, un nanë e tatë,
Nanë e tatë n' vorr me i koritë,
Me zî ftyren vllaut të ngratë,
Marre fisit un me i qitë!..
Po si morðja me m' harrue?!
Nanë e tatë tue u kalbë nen ðhé!
Vllau, qe 'i vjetë, në shpí vorrue!
Qyqja moter rob nðer shkjé,
Me bâ kryq kjo në tre venð,
Veðit me i a njitun shkinë,
N' giûhë të huej me zânë kuvenð,
Me sherbye n' Shkjá si robinë!

Si s' u shkputka 'i buzë prej malit,
Per nen veδi mue me m' zânë;
Si s' m' gjoi moti bjeshkës a zallit,
Me t' pshtue erzi, o e zeza nânë!
E qe tash anδej pertej
Nper δo aha e lisa t' mδhej
Zí nji tym nisë rê me u çue,
Po nisë flaka me vezllue,
Nδîhen shkjét si ujq tue ulrue,
Tue vikatë, tue u hallakatë,
Fort tue u δhânë, fort tue u perpjekë,
Kah i a hînë shpijat me δjegë:
Eδhe shkinat poshtë-perpjetë
Nga nper zalle e nper rrgalle,
Thirr shoshoqes lerë e m' lerë,
Tue u zgerδhî, tue bâ poterë:
Herë tue u shá e herë tue u tallë,
Kah po nδjekin gjân e gjallë:
Qi terbue hikin lak m' lak,
Per me i zânë e me i qitë n' lak
E me i nisë per Karaδak,
Kû po hahej bukë e gjak.
Si ajo suta shoqesh δá
E n' blerim t' njethtë ajo rá,
Lshohet zhgjetë e turrshim futet
Mbrenδë në breshtë, tue u δriδhë prej tutet,
Kur gjuetari m' tê t' ketë shtî,
Per pa mûjtë por m' tokë m' e shtrî:
Njekshtû breδhë ká Tringa n' shpi
Zbé si qiri, buzet xî,
Kur ká pá zjarmin kunδruell
E ká pá se Shkjau ish' hullë.

Hîn me turr, e pa ðiejt gjâ
N' at trishtim se ç' isht' tue bâ
Me shul ðeren ká merthye:
Thue s' ðin Shkjau si m'e shperthye...
Qi kurrgjâ atij mâ per ðore
Nuk i vjen, se ðyer me thye,
Shpija e tbana me bâ rrmore:
E mrruðhë krahët e m' kamë shtangue,
Djerrun sŷt, t' perqethtë tue i shkue
Neper shtat e tue merðhitë,
Si t' isht' plajmi borë tue qitë,
Rrin harû mbrenða shpís s' vet,
Porsì t' ishte nji shauret.
Veç, tue krisë zhurma e potera,
N' lak pertej, sŷt hera-hera
Si hajnisht i ðreðhë kah ðera:
Sŷt i ðreðhë e prap i breðhë
Para veðit me shpejtí,
Trêmshim tue i rrotullue np'r ajrí,
Ka' ajo shef se e vetmja uzðajë
Me i pshtuem vllau e erzi i sajë,
Po ishin veç njato pak ðrrasa
T' breme krîjet e t' tanë plasa:
E qi as giatë puna s' ðo t' vete,
E ato Shkjau ðo t' i shperthete!
Prej t' kobshmit trishtim qi ká,
N' shpí gjithshkafja i ðuket Shkjá;
Shkjá vargoni, e Shkjá «carani»,
Koshi Shkjá, e Shkjá kazani,
Mark Milan çarku i ðuhanit:
Magja shkinë, e shekat shkina,
Shkina rraqet vjerrë nper kthina.

E si ngusht kúr gjinðet nieri,
Atí i epet si pa hiri
Me thirrë: Nanë! kshtû Tringes s'shkretë,
Pa kenð nihmë, o Zot! n' ket jetë,
Mnðeret goja rreshkë e iðhnue,
Qyqe vetun n' shpí ngujue,
Me nji vllá fill tue marue
Kaherë ftofë të mjerit kama!
Atŷ n' menð po i bjen e ama;
Eðhè i bâhet se po e shef,
Per urë voters zanë m' njâ'n tef
Shí kû ajo zakon ðikúr
E kisht' pasë me nðêjun, kúr
Mazen m' zjarm me lugë perzite,
E qi Tringës, kur fmí enè i'te,
Aq fort anða pasë i a ki'te.
Eðhè nisë ðisi m' i u njallë
N' shpírt uzðaja, e me i u kallë
Rrezja n' sŷ e mollza m' ftyrë,
E at urë votre m' nja tue kqyrë
Ah, moj nanë! po i thotë: kû jé?!...
As s' po shef se shkina e Shkjé
Po ðuen Currin me na pré?!
Por nana isht' t' u kalbë nen ðhé!
Kush s' i gjegjë, jo, Tringes s' shkretë,
Veç se i vllaj... me 'i gjamë të letë!
N' at gjamë zêmra i shkrifet n' váj!
E tue ðnesë, lott tue i shkue rrkajë,
Harrue veðin eðhè Shkján,
S' menðon tjeter veç se vllán:
Eðhe shkon e i rri te kryet.
Puthi ballin, puthi sŷt:

Ftyren laja n' lot si rrkaja
Laja n' lot të sŷvet t' ballit!
  Aty jermi po i ðel ðjalit,
E ka' ashtû nðîen tue i pikue
Dishka ftyrës, rrin tue menðue,
Se po âsht cirka tue cirkue
E se jashtë isht' tue rá shí,
Me 'i zâ t' mârrët e si n' merzí
Veðmeveði thotë: Perzèt!
Mori shpija metshi shkret!
Urth e lmashk per rreth u mlojshin!
Brevë e gjarpen n' jue u perftojshin!
Si kaq shpejt ju me pikue?!....
M' voter cirken me m' a lshue?!
Jo, mor vllá, motra i ká thânë,
Se ato cirka shiut nuk janë
Qi nper hatlla pikojn m' voter:
Por janë lott e s' ate moter!
  At herë vllau, bâ ðhé në ftyrë,
Sŷ per sŷ motren po e kqyrë,
Me ðo sŷ krejt cangullue!
E letë ðoren tue i a lmue,
Si n' kllapí i ká ligjirue:
Po ti, moter, pse me kjá?!
Zêmren ðŷsh pse me m' a ðá,
Tash qi m' erðh shpirti me ðalë,
Frŷma n' zêmer tue m' u nðalë?!
Po a lânë t' paskam me hjekë zí?
T' paskam lânë pa ngrânë, pa pí,
Veshë e mbathë eðhè stolí
Jo si shoqet në Malcí?!
A se folë t' paskam un ranðë:

Persè ti 'i çikë e pa nanë,
Sa velë t' kênka i vetmi vllá,
Huj' per burrë, nðoshta, me t' rá ?!
Motra ðoren m' ballë i a vên,
Amel fjalen ç' po i a kthen,
Pastên vllaut t' i a strukun krahit:
Amanèt, moj njomza e ahit,
Po kû jé ?... shka jé kah thue ?...
Po a kaq jermi t' ká ngushtue ?...
Se tý motra s' t' u martue,
Per pa u kalbë ajo nen ðhé!
Kurr mâ ranðë se soð folë s' m' ké!...
Tjeter tatë nuk kam as nanë:
Amanèt, mos me m' pasë ranðë,
Per nji fjalë qi ðue me t' thânë!
Qýsh, mor vllá, qe, tash nji vjetë
Nuk t' u njom ky shtat i shkretë ?!
Qýsh s' t' u mkam ky trup nji hera,
Sa me u çue me ðalë ke ðera ?!
Si s' t' u thá motra, e thaftë vera!
E thaftë vera, si e ká thá!
Po un qýsh shkoj me nðêjë rob n'Shkjá!
Vetllat Curri atý ká vrâ,
E si 'i herë mârrtas ká fshâ,
Po i thotë moters per nen zâ:
Po ti, Tringë, shka jé kah flet?
Rob në Shkjá tý shka po t' qet.
Na n' Nokshiq, Shkjau n' Karaðak ?...
S' të lshon fisi, jo, pa gjak,
Me t' robitë, me t' çue nðer shkjé,
Eðhè pse un t' kalbem nen ðhé.
Motra, lott me rubë tue i fshî

Ah, mor vllá! po i thotë n' ðashtní,
Nðoshta jermi s' t' lên me nðî
Si vlon pushka n' mal e n' vrrî:
Sė soð Shkjau n' Nokshiq ka hî.
Ku po bân t' maðhe kerðí,
Shpija e stane tue i bâ hî,
Tue plaçkitun ðhên e ðhí,
Tue vrá pleq, e grá, e fmí!
N' at fjalë Curri se ç' âsht xî,
E me 'i zâ me t' zi me u nðî,
Po i thotë moters si n' kllapí:
Paska hî, thue, Shkjau n' Malcí?
Po n' Nokshiq, po i thotë e motra
E shî tash zbriti nðer koðra,
Kû po ðjegë aj gúr e ðhé!
Atŷ Curri se ç' âsht zbé!
Kthelltë nji herë se ç' ká gjimue!
Per rrshit «hutës» sŷt i a ká lshue,
Tash nji vjetë n' kûj ajo vjerrë!
Eðhè sŷt nisin m' i u errë,
Fija e menðes nisë m' i u ðjerrë:
Po zên fryma me ju nðalë,
Sa me t' zi m' i u nðíe kto fjalë:
Zot, mâ zí se njekshtû a ká?...
Nðore t' anðe paça rá!
E sjellë marë, shtrîhet per ðekë,
Eðhè nisë ká atŷ me hjekë.
Tringa qirin shpejt e kallë,
E xî n' ftyrë, bâ karabojë,
Mêrr e i bân me tê kryq m' ballë.
Tue thirrë Krisht e tue thirrë Zojë,
Dér qi i vllaj per t' mbramen herë

Hoq e u ðá kso jete s' mjerë.
Ç' po bân Tringa e mjerë t' u lvyrë
Rrokë ká vllán e ftyrë per ftyrë
Puth e kjáj e me lot láj;
Dnes e fshâj e shkrifu n' váj:
Dhimet zêmra ka' i pelset,
Per at kob të zí qi e gjet!
Por, tue kjá, tue ðnesë mbí vllá,
Nisë me veði me menðue,
Se vllau petkash ðuhej nðrrue,
Se në vorr aj ðuhej çue,
Nanë e tatë kû i'n kênë vorrue.
Veç se prap ajo u menðueka:
Mirë se vllau petkash u nðrrueka,
Por si i bâhej me e shtî n' ðhé,
Jashta Shkjau tue ðjegë, tue pré,
Shokët kush mbetë, kush hikë e tretë,
Vetun qyqe un në ket jetë?...
E lên vaj'n e mâ nuk kján:
Veç harû tash kqyrë të vllán,
Tash kqyrë hatllat, tash kqyrë çaklat
Para e mbrapa, e tej n' oðë tjeter
Nðo'i figure a 'i plis të vjeter,
Kurrkunð sŷ'n ajo pa e nðalë:
Herë, harû e ashtû pa fjalë,
Soðitë oðen funð e maje,
Thue po ká kunð farë uzðaje,
Se po âsht kush qi me i nihmue.
Por gjithshkafja n' oðë rri shue:
Hije ðeket e ká mlue,
Si nji vorr të kisht' qillue.
Nisë atŷ ajo me u frigue

N' at vetmí, e me menðue
Shka per t' ðekun kish' pasë nðie
Tue kuvenðë, sa kisht' kênë fmí,
Eðhè 'i ðjersë e ftoftë e mlon.
M' voter flaka kah fershllon,
Kah nðien ûnen m' zjarm tue çîjzë,
Neper hatlla mîjt tue lvizë,
Të perqethtë asa' i shkon shtatit,
Eðhè shpinen mâ per s' ngiatit
Murit t' vrashtë i a njeshë. Kahera
Âsht tue u matë me u çue, e mjera,
Me ðalë n' âne, kû zanát
Âsht n' Malcí me nðêjun grát,
Per me zjerrë petkat e t' vllát
Por me u çue nuk âsht tue mûjtë:
Dishka ðron venðit me luejtë.
Shkrumue buzësh, irnue në ftyrë,
Dér t' vllán âsht tue ðrashtë m' e kqyrë.
Harrue ká Nokshiq e Shkjá,
Shpijat ðjegë, venðin n' gjak lá:
Kaq rrethuem e ká mjerimi,
Kaq hypë tmera e hypë trishtimi!
  Kúr, qe, 'i vigem nðien perjashta
Nji çetë shkjé po mliðhshin kashta,
Per me i ðhânun zjarm njaj shpije
Pak pertej, nalt te nji hije.
Nðien at vigme e flakron m' kâmë,
Friget tue rrapllue me ðhâmë,
Eðhè futet n' ane tjeter,
Kû po kishte 'i kashû t' vjeter,
E mbí trén nalt n' hatlla t' epra
Nji gallushter, çilë nper qepra,

Aq të vogel, n' cilla t' mðhá
Me t' zì nieri mbrenðë me u pá:
E flutrim ajo tue ngá,
Mbas kashûnit shkon me hî,
Kin' me u strukun per rranzë tí,
Kin' po pshton prej Malit t' Zí:
Qi nper flakë e tym të zí
Mî as bunger pa gjetë s' lîte,
Jo se mâ njerzit s' po i gjîte,
Qi nper shpí munð t' strukte ezgjeti..
Por, enè pa u ulë, me veti
Zên e thotë: Pásh t' Lumin Zot,
Persè t' mshifem këtû kot?!
Ç' m' ðuhet jeta soð me soð?!
Nanë e tatë tue u kalbë nen ðhé
Vllau i vetem ðekë mbí ðhé:
Ç' m' ðuhet jeta kish t' a ðí?!...
A veç sa per t' shkuem n' Mal t' Zí,
Faqe t' zezë veðit me i shkrue,
Fis e giûhë e Fé me nðrrue,
Nanë e tatë un me marrue:
Me i xî ftyren vllaut të ðekun
Me njiherë porsa ká hjekun?!
Jo, per Zotin! lavði Zotit!
Se mâ Tringa per mbas sotit
Gjallë 'i ças s' ðo ajo me kênë.
Por, persè p'r 'i nieri t' kshtênë
Me mbytë veðin s' e ep Feja,
Vetë ðo t' ðal, po, gjofti rrfeja!
Ballë per ballë me u gjuejtë me Shkjá,
Perðhûni m' e bâ me m' vrá:
Mue me m' vrá, po, n' gjak me m' lá:

Por jo kurr në Karaðak,
Veç këtu, shì per nen prak
Të ðerës s' eme. Jam bí malit:
S' báj un marre per s' të gjallit!
Zot, mishrirë të keshë per mue,
Per shka vetë munð t' kém gabue
Në ket jetë, hiri a pa hiri
Shtatë herë n' ðitë kû fye eðhè i miri!
Ti eðhè m' ep forcë e fuqí,
T' mos t' i lâ veðit korí.
Se un t' rijt t' êm nuk po e bâj flí,
Per t' m' ðalë kanga n' Male t' Mðhá;
Por per erz, per Fé, per vllá,
Dekë mbí ðhé qi mbetun m' ká,
Me m' i a pré kryet Shkjau per s' ðekuni,
Mal e fis me na i koritë!
Deh! Ti ðoren me m' a njitë
Në ket t' mbramen per mue ðitë:
E mos lên, jo, gjallë me m' qitë
Shkjau në ðorë! E fíll n' oðë t' burravet
Flakron Tringa, i vllaj per s' ðekuni
Kû ishte shtrì, e «huten» s' eperi
Hjekë prej kûj't per nen sergjí:
Mbrenðë fyshekun i a ká shtì:
Kater tjerë i qet m' nja'n brî;
Per nen rryp njeshun per í:
U ep flokve nen shamí:
Eðhè para se me ðalë,
« Huten » n' ðorë, bâ giûnin palë,
Åsht ulë, vllán ká puthë në ballë,
Kû po merr e i thotë me mâll:
Fort mos m' u merzit, mor' vllá!

BKSH

Pse, kur t' nisë ðielli me rá,
Tash po vjen Tringa me t' pá:
Me nðêjë bashkë moter e vllá:
Prej shosho'it mâ kurr me u ðá!
Eðhè vasha m' kâmë âsht çue,
Nihmo, Zot! Shêjti Shna Nðue!
Vetë me veði thotë nji hera,
E msŷn turr ðrejt e kah ðera.
Sa me huj ðeren ká hapë!
Se aspak vasha nuk m' â zmbrapë!
Por sŷ'n zjarm, vetllat ngerthye,
Dreðhun ruben urë me sŷ:
Si selvija shtatit ngrefë,
N' mes t' oborrit i a ká befë,
Per mbas íjet « huten » mshefë.
  Kur qe, se njaj Gjur Kokoti,
Si me e hûmë qi kisht' nisë Zoti
Ûnen n' ðorë tanë tym e shknðija,
Dirgjet shpatit si ðuhija,
Tue marrë shtekun me t' mðhej hapa,
Me ðy t' Vasoviqas mbrapa,
E mâ larg prap me nðo'i shkinë,
Per t' ngarkue ato plaçkat m' shpinë,
Ká msŷ shpín m' i a ðjegë Curr Ulës.
Gjuri, menðen maje ksulës,
Para shokësh pak ká shtekue,
M' sŷ, « kapicen » petullue,
Dollamës polin m' brêz ngujue,
Vjerrë « novicen » per nen krah,
Kthelltë taganin rrasë n' sylah:
E si 'i bishë ðalun prej gurit,
Kur t' a loðhë plajmi me borë,

I âsht avitun shpís së Currit,
Sa hjeðhë nieri 'i peshë mbí ðorë,
Prej kah Tringen aj ká pá
M' kamë n' oborr nðêjë para shpís:
Si ajo Zana e bjeshkve t' mðhá,
Si aj flamuri n' ballë t' ushtrís:
Eðhè hapin e ká nðalë,
Kû, habitë, po thotë kaðalë:
Vall, a âsht Ora e Dormitorit?
A por Zana e Vizitorit,
Ulë e Mira m' kto zabele,
Per me gjetë nðo'i róð sherbele
A nðo'i shpenðme giatë luginës:
Se nji vashë mâ t' mirë s' e shef,
Pasha Sh' Pjetrin e Cetinës!
Me i rá botës ti tef e m' tef.
Tash po e marr e e çoj n' Mal t' Zí,
Si ré nanës t' m' i nihmojë n' shpí,
Eðhè qêni, i biri i qênit,
Thekë ká hapin atij venðit,
Drejt kah Tringa tue sulmue.
Por, kur bâ ká me i u afrue,
Sa shpejt Tringa 'i hap po kthen!
Sa shpejt « huten » po e merthen!
M' parzme Shkjaut se ç' po i a vên!
Hiqi gisht, he bujareshë!
Se 'imenð kênke 'i bí prej fisit!
Bjeri shkjaut, bre sokoleshë!
Mu në parzme per mjeðisit!
E t' a ðiej Knjazi n' Cetinë,
Se eðhè n' qitët Shqyptarët aj fare,
Pasha Zotin, n' Shqypní s' hînë,

Dér t' jetë gjallë nðo'i bí shqyptare,
Qi per erz, e Besë, e Atðhé
Kto eðhè ðesin si me lé.
Eðhè « huta » bani « bam » !
N' kokerr t' shpinës bjen Gjuri m' shkam:
I âsht ðerðhë mulla nper rragam,
Pshesha n' ujë, 'ðhe atà haram,
Çika venðit por s' po lot.
Sŷnin kokerr, flakë e agzot,
N' krisme t' pushkës kah shokët e Gjurit
Shef se vrap i'n vû atij gurit,
Sa me turr qi i a ká hjekë
«Hutës» fyshekun; veç tue u rrekë
T' ðytin mbrenðë ajo m' i a qitë,
Vasil Nðreka, nji uk malit,
M' tê «novicen» terezitë,
E i a njet shì n' lule t' ballit.
Dekun m' tokë bjen Tringa e mjera
Shta'n n' oborr e kryet te ðera,
Mollza e faqes krejt n' gjak lá!
Eðhè ðielli ðheut i rá.
Gjallë por Tringa Shkjaut n' ðorë s' rá!

KANGË E NJIZETETRETË

KETBANAT E CURRULËS

Porsa u shkim Tringa n' oborr,
Si ajo lulja, qi, shatorr
Çilë, prej gêmit t' a shkpusë breshni,
Vasil Nðreka sŷkerveshni:
Nji hunðlesh me thîja n' krye,
Qi per tjeter vû s' kisht' sŷ
Veç me vrá, me pré, me grrye:
Fíll prej vathit turr ká msŷ,
Si ajo rêja nper murrâ,
Dhenð e ðhí aj per me i rrmye,
Dhenð e ðhí kertyllë në vjamë.
Ah! kû ve', bre t' kjasha t' amë!
Ká vikatë si katallâ,
Shllungë mustakun ðerðhë nji pllamë
Qaj Gjetë Gega m' kep pertej:
Befas trimi kû shperthej
Prej njaj breshte vrap tue ngá,
Tue ðihatë e krejt n' ðjersë lá,
Shi at herë kur Vasili, n' gaqe,
Vû «novicen» per njâ'n faqe
Gisht po i hiqte, e Tringa u rrxue,
Gjaku rrkajë ballit tue i shkue.
Se Shqyptarët: kah per rranxë bjeshke
Ushtrí vîjshin prej Sutjeske,
Çeta-çeta e rreshta-rreshta,
Tue u pershkue nper ashta e breshta,
E nper suka, rmiqe e kreshta:

Si kan nðeshun cull e grá,
Pleq e çika vrap tue ngá:
E kan nðie si hasmi Shkjá
N' moh Nokshiqit i kisht' rá,
Kû po bâte aj nam të zí,
Se ç' janë mbushun me mëní!
Gjak e vnér se ç' u âsht perzí!
Atŷ urðhen mâ kush s' priti,
T' parë as t' mbramë mâ kush s' soðiti,
Veç se u lshuen si bisha malit
Do thik shpatit, ðo poshtë zallit:
Kush n' e rrmakët e kush n' e ðjathtë,
Disa t' ngathtë, ðisa mâ t' shkathtë:
Por gjith sŷnin flakë e agzot,
Llagam zêmren, mbushë n' barot.
E kah ngasin, kah ðihasin,
Njani tjetrit larg ç' po i thrrasin,
Si me u zðatë, si me u tuhatë,
Se ç' bajrak me zânun majet,
Cilli grykat eðhè zajet:
Kush me u shtŷ e kush me msŷ;
Kush nðer logje me nðêjë sogje,
Kâmët por shtekut t' gjith me i thekë
Me pshtue askush: të gjith me ðekë,
E Nokshiqin mos m' e lshue,
Dŷ per nja per pa e pague.
Eðhè trimat, zêmrat peshë,
Po shkojn malit tue i u njeshë,
Porsì njeshen Koprivnikut
Ato berret e Nikë Sykut,
Kur prej veret n' kullosë t' ðalin,
Ashtû plym tue marrun malin.

Qaj Gjetë Gega, kuq si shega
Bajraktari n' zâ prej Shllakut,
Orë e çuet e gjith bajrakut,
Drang-ðrangoni tue qillue,
Para shokësh larg ká shtekue;
Eðhè, vrap lshue thep më thep,
Drejt shpís s' Currit ðel m' nji kep
Shì m' at herë, kur Tringen vrau
Vasil Nðreka, e u turrka shkjau
Fíll prej vathit. Porsa e pau,
Keq me nanë Gjetja atê e shau,
M' tê eðhe « huten » tereziti:
Mu m' grrêç t' krés atij i a njiti:
Tamth e m' tamth plumen i a qiti!
Ngorðhi sŷt Vasili e u purë
M' njänen anë e rá terthuer
Dekun m' shkam. At herë prej millit
Xier tagâ'n, eðhè nji fillit
Msŷn me pré atà krye t' Vasilit.
Por t' kisht' pasë Vasili 'i shoq
Per mbas veði, burrë kaprroç,
Harushan: po, kaliboç,
Besa, 'or probe, me t' bartë m' shpinë
Prej Nokshiqit ðér n' Cetinë,
Per pa u loðhë aj kurrnji grimë!
Kryet e tij si nji rrâjë bunge,
Të tanë neje e të tanë gunga
Sŷnin vrangtë e hunðen cunge;
Derðhë musteqet si ðŷ shllunga;
Me ðo gaqe, pak me thânë,
Pêsë koshiq miser me i zânë:
Eðhè m' kâmë aj mbathë ðo opanga

Lkure s' ðhije, të tanë zhanga,
Lesh e rrypa, gjalma e vanga,
E qi at ðitë, kur ðuel n' ushtrí,
Me armë n'ðorë, me zjarm në gjí,
Bâ i a pat e shoqja shkinë.
Betêrr burrë e harðallinë,
Trim, po, shkjau, por ne calinë,
Ne tagan aj në sylah;
Veç « novicen » vû mbí krah,
Eðhè sŷnin gacë prej farket,
Me ðo ðuer, çengela barket:
Millosh Pera aj êmni i tij:
N' Vasoviq me plang e shpí.
Ky, kur pá Vasilin vrá,
Eðhè pá si curr më curr
Kishte marrë Gjetë Gega turr,
N' ðorë taganin iðhtë shterngue,
M'arrç Vasilit per t' shkurtue
Kryet per s' ðekuni, « novicen »
Vên per faqe e, m' sŷ kapicen,
I hjekë gisht; por nuk e muer:
I vrau pushka si n' terthuer,
Shtatit kah Gjetë Gega u purë.
Bân me i shtî fyshekun tjeter;
Por namlija s' po i a ha'.
I mbet mbrenðë gazhota e vjeter,
Turr karkllukut ka' ashtû i ðha.
Dhâmë e tmallë sa fort i shkrepi,
Lshon « novicen » rranxë nji shkrepi!
E vetimë sypri Vasilit
Flakron trimi, eðhè prej millit
Tagâ'n i a ká xjerrë, e 'i fillit

Ballë per ballë Gjetë Gegës ká ðalë,
N' tagan hovin per m' i a nðalë.
Me nðollë pûna se n' lisní
Turr prej shkujkut me furí
Lshohet luani m' nji kapruell
Qi n' kullosë t' i ðalë kunðruell;
E se, para se m' i u hullë,
Fulikare per poshtë trollit
Po i bje tigra atij kaprollit:
Harrue luâni atŷ at shkerbé,
Tigers m' shpinë lshohet rrfé,
Eðhè atherë bishat perlahen,
Iðhtë shoqe me shoqe hahen:
E ðermishen e shkelvishen
Me ðo ðhâmë porsì kortela,
Do çapoj thue janë çengela;
E ka' ungrojn, kah ulurojn,
Lvisin bollat zhgjetë nper fusha,
Kapë perpjetë malin harusha,
Hikin ðerrat, marrin ferrat:
Kshtû Gjetë Gega u lshue mbí shkiá,
Kû eðhè trimat t' janë perlá
Nðermjet veði, e t' kan fillue
Iðhtë taganat me i vezllue,
Njani sho'in m'e lânë pa kokë,
Qi me ngrânë m' tê zogjt sterqokë.
Kúr kan pá shkinat me sŷ,
Si Gjetë Gega e aj Millosh Pera
Njani tjetrin rrebtë kan msŷ,
Se ç' piskatë kan ato athera,
Malazezve tue u bâ zâ,
Per mas plaçket hutue malit

N' nihmë Milloshit per me rrâ:
Qi me e pshtuem prej njatij hallit,
N' t' cill'n e qitte atŷ neshtrasha.
Millosh Pera, me ȡo llana
Si nji « mashkull » qerri t' trasha,
Kishte kênë, po, trim si Zana,
Me i rá zjarmit, me i rá ȡetit.
Kunȡ pa u trêmë aj sŷni i tí;
Qi eȡhè n' lufta me askjer t' mbretit
Shum ȡo bulla pshtjellë kisht' n' t' zí,
Ke aj n' « novicë » gjuete fort hollë:
Me tê voen me kputë m' krye t' njerit,
Me kputë pipin njitë me mollë,
Flutrim sŷ'n m' i a xjerrë skylferit:
Por, me u pré burras n' mejȡan,
S' po e kisht' pasë aj fort zanát;
Pse as me sè me blé tagan
Dalë s' i kisht' Milloshit t' ngratë.
Krejt bashtina e tí 'i penȡë ȡhé,
S' ȡí a po a jo e nȡo'i cung harȡhije,
Se ne lopë kisht' pasë ne qé,
Posë nȡo'i lukre a nȡo'i kâmë ȡhije.
Shpija e tij ngrefun kaçorr,
Thatë permbrenȡa si 'i shpellë uku,
Me 'i kotec, sa 'i kpurȡhë, n' oborr;
Nji gomár e nȡo'i brengë çuku.
Cullt e grueja në gazep:
Dikû ngranë, ȡikû pa ngranë;
Jeta e tij si e bishës në shkrep,
Qi prej zije luron m' hanë,
Me gjithkta por zogu i shkinës
M' kisht' pasë kênë zêmerfisnik:

N' bukë e n' krypë e n' kupë të shllinës,
Lête nðerë aj me ç' ðo mik:
Si gjithmonë, manà, n' ket jetë
N' shpí të trimit, per trim njefë,
N' ðashtë n'konðosh n'ðashtë n'xhokë, ké
Sofren shtruet e pushken ngrefë. [gjetë
Se kû gjên trimi bujár...
Se kû gjên skylferi mish...
I a nisë mbrapshtë, puna i ðel marë;
Sjellë m' të thatë, e korrë ðy fish!
Eðhè kshtû ky Millosh Pera
Fort zanát s' kisht' pasë taganin;
Saðo trim e iðhtë si fjera
Ngurrtas ðreðhte n' ajr taganin.
E pranðej, sa ðuel me u pré
Me at Gjetë Gegen ballë per ballë,
Shef, pak vonë por, se mbí ðhé
S' kishte rá mâ ngusht per t' gjallë.
Per ket pûnë me msŷ nuk hapej,
Veç se veðin m' tagan mprote:
Vithambrapas eðhè zmbrapej,
Sa herë turrin Gjetja lshote.
Kshtû ðy trimat, t' iðhtë si Zana,
Kaperthye atà shoq me shoq,
Tue sjellë rrijshin me tagana,
Thue po korrin kallamoq:
Jo se mâ se n' at mejðan
Kryet shosho't po ðuen m' i a pré:
Porsì t' ishte kryet bastan,
Per gjith treg aj qi me u blé!
E kah rrijn ashtû t' u nðjekë:
Gjetja shtŷj, Milloshi prit;

Hapu Gjetja m' e bâ ðekë,
Ngurr Milloshi e njalë lvit:
Kah Milloshi hapa-hapa,
Sŷnin m' Gjeton gozhðë ngujue,
Rrqaset leres vithambrapa,
Sjellmesh s' Gjetos si me u pshtue,
Don rreziku e thêmra i hasë
M' trup t' Vasilit, zogut t' shkinës,
Terthuer shkamit ðekë perplasë,
Eðhè praptë bjen m' kokerr t' shpinës,
Kryet n' teposhte e pa «kapicë»:
Se «kapica» nper rragam
Rrotullue i ká n' nji plakrricë,
Me gjith shkrola hupë në zðram.
M' tê Gjetë Gega t' â lshue rrfé,
Me tagan në ðorë shterngue;
Veç persè me hî m' i a pré
Kryet poshtë shkamit vjerrët shtangue,
Puna ðo t' a kisht' qitë larg,
E me ngiatë s' isht' tue pasë ngae...
I a ká rrasë taganin n' bark,
Kunð nji pllamë perpjetë t' i a çá.
Masanðej per kaçirubet
Kryet Vasilit, ðekun shtrî
Permbí shkam brî njaj kaçubet,
I a ká kapë, e me mëní,
Si kasapi e ká zanát
Kúr pret mish, aj me tagan
Ká nisë m' arrç me i a cecatë,
Dér qi i jet n' ðorë si bastan:
Eðhè atherë atŷ at rraðake,
Arrçit t' shkputne, krah nji fillit

E flakron si kungull Vrake,
N' mes t' oborrit, terthuer cillit
Mbetë kisht' ðekun Tringa e mjerë.
Shkon rraðakja rrok më rrok,
Tamth e m' tamth shporue per mnðerë
Tue e plirë n' gjak at patalok;
Dér qi vjen eðhè zatetë
Shì te kamët e Tringës. Athera
Nisë me marrë Gjetja perpjetë.
Veç, kqyr, ç' bâni Millosh Pera,
Shpirti mirë pa i ðalë të ngratit:
Porsa Gjetja shpinen suell,
Millosh Pera i ká ðhânë shtatit
E permysë aj si nji buell,
Neper lerë rrshqanas tue u shtrî,
N' moh njanës kamë Gjeton ká kapë,
Mys per tokë tue e karraní;
M' tê m' tagan atŷ eðh' âsht hapë,
Per m' e lânë trimin pa krye.
Por me sjellë nuk mujt qyqani;
Pse shì at herë i u err nðer sŷ
E i ðel shpirti, eðhè tagani
I pshton ðore e i bjen nen shkam;
E permys aj, sa gjânë-giatë,
Trûç bje ðekun mbí rragam,
Tue e lânë vejë t' shoqen e ngratë
Me tre ðjelm e kater çika.
  Se ç' janë lshue shkinat m' at hera
Mbí Gjetë Gegen, raftu-o pika!
Jânë lshue shkinat si ðý fjera:
Njana Stane, tjetra Jane:
Dý Kulsheðra, njana e tjetra!

Sypri tij purë skrraja Stane
T' shmâjten ðorë i a kapë me kthetra.
Nðersa Janja, e fortë si mushkë:
Nji korume e zezë, shakshine,
Msue me tjerrë e me qitë pushkë,
Arðhë ðika' anðej prej Cetine:
Dishkà grue kjo mashkullore:
Âsht turrë shtriga si shkerbé,
Per m' i a xjerrë taganin ðore,
E me tê, po, me i a pré
Gjetos kryet, ajo korume,
Nám të zí Shqypnís me i lânë!
Eðhè, besa, more kume:
Disì marre m' vjen me t' thânë;
Por at ðitë e bija e shkinës
E pat pré Gjeton e shkue,
Eðhè kryet Knjazit t' Cetinës
Dhantí ajo pat per t' m'i a çue;
E m' «bisht t' pelës», manati i Zotit,
Me na vû, kuku! Shkjau né:
Me knðue shkinat per t' giatë t'motit,
Jana Gjeton si e pat pré:
Si gjak hupcë s' shkoi Gjur Kokoti:
Si Milloshi s' mbet gjak falë!
Veç se Gjetos i a ðha Zoti:
Masì veðit zot me i ðalë
Nðryshe s' kisht': eðhè me krye
Sa kurr mûjt Janes i mbet
Mu m' tureçka, tue i a thye
Hunðen cunge. N' at siklet
Jana menðsh, kercuna, u muer;
E mloj gjaku e mâ as me pá

S' mujt me sŷ. Dy fish u purë
Mbí Gjetë Gegen: veç me kjá
Shtriga s' kjau. Jo, po, kisht' kênë,
Besa, or kume, nji trimneshë,
Me t' arðhë keq: e kam pa rrênë:
Se at ðitë Ora e çoi me u nðeshë
M' atà krye, nji mâj qillue.
  Nðersa ðhimet shkina kmye
Zêmers s' frŷt rrin t' i u penðue,
Doren m' hunðë e kuk ngerthye,
T' ká flakrue Gjetë Gega m' kamë.
E gjak sŷnin prej mënije,
Tue kercnue iðhshem me ðhâmë,
T' a ká shkulë nji hû ðullîje
E t' ká nisë m' tê me sjellë m' shkina:
Bjeri Stanes, bjeri Janes:
Gjithsa 'u hate, perzet, shpina,
Per pa i mbajtun pajë kurrnjanes.
Nisin shkinat me piskatë:
Gjetja m' hû se ç' po u rri gati!
Shaju nanë e shaju tatë,
Dér sa u zhðuken brîjs s' njaj shpati.
Gjak tagani tue i kullue,
Dý kuburet rrasë n' sylah,
Turr Gjetë Gega at herë â lshue
Me marrë « huten » mbetë mbí rrah,
Nðersa nðêj tue u kacafitë
Me ðý shkinat. Kur m' « novicë »,
Qe, atŷ 'i shkjá e ká terezitë,
Tue e marrë ís pak mbí kerthicë.
E shitoi qaj Kërrstiq Vuku:
Djalë me bré hekur me ðhâmë,

Lesht e hunðës si qyme uku,
Dreðhë mustakun giatë nji pllâmë:
N' ðaç per pushkë, në ðaç per krushk
Djalë mâ t' mirë s' ké pasë pse lypë:
Liðhë në tjegull, rritë në ðushk,
P'r 'i parë armë, per bukë e krypë
Lête kryet per Knjaz të vet;
E as Fé e Atðhé s'ðo t' kisht' mohue,
Me e pasë bâ jo beg, por mbret,
N' ðorë Misirin m' i a pasë lshue.
Ky, tue u ðjergë me 'i ká per ðore
E me 'i kál ngarkuet perpara,
Kur ká ðalë m' nji sumullore
Mbí ðo megje e mbí ðo ara,
E pre' anðej trimi ká pá
Vasil Nðreken mbetë pa krye,
Millosh Peren permys vrá:
E ká pá si atŷ, ngerthye
Shtatit, Gjetja ishte tue shtrî
Doren m' « hutë » planðosë per lerë,
Se ç' âsht mbushë aj me mëní!
Ç' t' i janë perzí atij gjak e vnerë!
Ç' t' i kan marrun flokët perpjetë!
Eðhè kán liðhë per nji shkorre,
Mbas nji curri vetë zatetë,
T' i mbet Gjetës m' « novicë » mizorre.
U rrxue Gjetja m' shkam të gjallë.
Lshon Kërrstiqi kryet m' i a pré:
Si lshon uku nper rrgallë
M' nðonji skjap a m' nðo'i shkerbé.
Shpejt po e xjerrë Gjetja kuburen!
Sa me shpejt zjarm qi po i ep!

Mirë m'i a thau, po, shkjaut lkuren!
Ç' m' i a muer shpirtin per gazep,
Tue i a rrasun shì në parsem,
Latrâc m' lerë tue e hjeðhë terthuer,
M' tê çakajt qi me bâ ðarsem:
Aj, qi aq trim m' mbahej ðikúr!
N' atê Vuku qi nper ðhé
Po planðosej si lug trapi,
Menðsh harlisun nji çetë shkjé
Palabarðhas hap mbas hapi
Thekte kamen nper laskár,
Pushken n' ðorë, në brez taganat,
T' iðhtë si helmi ruejtë n'filtár:
Hajrin kurr mos m' u a pá nanat:
Kush sŷzí, po, e faqezí,
Kush kryet «gjog», e menðen «zog»,
Njani brac, tjetri kuprrac,
Dikush rob, ðikush per kob.
Veç se trima sa t' u thuesh:
Si njaj Jozja i Vukaðinit,
Matiq Jure në «zðragushë»:
Kerkserðari i Kulashinit,
Mihajl Bozho i Bozho Ikiqit:
Spiro Neshi gerxhelí,
Buka e botës e kuvenðtár:
Ják Taraba kime-zí,
Derë e parë, e trim bujár:
Vuksan Leka, mejðanxhija:
Dy ðjelmoça prej Nikshiqit,
Spiro Zeka e aj Gjoko Ilija.
Njiky Gjokja 'i camerðhok,
As ðér m' giû mos me i rá ðeti,

Ka' ashtû rrgalles lshue m' âsht trok,
Larg m' i lânka shokët mbas veti:
Eðhè, menðen mâje ksulës,
At herë, ðjali, fíll tue u kapë
Ke ato tbanat e Curr Ulës,
Ká pá m' lerë si bijte prapë
Vuk Kërrstiqi, e shokët pa pritë,
« Veshk » prej millit xier taganin
E lshon ngutshem m' i a krasitë
Gjetos kryet, eðhè mejðanin
M' i a lânë veðit: qi nðer shkjé
Vonë e vonë kanga m' i u knðue.
Por jetshkurtë ðjali m' kisht' lé:
Nuk i ðuel si e pat menðue!
Pse, sa muer m' tagan me msye;
N' stom pertej, qe, ká shperthye
Nper çetina, si uk malit,
Nji farë Luc Gjeloshi, i Gruðë;
Shpí e parë e pika e ðjalit,
Kaleshan, musteqe ruðë,
T' cillit soð e m' gjet të parë,
Si n' Malcí, si n' Mal të Zí,
Pushka e fjala i pat hecë, marë,
S' i u pré mik, s' i u la korí.
Ky kur páka shkjét tue zbritë
Eðhe Gjokon lshue m' pikë t' vrapit,
Mirë ká zânë trimi n' nji pritë
Mbas nji curri e brî nji rrapit:
E kúr Gjokja, hapë n' tagan,
Ká marrë Gjetos me i u turrë,
Per m' i a kputë kryet si bastan,
Ç' t' i ká mbetë aj n' kacaturrë!

Per nen sjetull mirë i a njiti!
I ɗuel plumja rranzë me vetull.
T' maɗhe Gjokja atŷ ç' bertiti,
Eɗhè lmuç per tokë bjen petull
Shì te kryet e atij Kërrstiqit,
Me ngranë m' tê, mo', Zo', mâ keq!
Qêjt e bollat e Nokshiqit:
Kryet, ofshe m' i a lânun grreç!
M' i a lânë grrêç, po, njatà krye,
M' t' cillt ɗikur «kapica» plite:
Anì kur m' a ɗriɗhte m' sŷ:
Aq fort hije pasë m' i ki'te.
Pra eɗhè at ɗitë qi ɗuel n' ushtrí,
Veshë e mbathë e m' armë shterngue:
Pushken n' ɗorë, zjarmin në gjí,
N' sŷ «kapicen» petullue:
Bír, m' i thânka nana e shkretë,
Mos bân kryet poç a matare;
Pse me pasë pa tê per t' mbetë,
S' gjên, jo, treg m' e blé me pare!
Eɗhè i thânka prap kercuna:
Mos me u shtŷ teper, t' pasët nana!
Pse Shqyptarët po ishin, Zo', ruena!
T' iɗhtë si gjarpni e t' rrebtë si zâna.
Por, pse i rí ɗjali tue nɗollë,
Knjazi menɗt i a bâka kubel,
Kin Shqyptarët se s' gjuejn fort hollë,
Se aj Shqyptarët ɗo t' i bâjë zhubel;
E pranɗej, qyqari, muer
Gjith at hov, e as s' i rá shpatit.
Si me thânë, kryqeterthuer,
Por u lshueka zhgjetë per s' t' giatit.

Po, por Luci hollë kisht' gjuejt,
Eδhè kryet, manati i Zotit,
Aj t' i a bâni kungull ujët,
Me e kjá e ama per t' giatë t' motit.
Kur ká mbetun Gjoko Ilija,
Frota e shkjevet ç' t' â lshue turr
Perposhtë shpatit, si δuhija,
Kep më kep e curr më curr!
Pushken n' δorë, nδer δhâmë taganat,
Neper δriz e neper mret
Ki'n marrë hovin ka' ato tbanat
E Curr Ulës, të mbetne shkret.
Lucë Gjeloshi, pika e δjalit,
Fort po qet m' at «kacaturrë»:
Fort po i gjuen shkjét atij malit,
Atŷ hovin per m' u a ngurrë;
Veç se plumet e «martinës»,
Qi u fishkllojn per brî rraδakesh,
Máll s' m' i bâjn, jo, zogjt e shkinës,
Porsì t' ishin shtupa takesh,
E as m' e nδalë hovin s' e nδalin:
Veç, lshue turr e krejt terbue,
Me t' mδhej hapa perpîjn malin,
T' vramët e t' premët per me i pague.
Kur, qe, δalin δo malcorë
Prej njaj breshte, si lugeten,
Sikur t' rrahë plajmi me borë:
Lul Rapuka e Pllum Gjeloshi,
Sŷnin gacë; Baca Luc Deδi,
Burrë i urtë Pjeter Gjokë Toshi,
E aj Muç Hasi e Prêlë Mehmeti:
Maça Grizhi, Shyta Pêma,

Nðoc Gjo' Goci e qaj Prêlë Keri:
Do ðjelmoça si ðo ðêma,
Hijen veç me i u a ðrashtun njeri!
Si aj Turk Shabi me trí zêmra,
Gjeto Marku flakë e agzot,
Me at Tomë Dacin, t' cillit thêmra
N' sŷ t' shkjaut mbrapa s' i merr ðot:
Vjen Jus Muça e Marash Vata,
Shpenð Delija me gjith ðjalë,
Si ajo nata, me shtergata,
Hovin topi mos me u a nðalë:
E t' shperthyen si uq zabeli
Cac Kaçeli, e Voc Cungeli,
Lul Pál Kiri, e Nishk Djalë Miri,
Dum Buzuku, e Col Çamuku:
Mbanðej Brahokol Demushi
Eðh' aj Islam Makalushi:
Maça Keqi, 'i varraslí,
Në sahat e në takí,
Veshë e mbathë, e burrë zotní:
Qi atjè n' Lezhe te çinari
Kû tregtari, eðhè shtegtari
Vuejn per ujë ðimen e verë,
Me gjâ t' vet, fitue me nðerë,
Nðreqi kronin me ujë të gjallë,
Sjellë nper lerë e nper rrgallë,
Prej njaj koðre nen Kalá:
Qi pranðej shpirtin per s' ðèkuni
I a bekojn gjinðja me máll.
Kta si pá kan gjinðen vrá,
E t' kan pá si shkjét ki'n msye,
Per t' a lânë Gjeton pa krye,

T' janë lshue trimat turr p'r'iheri
Si lavë ujqsh perposhtë Peshteri:
E t' u hjeðhun p'r atà curra,
T' na janë nðeshë burrat me burra
Shì kû Gjetja, purë m' nja'n anë,
N' ðorë kuburen ngrefë si Zanë,
Gaði rrite zjarm me i ðhanë
Zjarm me i ðhanë, m' parsme m' i a rrasë
T' parit shkjá qi atij t' isht' qasë.
E si 'i herë atŷ u perpojn,
Se ç' t' kan lshue trimat m' shoshojn!
Se ç' kan nisë trimat me u pré
Ballë per ballë Shqyptarë e Shkjé!
T' janë mberthye, t' janë kaperthye
Njani m' tjetrin terbue shqimit,
Si atà ðerrat n' muej t' hakrrimit;
E kah sjellin me tagana:
Thue per s' tepri bâ i ká nana:
Kah orvaten e rropaten,
Shoq e m' shoq kah iðhtë pêzaten,
Tue u turitë, tue u ðrobollitë,
Fytafyt tue u kacafitë:
Dikush rrokë, ðikush per tokë
Rri e planðosu kryqterthuer:
Tjetri m' shpinë t' shoqit kaluer,
Zênja frymen njak me ðuer,
Tranðja kryet per lerë e krep,
Xirja shpirtin per gazep,
Me ðo kthetra si kulsheðra:
T' janë bâ lamsh, po, n' at log Zanash
Si gjarpîj n' zgavrra muranash:
A, si thonë, njalat n' liqê,

Qi, kah shkrepë moti nper rê,
Kah i a ep naten vetima,
Ja ep gjama e bumbullima,
Nđermjet veđi ato kacrrue
Ashtû lamsh me mija e mija,
Shkojn n' funđ t' uj't t' u rrokullue,
Der sa qiellës t' ushtojë đuhija.
E si s' epri m' arë nper bûca
Kputun rrêmash bijn fiqt pûca,
Mâ se 'i kokë, besa, mor' shokë,
Shkepun arrçit rá per tokë,
M' to me ngranë e m' to me krrokë
Sorra, e korba e cilikokë,
Sŷt me u a shperthiqë me skep.
Eđhè i mjeri, ofshe gazep!
Kryet qi m' tokë atŷ rá s' parit
Kje shî kryet e nji Shqyptarit:
Kryet e Brahokol Demushit,
Qi, zanë venđ n' Mal t' Barbullushit,
Ora e qitte at đitë n' Nokshiq
N' luftë me u pré me 'i t' Vasoviq:
Me at Brankun e Tomo Milit,
Kryet i cilli, besa 'i fillit
I a rrumlloi trimi m' tagan,
Si t' kisht' kênë poç a bastan.
Trupit shyt e n' gjak krejt lá
Brahokoli đekun rá
E u planđos per tokë sa 'i trá,
Zanun parsmen m' lerë perfunđi:
Sa qi token, thue, se lkunđi
Ka' ashtû trup u shâm per đhé.
Me pasë kush nđo'i gjeđh per t' pré

Lopë, a ðêm, a ká kulari
N' nðonji moje, eðhè atypari,
Mbasì repë t' jét gjeðhi e ðá
Misht n' kortarë, me pasë per t' rá
Gjeðhe tjera prej pastrakut
N' shpí tue u ðreðhë, a se kah ðalin
N' kullosë n' naðjet, m' at erë t' gjakut
Tranðen t' gjitha: hapin nðalin
E harû rrijn e njuhasin
Kah vjen era: manðej ngasin
Trok ke venði, kû kje therë
Lopa a kau, e atŷ m' at herë
Kryet per tokë e çark rreshtue,
Dhén me kamë tue çukurmue
E me bryna tue e ðermue,
Kan per t' nisë t' gjitha njiherit
Trishtueshim me bâ nji gjamë
Permbí at gjak ðerðhun aljerit,
Mnðeret nieri me u ngrîjtë m' kamë:
Kshtû shqyptarve, kur okolin
Pán n' gjak plirë, e Brahokolin
Shul per tokë mbetun pá krye,
U ká hypë vneri nðer sye,
Sa me iðhnim eðhè merthye
Janë me shkjé! Mâ atŷ kush jeten
Máll s' po e bân; si maluketen
Por t' kan msŷ atà njani m' tjetrin:
Plaku m' t'rín, i riu m' të vjetrin,
Si m' kê t' nðeshte kush mâ s' pari.
Mnijet sŷt u janë nðezë zhari,
Kallë llagam frŷ ðing u âsht zêmra:
N' lerë nji pllamë u ngulet thêmra,

Hiðhen gurt nji ðitë arë larg,
U shkon buza të tanë jarg,
Kah po msŷjn e kah po shtŷjn,
Shoqisho'in kah po e nðersŷjn:
Rrin nen kamë toka t' u ðriðhun!
Maça Grishi, 'i burrë i iiðhun,
Fort po e ðreðhë trimi taganin
M' at serðarin Llazo Stanin:
Iðhtë shosho'it t' cillt kah po i mveshen,
Thue ðy curra n' moh po nðeshen!
Matiq Jure, 'i taravol,
N' sŷ « kapicen » e nja'n pol
Të ðollamës nen brez aj zânun,
Fort po rrin trimi tue ðhanun,
Shum po ká trimi zallðan,
Maça Keqi kah m' tagan
T' a vên para e askunð aman
S' po i lên, besa, as me marrë frŷmë!
Djerset balli u rri tanë brymë.
Se ç' po hapet Nðoc Gjo' Goci
Mbí nji shkjá prej Gjurakoci
Lé n' Kosovë! por qi enè fmí
Paska ðalë ky e ngulë n' Mal t' Zí:
Miter Spasi aj êmni i tí:
Trim si Zâna e belaçí:
M' trá me mrrîjtë, po kryet e tí.
Ky Nðoc Gjoni me trí zêmra,
Burrë çufrrok: shkjaut mos me i rá
As ðér m' sjetull, por qi thêmra
Mbrapa n' luftë kurr marrë s' i ká:
Sŷnin gacë, zêmren barot,
Lum per tŷ, o i Lumi Zot!

BKSH

Se ç' i âsht furë n' frymë shkjaut mizuer:
Se ç' po e rrekë kryqeterthuer!
Fort po i hapet m' tagan Nδoci!
  Ah! kaδalë, bre Nδoc Gjo' Goci,
Se s' ké pá ti Shkjá me sŷ!
Se s' po i'n krep me u zânë δejlanash
Neper kneta t' Kakarriqit:
Por po jishin δo δjelm nanash,
Fort me t' lânë, besa, pa krye,
Po t' zate'n kunδ n' nδo'i log Zânash,
Si zatetë t' paskan, qe, tý
Nδer kto rrgalle të Nokshiqit!
Ka vikatë, δisì tue u tallë,
Gjeto Staka, 'i trim buδallë,
Kah shperthen vetulls s' nji ahit:
« Kacaturren » m' sup të krahit,
Rrasë taganin n' fletë t' sylahit
Me δo veshë si veshë harushet,
Permnδershim kercnue belaja
Nδermjet δý kuburesh s' « Tushet »,
T' cillat, kryet qitë si δý rrshaja,
Larg m' i vritshin koδer m' koδer:
Dymδhetë qese blé në Shkoδer:
Njeshun vezmet njanes í,
Me atà « kunguj » sermit shkrî,
Me ato tufa tjerrë tehrí:
Qi eδhè n' Lesh δikúr pat pré
Sufarín, pse δo δit para
Doganisë ky i paska n' Fé
Me δo fjalë per burrë t' pamara,
Nδersá aj n' Shkoδer, pa armë në brez,
Per treg enδej giatë pazarit

Eðhe trimi m' Malazez,
Porsi njaj ariu prej Sharit,
Ka lshue turrin fulikare
N'p'r ato rrahe e ato laskare
Iðhtë taganin zjerrë prej millit:
Porsì lvitë rrfeja kupës s' qiellit.
E si meçka kur t' i hullet
Shpellës me mjaltë, nisë bleta e vrullet
Per rreth bishës e me mëní
M' nja i bje m' thimth, por pa ðobí ;
Pse, turîjt zhytë nðer fashoje,
Meçka nuk po trêmej soje:
Kshtû kan nisë me u krepatue
Nðermjet veði e me u ngashtrrue
Cerrnagorasit, kur s'èperi
T' atij rrahi nper t' thepisunat
Brîje t' rèpuna, si pùlave
Qi u bje shqypja, ngerthye kthetërat:
I trènuni Gjeto Staka
N' at log Zanash neper çufëra
U ðorgj turr. Trum trokollisin
Troç m' troç, mtruhen, tranðen trimat,
Menðsh trullue. Lamsh hamullohen
Njani m' tjetrin; matarohen,
Ngiten, nziten me ðorë njiten,
Hârakuqen nper rrgallë:
Kush terthoras, kush perballë,
Çeku qenash, quku krenash,
Llanash laskarou m' tagana:
Pergjak xhoka e xhamaðana,
Gozhupë, struga e koporana.
Hapen shkjét m'at Gjeto Staken,

Hapen, zðaten me sjellë maten,
Vithambrapas trup por zmbrapen
E as me msŷ zêmra s' po u bân,
Kah po shofin si m' tagan
Âsht turrë Gjetja, trimi i trimit,
Si ajo rrfeja n' natë thellimit.
Mihajl Draga, 'i burrë si motit,
Shkelveshë sŷnin, falme agzotit,
Kaprroç burrë e i fort gazep,
Zânë ðollamen njanit skep
Ká bâ zêmren gúr e krep
Eðhè m' Gjeton t' ká marrë hov,
Si njaj Turku me Moskov.
Gjeto Staka, sŷ bollshorðja,
Se ç' t' i u hap m' tagan: si Morðja
Hapet m' kosë. Qinðro, bre Mije e
Mos e lsho! pak mâ pertej
Po i vikatë Vuko serðari.
Por pak vonë; persè qyqari
Fjalët s' i nðieu! Shi at herë per tokë
M' tagan kryet Gjetja i a hoðh
E e la shyt: mâ kurr me i rá
N' menð, me kthye te cullt e grueja,
Qi n' Njegùsh po i loðhte ûja!
At herë Gjetja, tue vikatë
Tue vikatë, tue u hallakatë:
Thue po shkon me u njitë aj valle!
T' i â lshue m' shpinë Vuko serðarit,
Dorë e ðjathtë e Gospoðarit.
Trim pra Vuku e 'i zog petriti,
Por m' e pritë Gjeton s' e priti;
Veç se u shmang, e neper shokë,

Si njala tue ðerpertue,
Ká marrë shpatin thik perpjetë,
Kin ushtrís aj me i bâ zâ
Shokve n' nihmë atŷ me u rrâ,
Msŷ qi 'i kisht' nji katallâ,
Mos m' i u pá, besa, kunð halli.
Veç fort nalt s' u njit, zavalli,
Lucë Gjeloshi, pse, zânë n' pritë,
M' « kacaturë » m' tê hollë ká shtî,
Per rranxë vithes tue i a njitë,
Dekun m' tokë tue e karranî,
Me e kjá e shoqja hollë e gjatë,
Si ajo qyqja m' rrêm të thatë.
Porsa ðekë u planðos Vuku,
T' ká lshue turr njaj Lul Çamuku:
Lutrâ burrë ky prej Merturit:
Si harushë ðalun prej gurit:
E tue ngá ashtû troç më troç,
Merr Gjetë Gegen kaliboç,
E me tê ngarkuet lshon vrap,
Si vên ujku 'i ftujë mbí shpinë,
Dér qi ðalë ká te 'i luginë,
Te nji gurrë e nen nji rrap,
Kah shqyptarët vîjshin tue rrâ
Porsi breshni me murrâ.
Atŷ m' tokë trimi e ká ulë;
I ka ðhânun ujë me ksulë;
Brezin shtatit i a ká zgiðhë;
U ká vû varrve ðuhan,
Me i zanë gjakun, e i a liðhë
Prap me brez; eðhè i a bân
Nji cingare. Gúr e unuer

At herë xier, e si n' t' terthuer
Nisë me shkrepë; e mbasì muer
Kafi zjarm, me tê cingaren
I a ká nðezë. Manðej mataren
Aj ká xjerrë plot me rakí
E i a ep atŷ me pí:
Pse rakija, thonë, bân mirë
Per varrë t' pushkës. Aj prap por xier
Prej terçukut nji kaptînë
Huðre s' thatë, e per nen krye
I a qet Gjetos. Huðra vín
Me pritë shtrigat e per sŷ
T' keq, si fjalë e lanë të Parët.
  Nðersa Luli m' shpinë ká bartë
Njat Gjetë Gegen e ktij varrët
Po i a liðhte, mâ se 'i kokë
Rrotullue ká, ofshe! per tokë,
Iðhtë ka' ashtû rrijshin tue u pé
Shoq me shoq shqyptarë e shkjé.
Atŷ, 'i herë, mbet Arif Bishi,
Shyta Pema e Lano Grishi,
Eðhè a' i biri i Let Putanit,
M' arrç qi kryet më tef t' taganit
I a preu Ristja i Savo Sulës
Mu ke tbanat e Curr Ulës.
Gjeto Staka pret Mhíll Dragen
Burrë i fortë ky e belaçí
Shokve t' vet qi u a luete shtagen,
Sa herë mbushej menðja atij;
Manðej preu Petko Babiqin,
Tverðko Illín, Trifon Manðiqin,
Eðhè Jovo Nevjestiqin:

Anì Jovo, qi ðjalë tjeter
Pasë s' m' i kisht' kercuna loke!
Po, por Gjetja, bishë e vjeter,
Aq giatë pûnen s' po e menðoke
Giatë s' po e tierte, jo, gajtan,
Eðhè i mbetka atŷ m' tagan
Mu n' butë t' krés e m' vesh të shmangët,
Njanit sŷ tue e lanë të mangët,
T' i a lânë rrashten haptë si boskë,
Larg kapola e krés hjeðhë n' prroskë,
M' tê me lpye qêjt e Nokshiqit.
Por, manà, 'i farë Vuçeniqit.
Atŷ gjakun mirë i a muer
Njat Cac Deðen, belaçuer,
Shyt per tokë tue e lshue terthuer,
M' tê me ngrânë orrla e sokola,
Me i arðhë shqarthat rreth e okolla
Neper rreze qi lshon hâna.
Kaðiq Pera, 'i uk zabelit,
Burrë i liðhtë e trim si Zâna,
Se ç' t' i â lshue m' shpinë Voc Cungelit!
Se ç' t' i a preu aj t' mjerit kryet!
S' t' shoges ç' i a verboi t' ðy syet.
Tue e lânë vejë me kater fmî,
Ne stan n' bjeshkë, ne tokë në vrrî:
Me i ankue gjarpen e mî!
Njaj Muçë Hasi, 'i ðerë bujare,
Ç' t' a ká bâ aty aj kryet matare,
Eðhè lshue ç' t' âsht fulikare
M' shpinë t'atij Jovo Sokolit:
Besa, ky 'i farë taravolit
Me bré, po, hekur me ðhâmë

Lutrâ burrë e kryet sa 'i shtâmë:
E m' tagan kryet m' arrç qyqarit
Dýsh i a ðau si shegë Tivarit.
Atŷ at herë Pipo Gërrzhiqi,
Mustak shtupa, flok-iriqi,
Qi at Tungj Pepen la pa krye
Kúr ká pá trimi me sye
Kryet ðý felesh Jovos thye,
Delli i ballit ç' i ká kcye!
Se eðhè m' Muçon iðhtë ç' t' ká msye,
Mos me e lanë Jovon gjakhupsë;
Shtrì më rrgallë trimi pikë gjallë,
Mbí tê sorrat me kcye pupsë!
Gjygjin kokës por kopilani
Mirë, sa ðuhej, nuk m' i a bâni,
Besa, atŷ; pse Lul Kapuka,
Trim mbí trima, m' shpinë i u lshueka
Turr e vrap n' per at mejðan,
Porsì ðeti çue tallaz,
Eðhè i mbetka, ofshe! m' tagan
M' arrç të qafës e ðér m' germaz,
Por pa mujtë krejt m' i a rrumllue,
Njitun kryet p'r at fije lkurë,
Permbí parsme erðh e i u vuer,
Porsì t' ishte strajcë tagjije:
Nper gerglâc tue i gurgullue
Gjaku t' mjerit gulfa-gulfa,
Si atà ujët nper lug t' mullinit.
Ashtû trimat iðhtë mberthye
Shoq me shoq e kaperthye,
Kah n' mjet veðit rrín tue msye
Si lutrâj si katallâj,

N' bokë pertej nji çetë shqyptare
Ç' e ka nisë pushken batare
M' nji lavë shkjé, qi kep më kep,
Marrun hovin hallagrep:
Do ðjelm t' rí menðt maje ksulës:
Rrâjshin n' nihmë shokve me u shkue
Ke ato tbanat e Curr Ulës,
Me Shqyptarë kû kta takue,
Rrijshin krenash tue u krekcue:
Thue se lé kishin per s' tepërmi,
E se 'imenð rreth asajë tbane
Po ishte çilë nðo'i kasaphane
Per mish t' nierit, e prandej
Rrín tue sjellë m' shosho'in pa ðá!
Kur Shqyptarët m' at bokë pertej
Kan ðalë trimat e t' kan pá
Per kunðruell, si rrash per tokë
I'n shtrî gjinðja: kush pa kokë,
Kush varrue, kush keq cungue,
Njani vrá, tjetri prap çá;
E t' kan pá si Cërrnagorasit
Qi aq zanát e kan mejðanin!
Rê me breshen shpatit ðirgjeshin,
Pushken n' ðorë, nðer ðhâmë taganin:
Zðap, lutrâ eðhe katallâ:
Lshue per vrap gjithsa i'n tue mûjtë,
Shokve n' nihmë atà me u rrâ,
T' i a kan nisë atŷ me gjuejt
M' «huta» shkjét, per me ja u pré
Rrugen para. Mys per ðhé
Shtrî janë shkjét n' flakë t' «kacaturravet»,
Eðhè kryet strukun mbas curravet,

Larg shosho'it ðerðhë atij shpati
T' u kan nðêjë m' «novica» gati,
E t' ká nisë pushka me krisë
N' p'r ato repe e n' p'r ato brîja,
Si në zjarm kerset ðullîja.
Atà qit, e këta qit;
Kta levðoju, e atà levðoju;
Haju, shaju koðer m' koðer
Thue po ðuen me bâ nðo'i loðer:
Jo se mâ krenash me u herrë,
Shoqishojt shpirtin m' i a zjerrë,
M' i a zjerrë shpirtin per gazep.
  Maça Grizhi, 'i shqype m' krep:
Ah! kaðalë, moj Cërrnagore!
Se ktû i thonë Shqypní mizore!
Se s' ké besë as nuk ké nðore,
Per pa t' hjeðhë un te Cetina,
Pa t' i herrë treqinð kaptina,
N' zí pa t' pshtjellë nja trí mij shkina,
Per njat vashë qi më ké vrá,
T' rijt e veren m' i a ké thá,
Si punue s' ká Turk as Shkjá:
Trimi pushken me sjellë m' grá!
Gjokë serðari, 'i sŷ-harushë:
Byrm, Shqypní, gjithkúr të ðuesh
N' plum të ranðë n' barot të zí!
Se mâ gaði kurr s' e ðí,
Manà, veðin se jam gjallë.
Se eðhè un ktej, besa, s' kam ðalë
As per krushk as per kumarë,
As per t' sjellë un nðo'i punë marë;
Por me vrá, po, e por me pré,

BKSH

Por me ðjegun gur e ðhé
N' mal e m' mal e koðer m' koðer,
Dér qi t' bij nji ðitë në Shkoðer:
Eðhè atŷ, po, «trobojnicen»
T' a zhvilloj m' Kalá, e «kapicen»
Tý, Shqypní, t' a vê un m' krye,
Tue t' a ðreðhë ðisì m' nja'n sye,
Bota marë me qeshë me tye!
Eðhè kshtû, herë lavð tue qitë
Shoqisho'it, herë tue u shpotitë,
Tuj u shá, me fjalë t' u nzitë,
Ç' janë terbue trimat m' at hera!
Se ç' t' âsht ðhânë vigma e potera!
Fort po ushtojn «huta» e «novica»:
Ká marrë gjâmë larg Drezovica,
Kumarusha e Treskavica!
  Mark Milani, trimi i trimit,
Kur ká pá si rêja timit
Mbí Nokshiq qiellen kisht' mlue,
Si isht' kênë trimi tue pushue,
Mirë m' â njeshë, mirë m' â shterngue:
Ká mbathë çizmet ðér mbi giû,
M' kamë ushtrín eðhè e ká çue,
Per rreth veði n' bjeshkë nðalue:
Gjashtë taborre malazez,
Njani i rêmtë, tjetri kermez,
Kush musteqet lshue ðér m' brez,
Disa pleq, shumica t' rí,
Të gjith gati n' luftë me u shkrí
Per Knjaz t' vet e Mal të Zí:
Ká zjerrë gjogun pullalí,
I a njet frê'n ðore s' Ltinit,

I a shkunðë shalen telatinit,
I a shterngon me tre kollana:
Hiðhet gjogu porsì Zana;
Fort hingllon i biri i atkinës,
Si t' gjith faj'n qi e ká tagjija!
I a ká falë Knjazi i Cetinës,
Kur po e niste kah Shqypnija.
Eðhè Marku, sŷ-ðuhija,
M' zenji kamen, bân me i hypë,
Nper Nokshiq m' shpinë t' tij me zðrypë
E uðhë mbi uðhë e per nen bjeshkë
Fíll m' e qitë ushtrín n' Sutjeskë:
Kû menðon se ká per t' gjetë
Nðêjë shqyptarët as çuet as fjetë,
Harû kta tue bâ çuðí
P'r at ushtrín e Malit t' Zi:
Kah ká mbajtë, se kah ká rá,
Qi me sŷ mâ s' i'n tue e pá.
E atŷ atbotë aj fulikare
N' shpinë me i ramë ushtrís shqyptare,
Ashtû befas: si prej s' epërit
Nðo'iherë orrli i lshohet lèpurit,
Kur n' nðo'i ðriz t' a ketë soðitë
Nðêjë harû: eðhè me i qitë
Shqyptarët n' rreth, e si n' kariq
Mlysha, njila e krapuliq,
Gjallë me ðorë trimi me i zânë:
Nji me kthye n' shpí mos me lânë,
Qi me u thânë gjinðes n' Shqypní,
Se ç' kob bâni Mali i Zí
Mbí shqyptarë, kur me furí
Ky pat msŷ Plavë e Gusí;

Eðhè para rresht me i vû,
Si bagtín, e fíll m' i a çue
Per mâ t' maðhin morè kob
Knjaz Nikollës t' gjith liðhun rob.
Kur, shî at herë tue i ðhânun shtatit,
Per me u hjeðhë trimi m' shpinë t' atit,
Po nðien malet tue gjimue
Po nðien pushken flakë tue vlue
Poshtë n' Nokshiq, e prej zenjijet
Kamen hjekë. Krejt prej habijet
Trullue n' menð, âsht lshue atŷ turr,
Eðhè ðalë ká tej m' nji curr,
Kû po rrin e kqyrë n' turbí
Rreth e rrotull mal e vrrî;
E kur pá trimi tuj arðhë
Prej Sutjeske ushtrín shqyptare:
Pá Nokshiqin si ishte lbarðhë
Me Shqyptarë, e se batare
Atŷ luften kta ki'n nisë:
Pá si n' ðiell nðritshin taganat.
E sa nieri ishte permysë
Shyt per tokë atje ke tbanat
E Curr Ulës, se ç' i ká rá
Koshës me ðorë! E porsì mzati
Qi perlyket fushës t' u ngá,
Sa të maðhe atŷ aj vikati
Atij Mirkos gerxhelí,
Kapitanit me konðosh,
N' zâ per pushkë ky e bujarí:
Kû jé, Mirko, eh ti mos kjosh!
Se ðikush paska trathtue!
Shkimja, Zot, hisen e ðiellit!

Se, pa pritë e pa kujtue
Prej Sutjesket arðhë nji fillit,
Plym Shqyptarët paskan prispjetë
N' Nokshiq t' gjith n' xhurðî a n' gunë
Tuhatë m' záll e ç' merr perpjetë,
Si ajo miza per kercunë!
Zgiðh, bre Mirko, ðo taborre:
Gjithkû t' jét, po, pika e ðjalit
E t' mos ðijn shka âsht besë as nðore:
E me to ðirgju poshtë malit,
Ushtrís s' onë me i vojtë ti n' nihmë,
Per mbas plaçket kjo hutue;
Se, per Zotin, ngusht ðo t' bijmë,
Me shka m' ðán neshtrasha mue!
  Se ç' t' ká krisë at herë bujrija!
Se ç' t' ká rrahë loðra e trompeta!
Mirë shterngue t' âsht m' armë ushtrija
Me bukë n' strajcë e peksimeta!
E t' u ngref top e havan
Vetulls s' malit mbí Nokshiq!
Kerkserðár e kapitan
Ç' t' kan njeshë shpatë e ç' t' kan njeshë klliç!
E sikur, mbasì prej vjeshtet
Zbrû t' jét toka shínash s' ranðë,
Shkputë nðo'i rreshpe buzë njaj kreshte,
Termegshim bân ðhén me u tranðë,
Kah, tue brishtë me t' rrebtë zhumhúr
Poshtë rrmores, shamet n' funð:
Kshtû ushtoi breshtë e terratuer,
Vetë po, mali thue se u lkunð,
Kur ushtrija e Mark Milanit,
Lshue prej s' epri fulikare,

Per mbas Mirko Kapitanit
Turr sulmoi m' ushtrí shqyptare.
  Lum e lum per t' Maðhin Zot!
Kur janë nðeshë shqyptarë e shkjé
Kur janë nðeshun flakë e agzot:
N' mní t' shoshoqit atà lé:
Se ç' âsht nðezë lufta m' at hera!
Fort t' ká vlue «huta» e «novica!»
Ç' t' ká plasë vigma eðhè potera!
Ç' t' janë perzí «ksula» e «kapica!»
Eðhè topat tue bumllue!
Shprazu gjylet flakë e shknðija!
Larg Trojani ç' t' ká gjimue!
Ç' ká shunglIue kjo Metohija!
Nen kamë toka tue lkunðë shrregull,
Âsht ðynðë pluhni rê mbí krye,
Muzë âsht qiella n' tym e njegull:
Mâ Nokshiq s' pá kush me sye!

KANGË E NJIZETEKATERT

ZANA E VIZITORIT

Kshtû n' Nokshiq lufta po vlote,
Zana e Maðhe e Vizitorit
Më kisht' ðalë ajo n' nji kep,
Prej ka', e Mira, po kunðrote
Si terthores së Nokshiqit
Rrihte «huta» eðhè «novica»:
Si flakojshin n' ðiell taganat
E si grîheshin n' mjet veði
T' iðhtë Shqyptarët e Cerrnagorasit:
Nji grusht trima kta, qi Mbretit
Të Stambollës, manati i Zotit,
Pesqinð vjet kokerr m' i nðêjen
E askurr pushken ðá s' m' i a kan.
T' lirë nper krepa tue e shkue jeten,
Si ajo shqypja skepekrruta:
Nðersa Serbi 'i belaçí,
Me Turk nisë kishte krushqí
E po rrite aj me ðorë m' ballë
Tue i bâ Turkut «tungiatëtjeta»,
Turkut tue i lá pagë e t' ðheta:
Pesqinð vjet harap i shitun!
E ashtû nðêjë e Bukra e Dheut
M' at t' thepisnen maje kepi,
Rreth e rrotull rrokullote
Synin flakë, si flaka e ðiellit,
Tue kunðruem e, shêj tue vûm
Se kujë pushka mâ hollë vritte,

Kujë mâ ters tagani nðritte :
Kush po hapej, kush po zmbrapej,
Kush po msŷte mâ furishem
Malazezt a po Shqyptarët :
T' cillve n' mní, kishe me thânë,
Se eðhè fort vehtja u kisht' arðhë,
Q' se atŷ jeten, saðo qi e ambel,
Kurrkush máll, besa, s' po e bâte :
Rrezja e sŷnit, kur, qe, i priret
Ka' ato tbanat e Curr Ulës,
Kû të mjeren Tringë per s' ðekuni
Ká pá shtrî terthuer oborrit,
N' nji hurðhë gjaku kryet sharrue
Shî te praku i ðerës së vet.
Pse të mjeren morì Tringë
Eðhè mirë, manà, ajo e Mira
Njoftë m' a ki'te prej kahmotit :
Q' se kjo, vajzë e enè fëmij,
Flokët rreth ballit rrumullue
E nðer mrize t' Vizitorit
Reshun rrunzat me mrizue,
Bâte kputa : a se me shoqe
Rrite hijes tue këcye,
Me u stervitë, po, jetshkurtuemja,
Si ðikur kjo, vetë, bâ nuse,
Me këcye me nuse tjera
N' ato okollet e Malcís ;
Ase, ulë ruben nen vetlla
E tue bâ kinsè po kjate
Mbí nðo'i rrunzë a cungë shtrî para,
Njifte fjalë tue ðnesë, tue fshâ,
Per me ðijtë manðej, si grue,

Me vajtue burrat e ðheut,
Nðér qi fisit t' i ki'n lanun
A per gjýgj e per pleqní,
A per bukë e bujarí,
A per besë e per burrní,
Per urtí, per trimëní,
Vrá me Turk kta, e vrá me Shkjá ;
Jo se kur, per brî nðo'i gurre
A nðo'i çutrri ujnash akull
Bashkue blegat me u freskue,
I a nisshin atŷ, çerðhùkullat,
Me u ngallitë njana me tjetren :
Tash ðynð skllafat me shplakë t' ðorës
E sterpik ftyren shoshoqes,
A se qite me kamë n' ujë :
Njana tjetres m' shpinë tash lshoju
Poshtë perpjetë stomeve t' blera :
Guga fmijsh, per t' kalue motin,
Verës mbas gjâjet m' bjeshkë kur ðalin.
Zana e Maðhe, strukë nðer zgavrra
Gvêjsh jetikë, a nper gallushtra
Bigash s' mrazta, çilun m' karpa
Prej rrufejet bumbulluese,
Rrite e Mira e po i skjyrtote,
Krye per krye me Motra tjera,
Me ato t' bukrat Shtozovallet !
Orë e Zana t' Vizitorit :
Fol e qesh kto nðermjet veðit,
P'r ato argtime e lojë fminije,
Krejt pa t' keq e tanë fjeshtsí.
E kur nðollte se nðo'i shoqe
Ftyret Tringen n' moh po e lagte,

Pa rubë m' krye, llanash shpervjelë,
Amel n' gaz tue gargullue
Si t' këndojshin n' mal bylbylat,
Edhè ashtû ftyret priskue
N' ujna t' gurravet t' argjanta:
Si e kerthnesta drandofille
Rîhet n' voes n' at ag të Dritës:
E fulqîjsh n' ujë bushurdisun,
M' shpinë kjo shoqes vrap vervitej,
Tuj u ndjekë n'p'r ato blerime,
Si dý flutra t' bardha, t'bardha:
Zana e Madhe, kah po e shifte
Ashtû t' njethtë e të kerthnestë,
Bardh e njomë si ajo prendvera,
Edhè fort, po, e Bukra e Dheut,
Manà, knaqej vetë me vedi;
E tue folë me Shtozovallet
Bashkë tue folë, bashkë tue ligjrue,
Merrte, e Mira, edhè po u thote:
Pa ndigioni, moj sŷgrizha,
Moj pinjolla rritë nder molla:
Pásh at t' Lum, qi vrân e kthiell,
A u ká rá ndo'i herë me pá,
Nen ket hanë e nen ket diell,
Fmij me 'i hije mâ të kandshme
Se Tringë Ulja e Ulë Keqotës,
Burrë i dheut ky, e buka e botës,
N' nám e n' zâ nder Male t' Mdhá.
Kqyrnje 'i herë, he i raftë e mira!
Si i ep shtatit, m' shpinë ka' i lshohet
Bleges shoqe n'p'r at rudinë;
Si njaj hylli, qi n' natë vere,

Zhgjetë i bjen të mraztë Empirit,
Tue lânë mbrapa 'i hullí ðrite!
Jo, po prá, mirë jé ka thue,
Njana Orësh fjalen i a kthete:
Sŷni i keq veç mos e pát,
Se kjo mue, manati i Zotit,
Me njat shtat filiz çetine,
Me ato vetlla si fiskaja
Me atà sye kokrra qershije,
Me atà ðhâmë si gurt e zallit,
Fíll mbas shiut kur t' u bjerë ðielli,
Dishka m' ðán, po, si 'i cirkë voese
M'gjeth t' nji lili, kur mâ s' pari
T' shkrepë m' tê rrezja e naðjes s' ré.
Si veç, Zot, rueja nanës s' vet!
Se, manà, kur t' bâhet nuse,
Shoqja kunð s' ká per t' i ðalë
As n' Malcí, as n' Shllak, as n' Shalë.
Sa mirë s' Bukres s' Dheut m' i rá,
Per at fjalë qi i foli Ora,
Eðhè, e Mira, buzen n' gaz,
Kshtû ká marrë e ligjiron:
Animâ, moj Orë e Zana,
Tringen ju fort me m' a ðashtë,
Me m' a ðashtë, n' kujðes m' e pasë:
Me m' a ruejt si sŷt e ballit,
Kurðoherë t' ðalë me verue
Nðer kto vise t' Vizitorit,
Qi ktê shtriga t' mos m' a ngase
Sŷni i keq t' mos m' a peçase,
N' moh m' mní kama t' mos m' i shklase:
Larg « gojliðhnin » me m' i a mbajtë

Zhegut t' ðitës me m' i bâ hije,
Me m' i a bâ ju ðimnin verë:
Me m' a ruejtë të njethtë perherë,
Si ato lulet në prenðverë,
Mbasì lule e falka Zoti.
Se, q' m' at ðitë qi e pava s' pari
M'breg t'Graðinës tue u ðhânë ujë rrunzave,
E vetë ftyret tue u fllaðitun,
Mue kjo krejt m' âsht njitë per zêmer,
Eðhè e ðue, mòj, pásha t' Lumin!
Si ðriten e sŷvet t' mí.
  Se eðhè vetë, po, Zana e Maðhe,
Kur më ðilte Tringa n' bjeshkë,
Ajo ksajë m' i bâhej hije
Kahðo shkote, kahðo vîte,
Tue m' i nðêja gjithkunð pervane
Qi nðo' e keqe t' mos t' i a gjîte:
Motra e madhe strehë si i bâhet
Njâj mâ s' vogle motre s' vet.
Shkrepte rêja nalt prej qiellet,
Eðhè rrfeja me rropame
Blî'n shinote rrêmash s' hapun,
Per nen t' cillin, furís s' mnðershme
Per m' i u shmangun t' rrebtë thellimit,
Strukë t' isht' Tringa: sa shpejt gati
Atŷ i rrite e barðha Zanë,
Eðhè, e Mira, me at t' fuqishmen
Dorë të vet rrfés, po, kokrren
Larg ajo kisht' per t' i a breðhun,
Tuj u a lshuem karmave t' rryeshme.
Msŷte ujku m' rrunza t' Tringës,
Jo pse ky kishte qitë ceken

Kunð tufë ðhênsh me vû per veði
E me u bgatë me to: si nieri,
Qi, mâ i fortë tue nðollë, mâ t' ligshtit
I mbetë m' qafë, e bishë mbí bisha,
I a xjerrë shpirtin per gazep
Jo per tjeter, veç per t' hîmë
N' okë e n' copë të tij, e barkun
Me e kertylë mâ teper n' vjam:
Por, pse zijet n' breshtë molisun,
E rreshkë ûjet, barku pefull
Per kurrìz i isht' njitë qyqarit,
Tue mos pá kunð maje veðit,
Lshote m' rrunza t' Tringës së ngratë,
Gjallë sa frŷmen aj per t' mbajtë:
N' nðesh t' tij Zana per t' ðalë kishte,
E atŷ gojen me i a liðhun,
M' rrunza t' Tringës qi aj mos me prekë.
Eðhè ujku, saðo qi i unshem,
Kryet per ðhé, bishtin nðer kâmë
Per t' kaluem kisht' nðermjet rrunzavet,
Per pa i prishë e ðam pa i bâmë:
Si t' kish' kênë qêni barí
Tue ruejtë rrunzat bashkë me Tringen!
Kaq fort Zana, Shtozovallet!
M' a kisht' ðashtë Tringen e mjerë:
Por qi soð i a bâni t' ðekun
Vasil Nðreka sŷkerveshni!
Pranðej, kur m' at maje kepi
Nðêjë, e Mira, tue soðitun
Si n' Nokshiq po vlote lufta,
I shkojn sŷt n' oborr t' Curr Ulës,
Eðhè shef: shka ajo me pá

S' ðo t' kisht' ðashtë me sa veðveðin
Errë s' ðy sŷsh: shef Tringen ðekun
Gjatë oborrit shtrì terthuer,
Kryet te praku i ðerës sharrue
N' nji hurðhë gjaku. Mnðeret shtati
I u perqeth atŷ nji herë;
Por, ka' e Mira me menðue
Nuk po ðon, se nðonji e keqe
Ká mûjtë Tringen me i a gjetun,
Sŷve t' vet besë s' ðo me u zânun;
Eðhè shplaken, barðh si ðrita,
Venðue strehë mbí vetlla t' holla
E ðhânë shtatit si n' perpjete
M' at shkam t' gjallë, e ço e ul kryet,
Ngerthye m' ballë vetllat si rrfeja,
Mâ pingul rrexet e sŷvet
Po i a lshote. Si ajo e mjera
Morì nanë, së cilles ðjalin
N' mal a n' fushë hasmi i a vrau,
Nðo'i rrezik a se i a gjetka:
E qi gjinðja, shqymit zêmren
S' mjerës me'i herë mos m' i a rrenue,
Si me nðoshta t' zí kumetin
I a apin s' pari: flakron m' kamë
N' at lajm nana, e rrugës tue thekun
Moshet kamen nisë me i mbetun,
Shkon n' menð veðin tue e mahitun,
Se s' ðo t' jét, jo, ðjali i vet
Qi ká mbetë, por nðokush tjeter
Me tê 'i êmni nðollë si ganð:
A mostjeter, se asa' i biri
N' rrezik jete nuk ðo t' ishte:

Por, kur t' mrrîmen n' venð t' shemtuem,
Shef se ðjalë mâ nuk po ká,
«Ahi!» gerthet t' maðhe me veði,
Grushta krés tue i rá kercuna,
Dhîmet zêmra ka' i pelset;
Kshtû gerthitë ká e barðha Zânë,
Kur ká pá se mbetë kisht' Tringa.
Eðhè e Mira, nalt prej kepit
Kû kisht' zanë, e thik perpjetë
Nðê ajo flatrat e prarueme:
Si atà pllumat kur prej s' epëri
Pingul lshohen m' nðo'i lamë gruni:
Zhgjetë n' teposhtë âsht lshue n'p'r ajrí
Drejt oborrit të Curr Ulës:
Curri ðekun shtrì te votra,
Dekun shtrî n' oborr e motra.
Si ajo nana fmín, qi gjumi
T' i a ketë zanë prej mramjet n' voter,
E merr pezull para ðuerve
Eðhè e çon me fjetë ke shtroja:
Kështû Zâna pezull Tringen
Para ðuerve ajo e ká rrokun,
E nðê çark llanen si bora
Nen krye t' sajë e njanit krah:
Si po t' ðrote se i ðel gjûmi...
T' amlen peshë eðhè shterngue
Mirë per parsme, e Bukra Dheut
Nçohet ajrit tue flutrue
Neper plume e gjyle topash
Drejt kah kreshta e Vizitorit,
Kû me bigë kisht' ngulë e Mira.
Nen at bigë e te nji breshtë

Po kisht' pasun nji ruδinë.
Isht' ruδina e gjanë e giatë,
Sa hjeδhë nieri 'i peshë nen δorë,
Tanë blerim e lule t' njoma;
N' mes t' ruδinës nji shkam i gjallë,
Nen at shkam nji gurrë prej akullit.
Gurra jishte, ujë po kishte,
Sa me blue nji gúr mullîni.
Atŷ δilshin Orë e Zâna,
Per me u lá, per me u fllaδitë,
E nper rreze qi lshon hana
Dorë per δorë valle me u njitë
Me u njitë valle e me loδrue,
Me loδrue, po, e me këndue,
Me këndue e me vallëzue
Me bylbyla t' verës-ó,
Dér nper ag të Dritës-ó:
Gjofti e mira s' kthielltit-ó!
Mbí at ruδinë e te ajo gurrë,
Zana e Maδhe, Shtojzovallet!
Ká ulë Tringen n' bár të njomë,
Eδhè fshâ ká ajo të maδhe.
Kur ká fshâ nji herë të maδhe,
Ká piskatë fort mâ të maδhe:
Ç' ká ushtue bjeshka e Vizitorit!
E kan nδie Motrat e veta,
Orë e Zâna t' Vizitorit:
E kan nδîe ato e gjithsa kjenë,
Gjithsa kjenë, po, te kû kjenë
Shkaperδerδhë gjatë Vizitorit
Neper karma, curra e krepa,
Luften tue soδitë të Lumet,

BKSH

I a kan behë ato vetimë,
Disa vetmas, tjerat plimë,
Tue rrahë flatrat nper ajrí:
Si atà pllumat, qi prej mbramjet,
Enè ðielli pa prenðue,
Shkaperðerðhë si t' jenë pullazesh,
Nper kopshtîje a skâj't t' oborrit,
Kur t' nðiejn zânin e zojës s' shpís
Se i nðiell m' kokrra, flutrim ajrit
Per t' u lshue kan, tok a ðámas,
Zâni i njoftun kah t' i grishe:
E si ato qi s' kan mot t' keq,
Fol e qesh t' Lumet n' mes t' veðit,
Ka' i bijn ajrit tue flutrue.
Por kur mrrîjtë kan mbí at ruðinë
E kan pá shtrî m' bár të njomë
Trupin ðekun t' Tringes s' mjerë,
«Kuku!» t' maðhe fort gerthiten,
Rrah shuplakë e lviru ftyret,
Lnuru flokësh fijesh s' munðashit,
Njana ðnes e tjetra fshâj:
Fshâj e kjáj e shkrifu n' váj,
Rá permys rreth trupit t' sajë,
Dhîmet zêmra gjak tue u pikë.
  Mjaft tash, Varza; mêni vajin!
Kem' me pasë se kur me kjá,
Zana e Maðhe merr e u thotë.
Se eðhe n' venð qillue po kemi,
Kû rri bari rî në lot,
Kû rreth toka âsht mrû me gjak,
Me gjak nierit, e kû, besa,
Nji Shqyptár, n'ðashtë burrë, n'ðashtë grue,

Qi per zêmer Orë e Zana
T' a kenë pasë, aj, t' thuesh, gjithmonë
Ká hjekë zí, keq ká mbarue:
Q' se kjo e mjera moj Shqypní
Ká per brî, nji ðreq t' zí,
E në gjí, nji ðreq mâ t' zí,
Ká per brî kjo Karaðakun,
E në gjí ká Turkoshakun,
Qi veç e me agor të vetin
Hije t' zezë me i lshue ky ðiellit,
E si vetë aj gjarpni « zilesh »
Veç me sŷ ðhén e me e helmuem.
Por t' i lâjm kto fjalë. Tash Tringa
Do bâ gati me u rmue n' ðhé.
Kjo ðo lá nji herë mâ para,
Masanðej ðo veshë per ðekë;
Do çilë vorri. Sa me e lá
Tash po e láj un vetë; por petka
Deke s' kem' per tê. Nðigioni,
Jere, Lere, Tere, Gere,
Ti Çulinë e ti Dalinë,
Tile, Gile, Tale, Gale,
Bashkë me Donen e Berðonen,
Beken, Çeken e Cerrleken,
Shpejt me m' enðë ju nji kmishë ðeke
T' barðhë si ðrita, eðhè nji veshë
Si e bâjn varzat e Malcís.
E ju Care, Nare, Dare
Nji rizë t' gjanë, të barðhë e t' hollë,
Si ato rrezet, per t' m' enðë kini
E mâ s' mirit me e qenðisë,
Per m' i a vû së mjeres m' krye.

Ti Fatale, Naze, Raze,
Nji « nðjesë » arit shpejt m' i a shkrîni,
Krejt me lajle, shkrola e ftyra
Si i ká kjo, qi bajtë ká n' fyt:
T' lumet shêje t'shpnesës s' njerzimit:
E 'i parë vargj, prap, prej florinit,
«Nðjesen» m'qafë m'i a vjerrë së mjeres.
Zhðukë vetimë janë Shtozovallet,
Punës se e cilla tuj i a hî
Me kujðes e t' maðhe cenë,
Zana e Maðhe urðhnue si kishte.
  Kur, qe, prap e Bukra Dheut
Po piskatë atŷ të maðhe:
Larg ushtue ká Metohija:
Eðhè kthelltë at herë prej breshtet
Nisen vrap ðý ulkoja t' murrme,
N' at ruðinë t' cillat si mrrîjten
E pá kan Zanen e Maðhe,
Trok m' trok m' t' katrat tue i rá poðit
E anðej-knðej bishtit tue i ðhânun,
Fíll ka' ajo kan marrë e shkue;
E si kênë t' i'n ðý kalina
T' buta-t' buta, per rreth sajë
Nji herë hjeðhë janë e perhjeðhë,
Tanë gëzim e tanë enðire:
Lpŷja ðoren, lpŷja kamen,
Çou m' kamë t' mbrame me i lpŷ ftyren;
Mbasanðej perpara sajë
Janë ulë t' ðyja e nðêjë kacuk,
Giûhen jashtë e veshët currue,
Sŷ per sŷ m' tê tue soðitun
Eðhè t' ðyja atŷ tue pritun

Se ç' punë ðote ajo me u urðhnue,
Qi aq të maðhe u bâni zâ.
Eðhè e Mira, lott per faqe,
U ká prî e i ká çue te venði,
Per krah shkamit n' anë prej ðiellit
Vorri Tringës kû ðo t' i u çilte:
E kû ato, me ðo çapokë
N' thoj-çengela mirë t' forcuem,
Hînë me 'i herë m' tê me gropue,
Mje m' brez kthelltë eðhè e kan çue.
  Nðerkaq mrrîjtë kan Orë e Zana
Me pajë ðeke fringu t' ré:
Enðë e mlue, e at herë bâ vekë,
Pré e qepë, eðhè qenðisë,
Si veç Zanat munð t' qenðisin.
Nazja, Razja e ajo Fatalja
Prune «nðjesen» ár florí,
Me 'i parë vargj per bukurí,
Arit t' shkrîm e t' trashë sa gishti:
M' njanen faqe 'i Zêmer Krishti,
M' tjetren ânë nji Shëna Nðue,
Me nji lil në ꝺorë shterngue:
Îmë punue, mirë senðergjue.
Zotnja Zanë si e kisht' urðhnue.
Eðhè, at herë, vetë Zana e Maðhe
Shtozovallet n' bjeshkë e n' vrrî!
Âsht ulë Tringen per me e lá
Me bár «shkumëz» e ujë prej gurre,
Kû ajo vetë, e Mira, lahej
Neper rreze qi lshon hana;
Po i nihmojshin Orë e Zana.
Nðer mâ t' parat permbas soje.

Tjerat nðêjë ki'n rreth e rrotull,
Shkatrrue flokësh, mollzat n' lot rî;
Disa m' kamë, ðisa m' leðinë
Ulë nja'n giû, e m' tjetrin ðuert,
Merthye gishtash, pshtetë kaluer,
Tue ðënesë, ðhimshem tue kjá
M' t' ngraten Tringë. Nðer to mâ e vogla,
Njajo Darðhamoskaðele,
Qi m' kisht' kênë shoqe me Tringen,
M' anesh ðalë e nja'n sup t' krahit
Njeshë, e njomja, shkamit t' gjallë,
Kjate, ðneste, shkrifej n' váj,
Dhimet zêmra ðýsh ka' i ðahej;
Nðersa nja ðý Motra tjera,
Tue e ðashtë mirë, flokët tue i a lmue,
Kryet nen sjetlla t' i a shterngue:
Terja lott me riza t' holla,
Lshoi në ðorë urtyta e molla:
Bâjshin ç' mos per m' e pajtue
T' mjeren Darðhamoskaðele!
Ballehana, e Shtatzarana,
Me at Shtrumoren, e Vathnoren,
Kishin ðalë t' mirat per lule,
Me to vorrin per me shtrue,
Trupi i Tringës m' to me pushue.
Eðhè Syne, Lore, Loshe,
Mine, Mile, Mele, Groshe,
Para ðuersh atŷ po bijshin
Mirë të lmueme 'i rrasë mermerit.
Gjanë e giatë per masë të vorrit,
M' llastra gurit per me e pshtetun
Mbrenða vorrit: ðheu qi ftyren

T' mos i a prishte Tringës së mjerë.
Prap mâ jashtë, ðisì m' nja'n anë,
Ofshe! ulkojat venð ki'n zanë,
Kacuk t' ðyja, e per nen zâ
Tuj ungruem tash e mâ vonë.
Nji zog vere, m' rrêm t' nji lisi
Zanë nðer thepa t' shkamit t' gjallë,
Dhimshim rrite tue gurgllue,
Kurr pa prâ, kurr pa pushue,
Ujë e shûjtë aj krejt harrue,
Kah po ðote me i nihmue
Zanës së Maðhe me vajtue
Hollë e giatë, Tringen e ngratë:
Vasil Nðreka, i patynzoni,
Qi i a vrau, i a thau të rijt,
I a verboi, oh! të ðy sŷt.
Zana e Maðhe, shpervjelë llanash
E ðhanë rizës ajo mbas shpinet,
T' mjeren Tringë se mirë po e láte
Me ujë gurre e lot të sŷvet!
Mirë po e láte, hollë po e kjáte,
Me i u ðhimët gurit e ðrunit:
Anì, Tringë fort m' kênke iðhnue,
Qi me sŷ s' ðon me m' shikjue
E as nuk flet e as s' qeshë me mue?!...
Po pse kshtû, moj hajmalí,
Morì rrezja nper frangí,
Me m' a marrë gjith ket mëní?
Qi pa tŷ s' m' ká çilë prenðvera,
Pa tŷ lules s' m' i erðh era:
S' m' kan argtue jo kangë e valle,
S' m' kan freskue gurrat prej akullit,

As bâ ɗritë s' m' kan sŷt e ballit!
Çili sŷt, moj ɗrita e sŷvet!...
Shka t' ká rá kjo hije e ranɗë?!...
A s' po shef kush â tue t' lá?...
Âsht tue t' lá, moj, Zana e Maɗhe:
Ksajë m' i raftë-o 'i pikë e maɗhe!
Âsht tue t' lá, me ujë prej akullit
E me lot të sŷvet t' ballit!
Se as, kur m' ɗilshe n' Bjeshkë të Mɗhá,
Manà, tejet kurr s' jam ɗá:
T' kam nɗêjë pranesh bjeshkës e vrrînit,
Si ajo hâna per nget hyllit,
Kur bân ɗielli me prenɗue.
A t' bjen n' menɗ, moj rrexigí,
Si, kur ishe ti enè fmí,
Flokët rreth ballit rrumullue,
Bâjshim zheg na t' ɗyja bashkë
N'p'r ato mrize t' Vizitorit?
Kû un, marrë hijen e nɗo'i vashe
Me tý shoqe ase kushrinë,
T' msojshe kputat si me nisë,
Si me qepë, si me qenɗisë?
E si, kur nper hije t' breshtës
Niste kangen zogu i verës,
Amel-amel tue kënɗue:
Si veç aj qi ɗin me knɗue:
Mue m' â ɗashtë, po, mâ se 'i herë
Me t' a zânë zogun e verës;
Me t' a zânë t' mjerin e vocerr,
Eɗhè gjallë n' ɗorë me t' a prû:
Kah të kapej menɗja tý
Se eɗhè n' ɗorë knɗon zogu i verës,

E ti s' kishe enè ðijní
Se s' ðel kanga në robní?...
Hajðe, Tringë, tash me pajtue!
Ti me folë, me qeshë mue,
Folë e qeshë si kem' perhera!
Se tash ðel, po, prap prenðvera,
Prap tash njethen gjeth e lule,
E me u ðê ká bora malit,
Me rrëmye kan prrojet zallit:
Prap tash knðon aj zogu i verës,
E tash ðalin gjâja e bjeshkës,
E tash bijn fej e zamare,
Tash tingllojn linge e koçana,
Tash kënðojn barí e blega:
Blegat mollzat kuq si shega:
E un e ti prap ðora-ðora,
Dora-ðora barðh si bora
Mriz e m' mriz bashkë me mrizue,
Gurrë e m' gurrë bashkë me u freskue:
Hijes mliðh lule të njoma,
Mliðh urtyta, ðarðha e molla,
Lule, lila, karajfila,
Dranðofille me zymyla:
Darkë e ðrekë tamel e borë,
Borë e tamel ciela e zamer:
N' shnðet si bryma mbí ruðina
Menðen kthielltë e zemren ðlirtë,
Mirë me Zotin, mirë me robin:
E n' at t' amlen giûhë shqyptare
Te nji lis a nen nðo'i ðarðhë
Un kënðo, po, e ti kënðo,
Si knðon zogu i veres-o,

Morì ðranðofillja e barðhë!...
Por, e mjera, ç' jam tue pá?!...
Eh me sŷ kurr un mos pasha!
Ç' âsht kjo njollë, thue, Tringë më ballë?
Qi nðryshe s' po m' ðán nðer sŷ,
Veç si njaj lugat i zí,
Qi hanen nðo 'i herë zên naten?...
Uh «kuku!» per mue kercunen!
Se kjo kênka 'i varrë prej pushket
Varrë prej pushket mu në ballë
Mu në ballë shî m' lule t' ballit,
Kû mâ fort shpirti po ðhimte!
Se Tringen m' a paskan vrá!
Vrá m' a paskan, he i vraftë Zoti!
Eðhè thá m' i a paskan t' rijt
Thá të rijt, verbue t' ðy sŷt,
Tue i pshtjellë n' zí gjak e gjiní,
Tue i mjeruem miq e kumarë:
E Orë e Zana e Shtozovalle
Tue i shkretnuem, tue i pezmatuem,
Sa kû janë e te kû janë
M' Qafë të Diellit e m' Bisht-Muzhel!
Jo, po, pra, besa, ju Motra,
Se per Tringen mâ mbas soðit
Uðhë as shtek s' kem' pse kunðrojm,
As nper mrize pse e kerkojm,
Koðer m' koðer zâ pse i lshojm;
Pse kjo mâ morekujé!
S' ká me bâ hije mbí ðhé!
Ká me u kalbë, qyqja, nen ðhé!
Kur nðo'i hera n' atê ðimen,
Rêsh së murrta qiella kthiellun,

E m' ranë t' hjeðhme t' nðrise ðielli,
Kan me ðalë t' Bukrat e ðetit
E giatë bregut, Shtouzovallet!
Kah mue Tringa m' ðimënote,
Tue flakue ato e tue loðrue,
Njitun valle tue kënðue,
Kan me i loðhun sŷt, të Mirat,
Palè a Tringen kunð po e shofin,
Kah reshë lukurt m' kullosë n' megje,
Qi aq per zemer pasë m' a kinin,
E per t' pvetë ká shoqja shoqen:
Vall, po Tringa si s' po shifet?
A mos rá, nðoshta kunð njeti,
Gjân e gjallë me ðimënue?
Ká me u thânë pulbarðha e ðetit,
Manà, ju t' Bukrat e ðetit,
Sŷt per Tringen mos m' i loðhni;
Se ajo ðalë ká me ðimnue
Sivjet n' bjeshkë të Vizitorit,
Te nji gurrë e nen nji blî...
Mbrenðë njij vorri, e mjera, shtrî,
Tue ngranë m' të skraptha eðhè bolla!...
Tash hecë moti, tash nðrron stina,
Tash kthen prap festa e Bajrakut,
E ke tbanat e Curr Ulës
Kan per t' rá miq e kumarë,
Kan per t' rá nðriklla e mikesha,
Vjetë per vjetë si atŷ kan rá:
E kur t' shofin zjarmin shkimë,
Deren mbyllë, ofshe! me ferrë,
Kan per t' pvetun shokët per brî:
Amanèt, njehshi t' mirë mot!

Po a Curr Ula shkulë â trollit?
A thue Tringa na âsht martue?
Faqebarðhë, burra të ðheut,
Faqebarðha, oj bujaresha,
Miqt e babës qi s' i harruek'i,
Kan me u thânun shokët per brî;
Se, manà, Curri ká ðekë,
Eðhè Tringa na âsht martue:
Na âsht martue, po, me tokë t' zezë,
Ke qaj blini i Vizitorit...
E vrau Shkjau, he atê e vraftë Zoti!
Kur u bâ lùfta n' Nokshiq.
Mjera un, moj Tringë, per tý!
E ktû lmekë âsht Zana e maðhe,
Ftyrë per ftyrë ká rá mbí Tringen.
Orë e Zana at herë nji zani
Se të maðhe ç' kan piskatë!
Ká jehue bjeshka e Trojanit,
Maja e Hekrave e Vermoshi,
E ajo Mokra e Shekullarit.
Iðhtë ðý ulkojat zûn me ulrue,
Pika-pika lott tue i shkue.
Nalt prej shkamit zogu i verës
Cangull m' tokë i vocrri rá:
Dhimet zêmra ðýsh i u ðá:
E rrmej gjak gurra prej akullit.
Ora e barðhë e bjeshkës s' Trojanit:
Dalë, e Mira, me ðo Motra
T' veta mâje nji carani
T' rryeshem t' bjeshkës, per me soðitun
Si n' Nokshiq lufta po vete:
Ká nðie vigmen e piskamen,

Trishtueshim kah Orë e Zana
Pingrue kan n' bjeshkë t' Vizitorit;
Eðhè mirë atŷ âsht kujtue,
Se bel-holla, rritë nðer molla,
Zana e Maðhe e Vizitorit
Me ato tjerat flok-prarueme
Motra t' veta, Shtouzovallet!
M' shtek të vshtirë po ki'n takue.
Pranðe' u thotë shoqeve t' veta:
Besa, pra, morì ju Motra,
Njajo vigem e piskame,
Qi pingroi kah Vizitori,
Kish' me thânë, se shêj hareje,
Manà, s' âsht, por shêj nji kobi
Të trishtueshem eðhè fort.
S' bâjm, tham, keq, kshtû tok si jemi,
Me kalue 'i herë m' Vizitor,
Per me pá, palè, ç' ká nðollë
E a i kem' shnðosh Motrat e atjeshme.
Eðhè t' mirat-raftu e mira!
Janë lshue ajrit plima-plima,
Tue rrahë flatrat e prarueme
Drejt prej bjeshket t' Vizitorit.
  Si m' at bjeshkë vetimë janë kapun
Plantë nðê flatrat e prarueme:
Si ato shqypet ktheterkuksa,
Kur me sŷ pingul prej s' eperi
Shkojn tue lá çufra e zabele,
Per t' rám pré nðonjâj shkerbeje:
Pezull ajrit zûnë të Bukrat
Me i arðhë çark bjeshkës s' Vizitorit,
Pingul prirë rrezet e sŷve,

BKSH

Palè a kunđ po munđ đallisin
Orë a Zanë. Kur qe se Orës s' Mađhe
Rrezja e sŷvet fíll po i shkueka
Mbí at ruđinë, kû Shtozovallet
E bjeshkës s' mađhe t' Vizitorit
Po ki'n nđêjun rreth e rrotull
Trupit t' Tringës, iđhshim tue u lvyrë,
Tue u lnurë flokësh, e Zana e Mađhe
Pakë e lmekë mbí ftyrë të sajë,
Dnes e fshâj e shkrifu n' váj;
Eđhè zhgjetë t' Bukrat e đheut
Pingul lshue janë m' at ruđinë:
Në filađ t' amel t' fletvet t' tyne,
Kah po đirgjeshin flaurí,
Ká ferfllue njaj gjethi i ahit.
E kur rá kan m' at ruđinë,
E t' kan pá Zanat tue kjá,
Tue đënesë, ftyret tue u lvyrë,
E mbí Tringen ftyrë per ftyrë
Pakë e lmekë Zanen e Mađhe:
Eđhè fort, manà, të Mirat,
Janë mjerue janë pezmatue:
Rrkajë volísh lott u kan shkue.
Ora e Mađhe e bjeshkës s' Trojanit,
Arđhë si rrezja e nađjes s' ré,
Me nji hýll t' shkelxyeshem m' ballë,
Shllungës së flokvet, fijes s' mnđashit,
Per mbas shpinet đhânë suvalë:
Avra-avra eđhè đerđhë shtatit
Veshen barđh si bora shpatit,
Kur t' i bjerë đielli kunđruell:
Njeshë nen parzme me 'i trîzë arit,

BKSH

Kamen mbathë n' nðalla t' prarueme:
E si hana katermðheçe,
Në nðo'i mbrame t' asajë vere
Qitun ballin, qêth argjani,
Permbí vetulla t'nðo'i mali,
Giatë s' të kthielltes ravë t' Empirit
Nper mes t' hyjvet bjen maðhnueshim;
Ruðinës s' blerë, në lule shtrue,
Kshtû maðhnueshim bjen e Mira,
Aq kaleças, kamen matun
Per mbas gjethit të nðo 'i lili,
Uðhës tue nðrrue, porsá m' boçë lulet
Me i perkulë; eðhè nji filli
Drejt ká shkue ke Zana e Maðhe,
Kû, qitë ðuert asajë nen sjetulla,
Si perðhûni e çon më kamë:
E me t' shmajten llanë eburne
Çark tue u arðhë lilave t' njomë
T' ijes s' sajë, e me ðashtní
Tue e shternguem amel per parzme:
Nðersa e Bukra me ðorë tjeter,
Flokët, ðerðhë ballit eðhè çenash,
Me shum máll po i a shestote
Per nen rizë, ká mârrë e i thotë,
Lott poshtë mollzash ka' i rigojn :
Po ti, Moter... mos kështû!...
Qinðro pak, he bujareshë!...
Se ti kshtû, manatì i Zotit,
Cok po e çueke veðin ðam...
Mjaft tash mâ... të kjofsha true!
Lêne vaj'n nji herë, se plase!
  Zana e Maðhe, kryet pështetun

BKSH

M' borë të gjallë t' Moters trojane,
E tue ðnesë, ðhimshim tue fshâ,
Merr e i thotë me fjalë t' këputuna:
Qyqja, Moter, se ç' m' ká gjetë!
Se un mâ t' gjalltë nuk kam shka e bâj!
Se mue Tringen m' a kan vrá!
Se mue t' rijt-o m' a kan thá!
Të ðy sŷt m' i kan verbue!
Bjeshkë e vrrî m' i kan shkrûmue!
Gurrë e prrue m' i kan helmue!
As nuk kam pse t' hî nðer valle!...
As nuk kam pse t' bij nðer zalle!...
Pse t' kerkoj hije eðhè mriza...
Pse t' kerkoj gurra e çurrila...
T' kerkoj lila e ðranðofille,
T' nðjeki flutra neper shtoja,
Mollakuqe e xhixhilloja:
Të prigioj un zogjt bylbyla!
Kta per mue, Zot, u farojshin!
Kurr mos knðojshin! mos vallzojshin!
Kurr mos ðalët per mue prenðverë,
Tash qi m' vrán Tringen e mjerë,
Qi e kam ðashtë si sŷt e ballit:
He mue m' gjoftë moti per s'kthiellti!
Orë e Zana prap piskaten;
Prap ulkojat uluruen:
Bjeshkë e male larg ushtuen.
Ora e barðhë herë tue i a lmue
Me ðorë ftyren, herë me rizë
Lott prej sŷvet tue i a terun
Se sa amel po i a kthen:
Po ti jo, moj rrezja e barðhë,

BKSH

Moj shtatrrituna në mjaltë!
Se tý Tringa nuk t' ká ðekë:
Nuk t' ká ðekë, moj, pasha veren!
Pasha voesen, qi rigë Drita,
Kur vegon m' at buzë të malit!
Nuk t' ká ðekë, moj, por t' ká lé
Soð per s' ðyti: se n' Nokshiq
Shqyptarís i a la ajo nám!
Se kur soð nper buzë t' agimit
Krisi pushka në Nokshiq
E zû shkjau me ðjegë, me pjekë,
Me vrá gjinð, e me rá pré
M' ðhên e ðhí e m' lopë e qé:
Si atij p'rherë i a ká hjekë ðera:
Cull e mullë, shka i kisht' shpëtue,
U vû m' t' hikun, e muer rreget
Rrezga-bjezga ðrejt Sutjesket,
E as rob nierit s' mbet n' Bajrak;
Veç se Tringa me t' vëllán,
Me at Curr Ulen shtrî per ðekë:
Shtrî per ðekë kah nisë me hjekë.
Anë e kanð visesh s' Nokshiqit
Rrihte pushka kurr pa prâ:
Stane e tbana i'n flakaðâ:
N' tym t' agushtë qiella merthye,
Mos me u pá shoqi per brî:
Tue lurue shkina eðhè shkjé,
Si lavë uqsh zijet në Shnðré,
Kah robitshin, kah plaçkitshin,
Pleq e cull e grá kah vritshin:
Me gjith kta kjo e bija e botës,
Tringe Ùlja e Ùlë Keqotës,

Vllaut, fisnikja, nuk u ðá,
Dér qi sŷt ktij mbyllë s' i a ká.
E si vllaut sŷt mbyllë i a ká,
E ká nðie si Shkjau po rrâte
Drejt kah tbani i sajë, kqyr ç' bâni
Tringa at herë. Në kamë âsht çue,
Eðhè atŷ, mbí vllá të ðekun,
Ká zânë vasha 'i bé të maðhe:
Ká bâ Zotin—kjoftë levðue!—
Gjallë Shkjaut n' ðorë se s' ðo t' i bijte,
Tatë e nanë se s' ðo t' koritte,
S' ðo t' koritte vllán per s' ðekuni,
Fisit marre s' ðo t' i lîte:
Eðhè, kapë « huten » e vllaut,
Fíll n' oborr vasha ká ðalë.
E ká pá, nji Shkjá kryekcyem;
E ká pá, keq ká menðue,
Fort mâ keq ðesht me punue:
Me e çue rob per veði n' shpí.
Por, kur, qêni i biri i qênit,
Ká marrë turrin me e robitë,
Sa shpejt Tringa atŷ i nðêj gati,
Eðhè m' « hutë », po sokolesha
Mu në parzme shkjaut i a njiti,
M' rragзm ðekun eðhe e qiti.
At herë shkjét Tringen kan vrá.
Nuk ké, Zânë, pra pse me kjá;
Se, manà, bija e malcores
Ká qinðrue si t' gjith fisniket:
Per të gjallë nuk u ðá vllaut,
Gjallë në ðorë nuk i rá shkjaut;
Eðhè veðin ká pague

Si mâ i miri burrë n' Malcí;
S' ká korritë as t' parë as t' mbramë:
Shqyptarís i a la ajo nám!
Ká me ðalë kanga ðikúr,
E kahðo qi shqypja t' flitet
—Kjo e mashkulla giûhë hyjnísh—
Ká me u knðue nðer burra t' ðheut
Per shka bâni e bija e botës
Tringe Ùlja e Ùlë Keqotës,
Kur pat krisë lufta n' Nokshiq;
E ðér rrezja shekllit t' enðet,
Êmni i Tringës larg ðo t' permenðet!
Shka i ká thânë, vall, Zana e Maðhe:
T' paçim, Orë, sa gjith kto male!
Morì e mbrûmja me voesë qiellit,
Morì, e njeshmja me gjeth lilit,
Mirë shartue me rreze t' ðiellit:
Qi m' a ké sŷnin si hŷll,
Qi m' a çilë e qi m' a mbyllë
Si ajo hâna neper pyllë:
Se mue shpirtin m' a freskove,
Se mue zêmren m' a balçmove
Me kto fjalë, moj, t' u ngjatët jeta!
Moj pinjolla, vetull-holla.
Se, manà, tash kurrnji grimë
Un per Tringen s' po kam ðhimë;
Ke ajo, lule në ket jetë,
Lule paska shkue n' at jetë,
Eðhè faqe t' barðhë Malcís
Lânë i paska, e 'i nám Shqypnís.
Animâ, moj Bujareshë,
Tash ti Tringen me m' a veshë,

Me m' a veshë e me m' a njeshë,
Me m' a bâ gati per ðhé;
Se, manà, zêmra s' po m' bân.
M' i a veshë un pajen e ðekës.
E kam ðashtë, moj Ora e Maðhe,
Si ðriten e sŷvet t' mí!
Sá mirë Ora veshë e ká!
Sa e mirë Tringa atŷ m' ká ðá!
Zana e Maðhe se ç' ká kjá!
Eðhè ulkojat, manà t' Zotit,
Rrijn e e kqyrin si per máll.
Mbasì veshë e ká e stolisë,
Si ato virgjnat e Malcís,
« Nðjesen » arit m' varg florinit
M' fyt i a njet e Bukra e ðheut.
T' ðyja ðuert manðej mbí zêmer,
Njanen m' tjetren kryq, venðue
I a ká e Mira, e me i parë rruza,
Rreth per rreth tue u arðhë, i a liðhë:
Si Shqyptarve t' ðŷ mij vjetvet
Doke lânë u a kan të Parët.
Nðerkaq Zana Shtatzarana,
Me at Shtrumoren e Vathnoren,
Vorrin n' lila e ðranðofille
E kan shtrue. Si e bâne gati
Me e shtî n' ðhé, kjo Zana e Maðhe
Po i bjen sypri, e puth e kjáj,
Dnes e fshâj e shkrifu n' váj,
Fryma s' mjeres n' fyt ka' i zêhet.
Por si Ora e barðhë trojane
Me shum múnð e ká shkepë soje
E per zêmer pshtetë po e mbate,

Orë e Zana Tringen pezull
Para ðuersh e çuen, kaleças
Eðhè m' vorr e shtrîjn mbí lule
Dranðofille. Zana e vogel,
Njajo Darðhamoskaðele,
Tue ðënesë, qyqja, e tue u lvyrë,
Shkon e merr zogun e veres
Dhimet ðekë nen shkam rá i vocrri,
E e shtje n' vorr me Tringen bashkë:
Qi per s' gjalli aq fort, e mjera,
Dashtë m' i kishte zogjt e veres!
Atŷ, Syne, Lore, Loshe,
Mine, Mile, Mele, Groshe
Kapin rrasen prej mermerit
E e venðojn mbí llastra gurit
Mbrenða vorrit rreth per anë
Thikë ngujuemun. N'shêj t'Orës s' Maðhe
Shpejt ðý ulkojat i a kan hî
Mbí vorr ðhén me shâmë m' capokë,
Qi eðhè e bâne, rrash me tokë,
Ato vetë tue kjá, po, bishat.
Eðhè qe se, sypri vorrit
At herë ðheu pre' ulkojash lshue,
Vjen e veshet veðit n' lule,
Lule t' barðha, t' barðha, t' barðha,
Mos me i prishë as zhegu as marðha.
Ora e Maðhe e bjeshkës s' Trojanit
Kur qe urðhnon ato sŷgrizhat
Motra t' veta: Bjeshkë e Borë,
Thrake, Dake, Vace, Grace,
Lali, Lice, Like, Dike
E sa jeni Motra t' mija,

Shpejt n' Trojan ju tash me m' shkue
E me shkulë blinin e mrizit.
Kû mrizojn gjâja e Muç Hasit,
Eðhè ktu ju me na prû
E t' a ngulni m' krye të vorrit
Le t' na i bâjë Tringës hije veres.
Sa shpejt Orët janë nisë e shkue,
Sa me t' shpejtë ato janë kthye:
Sa veton ðý herë me sŷ!
Eðhè e prûn blinin e mrizit;
E me 'i t' mshâme Shtozovallet
E kan ngulë tre pash në ðhé.
Se sa i maðh-o blini ishte,
Sa të maðhe hije kishte:
Me mrizue nja treqinð ðele!
Kthelltë prej breshtet nji zog vere
Vjen flutrim e zên mbí blî,
Kû, me 'i zâ, si tue vajtue,
I a ká hí me vallëzue
Dhimet n' zêmer me t' pikllue.
  Zana e Maðhe, lott per faqe,
Merr e i thotë ksajë Orës s' Trojanit:
Faqebarðhë, Orë e Trojanit,
Faqebarðha Motra t' saja,
Qi m' u gjetë n' ket ðitë t' shemtueme;
Se, mana, kan kênë kah m' losin
Dhimet t' zemers menðt e krés!
Veç nðigjoni, oj Orë e Zana,
Se me zanë ðue bét e mðhana:
Pasha rrezet qi lshon hana!
Pasha voesen mbí lëðina!
Pasha brej, aha e çetina!

BKSH

E per mriza e qepariza!
E per gurra neper curra!
E per lila e per bylbyla!
Pasha t' rijt e pasha veren!
Mos e pritsha kurr prenðveren!
E as mâ Zanë mos m' thaçin mue,
Se un ðér neser, pa marrë ðielli,
S' e lâ Tringen pa e pague!
Do t' i marr, po, treqinð krena;
Treqinð shkjé rob kam me i zanun:
Trí mij çika e nuse t' reja:
Po, trí mij, moj, pasha Zotin!
Trí mij çika e nuse t' reja
Para kohës kam me i lânë t' veja.
Me kjá ato, po, si gjith qyqet
Nper kasolla t' Karaðakut,
Si ato bubat pshtjellë në zí.
Se as e mjera kjo Shqypní
Kurr tue pá s' âsht ðritë me sŷ,
Ke ksajë Shkjau, nðêjë orrl mbí krye,
Kurr të keqen s' m' i a ká ðá:
Viðh, robit, plaçkit, bje pré;
Këtu luej gúr e kufì,
Atje vrà bulq e barí,
Veç pse bâjn hije mbí ðhé!
Soð mâ teper vraja çikat,
Nðerës e jetës kah zot me i ðalun
Duen fisniket! Mliðhu çetë,
Dynðu ushtrí, ngref pushkë e top,
Eðhè ðil e bje n' Shqypní,
Si me rá n' tokë t' Parvet t' vet:
Thue se i Lumi Perenðí

Per Shqyptarë Shqypnín s' e fali,
Por per Shkjá. Meðjè, mâ teper
Krajl e Mbret n' kuvenð bashkue
N' at Berlin: jo per t' ðrejtue
A per t' sjellë nðo'i punë per s'mari,
Se kta t' maren kû m' a kan?!
Kta, qi, shpirtin jahuðí,
Zêmren, pus, rrênen kanû,
Besë e fé qitun mbas shpinet,
S' kqyrin erz, s' kqyrin ðrejtsí:
E qi n' luftë qesin me u grî,
Nðermjet veði ðjelmt e rí
P'r 'i top basme per ðimí!
Por se i cilli me ngopë barkun
Sa mâ ðing me gjâ t' mâ t' ligshtit:
Si atà ðerrat n' kallamoq:
E rri e haju shoq me shoq,
Si ato kurvat n' punë kopilash,
Veç per t'hypë sho'it kaliboç
Eðhè shpirtin ktij m' i a xjerrun
Per gazep, po: ðorë i ðhankan
—He atà Zoti m' i marroftë!—
Knjaz Nikollës me hî n' Shqypní,
Dér kû ðán venði me Drî:
Dér m' kështjell të Rozafatit
N' at mollë Shkoðre, m' krye t' Shqypnís.
Por nuk hîn, moj êmni i Zotit!
Dér t' jét gjallë nji nip Kastrjotit;
Pse Shqyptarët as soð as motit
Sa me ðhûnë, s' ká mûjtë me i shtrue
Kurr i huej. Po, Mali i Zí
Para hupë— e hupët!—se Knjazit

BKSH

I bjen n' ðorë Shkoðra mizore.
Un, po, vetë, un ðo t' u a kalli
N' zêmer burrave t' Malcís
T' hershmen flakë të trimënís
T' besës shqyptare e të burrnís;
E s' lâ kurr e per ket jetë,
Pasha tokë e pasha ðét!
Fjalen Krajlave pa u a thye:
Per pa e thye, per pa e poshtnue,
Eðhè Tringen pa e pague!
  Të lumët goja, eh sokoleshë,
Merr e i thotë Ora trojane;
Se eðhè mue me veði m' ké
Me sa Motra kam mbas veði.
Eðhè t' Mirat çue flaurí,
Kan rrahë flatrat nper ajrí
E sa breðhë aj jehi i zanit,
I a kan behë mbí bjeshkë t' Trojanit.
  Zana e Maðhe, at herë, rrfé
Âsht lshue ajrit tue flutrue,
Eðhè behë ká m' Kapë të Brojës.
Kur ká behë n' at Kapë të Brojës
Se ç' piskatë ká ajo të maðhe!
Kan ushtue bjeshkë eðhè male,
Kan shungllue fushë eðhè zalle.
E kan nðie burrat e ðheut:
Atà Lekët e Malcís s' Maðhe,
Qi aq zanát luften m' a kinin:
E kan nðie, mirë janë kujtue,
Se n' Nokshiq ushtrija e jonë
Ajo ngusht po ká qillue;
Eðhè trimat m' kamë janë çue,

Kan njeshë armët, mirë janë shterngue,
E t' kan marrë malin perpjetë:
Po flutrojn, thue ti, me fletë!
Manðej ðalë ká m' Bigë të Shalës.
Kur ká ðalë m' at Bigë të Shalës,
Sa të maðhe atŷ piskati!
Ká shungllue marë Dukagjini.
E kan nðie burrat e ðheut,
Shalë e Shosh, Shllak e Temal,
Me Mertúr, Gjâj e Dushman,
Qi aq të fortë besen m' a kan:
E kan nðie, mirë janë kujtue,
Se n' Nokshiq ushtrija e jonë
Ajo ngusht po ká qillue,
Eðhè trimat m' kamë janë çue,
Kan njeshë armët, mirë janë shterngue,
Malit thik na janë fillue,
Si lavë uqsh nper plajm e borë:
M' sŷ kapuçat, «hutat» n' ðorë.
Eðhè ðel m' at Qafë të Diellit.
Kur ká ðalë m' at Qafë të Diellit,
Se të maðhe atŷ ç' piskati!
Bjeshkë e vrrî se ç' kan ushtue,
Ç' kan ushtue ç' kan shungullue!
E kan nðie Pejë e Gjakovë,
E kan nðie Rekë e Rrogovë:
E kan nðie, mirë janë kujtue,
Se n' Nokshiq ushtrija e jonë
Ngusht ajo po ká qillue;
E t' kan msŷ Rekë e Rrogovë
E t' kan rrâ Pejë e Gjakovë
T' kan rrâ trimat m' armë shterngue,

Sŷnin gacë, zêmren agzot:
Lum per Tý, o i Lumi Zot!
Kunð pa u nðalë, kunð pa pushue:
Thue se krushq po janë tue shkue,
Per t' marrë nuse nen ðuvak,
Jo mâ krenash me u krekcue
Ballë per ballë me Karaðak!
  Kur, qe, nisë era me frŷ,
Zbarðhë âsht ðeti prej tallazit,
Sa shpejt qiellin po e zîn rêja;
Prej Rumije zê e veton,
Kah Cetina po gjimon.
Shum ðo t' zâjë shiu e shtergata
Shum ðo t' lshojë, tham, sheu e brraka.
Si mjerë kush të jét ngushtue,
Neser kâmë ujë me kalue;
Se, manà, fort un po ðrue,
Se s' ðo t' mûjë aj me kalue!

KANGË E NJIZETEPÊSTË

GJAKU I MARRUN

Fort gjimue kan bjeshkë e male,
Fort shunglue kan prroje e zalle,
Prroje e zalle eðhè livaðhe,
Kur piskatë ká Zana e Maðhe,
Zana e Maðhe e Vizitorit:
Ushtoi bjeshka e Durmitorit!
Larg piskamen paska nðie
Ora thepe e Malit t' Zí,
N' Durmitor qi m' a ká, shkina,
Bigen nalt mbrenðë nðer ðo stiena,
Tanë lëmashk, tanë lerë e rrgallë:
Kû bîjtë hala m' shkam të gjallë,
Hellë, ngallitë, thue po ðo qiellen
Me pershkuem, e mbí të cillen
Çilë sŷzhgjeta shqype zogat,
Ku eðhè sutat kerkojn llogat,
E as Shnaprenðjet s' ðêhet bora.
Piskamen ká nðie, po, Ora
N' Durmitor, eðhè sa nðora
N' tingell zânin njoftë e ká:
Njoftë e ká, mirë m' tê i ká rá,
Se Sŷgrizha e Vizitorit,
Si njaj plajmi n' muej t' Brymorit,
Po i bijte ajo rrfé Shqypnís,
Per t' grishë burrat e Malcís,
Me i rrâ nihmë ushtrís shqyptare
N' at Nokshiq: ~~ku tash~~ batare

BKSH

Pushkë e top po rri tue vlue,
Gjylja e plumja tue vringllue,
Porsì breshni me murrâ.
Eδhè kqyr at herë ç' ká bâ
Njekjo Ora malazeze,
Vetullreptë e ftyrkermeze,
Njanit sŷ si e vangtë, po, shtriga;
Por e fortë e iδhtë si shlliga,
E e pabesë, gjithmonë belá,
Kurrkunδ halli mos m' i u pá,
Kur po bâte menδsh nδojhera
Me u trenue: t' u hoδh si fjera
Porsa atŷ vigmen ká nδie
E kallë zêmëret me mní,
T' âsht lshue fluturim n'p'r ajrí
Kah Nokshiqi, δrejt njâj mâje,
Shpatit s' cilles, staje-staje
Derδhë nper çufra e nδêtë mbas lakut,
Forca e urδivet t' Karaδakut
Urδhnin pritte t' Mark Milanit,
Me u flakruem trimat rrfé
M' llogje t' grisuna t' mejδanit
E me u vrá atà δhè me u pré
Me Shqyptarë, e n' gjak me u lá:
Si gjithmonë Shqyptár e Shkjá
Janë lá n' gjak, q' se fati i zí
Flakë e agzot vûni per brî:
Vû per brî Shqypní e Mal t' Zí!
Manà, pra eδhè fort δinake
Njekjo Ora karaδake
Qi: kah m' δron se nalt nen rê
Me pasë ajrit fletët me i nδê,

Do t' a shifte vetullholla
Zana e Maðhe, rritë nðer molla:
E se m' shpinë kjo ðo t' i shtrîhej,
Eðhè me tê rrebtë ðo t' grîhej,
Kuðo ajo flutrim t' a nðeshte:
Jo nalt ajrit sypri kreshte
Malesh flatrat valvitë, shkina;
Por nper gryka e nper lugina
T' grisuna, tanë karma e stina
T' Malit t' Zí, tue fluturue
Plantë mbí lerë, rrgallë e prrue,
Urë per tokë rrashit tue shkue:
Si 'i çapthîme ðalë me gjue
Peshk n' liqê, n' nðo 'i glinë a hurðhë:
Tinzë kalon e ðisì shurðhë,
Dér qi kapë â ajo ðikúr
Mbí Nokshiq, ku per terthuer
Shpatit tej, si rê zhgjetuese,
Isht' perhapë ushtria sulmuese e
Malit t' Zí; e Mark Milani
Ku, zatetë mâje 'i carani:
Si nji shqype e murrtë: n' turbí
Kqyrte, trimi, si i'n tue u grî
Poshtë n' Nokshiq Shqyptarë e Shkjé,
Me shosho'in krenash t' u pré,
Thue ti, po krasisin lanðë.
Ora, at herë, hijen e ranðë
Marrë të Petar Njegosh: motit
N' at Cetinë, n' at falme agzotit,
Kênë Vllaðikë, mjekrren ðý pllamë,
E qi larg eðhè n' ðitë t' sotit
Aj permenðet rrokullís

Per njat « Kezen e Malcís »:
Kangë hynere, kangë me nám,
Shkrue me lot e thknðiell barotit :
Eðhé avitë âsht Mark Milanit,
Kû po 'i flet me 'i fije zanit:
Nðigio, Mark! Porsì stuhija
T' a ká msŷ, manà, Malcija,
E fort ðrue, se tý Shqyptarët,
T' iðhtë si helmi, kan me t' çartë
Sa, qi s' ðij a pshton me krye;
Eðhè ushtrín kan me t' a thye,
Po nuk luejte ti per s' gjalli.
Ushtue ká, po, bjeshka e zalli,
Kan shunglluem rrgallë e lerë
Në kushtrim, qi âsht lshue kaherë
Malcís s' Maðhe e Dukagjinit,
M' Qafë të Diellit n' Breg të Drinit,
N' Pejë, n' Gjakovë, Rekë e Rogovë:
Gjithkû â lulja e triměnís:
Shka â m' shtatë vjet e m' shtatðhetë vjet,
N' nihmë n' Nokshiq me i vojtë ushtrís.
E t' kan rrâ Shqyptarët n' at zâ
Plak, i rí e kalamâ,
Kush n' xhurðî e kush në gunë,
Porsì miza nper kercunë;
E ðér mbrama, pa marrë ðielli,
Tham, ktû t' a kan befë nji filli.
Shka pret mâ pranðej nuk ké,
M' Shqyptarë por sulmò ti rrfè,
Me sá ushtrí të keshë mbas veti,
Sa enè ktyne s' u prispjeti
Nihma e pritun. Kshtû tha Ora,

Eδhè âsht zhδukë atŷ sa nδora.
« Braf » i a bâni Marku m' kamë:
Lesht e krés ngrefun nji pllamë,
Porsì kreshtë δerrit bugár,
E vetllat ngerthye kulár:
M' kamë, sokola, t' Karaδakut!
Ká bulrue me 'i zâ tarakut;
Perse ju: po n' patët qillue
P'r'imenδ bijt e t' Parvet t' ue,
Qi s' kan bartë kurr zgieδhë të huej,
Pagë e t' δhetta s' kan lá kujë;
Kurδoherë qi eδhè n' fjalë t' Knjazit
Janë hjeδhë n'zjarm e n'shkulm t'tallazit:
Ju, po, δjelm tash fulikare
Me sulmue m' ushtrí shqyptare,
E δér mbrama pá marrë δilli,
Me m' a thye, e rob me zanë
Shka t'pshtojë gjallë: eδhè nji filli
Ju manδej neser me ngranë,
N' saje t' t' Lumit Perenδí,
Cilen n' Plavë, δreken n' Gusí:
Zamren n' Hot e δarken n' Shkoδer,
Mu n' Kalá të Rozafatit,
Perbinδsh mnδere ngrefë m' at koδer;
Pse, shka merr Drinit per s' t' gjatit,
M' Shkam të Pejës e kû rreh δeti,
Atà né, me gisht e leter,
Na e kan falë Krajlat e Mbreti.
Pranδej soδ nuk ká zot tjeter
Kjo Shqypní këtu e δér m' Drî,
Per posë Knjazit t' Malit t' Zí:
Knjaz Nikollës rriti, Zot, jeten!

Qi na e ðuen Krajla eðhè Mbreten.
Per bukë të thatë jue cullt e grueja
Soð te shpija u rrín tue u ankue:
Qe Shqypnija; âsht tokë e jueja,
Mjaft qi t' ðoni me e pushtue.
M' têni, burra, e mos e lshoni!
Token t' uej soð t' a pushtoni!
Grát e fmijn zijet shpëtoni!
  Kshtu tha Marku. Bjen bujrija,
Trokllon loðra e rreh trompeta;
Mirë shtergohet m' armë ushtrija,
Dá n' taborre e çeta-çeta.
Prîjn Vojvoðë e Kerkserðarë,
Krah-e-qafë kta pallat qorðe,
Qi, kercnueshim arðhë kulár,
Ís u vjeken si bollshorðe.
Venðojn majesh Kapitanat
Ktej henikë, anðej gopeðra;
Ngrefin shpatit t' ranðë havanat
Perhapë grykash si kulsheðra.
Mark Milani ká hypë atit:
Nji kál gjog sa voeja kryet,
Parzmen mal e qefull shtatit,
Vithet ðrejt, bishtin ngerthyet.
Eðhè at herë: po, me at zhumhúr
Qi bâjn currat, shkepë s' perpjeti,
Rrgalles hov kah lshohen, kúr
Termegshim t' a tranðë termeti
Token: turr urðija e Knjazit
Mbí Nokshiq ká msŷ s' termali.
E si skllafat e tallazit
Dynðë, kah s' epëri 'i kep mali

Kulihum brishti m' pellg t' ðetit,
Shkumet barðh e lshue kurrnî,
Gallamarðe kthelltë bunjetit
Bregut të njelmtë tue kaperðî,
Zhbîjn, rroposin shka t' gjêjn para,
Tbana, gjinð e gjâ të gjallë:
Njekshtû Shkjau—he atij i hupët fara!
U rras n' luftë nper mal e záll.
Porsì zjarm kur t' marre shpija,
Fjollë nper hatlla tymi s' pari
Deperton: e nper frangija,
Nper balkoj, si giûhë nðezë zhari,
Ferfllon flaka: por kur t' shâmet
Mbrenðë pullazi, nalt n'p'r ajrí
Flaka rrmen, e si hjeðhë lâmet
Shkrepin shknðijat: shkulm i zí
Dynðet tymi nalt si rêja,
Nðersa mbrenðë n' at furrë gelqeret
Gurt pelsasin porsì kshtêja,
Shamen leðhet, sa qi mnðeret
Jeta krejt me t' u trishtue:
Gjinðja eðhè kah thrrasin, vrrasin,
Vrap shko e eja, kush per t'shue
Zjárr, tjerët çaklat mos t' humasin:
Kshtû e pergjakshme lufta at hera
Erðh tue u nðezë, e t' krisi brima,
T' u ðha vigma eðhè potera,
Kah urðija e Mark Milanit
Sulmin lshoi m' ushtrí shqyptare
N' flakë të pushkës, n' vetimë t' taganit,
Topàt tue gjimue batare.
Amanèt, ti 'or Llesh Nikë Daka:

Qi aq të maðhe m' bâne 'i bé
N' urë t' Sutjeskes mbí ato brraka,
Se nanðë krena ðo t' m' kish' pré,
Do t' m' kish marrë nanðë krena m' Shkjá:
Q' se ké lé e ðalë n' ket jetë,
Mâ ngusht veðin a e ké pá?
Alush Smajli po e pëvetë.
Hajt, Alush, Lleshi po i thotë;
Se 'i Shqyptár, zêmer çeliku,
Aj veç ngusht bjen mbí ket botë,
Pa bukë n' shpí kur t' a gjêjë miku:
Kur t' a ketë, po gruen ðivane,
Shpín n' rrugë t' maðhe, ðre'in kojshí,
Oren fjetë, pushken jallane,
«Dorë të keqe» mbrenðë në shpí;
Se, per n' luftë, manati i Zotit,
Porsì n' ðarsme e kujton vetin:
Mirë ushtue në flakë t' barotit
S't'ðron t'shtatë Krajlat, nuk t'ðron Mbretin,
Jo mâ Knjazin. Na s' kem' ðalë
Ktû me vjeðhë as me plaçkitun;
Shkjaut por hovin me i a nðalë,
Venðit t' onë larg tue e turitun.
Eðhè grêthat n' at birucë
Ki'n me msŷ si 'i kalamâ
Si nji qinð, n' shkuen kta me i ngucë:
T' lshojë prá Shkjau kaq eðhè mâ:
Sa gjithkû âsht aj burrë e grue:
Se Shqypnín na nuk i a lshojm.
Vetë Moskovi m' kamë me u çue,
«Kapicë» m' krye nuk petullojm!
Llesh Nikë Daka, pelivani,

Burrë i urtë e flet arsye;
Paj n' sa lot vendit carani,
N' pellg të detit div shperthye,
Kur, dyndë mal, vala shkumuese
M' tê t' plandoset fulikare,
Me fuqí të rrebtë, dermuese:
Aq t' ká luejtë ushtrija shqyptare
M' sulm t' urdivet t' Malit t' Zí.
Veç t' âsht ndezë, po, vendi flakë,
Veç t' ká ndêjë pushka tue zí,
Gjaku i nierit rremej brrakë,
U dridh toka per nen kamë,
Kah janë ndeshë Shqyptarë e Shkjé:
Kryet e tyne thue po âsht shtamë,
Per gjith treg me dalë me u blé!
Ç' t' janë bâ lamsh, po, neper plan,
Tue i a dhânë m' «hutë» e m' «novicë»,
Tue i a dhânë mndershim m' tagan
Kush në ksulë e kush n' «kapicë:»
Njani rueju, tjetri mtrueju,
Kush lshou vrap, kush ndiq per hap,
Aj perpjetë e ky tatpjetë,
Atà shaju këta çaju,
Këtej vritu pertej pritu:
Pritu, vritu idhshim nzitu,
Brit, gerthit e mbush e qit,
Koder m' koder shoqit thrrit:
Thrrit, vërrit «ah-ha-ha-há,»
Si atà mazat fushës tue ngá:
Dnes t' varruemt, gjimo t' gjymtuemt,
Turru, gurru, matu, shmatu,
Duku, thuku, struku, zhduku,

Aj pa vesh e kỳ pa fregull,
Neper karpa, cunga e bunga
N' plûhen pshtjellë e n' tym, qi njegull
Nðêhet ajrit shllunga-shllunga.
T' ðriðhet kmisha m' shtat, taganat,
Kah vezllojn ajrit per mnðerë;
Iðhtë kur vrrasin Kapitanat,
Thue lavë uqsh po ulron n' Peshtér.
Fort perlyken si taroça,
Bajraktarët e Krenët shqyptarë!
Plasun gjylet plloça-plloça,
Lerës vringllon e nper laskár;
E kaq brima e bumbullima,
I âsht ðhânë venðit per terthuer,
Kaq vërrima e shungullima,
E batarja me zhumhúr,
Sá qi topat n' mes t' poteres
Disì shurðhë e thatë gersasin:
Si atà gurt në furrë t' gelqeres
Vapet t' zjarmit kah pelsasin.
Proh ti o Zot, por ç' t' janë merthye
Dikû atje nalt mbí Nokshiq
Ç' t' janë merthye, ç' t' janë kaperthye
Hot e Gruðë e Vasoviq!
Të ðý palët, po, trima n' zâ,
Ka trí zêmra atà nen parsem:
Mâ se 'i nanë, tham, ká me fshâ,
Mâ se 'i çikë me u plakë pa ðarsem,
Eðhè nusja pshtjellë në zí;
Kaq âsht ðhânë atŷ piskama,
Kaq shum nigu âsht nçue n'p'r ajrí,
E nper nig flaka e rropama!

Qaj Çun Mula vrret per çuðë,
Shallin ðreðhë, taganin në ðorë:
Bini, Hot! e bini, Gruðë!
Trima, mbrenðë! Me ðorë! Me ðorë!
Iðhtë ç' t' â lshue Hoti si fjera,
Ç' t' âsht shpervjelë Gruða m' tagan!
Vasoviqt ç' i mloi potera,
Fort gjimuen top e havan!
Nziten, njiten, kacafiten,
Keq ðermishen, iðhtë shkelvishen,
Lshohen, vriten, ðbohen, priten,
Desin, mesin, prishen, çprishen
Gjithkû nðollë ká pika e ðjalit
Nðer Shqyptarë eðhè nðer Shkjé,
Me i u ðhimët lisave t' malit,
Me i u ðhimët gjarpnit nen ðhé.
Lul Rapuka, 'i arí shkorreti:
Nji kasap m' âsht bâ mbí Shkjá!
Kah po siell Baca Lucë Deti,
Ç' po bân shkinat n' mal me kjá!
Por kur lshon Nikë Gjelosh Luli,
Trim me bré hekur me ðhâmë,
Qafen trup, llanen sa shuli,
Driðhet toka per nen kâmë.
Fort turfllon Gjeto Mark Ujka,
Kaq me iðhnim qi trimi jep:
N' sulme t' Shkjaut venðit s' po luejka,
Me sa lot venðit nji krep!
Alush Smajli, i Hotit t' Kûjit,
Mbí Shkjá m' âsht çue soð lugat
Siell m' tagan sa kû âsht tue muejtë,
Si po t' xierte hûj nper shpat.

Lulash Nika, n' krye t' gajushit,
Gjithmonë Pashkë, gjithmonë Bajram,
Po i bân zâ Islam Makalushit:
Hajðe, hajðe, morè Islam.
Se so' 'i javë, po, n' saje t' Zotit
N' at Cetinë kemi me hì,
Me qitë rrojme e, si n' Tuz motit,
Prap me u toçë na me rakí:
Eðhè Lùlashi si zhgjeta
Po merr turr e bjen mbí Shkjá:
Lshon Islami neper çeta,
N' ðorë tagani tue i shkelqá:
Maça Grishi, nji kulsheðer,
Ç' po m' i lshohet m' shpinë « Milloshit! »
Nuk ká top, nuk ká gopeðer,
Q'i a nðalë hovin Lucë Gjeloshit.
Burrë i fortë Osman Haxhija,
Vojevoðë n' Bajrak t' Nokshiqit:
Me ðo sŷ porsì ðuhija,
Musteqet si shllungë ogiqit:
Fort po rri trimi tue u zðatë,
Me atà Cucajt t' Karaðakut,
Qi me pushkë, tagan e shpatë,
T' maðh zijan apin Bajrakut.
M' i nìhmon Saðri Mehmeti,
Bajraktari i fortë i Gashit,
Me Aðem Çelen ðjalë mbas veti,
Qi m' bjen m' Shkjá si m' inish të ðashit.
Jakup Feri, 'i zog skyferit,
Lshon me Plavë e me Gusí,
Shkulm si lshon çutrri Peshterit
Mbas nji shiu rá me stuhí.

Shka ká thânë, vall Bec Patani,
Arðhun shtatit «xhevarðare:»
Pa nðigio, 'or Rushman Hasani:
Se kta Zubcit—ðalshin fare!
Per Tynzonë, po e çarsin Shkrelin,
Ke per plume ðert s' po kan
E askunð kamen nuk po e ngelin:
A t' i msŷjm, Rusho, m' tagan?
M' kamë Rushmani çohet filli,
Si lugat ðalun prej vorrit,
Rrfé taganin xier prej milli
E nper reshpe të Çakorrit:
Si ajo rêja e nji thellimit,
Qi u bjen qiellve tue vetue:
M' Shkjá turr lshohet trimi i trimit,
N' ðorë tagani tue vezllue
N' p'r ato rreshpe e n' p'r ato rrmore:
Shum qyqja ðo t' knðojë n' Mal t' Zí!
Per mbas tij Shkrel e Zagore,
N' zâ per pushkë e ðejlekí
Me atà Ducajt, Xhâj e Bzhetë,
T' kan msŷ Zubcit fyt-a-fyt.
Dy Patâjt, shqype me fletë,
Çuli e Beci, zhyt-e-mbyt,
Se ç' po i furen Shkjaut n' araðhe,
Iðhtë m' tagan kta tue i a ðhânë.
Gjeto Staka, hiðra e maðhe,
Dhânun vezmeve m' nja'n anë:
Sì turfllon rosa n' shirok,
Tue rrahë flatrat neper Drî:
Po lshon trimi trok më trok,
Per me u pré me Mal të Zí.

Marash Vata, 'i ðrang ðrangonit,
Shkon e vjen porsì ðuhija;
Nuk han bukë mâ as s' pin ujë kronit,
Kushðo bje nðer kthetra t' tija.
Por Çakorri nðezë t' â zhari,
Mirë shpervjelë tash qi m' tagan
Msŷn Doðë Prêçi, Bajraktari,
Me Kastrat e Petrushan.
Kallzit grunit ktej e anðej
Si lakohen, kur nper arë
Vrap t' hikë ðerri, qi pertej
T' a ketë gjuejtë nji pushkatár:
Frota e Shkjevet kshtû lakohet,
Kah Doðë Prêçi n' mes po u furet,
Gjeto Daka m' ta kah lshohet,
Kah m' tagan Voc Keqi puret:
E msŷjn, breshen me shtergata,
Vatë Ivani, ðerë bujare,
Mark Ujkë Vata e Prêlë Ujkë Vata,
Si ðŷ plume n' «xheverðare».
Veç kur rrân aj Marash Gjeka,
Me at Smajl Mal'n e Buzes s' Ujit,
Thue nper Shkjá po kalon Deka,
M' kosë t' i a ðhânë sa â ajo tue mûjtë.
  Vall, Kelmenði pse, thue, prâni
Pushken tash e mâ s' po qet:
Tash qi msŷ ká Mark Milani,
Me sá urðí ká n' súnð të vet?
A mos lshoi pritat e hiku
Shì tash, qi m' ushtrí shqyptare
Mâ kobshim ranðon rreziku,
Pushkë e top kah rreh batare?

S' âsht, jo, fis, qi hikë Kelmendi:
Se sa herë qi e qiti rendi,
Si ajo e lashta këndon shkrola,
Me luftue me Turk a Shkjá,
Nder t' shtatë Krajlat nám la vetit:
Bâni shkinat idhtë me kjá,
Trazim t' madh i qiti Mbretit;
Veç nji shkjá, Vuksa' Lekë Drava:
Beter burrë, i madh sa 'i trap,
Me do krye tanë rava rava
Varrësh s' tagani, edhè 'i zdap
I gjatë, m' trá me i prekë, po, kryet,
Me 'i mullâ, sa 'i grusht, m' nja'n faqe,
Vetllat shllungë, me i zânë t' dy sŷt:
Pré n' terzí dollamë e gaqe,
Si mâ i miri n' Karadak:
Rubë të bardhë çue shêj per ndore;
N' grusht taganin lá me gjak,
M' krah « novicen » vjerrë mizore,
Del m' nji pod e u thotë Kelmendit:
Ju, Kelmend, me shka flet bota
Po ishì t' pushkës edhè t' kuvendit:
Plot kotecat, shekat t' plota:
A mos bâ ká nana 'i djalë
N' Bajrak t' uej, djalë trim rrfé,
Qi mue ktu n' mejdan me m' dalë
E m' tagan burras me u pré?
  Mê ká pushka. T' flakron m' kâmë
Qaj Prêlë Mema: sa per sŷ
Mos me pasë shka e thrret per n' lâmë,
As per krushk, as n' luftë me msŷ,
Aq i hajm e çufrrak shtatit

Arðhë, e i thát si cung në záll:
Thue ti, po, aj farë malukatit
Shkjaut po e han nja ðý herë gjallë.
Por nðollë Prêla m' ká 'i farë ðerrit,
Me trí zêmra e trim si Zana,
Mos me i hikë belás as sherrit,
Eðhè i shkarthë porsì zarana:
Ky i ðel para shkjaut n' ðervenð.
Vuksa' Leka fort ká qeshë:
Páshi Zotin, 'or Kelmenð,
Pse m' a qitët para ket teshë?
A mos ðoni m' e venðue
Me mue n' rrogë, per t' m' ruejtë ðo lopë
N' Palabarðhaj?... Mjaft po ðrue
Se m' i ðarë, orë-ligu, n' shkjopë...
Perrçik burrë ky permbí ðhé,
Pásha Sh' Pjetrin e Cetinës,
S' âsht i zoti as me m' a bré,
N' gojë m' i a shtî gishtin e shllinës!
Shka ká thânë Prelë Mema i Vukel;
Ngul! Vuksan; pse 'i tash si brâsh
T' a kam hjeðhë tý kryet nper çukel.
Eðhè Prêla, permleðhë lâsh,
T' flakron m' Shkjá atý, e m' herë të parë
Kryet e tij sa nji «karricë»
Tue e kunðrue rreth Shkjé e Shqyptarë
I a hjeðhë m' tokë me gjith «kapicë».
Si nji rrap i haptë me gêma,
Shkjau planðoset sa gjanë gjatë,
Tue i shkue gjaku rrêma rrêma,
Shalë e krahë aj tue luhatë.
Zên Prêlë Mema n' shpotë me i thânë:

Po a m' thue Vuko, or samaðak,
Sa rrogë n' vjetë ti ðon me m' ðhânë,
Me t' ruejtë lopët un n' Karaðak?...
Ah! kaðalë, moj Cerrnagore:
Se s' ké pá Shqyptarë me sŷ!
Se ktû i thonë Shqypní mizore,
Fort me t' lânë, besa, pa krye.
Se per ðukë s' peshohet burri,
Veç per zêmer e trimní:
Se mbas hapit matet turri:
Fjala e lashtë ðuhet perðî.
  Mark Milani kur ká pá
Vuksa' Leken shyt per tokë,
Fort â iðhnue, veç se s' ká kjá,
E t' ká britë, ðisì tue krrokë:
Bini, qêna, bre!... Kû jini!
He ðomuza t' kqí... he zgieba!
Shka harû tash ju po rrini?!
Mtani! *Pas vam nanu greba!*
Po t' ketë nisë n' voter me u shue
Zjarmi, e buzmi nðê terthuer
T' rrijë tue çîzë e tym tue çue:
Zotishpís, zanë venð per urë
Voters, m' mâshna a m' nðo'i ûnë t' zezë
Turrshim buzmin shkunðullitë
N' anë prej kah ky zû me u nðezë,
Tjera ðrû nen tê tue avitë:
Shkrepin shknðijat n' ajr flaurí
E pse m' prush, aj frŷn pa prâ,
Ferfllon flaka e me shpejtí
Nðezet zjarmi flakaðâ:
Kshtû në vrrimë të Mark Milanit

T' u kallë lufta flakë n' ðervenð,
Kah lshojn turr si uq prej planit
Palabarðhajt mbí Kelmenð.
Lum per Tý, o Zot i Lum,
Fort-i trim Vllaho Serðari!
Se ç' ká msŷ hallakatrum
N' çetë të vet gjithmonë mâ i pari!
Shungllon Qafa lak e m' lak,
Si bisha kah turret Vllahi:
N' ðorë taganin sŷnin gjak,
T' trashë mustakun porsá krahi.
Si ðý rrfé, qi shkrepë njâjë rêje,
Pllojcë zhigasin hausit t' qiellit,
Kshtû sulmue t' kan t'thuer njâjë ðêje,
Gjoka i Vasës e Kiku i Mhillit.
Kiku i Mhillit, ðerë jetike,
Burrë i pushkës eðhè i taganit,
M' ki' pa' nðollë me at çetë fisnike,
Qi, mbas Mirko Kapitanit,
N' at Stolac, n' Hercegovinë,
Vrau Smajl Agen e Çengiqit:
Nðersa ky, frymen qelbsinë,
Shpirtin lesh, si lkurë iriqit,
Kishte ðalë me mleðhë haraçin
Neper «rajë», e njânin m' shkop
Rrah e mbyt: tjetrit kerbaçin
Njeshja ftyrës e varë m' konop:
Shnjerzo çika e turpno nana,
Si e knðon kanga gjatë e gjatë.
Shka ká thânë vall, Tverrðko Stana:
Hallallë, nanë, e hallallë, tatë!
Se, manà, me ç' m' ðuket mue,

Vshtirë se kthej un mâ n' at ðhé:
N' shtek të vshtirë po kam qillue:
Me ksi trimash kurr s' jam pré!
Uðri, Tvrðko, Bog te ubijo!
Me nji zâ sa ká n' gabzherr,
Mbrapa i vret Vukotiq Mijo,
Kah lshon turrin nper nji ðjerr.
Rakiq Pera, me trí zêmra,
Po bjen n' luftë si nji kulsheðer:
Se atij mrapa si merr thêmra,
Me e gjuejtë m'top, me e gjuejtë m'gopeðer.
Se eðhè Pavlo Vuçeniqi
Manà, m' kenka 'i shpatë e gjallë!
Shum ðo krena Turqsh shperthiqi,
Kur me Turk lufta kje kallë.
Lshon Gjur Draga hallagrep,
Me ðo krye tanë gunga gunga:
Se m' tagan trimi ç' pò i ep,
Thue kunð rrahit po siell m' cunga!
Qaj Turk Shabi thotë nji fjalë:
Nihmo, Krisht, e nihmo, Zojë,
Ç' po msŷn Shkjau suvalë suvalë,
Pushken n' ðorë, taganin n' gojë.
Shka po ulron krés s' nji cabokut,
Si harusha n' at bjeshkë t' Krrabit?
Trimi i trimit Mashi i Cokut
Po i lshon zâ njatij Turk Shabit:
M' kamë, Turk Shabi, ðerr i ðerrit!
Se nám t' zí Shkjau m' né po bân!
S' na bân kryet mâ as sa 'i krye berrit,
Po s' i a thyem hovin m' tagan.
Lshon Turk Shabi porsì fjera;

Msŷn Muç Hasi si ðuhija;
Kaq t' âsht ðhânë zhurma e potera
Eðhè ushtue t' ká Metohija,
Kah lshon turrin Mêmi i Smalit
Me at Prêlë Mirin krah per krah:
Gurgllon gjaku rrkajë poshtë malit,
Shakull gjinðja bijn per rrah!
Ujë kovaçi pse taganit
Të Prêlë Mirit ðhânë m' i ki'te
Me helm t' shlligës e tamth t' luanit
« Fjalët » tue i thanë qi aj veç por ðijte.
Paj ky Prêla, manà t' Zotit,
N' at molië Shkoðre nðer Parí
Javë per javë, ç' ðo javë t' motmotit,
Ká 'i krye Shkjaut çote ðhantí.
Deðë Ivani: Raznajsh s'venðit,
Qi, në zâ per « gojë » e « gisht »,
Shkapercete vrap nji renðit
Tre kual rresht, liðhë bisht në bisht:
Turr ka' â lshue trimi mbí Shkjá,
Ora thepe e Karaðakut
Prej gazepit nisë me kjá,
Rrkajë volísh tue i shkue lot gjakut;
Mirë ke e ðiejte, manà, shkina,
Se kû hovin shperthen Deða,
Atŷ krenat nper leðina
Rrokullisen reða reða,
Qaj Gjokë Marku e qaj Djalë Miri
Sa herë sjellin me tagana,
N' Karaðak fiket ka' i qiri,
N' zí pështiellen njaq ðo nana.
Mashi i Cokut, sŷn sa kau,

Kurr merr turrin per me lshue,
Se ç' perpushet atŷ Shkjau,
Si ajo shlliga n' zjarm vallue.
Vigmet, krismet e poteret
Shungullon Qafa e Çakorrit,
Tmershim po gjimojn humneret,
Ushton bjeshka e Pernjavorit.
Kur, qe, s' epëri po lshohet
Nji taborr Bijocash s' rí:
Si làpuret poshtë huðhrohet
Rreshmja boret në malsí.
Trima t' çartun, hajna, cuba,
T' iðhtë si helmi ruejte n'gastare:
Si atà skrapthat nper kaçuba:
N' luftë t' janë hjeðhun fulikare.
Porsì kur në flakaðâ
T' hjeðhë bariu 'i vanðak ðullîja,
Krepaton flaka pa prâ,
Shkrepin shknðijat mija mija:
Kshtû t' u nðez lufta atŷ zhari,
Kur tue lvitë e tue uluruem
Turr Bijòcasit pik s' pari
Msŷn m' Shqyptarë porsi t' terbuem.
Jo, po, besa, more probe,
Veç n' arðhsh vetë ti e t' shifsh me sŷ
E të nðiejsh me veshë; se, tobe!
Ne ðin gjûha me shperblye,
Sa me t' maðhe nji uturimë
Janë perlám Shqyptár e Shkjá,
Tash qi, breshen me vetimë,
Bijócasit n' luftë kan rá.
Vrrimet t' kobshme, m' nja perzí

S' fshamesh s' mbetunvet shitue,
Eðhè hajke, n' brohorí
Qi bâjn trimat m' luftë tue lshue,
Kthelltë, mjerueshim t' tingllon veshi,
Tmeret të perqethët t' bjen shtatit;
Tranðet rrahi eðhe bushnjeshi,
Topat kah gjimojn nalt shpatit.
Se kahðo qi sŷni t' priret,
M' mal a m' fushë, a m' shpat a m' lak,
Ké per t' pám, ofshé! si pliret
Anë e kanð venði në gjak.
Atje lshue Shqyptarët rrfé,
Si zanát luften qi e kan,
Vû t' kan para nji çetë Shkjé,
Lehtë tue i nðjekun neper plan.
Trima Shkjét e mâ se guri
T' fortë, kan ðynðë kah Kumurasha,
Shqyptarët pritet, e nper zhuri
M' shpinë po u lshohen si harusha.
Atŷ-ktû por mâ perkrjeti
Njanes lagje ke s' po i ðel
Me thye tjetren nðermjet veti
Mberthye gjinðja kacagjel:
Mbrapa kama kah s' i rrshet
Kujë, veç nðiqen rreth e okolla,
Çeta çetës rreth po i permveshet,
Si kulaç qi mliðhet bolla:
A si vala e Drinit, kúr
T' ðêhet bora, shkulm tue rrmye
E barðh shkumet, me zhumhúr
M' kama t' urës t' vîjë shul me u thye:
Gallamarðe qi tue vlue,

Per rreth veðit rrëmèn gjiri,
Rozafati kthelltë tue ushtue,
Friget m' kamë me ngujue nieri
Eðhè kshtu tue u kacafitun
Shoq me shoq, e me tagana
Krahësh e krenash tue u krasitun,
Iðhshem tue u shemtuem m' shejshana,.
Atà nðêjen, ðér qi ðita
Shtekut t' vet në t' sosun mrrî ni,
Eðhè muzgu, si u muer ðrita,
T' zezë pelhuren ðheut i a shtrîni.
Prani pushka e topi lakut,
Shukë âsht zani, e 'i eshtim vorrit
Dhén perlau; nper hurðha gjakut
Veç t' varruemt terthuer Çakorrit
Atŷ-ktû tue lvitë rrshanë:
Si ato rrajzat n' pleh: trishtueshim
Fshâjn, gjimojn, kush shpírt tue ðhânë,.
Kush per nihmë tue thirrë mjerueshim..
Nðerkaq era eðhe ká mê,
Qi kisht' frŷ ðiten pa ðá,
E merthye si isht' qiella n' rê,
Shiu me rrshekë i a nisë me rá.
Kúr qe nisë muzgut nper shí
Ushtrís s' onë nihma me i arðhë,
Çeta çeta e vija e ví,
Si ato ulkojat neper marðhë.
Me ushtrí t' vet lshue vrap Prêlë Tuli.
Prej Sutjesket i a prispjeti,
Kulmit t' kreshtës trimi eðhè ðueli,
Per nen t' cillen nðermjet veti
I'n grî at ðitë, si tue qitë aðra,

Hot e Gruðë e Vasoviq:
Preu m' tagana, thue janë baðra,
Gjueju m' plumbe, si m' guriq.
Si 'i kulsheðer, nðer Elbnishta
I a ká befë Malsija e Maðhe;
Âsht kapë Reka te Kuqishta
Kokrra kokrra e arraðhe arraðhe.
Dukagjini, porsi rrfeja,
Ká kalue Qafen e Diellit;
Has e Nikaj kah Meteja
Me Mertúr i a mrrîjn nji fillit.
Si bjen breshni hova hova
E thán ðjersët e katunðarit,
Kshtû t' kan rá Shtrelci e Rrugova
Ka' ajo Mokra e Shekullarit.
Rrâ Postrripa kah Graðina,
Zûni pritat per urë bregut;
Nguli Shllaku kah Marina,
Mveshë janë Gjâjt Majes s' Lejlekut:
Zana e Maðhe gjithsì e Mira
U ká prî nper at terrinë,
Kê ngujo nðer shtiqe t' vshtira,
Njanin m' shpat, tjetrin m' leðinë.
Eðhè Shkjaut rrethin i a qiten
Anekanð, si mbrenðë nðer ðana,
E me t' zì tue pritë i'n ðriten,
Per t' a msŷ m' pushkë e m' tagana.
Vojtun sogjet renð mbas renði,
Mark Milanit kan ðiftue,
Si n' Shqyptarë merthye isht' krejt venði,
Si eðhè ushtrija isht' mbetë rrethue.
Mark Milani ðreðhë mustakun:

Fort ká rá trimi n' kujtim,
E as s' i ðel me hjekë menðsh Plakun,
Qi e pat pá n' naðje n' vegim...
Si âsht menðue ashtû 'i herë me veti,
Ç' e ká hanger buzen m' ðhamë!
Se eðhe ftyra fort i treti!
Ká marrë trimi e âsht çue në kamë;
E si shpatit nji barí:
Kúr nðoj gjeðh a ðhen a ðhí,
Tufet ðá e m' kullosë hutue,
N' mbramjet nuk i kthen n' katue
Ase n' vathë: poshtë e perpjeta
Nper zabele e nper shkorreta
Shkon e vjen, e nper ograja,
Kahðo qi t'a mbajë uzðaja,
Se ðo t' hasë m' bagtí të tretun:
Marku kshtû fillikat vetun,
Ngerthye vetllat shllungë n' mes t' ballit!
Thekatueshim po i bjen malit
Neper terr e shí me rrshekë
M' nja tue rá, aj per me u pjekë
Me qat Mirkon Kapiðanin,
T' cillit nðî i a kishin zanin
Krali i Nemses eðhè Mbreti;
E mbasì ðikúr e gjeti,
Ká marrë trimi e kshtû po i thotë:
Se, per Zotin, Kapiðan,
Q' se kam lé e rá m' ket botë,
S' ðij se ngelë kam mâ n' zallðan
Se n' ket natë. Neve Shqyptarët
Çark na bâkan. Fort kam frigë,
Se né ushtrín kan me na çartë;

Pse eðhè 'i natë kjo âsht fort e ligë:
Si thue hallin me i a bâ?
Besa, pra, shka t' tham s' po ðij,
I a kthen Mirkja si nen zâ;
Veç, q'se ðalë kemi n' ushtrí
Eðhè n' luftë kem' rá n' kto venðe,
Jo n' e Marte: si qi motit
Ká kênë ðoke: por n' e Prenðe,
Zêmra keq, manati i Zotit,
Kaq m' ká nðî, sa s' thohet ðot,
E as s' ðij se kû kem' me ðalë.
Por pse ngaeja s' âsht ktu kot
Me nðêjë na tue tjerrun fjalë,
Kish' me thânë, lum Komanðari,
Si ashtû menðja mue m' a pret,
Se t' ðel puna mâ per s' mari:
Shî njitash, nper shkurre e mret
E tue rrahë shiu e shtergata,
Ushtrín m' e lshue bregut t' Limit;
Qi nper terr e pa u sosë nata,
Me u rrqasë tinzi, e para agimit,
Urë pa urë e trap pa trap,
Fíll me ðalë n' at Qafë Marinë;
E manðej, tue u lshue na vrap,
Me marrë rrugen per Cetinë.
Se per nðryshe, mana t' Zotit,
Né tash po na hupë ushtrija.
M' shpinë Shqyptarët e ket farë motit,
S' ðahna shnðosh, tham, lum zotnija.
Marku at herë urðhen ká ðhânë,
Marë ushtrija me u ðynðë venðit,
E poshtë malit per m' at anë

Me u nðê Limit renð mbas renðit.
Kthye nðerkaq pergjymsë ká nata,
Eðhè «Shêjzat» ki'n prenðue;
Mê ká shiu eðhè shtergata,
P'r 'i herë gjama eðhè âsht nðalue.
Kur, qe, 'i rê, si pezhgvja zí,
Niset fíll prej Dormitorit,
Qi, tue i rá qillës me furí,
Vjen e nðêhet kreshtës s' Çakorrit.
M' Çakorr rêja si ká ðalë,
Lum e lum per t' Maðhin Zot!
Qi s' kem' kênë e na ká falë!
Se ç' ká shkrefë atŷ nji mot,
Se ç' t' i a ðha flaka e vetima,
Se ç' t' i a ðha krizma eðhè gjama:
Ç' t' i a ushtima e bumbullima,
Shungullima eðhè rropama!
Flakë per flakë, po, e kurr pa ðá
Shkrepte rrfeja kryq terthuer,
Aha e brej bjeshkve tue çá,
E harmote me zhumhúr
Kepash s' eper t' gristat karpa:
Poð e m' poð qi, poshtë rrmorevet
Tue balcue e shparðha m' shparðha,
Kulihum turr gorromiseshin
N' gurrní t' prrojevet shkumuese.
E t' u shkref atŷ 'i stuhí
Erësh s' perzijta, shungulluese,
Rriba e s' cilles, me furí
Kah pershkohej bjeshkës e vrrinit,
Shkulte bungat qinðvjeçare,
Si me shkulë nðoj kallm purrinit;

E si kênë t' ishin bazhgare,
Duhmja i ðynðte, e me uturimë
T' perfrigueshme, i shakullote,
Nðer humnere. Nji zhaurrimë
E pa preme bjeshkve ushtote;
Kthelltë, termegshim buluritte
Toka, e lkunðej shrregull; kreshta
E Çakorrit flakë zharritte,
Eðhè ðuhmet e rrfésh s' shpeshta,
Njizet pash, po, u sham, e ngeli
Shyt, porsì nji kyç Gojanit,
E u perzhit per rreth zabeli
N' Koprivnik e m' bjeshkë t' Trojanit:
Gjithkû kjenë prozhme e ðushknajë,
Hije, pyje e megje t' ðáme.
E nji nig e nji tymtajë,
Era surfull, e 'i zhigame,
Nji zhaurrinë, nji suzhë e 'i vapë:
Sa qi shkulm ká nisë me vlue
Lqeni i Plavës, e nalt mbí kapë
T' Zeletinit, tue vetue
E pa ðá tue shkrepë rrfeja,
Merr zjarm ashta, e flakaðâ
Nðezet pylla kah Meteja.
N' at thellim, po, e n' at tufâ
Qiella e toka ashtû perzí,
Kishe thânë, se rruzullimi
N' flaurí e n' leskra po shkatrrohet,
Eðhè n' Kaos t' pa skâj shqimi
Po soðomet e ðermohet.
Per mbas malit por në qiell
Hylli i Dritës si vezulloj,

U shuk plajmi e moti u kthiell,
Si cirkë voese n' perivoj.
Veç se bjeshkët, po, kthelltë ushtojshin,
Brraka, çutrra, prroje e shé
Gallamarðe ka' u ðikojshin
Neper rrash, tanë shkumë e ðhé.
Amet Limi kishte ðalë
E askunð lânë nuk kishte vá:
Si mjerë kush qi nper at valë
T' jetë ngushtue soð kamë me rá....
At herë Drita tuj ague,
Mark Milani, trimi i trimit,
Marë ushtrín në kamë ká çue,
Eðhè prî i ká per urë të Limit:
Kû, ashtu shurðhë e kush pa e nðî,
Tue rrahë ðromin me t' mðhej hapa,
Do m' e qitë shnðosh në Mal t' Zí,
Topa e nozull lânë permbrapa.
Veç se uren mjeshtri motit
T' ngushtë e ðrunit lshue e kisht' pasë:
Kshtu qi frigë kam, manà t' Zotit,
Mos t' a lshojë Markun nðoj ðrrasë...
Po isht' Shqypnija 'i venð belá,
Kû s' bân kryet mâ shtrêjt se 'i shtamë:
Vshtirë se Marku ká me u ðá,
Pa i u njitë nðoj ferrë m' ðollamë.
Pse eðhè, qe, tej n' at báll ure
Venð Rrogòvasit kan zanë,
Menðen qi m' a ki'n kubure:
Zog mbí urë me flutrue s' lânë.
Pranðej m' urë kúr mrrini ushtrija,
Ç' ushtoi Mokrra e Shekullarit,

Larg gjimue ç' ká Metohija,
Ç' t' âsht tremë kali i Komanđarit,
Kaq zû pushka atŷ me zí,
Kaq zû plumja me fishkllue;
Si njaj breshni me đuhí:
Malazezt per đhé tue i shtrue.
Flakë per flakë ushtria shqyptare,
Rreth e çark shtrî Markut m' shpinë
T' i a ká vû pushken batare
Shpat e m' shpat, luginë m' luginë.
Priten n' báll e Limin đét,
Prej Shqyptarësh futë mbrenđa 'i rreti,
Kah t' i a mbajë, tash, Marku i shkretë?
Ç' đo t' menđojë, vall, vetmeveti?
Me qinđrue, si e ká zanát,
Qe shka Marku ká nđer menđ.
N' Mal të Zí luftojn 'đhè grát
Per lirí, per fé e per venđ:
Jo s' qinđron nji Mark Milani,
Derë bujare gjet me gjet,
Larg n' Europë qi i ká vojtë zani,
E i đruen sherrin Krajl e Mbret.
Mark Milani, kur ká pá,
Se isht' rrethue n' mjet uj't e shpatit,
Ç' âsht berlykë atŷ si ká,
Tue britë t' mađhe mâje atit:
M' kamë, sokola t' Malit t' Zí,
Me çilë shtek per Karađak!
M' tani, đjelm, ju me furí,
T' rrjeđhë sođ Limi shkumë e gjak!
Eđhè at herë, si 'i gropë gelqere
Atŷ venđi t' u nđez zhari;

Vojti krisma ðér m' pelqere,
Ka' u perlanë Shkjau e Shqyptari.
E papreme 'i shungullimë
Ishte mali, ka' ashtû zijte,
Vlote pushka, e me vërrimë
Të shituemve ajo u perzijte.
Eðhè Shkjau, ashtû tue msŷ,
Pa kqyrë shtek pa kqyrë hanðɛk,
Bukur nalt aj erðh e u shtŷ:
Sa, meðjè, shum herë u rrek,
Me shperthye neper ushtrí
E me u nisun kah Cetina.
Ora thepe e Malit t' Zí
Shum gajret po u epte, shkina,
Malazezve e mirë po i msote.
Shtîju i rí, herë shtîju plak:
Gjithnji sulmin u a ðrejtote
Qanðra e jonë kû bâte lak.
Zâna e Maðhe atê e ká pá:
E ká pá, 'ðhè njoftë e ká:
Sŷnin kurr nuk i a ká ðá,
Eðhè e Mira, n' shllungë tue u strukun
Të nji rêje, âsht bâ e pa ðukun;
Eðhè pritte qi t' i vîjte
Per nen hov e m' shpinë t' i bijte,
Me tê bashkë t' u kacafitte,
Eðhe shkinen mos t' a lîjte:
Mirë nðer kthetra atê shterngue:
Malazezve me u nihmue
N' at shtek t' vshtirë. Kúr, qe, flutrim,
Tue u ra qiellve nper agim
Ora shkinë vjen e pershkohet

Zhgjetë perpara Zanës. Ç' t' i lshohet
Fulikare Zana m' shpinë:
Si njaj orli-gjeraçinë
Lshon m' bollshorðe, si t' két pá,
Se ðon zogjt n' çerðhe m' i a ngá.
Kúr ká pá njajo sŷvrangta
Ora thepe e Dormitorit,
Si ashtû rrfé po i shtrîhej mbrapa
Zana e Maðhe e Vizitorit,
Se ç' ká nisë ajo me ðreðhë
Poshtë perpjetë, kryq e terthuer:
Herë n' nji rê, herë n' tjetren struku,
Tash mbas malit tash mbas suket:
Rrash per tokë herë rrahi flatrat,
Prap pingul flutro perpjeta,
Veç si t' mûjë soje me pshtue.
Por, si pá ká ajo, se vrap
Zanes s' Maðhe s' munð t' i hike,
Åsht sjellë shtriga e fyt-a fyt
Me Zanen atŷ âsht perlá:
Sa per kshtû, isht' kênë trimneshë,
Eðhè, besa, fort belá,
E pa qanðer nuk po liðhej:
Me sa âsht liðhë ajo nðoj herë
Q' se zanë venð ká n' Karaðak.
Grykë per grykë e flok per flok
Ora e Zana ashtû perlá,
Ç' t' janë ðermishë shoqe me shoqe!
M' ðhâmë e m' thoj se ç' t' janë lvyrë!
Ç' po u shkon gjaku rrkajë nper ftyrë!
Ftuturim neper ajrí,
Iðhtë n' mjet veðit kaperthye,

Haju, shaju me mëní,
Vrrit, piskat sa kurr ki'n n' krye:
Fort po u nðiqshin e u perpiqshin
Po u shkelvitshin e u llomitshin,
Herë ðér m' rê tue zgjatun shtatin,
Herë tue hî si xhixhilloja;
Tash nper tokë, porsì ðý bolla,
Shkarrafenðu: mbanðej shrregull
Prap nper ajr kacrrue n' mjet veðit,
Porsì verës ðy pilivoesa,
Kúr shoqe me shoqe hahen:
Siell e bje ato njana tjetres,
Me nji pezm, me nji mëní,
Menðt e krés me t'pasë merzí;
Veç kurrnjanes nuk po i ðel
Me u ngrefë m' shoqe kacagjel.
Por se. qe, neper ajrí,
Dikû anðej prej Fushës s' Iballes,
Vijn ðý Shtriga, hypë m' ðý breshka:
Njana Sutë, tjetra Pasutë.
Ishin breshkat, breshka ðetit,
Aq të mðhaja, sa 'i samar;
Ishin Shtrigat si ðy grreça
Kjumshtit hjeðhë nen çarranik:
Koc e lkurë e t' kthyeme kuk,
Si ðy ðrapna ngulë nðer hatila;
Veç se t' iðhta e gazepqare
Kurrkunð halli mos m' i u pá:
Qi nðer shtatë Bajrakët e Pukës
Lânë nuk ki'n me u shnðoshë varrë pushke,
Me gjith huðra, pê e gershanë
Mbí t' varruemin pezull vjerrë;

Nuk lanë fmij me u rritë per s' mari;
Garravâxh bânë ðjelmt e rí,
Nuseve eðhè lshoju «zvercen:»
Bâni, qyqet, si çapini!
Shtatë pash punët bâni mbí ðhé,
E hupi shtatë pash nen ðhé:
Si -- Zo', ruena! — puna e tyne.
Kto i'n kênë nisë per n' nji log Shtrigash
Dika' anðej n' Kotorre t' Reja,
E zanë Drita i paska shtekut,
Ke hutue ki'n kênë te shpija,
Tuj u lye, po, me ðo «gjellë»
Vetë e breshkat, qi të mûjshin
Pezull ajrit me u perhkue.
  Ajrit Shtrigat tue kalue
Breshkave kaluer mbí shpinë,
Kúr kan rá ðrejt Metohís
E nper ag t' kuqlimtë të Dritës
Kan soðitë, si Ora shkinë
Eðhè Zana e Shqyptarís
Fyt-a fyt ishin perlá:
Ftyrës e parsmes krejt n' gjak lá,
Fort ka' ipshin m' ðhâmë e m' kthetra:
Kryet breshkave anðej kan reshë,
Ato rrole Shtriga t' vjetra;
Eðhè lshue t' janë m' Oren shkinë,
Porsì kênë t' ki'n ðý kulsheðra,
Njana, po, mâ e iðhtë se tjetra.
T' i u hoðh Suta per mbas shpinet
Eðhè flokve ajo i a njiti:
Arrçit kryet gati i a qiti,
Kah i a ngrifte pa farë ðhimet,

BKSH

Si me shkulë kunð lî Zaðrimet.
Ftyrës Pasuta si kusija,
Me 'i ðhâm n' gojë ngerthye si capë,
Ajrit flokët lshue leqe leqe
E arðhë shtatit si 'i ngaskeqe,
N' thoj i a njet me njanen ðorë,
Mu m' gerglâc, m' nja tue u munðue
Me i a zanun frymen njak:
Nsa me tjetren, si m' gerhanë,
Nisë ká trupin me i lnuer
Poshtë perpjetë, kryq e terthuer,
Me ðo thoj të mreftë si sorrë,
Per mâ t' maðhin, mor', gazep.
Ora shkinë se fort po ep
Fort po ep, qyqja, e ç' po vrret,
Se eðhè shtjelmat shum po i qet!
Veç se kot; pse Zana e Maðhe,
Me njat Suten e Pasuten,
Ashtû pezull nper ajrí,
T' a kan çue ðér m' Vizitor,
Shî te vorri i s' mjeres Tringë,
Eðhè liðhë t' a kan per blî:
Qi ato Orët e bjeshkës s' Trojanit
Prej nji mrizit të Muç Hasit
Bartë e paten m' Vizitor,
E qi, t' Lumet, eðhè e ngulen
Tre pash n' ðhé n' krye t'vorrit t' Tringës.
Mbasì e liðhen per at blî,
Ká marrë Zana e kthen n' Nokshiq,
Kû po grîheshin n' mjet veðit
Malezez eðhè Shqyptarë.
Atŷ, at herë, Suta e Pasuta

T' a kan kapë ka' i gjarpen n' ðorë:
Shlligë të gjallë, tanë helm e vnér:
E me ta t' kan hî me e rrafë
T' mjeren Orë të Karaðakut,
Per pa kqyrë, mor' probja i êm,
Se kû i ðjegë as se kû i ðhêm.
Lshue m' tê breshkat si t' terbueme,
M' ðhamë i a grizshin misht e shtatit
Per gazep. Gerthitte Ora
M' kupë të qiellës, sa gjithkû mûjte,
Tue i ðhânë shtatit per me pshtue.
Ah! kaðalë, eh pitigonë!
Zên Pasuta si tue e shá;
Se s' të lshoj, jo, per Tynzonë!
Shtatin n' gjak krejt pa t' a lá.
Hiðer, bre! Ti me i nihmue
Mark Milanit t' birit t' shkinës,
Qi Shqypnín aj rreth m' e shtrue
Per nen kamë t' Knjazit t' Cetinës ....
Po a kujton, morì gabele,
Se Shqyptarët kan ðalun fare,
Qi me arðhë Knjazi, me 'i kál zhele,
Per t' sunðuem mbí tokë shqyptare?
Eðhè at herë, me at shlligë në ðorë,
Siell e bjeri, tanë maraz;
Brit, gerthit e ngrata Orë,
Si macë Frorit mbí pullaz.
Ora shkinë e Dormitorit
Mbasì liðhë kje aio per blî,
Liðhë prej Zanet t' Vizitorit:
Njat ushtrín e Malit t' Zí
E lshoi zêmra gjithunjí,

E muer hiken. Fulikare
I u shtrî m' shpinë ushtria shqyptare,
Me nji brimë qi me t' shurðhue:
Kê tue vrá, kê tue shitue,
Dikê krejet tue shkurtue:
Tjerët në Lim vojtë e sharrue,
Trí taborre Mark Milanit
Hupë i kan n' at log mejðanit,
Treqinð krena eðhè i kjenë pré,
Rob janë zanun treqinð Shkjé!
  Zana e Maðhe ç' po lumnon;
Kep më kep po fluturon;
Ká marrë kangen e po knðon;
Po kënðon m' kep t' Vizitorit,
Larg me u nðî m' Boka t' Kotorrit:
A t' kam thânë, 'or' Knjaz Nikolla,
Se un, ðér sanðe pa marrë ðielli,
Tringen ðo t' a kish' pague:
Treqinð krena un tue t' i pré,
Treqinð rob un tue t' i zanun,
Trí mij çika e nuse t' reja
Para kohës tue t' i lânë veja:
Me kjá ato, po, si gjith qyqet
Nper kasolla t' Karaðakut,
Si ato bubat pshtjellë në zí?
Po m' a pvet njat Mark Milanin,
E aj, po, ty ká me t'kallxue,
Ká me t' ðhânë t' zín zihariq,
Se sa ushtrija t' met n' Nokshiq:
Oren çuet se e ká Shqyptari,
Qi «Shqyptár» veðit i thotë:
Sè atje lufta nðezet zhari,

Breshen krenat bijn per tokë,
Kúr t' i mbushet menδja e vet
Me qinδrue p'r Atδhé e Mbret.

BKSH

KANGË E NJIZETEGJASHTË

KOHA E RÉ

Hej, moj Zânë, tŷ t' kjosha true,
Si s' po t' bje nðer menð per mue,
Punë të hershme me m' kumtue;
Kangë e valle me m' fillue;
Por më rrin tue fluturue
Mollë më mollë e ftue më ftue
Me ato shoqe tue kënðue,
Me ato shoqe tue vallzue,
Tue vallzue, moj tue loðrue
Nper leðina e nper ruðina,
Np'r ata brej, aha e çetina,
Kû bân çerðhen gjeraçina,
Bulon molla e lulzon thâna
E prîjn valle Orë e Zâna
Neper rreze qi lshon hana.
Arðhun shtatit si « breshana »
Rreze ðiellit ðora e llana,
Ftyra shtrue n' fletë t' ðranðofillit,
Kama matë per gjeth të lilit,
Shartue zâni m' zâ t' bylbylit,
Dishka borë e ðishka brymë
Si njaj hylli me ferfllimë:
Mori sumlla sumollore,
Mori ðarðha ðimënore,
Si t' shkoi moti kangë e valle
Kangë e valle e zanamare:
Tash mbas flutrash neper zalle

Tash mas lulesh nper livaðhe
Herë nðiq sutat neper curra,
Zhytu e mbytu neper gurra,
Ngallìt shoqet n' shtiqe t' vshtira:
Si, perzèt, ty t' raftë e mira!
T' raftë e mira si t' ká rá,
Bjeshkë e vrrî qi m' ké shkelqá!
A ðin shka moj gerxhelí,
Mori rrezja nper frangí:
Se mue kripit m' i rá bora,
Se kah m' lên âsht kama e ðora,
Se eðhè as vonë, tham, s' ká me shkue,
N' jetë pertej un pa u kalue,
Prej kah s' lânë kenð me u kthye ðalë...
Pra nðîgjoma ktû nji fjalë:
Lêni soð, moj Shtozovallet,
Lêni flutrat t' marrin zallet,
Lêni sutat t' marrin malet:
Shporru vjollcash eðhe lilash,
Shporru gurrash e çurrilash:
Se, perzèt, kshtû, moj petritë,
Tuj m' u lá, tuj m' u fllaðitë,
Herë nper hanë e herë nper ðritë,
Drue po m' ngrîhesh akull-ó
Drue po fikë mue e veðin-ó;
Eðhe lshou prej Dukagjinit,
Kû m' a shkon të cemtët e ðimnit
Neper biga e zgavrra blinit,
E flutrim neper ajrí,
Si njaj hylli qi shkënði
Shkrepë prej mramjet neper eter,
Behma ktû n' ket *Lissus* t' vjeter,

Kû, larg zhurmet e poteret,
Dola eδh' un n' ket buzë Prenδveret,
Per me knδue m' Lahutë t' Malcís,
Se si u enδ fati i Shqypnís,
Kúr pshtoi kthetrave t' Shkjenís
E δuel zgjeδhet të Turkís:
Perenδija si e kisht' shkrue:
E zojë m' veδi eδhe u nδertue,
Mbas sa gjakut qi pat δkue.
Pse kaq njerzit po i'n të kqí,
Sa qi askunδ m' ket shekull t' zí
Pá shkue gjaku ví e ví,
Nuk po gzohej, jo, lirí.
Pranδej soδ tý t' kjosha falë!
Morì e Mira rritë në halë,
Dér në *Lissus* ti me m' δalë,
Per me m' vû kangen per fille,
E tue m' nδritë menδen me kshille,
E tue m' majtë mbrenδa hullís
Së burrnís e t' bujarís,
T' bâjsh qi fjala: e butë herherë
Si njaj fllaδi në Prenδverë:
Tash e fortë, e rrebtë, δermuese,
Si δuhija shungulluese:
T' m' rrjeδhë e marë e kunδ pa neje,
Qi t' rysë menδet, zemrat t' theje,
T' i reshë gjinδen kah e mara,
Fén e Atδhén t' i lvisë perpara.
Pse, po m' u enδ kanga per s' marit,
Vonë e vonë fisi i Shqyptarit,
Manà tý ká me t' urue,
Bjeshkë e vrri me t' u lulzue,

Si ðon vetë moti me t' shkue:
Kangë nper hanë e kangë nper ðritë.
Se eðhe as ktû s' ké me u merzitë:
Me u mérzitë jo cok nuk ké,
Ke në fllað t' ksajë stine s' ré,
N' jetë natyra tue shperthye,
Këtû gjên shka t' kanðe tý:
Vezullime e xhixhillime,
Gurgullime eðhe blerime,
Me lugina e me koðrina,
Me leðina e me ruðina,
Hije, kroje eðhè çurrila,
Dejka, mjellme e n' shtek kojrila,
Vjollca lila e karajfila,
Dranðofille në bubuqe,
Flutra t' larme e mollakuqe:
Knðo bylbylat nper filiza
Këcè ðhijzit neper ðriza
Tue blegrue kingjat nper mriza:
Enðë harðhija m' qeperiza,
Lulzon pjeshka e zerðelija,
Me u shêjë matet m' gem qershija;
Bleron bunga e bleron viðhi
Shatorr fiku kokrrat liðhi;
Njethet plepi bregut t' Drinit
Rahá t' mirë ep lulja e blinit,
Kerset fyell e zanamare,
Ushtojn hijes kangë shqyptare:
Qiella kalter, toka blerë
Njeti ðimen, ktû Prenðverë:
Njimenð stinë per Orë e Zana,
Me prî vallet, tue nðritë hana,

Mal e m' mal, ruðinë m' ruðinë,
Jo qi ktû në ket krahinë,
Kû nper molla gêmeholla,
Kû nper male e mriza hale,
E nper zalle e nper hamalle
Shum po i kisht' ðo Shtozovalle
Shoqe t' ua, qi po knðojshin:
Qi po knðojshin e loðrojshin,
Larg e larg m' i u nðî jehona,
Bâne bén, si kah Valbona;
Se ky venð, se mahet n' menð,
Po kisht' kênun nji ðervenð:
Nji log zânaslı m' nám e n' zâ,
Kû vigâ e katallâ:
Eðhè n' kohë para se Iliri
Venð ktû zû e Arbnori i biri:
Na i'n nðeshë, na i'n shkelveshë,
Dikúr heret m' ðhâmë tu' u shkye,
Mâ vonë s' largu tuj u msŷ
Kush me zhgjetë, kush me baètë,
Njani m' mzðrak, tjetri m' çomak,
E me lata, e me supata,
Me tagana e pushkë të gjata;
Eðhè rán shakull per ðhé,
Kush per Atme e kush per Fé,
Njani cub, tjetri ðishmuer,
Kush gjaksuer, kush simahuer.
Jo, po, ktû eðhè ké me pá,
Ké me pá, po, njat kalá,
Qi, m' nji koðer titanike
Ngrefë mbi leðhe cyklopike,
Per trí mij e kusúr vjet

T' u kercnue nðêj, si shauret,
Mbí ç' ðo forca kunðershtare,
Qi me menðe grabitçare
Deshten ksajt me kalue ván.
Ké me nðî eðhé si kján
Vala e Drinit prap n' ðitë t'sotit
Per urë vorrit t' Gjergj Kastrjotit,
Shpata e t' cillit, ðikúr motit,
Vezulloi m' hasem t' Shqypnís,
Si ajo rrfeja e Perenðís.
Pse ðikúr ktû eðhè Berðyli
Me gjak hasemsh ðhén kertyli;
E ajo Teuta mbretëneshë,
Vashë ilire sokoleshë,
Qi nuk ðijte se shka â tuta:
Si ajo Shqypja skepekrruta,
Lshote hovin mbí Rromakë,
Pá ðhimë Aðrjen tue pergjakë;
Prap Kliniku ktû e Pleurati,
Hila, Agromi e Genci i ngrati
Kan jetue ktû e kan lulzue,
Mirë a keq atà tue psue;
Kush tue mbetë, kush tue fitue.
Se ktej Gali ka kalue,
Ktej Rromaku, po, âsht pershkue,
Slav e Turq ket trull t' bekue
Me agor t' vet e kan mnerue.
Pranðej n' mbramje tue rá hana
Mliðhen tubë Orë eðhè Zâna,
Eðhè kapen ðora ðora:
Dora ðora, barðhë si bora:
Ambel zânin tue ðreðhue,

Nisin vallen me këndue,
Tash si t' Parët na pa'n luftue,
Atà Ilirt e kohës s' kalue:
Tash iδhtë fatin tue lotue
T' ksajë s' mjeres moj Shqypní:
Se si u pshtuell e mjera n' zí,
Mbasi Turku mbrenδë pat hî:
Turku, shplaka e randë e Zotit:
Per mbas δeket t' Gjergj Kastrjotit.
E jehojn male eδhè zalle
N' ato kangë e n' ato valle.
  Pra, po t' kapi tŷ merzija,
A se t' loδhen kangët mija:
Se pa tŷ, besa, moj Zanë,
Vshtirë se 'i fjalë un mûj m' e thanë:
Fjalë qi t' jetë n' gojë per t' u zanë:
Ti po δel naten nper hanë
A nper zheg si t' kape zusha,
E n' δaç malit, n' δaç kah fusha
Bâhe bashkë me shoqe t' ueja,
Eδhè atŷ, at herë, ti thueja
Kangës e valles sa t' keshë n' krye,
Doraδoras tue këcye,
Gjithsesì të kanδet tŷ.
Por po δeshte ti nδojhera
Me nδjekë suta, a gjaeje tjera,
Me ato shoqe ti, po, δel
Nper Molung a se nper Vel;
Se atjè gjêni δrêj e δerra,
Molla, urtyta e manδaferra;
Mjaltë nδer zgavrra, e gurra t' ngrîjta;
Mrize t' fllaδta e hije t' rîjta,

Me blegrime e me çokana,
Qi tŷ aq fort po t' i kisht' anδa.
Veç se shka, moj qifteli,
Me t' a vû δue 'i porosí,
Per kúr t' δilni ju në Vel.
Kúr të δilni ju në Vel,
Per t' a hasë kini nji shpellë,
N' anë prej Rrêje, t' errtë e t' kthellë,
Me nji grykë porsi nji furrë,
Prej së cilles rrjeδhë nji gurrë,
Sa me blue, po nji mullî:
Atŷ mbrenδë ti mos me hî!
Asì uj', jo, atŷ me pí!
Pse n' at shpellë qaj Lleshi i Zí,
Nji i Gjomarkaj, Kefalí:
Vesh e m' vesh mustaku i tí:
Nji natë gjamet e vetimet:
Me u δriδhë toka prej bumllimet:
T' rrebtë kulsheδren paska msŷ,
Eδhè m' qafë i a ká merthye
Nji parë δana e t' gjata e t' ranδa,
Mirë nen allkë aj tue i ngujue,
Qi per t' gjallë me u shkapullue
Mos të mûjtte, eδhè e branisë
Poshtë nper shpellë n' δo ujë të kthellë:
Eδhè soδ nδîhen tue krisë
Ato δana, sa herë t' luej
Shta'n kulsheδra neper ujë;
Ke i kan mbetun ato δana
Vjerrë per qafë, porsi çokana
N' qafë t' nji skjapit brynatak.
Pranδej shpesh rrjeδhë gurra gjak:

Si shum kushi qi e ká pá:
Persè ðanat, m' qafë tu' e vrá,
S' i a lân varren me u perthá,
Qi i a çeli Lleshi i Zí,
Kúr i u turr nper at ðuhí.
Asì uj' ti, jo, me pí!
Por as n' shpellë, jo, mbrenðë me hî;
Pse atŷ soð, permbrenða shpellës,
Dájn orok Shtrigat e Kthellës
Me ato Shtrigat e Mirðitës,
E me atò t' Zhubës e t' Selitës,
Kurðoherë ðuen me u bashkue,
Nðoj ðéll ujkut per t' fergue,
Qi me bâ nðokanð gjytrŷm;
A me zí nðoj gjellë nper tŷm,
Per të lye me tê nðoj shpí,
Qi me i lshue ðam e morí
Si nðer rob, si nðer bagtí:
Mos me lânë me rritun fmí,
Tuj u ngranë zemrë e mushkní.
Kurrsesi ti mbrenðë me hî;
Persè gjallë k'in me t' perpî.
E po bâni e t' kcej ðallðí
Bregut ðetit me u baritë,
Per me u lá, per me u fllaðitë,
Per n' mos ðaç kaluer me shkue
M' beðeví, qi kem' n' katue:
Bishtalec kripin trimnue:
Janë pulbarðhat neper Drî,
Barðh si bora n' Haramí,
M' shpinë nðonjanes ke me i kcye...
Por, aman tŷ t' kjosha true,

Per qafë t' sajë mirë me u shterngue...
Se ti jé nji rreze ðrite,
S' të ká ranðë pulbarðha tý ;
E mbi tê manðej vozite
Rrjeðhes s' Drinit ðér në ðét.
Kúr të ðalish n' atê ðét,
Atŷ bregut ké me pá
Floçka e Kshetza nðêjë n' shullâ,
Tuj u krefë, tuj u bubitë,
Shoqja shoqen tue ngallitë
Turr e vrap nper ranë të hjeðhne :
Shkaterr flokësh, rizat e zhðreðhne,
Kmishat kapë me trîza t' ðreðhne.
Se ato janë ðo grá të ðetit,
Qi, si ushujzat e breshkujzat,
Po jetojshin n' ujë e m' tokë,
E po flitshin si tue krrokë,
Si tue krrokë, si tue gervallë.
Por me pasë per t' i zânë gjallë
E me i mbajtë te shpija niri,
Me folë shqyp zêjsin mâ s' miri.
Se nji ðjalë, fisit t' Kelmenðit,
Djalë i pushkës eðhè i kuvenðit,
Si ðishmí bâjn gjinðja e venðit
Nji kso Floçkash paska zânë,
Eðhè n' shpí e paska çue :
Kû 'i herë shqyp atê e ká msue,
Manðej marrë e ká per grue,
Me tê bashkë kunorë tue vû.
Eðhè u bâka shpijanike,
Tue rritë fmí, tue u majtë fisnike.
Me xhubletë e me shtjellak,

Si t' gjith shoqet n' at bajrak.
Veç se shka binín e sajë
Létas nieri munð t' a ðajë:
Ke i kan sŷt si picigiatë
Eðhè flasin per pá u matë;
Porsi me branisë zhamella
Nðokunð malit neper shpella.
Veç se shka, moj ti belholla;
Ti belholla, rritë nðer molla
Ktû eðhè 'i punë ðue me t' kallzue,
Qi kthelltë n' shpírt ká me t' galðue.
Ká ðo kohë, qi t' barðhat Zana:
Shtozovallet! qi nper thâna
T' Elikonës prîjn kangë e valle
E pijn ujë n' at Gurrë Kashtalle:
Kan lânë bjeshkë e vrrìje e zalle
Të Grekís e ðalë n' Shqypní,
Kû, n' gjûhë shqype — bukurí!
Herë tue folë, herë tue kënðue,
Kan rysë gjinðen me feksue:
Se Shqyptari s' âsht gabel,
S' âsht shkerbé pjellun n' zabel,
Mos me pasë aj fis e Atðhé,
Veç me shkelë m' tê Turq e Shkjé:
Jashtë Shqypnijet se Osmanllija
Duhej ðbue: se vetë Shqypnija
Duhej qitë ajo zojë m' veði:
M' tê mos me sunðue kurr Mbreti
I Stamollës e se të huejët
Do t' shkojn gjûhen tuj e ruejtë
Pîjt nðer ðhâmë, per kto punët t' ona.
Eðhè kshtû, njitash n' e vona,

Nisë Shqyptarët kan me menðue
Per punë t' veta, e shqyp me shkrue:
Shqyp me shkrue, po, e shqyp me msue
Neper shkolla; e pse të holla
Menðt po i ki'n, e kryet jo shtamë,
Kta per fije janë vû n' lamë
T' ðitunís e t' gjytetnís:
E meðjè, soð prej Turkís
Janë tue lypë autonomín;
Se per nðryshe, thonë, lirín
Me armë n' ðorë ðo t' a fitojn:
Nen kamë t' huej gjallë mâ s' rrogojn.
Tashti, un, moj sŷ-qershí:
Besa, po: fort mirë e ðij,
Se ty t' kanðet me kerkue
Mriz e m' mriz, e krue më krue:
M' shoqe t' ua me u takue,
Bashkë me folë, bashkë me ligjrue,
Me u njitë valle e me kënðue:
Me kënðue, po, e me loðrue,
Si mot t' keq qi kurr nuk m' ké:
Prenðverë m' Shnjergj e prenðverë m' Sh- [nðré!
Ani pra, moj rrezigí,
Morì rrezja nper frangí,
Po të kapi tŷ ðallðí
Per shoqní e leverðâ:
—Eh! po, i mjeri, shka me bâ?
Kshtû po i kishe ti ðo menð:
Mos me t' zanë kurr venði venð:
Soð nji senð, neser nji senð —
Del e merr ti fushë e shpat,
Vel, m' Koðhel, e m' Krye-Bushat:

M' Krye-Bushat — pllamë e « ðukat »,
Eðhè kapu m' Rozafat,
M' at kala t' Shkoðers mizore:
Nðera e nami i tokës arbnore;
Persè atŷ Zanat i ké,
Pre' Eñkonet bartë ñ' ket ðhé,
Si të bâjë hana me ðalë,
Nisin vallet palë e palë
Me ato Motrat shqypëtare,
Tue rá fýll e zanamare.
Atŷ njitu eðhe ti valle,
E pa ðerte kunð e halle.
Tue loðrue ti, e tue këcye,
Thueja kangës gjith sa t' keshë n' krye.
Veç se prap ti ktu me kthye;
Perse kanga, enðë pa tý,
Ajo âsht váj e tym nðer sŷ.
Eðhè kshtu, nper hanë nper ðritë
Tuj u argtue, s' ké me u merzitë;
E tý moti ká me t' shkue
Si ðon vetë, e pa u kujtue.
Qe Lahuta, vjerrë n' sergjí.
Eja pra, moj sŷ-qershí,
Moj bel-holla, rritë nðer molla,
Eðhè kangen m' a fillo:
E un kënðo, mbanðe', e ti knðo,
Si knðon zogu i veres-o!

BKSH

KANGË E NJIZETESHTATËT

XHEMJETI

Erven Pasha, 'i Xhemjetlí,
Mleðhë mishlizin n' Babi-Alí,
Eðhè u thotë: Zotní të mí,
Mbasi ðuel êmri i Xhemjetit,
Qi shkaf âsht tebajë e Mbretit:
T' jetë kush t' jetë, mashkull a fêmen:
« Osmanlí » me u quejtë me êmen;
E se t' gjith atà mbas soðit,
Mohit ðo t' i bishin roðit,
Prej të cillit kishin ðalë.
Ylqja e Mbretit marë n' at fjalë
Uli kryet e pa u trazue,
Fis e giûhë zû me i harrue,
« Osmanlí » tue quejtun vehten.
Eðhè kshtû, u ngjatët Zoti jeten!
U shkrînë m' njâ Turk e Zejbek,
Lacë, Harapë, Armen e Grekë,
Beðuìn e Jahuðí,
E sá janë kome n' Turkí,
Kush pa u ankue, kush pa bâ zâ,
Thue se 'i nanë t' gjith i kisht' bâ.
Veç Shqyptarve s' po u hî n' kokë
Me u bâ vllazen me tjerë shokë
E « Osmanlí » me quejtun veðin.
Kta Turkín njofin e Mbretin:
Dér ðikû eðhe Xhemjetin;
Por komsín nuk ðuen me nðrrue,

Giûhë as ðoke me harrue;
E kristjan e muameðan,
Gegë e Toskë, Shqypnija marë
Prap se prap quhen « Shqyptarë ».
Meðjè kta, zotní të mí,
Njitash s' voni i a kan hî
Me shkrue shqyp libra e fletore,
Me çilë shkolla n' giûhë arbnore:
E mâ teper, si nper ðhamë,
Posë se s' ðuen me ðhânë nizamë,
Janë tue lypë autonomín,
Per me qitë m' veði Shqypnín,
Eðhè Turkut mâ mbas sotit
Mos me i lá t' ðheta si motit;
Veç me ngrefë ata 'i farë Shtetit:
Po e jo nen hije t' Mbretit:
E m' veðveði me u sunðue,
Pashë as beg mos me nðigiue:
Si t' i a bajm hallit s' e ðí ...
  Xhavið Pasha, 'i Turk i Rí,
Kqyr ç' ká mârrë trimi e ç' ká thânë:
Nji, per bé, gjallë nuk ðo lânë!
Se Shqyptarët po ishin belá,
Hajrin kush kurr mos me u a pá,
Veç se sherrin. S' ðí a e ðini,
Se, q' se Turku s' pari hini
Në Shqypní e ðér më sot,
Jo mâ pak: po e tham me lot!
Se pêsðhetekater herë
M' né Shqyptarët t' janë lshue poterë
Me armë n' ðorë, e t' na kan rá,
Ballë per ballë me né t' u vrá,

Si t' isht' kênë Turku me Shkjá.
Meðjè ngusht shum herë na e prûne,
Pse zanát pushken po e kishin.
Pranðej hunðët m' grusht u ðuen shtypë,
Qi kurr n' menð mâ mos t' u bjere,
Pis Arnaut ata tue kênë,
Xhemjetit me i qitë telashe,
Sinan Pasha, 'i plak me mjekerr:
Javash, burra, zên e u thotë:
Se Shqyptarët janë fis i vjeter:
S' merren grushta si «manovët».
Katerqinð e ðisa vjet
Janë, qi hîmë na në Shqypní:
Kush ká bâ mâ shum gajret
Se Shqyptari per Turkí?
Në Jemen kan arðhë me né,
N' Sebastopull kan ðerðhë gjak;
Fyt-a-fyt janë pré me Shkjé:
Kan mârrë krena n' Karaðak.
N' luftë uxhunin kta e kan bâ;
T' mbramët te hika e t' parët te meta
Janë pjekë n' ðiell janë ngrî n' murrâ:
Per Daulet s' u âsht ðhimtun jeta.
E po ç' bâmë na per Shqyptarë?
Ç' t' mirë na atyne u kem' pertrî?...
Cilla punë, thoni, u kthye marë
Se na gjinðemi n' Shqypní?...
Na i kem' ðjegë e i kemi pjekë,
I kem' zjerrë shpijet e toket;
Vjerrë m' konop, i bâmë me ðekë,
U kem' prishë kanû'n e ðoket.
I kem' rrahë nper milazima,

Shnjerzue i kem' nper agallarë:
I kem' fikë nper myltezima
Repë i kem' nper tasilðarë.
Kunð nðo'i urë a u kemi lshue?
Sa janë rrugat qi u kem' çilë?
Nðonji shkollë a u kem' nðertue?
Shtek t' shperthyem a u kemi mshilë?...
Kuerðo t' jetë kysmet me i ðalë
Turkut ðore Shqyptarija,
Posë faltoresh, ku me u falë,
N' Shqypní 'i shêj a e lên Turkija?...
Pse m' at herë ðuem qi Shqyptari
Gjithmonë rob të rrijë nen né,
T' harrojë gjûhen qi i la i Pari,
T' mohojë venðin ku ka lé?
Per me folë kah shpirti ðel,
Faj Shqyptarit nuk i vîhet,
Pse me Turk soð kapet tel,
Venði venð pse nuk i zîhet.
Me topuz, mor faqja e barðhë,
Me Shqyptarë nuk nðreqet gjâ;
Veç me t' amel rreth tue i arðhë,
Per tý e shtŷn ðeken me bâ.
Pranðej vetë kishe me thânë,
Se s' âsht mirë Shqyptarët me i ngá:
Le t' a lâjm ket punë m' nja'n ânë
E mos t' sjellim kot belá.
At herë çue âsht Turgut Pasha,
Strehë ngerthye ðo vetlla t' trasha,
E t' ká nisë me ligjirue,
Mirë tue u matë, fort tue u menðue:
I u ngjatët jeta zotnis s' uej!

Per mos ðaçim me mifë n' ujë
E Turkín m' e vû n' rrezik,
Qi m' u ðá pllamë e perçik,
Kish' me thânë, zotni të mí,
Se ðo shtrue 'i herë kjo Shqypní:
Se Shqyptarve m' ðrû u ðo hypë
Mirë per veshësh, eðhè, me i zðrypë:
Mirë me i zðrypë e mirë me i shtypë,
Qi m' u a zjerrë at zburth lirije
E at kllapí autonomije,
Qi pat nisë ka pak me i zânë,
Qýsh se ðorë Mbreti u pat ðhânë,
Tash ðo vjet, me u ba «milet»:
Kuer Kongresit të Berlinit,
Stamolla tue kênë rrethue,
Na bîn fjalë per punë t' kufinit
E gaperr Europa u çue,
Me i a lshue Malit të Zí
Hot e Gruðë, Plavë e Gusí.
Jo, po, besa, zotëní,
Q' se «milet» u bâ Shqypnija
Eðhè ðorë ðha ksajë Turkija:
Per nji iðare masllahat:
Me rrokë armët me ðalë në shpat
Bregut t' Cemit, e me u vrá
Ballë per ballë me hasmin Shkjá
Si t' kisht' kênë Shteti me Shtet,
Kan marrë, po, Shqyptarët gajret
Me menðue, se eðhè pa né
Munð të rrnohej gjall mbî ðhé:
Se mos heret, saðo vonë:
N'per miq t' vet e hasem t' onë:

Munđ t' u shkepshin prej Sulltanit,
Si đo tjerë Shteten t' Ballkanit,
Eđhè m' veđi me u sunđue,
Pashë as beg per pa nđigjue.
E ké t' vshtirë nji herë me reshtë
Harushen me krye n' qyp t' mjaltit;
Se manđej i a shkulë ti veshët,
Por qypit s' e shkepë per s' t' gjallit.
Pranđej vetë kishe me thânë,
Se kjo punë fjetë nuk đo lânë.
Se t' bjerë mini neper mjekerr
Anishkà, tha 'i burrë i vjeter,
Po mos t' çilte shtekun tjerve...
Posë Shqyptarësh: manje mirë n' menđ:
Kem' Jemen e kem' Armen,
Kemi Grekë e kem' Zejbekë,
Me Qerkez me Lkurazez,
Me Bulgarë grêtha luftarë,
Qi po i lshuem na pê Shqypnís
N' punë të gjuhës e të komsís
Veç me e đá Turkín e mjerë,
Se s' jet tjeter tash nji herë.
Pse të gjitha këto kome
Ki'n me lypun Frone e Dhome,
« Koçobash » me metun Mreti...
Tash zotní, kjo punë nuk ban.
Pra çajre nuk ká as đerman
Per pa i çue n' Shqypní mizore,
Pak me thânë, njiqinđ taborre,
Qi nji herë e pikë mâ s' parit:
Per me e nisë punen per s' marit:
Sylahin m' i a hjekë Shqyptarit;

Manðej m' tê me kapë nji ðrû
Eðhè shpinen me i a zbrû,
Qi të binðet fíll prej vetit;
Persè aj cub tuj kênë shkorretit,
Guzon t' ðalë karshì nji Mbretit:
Karshì Mbretit e Xhemjetit.
Mbretní, ðo me thânë fuqí.
Pa fuqí, nuk ka mbretní.
Me fuqí, u mkam Turkija;
Pa fuqí na hupë Shqypnija:
Hupë Shqypnija e Arabija,
Si na hupi, ofshe! Ballkani.
Turkut i hypë m' shpinë ðushmani!
Kshtû ká folë qaj Turgut Pasha,
« Aferim »! i thotë Mishlizi,
Komanðár eðhè e ka vû
Mi njiqinð taborre t' zgjeðhuna,
Per Shqypní tue e nisun filli
Qi t' ngushtote shka âsht Shqyptár
Me quitë veðin « Osmanlí »
Per mbas « qefit » t' Turqve-t' Rí,
Kah merr ðielli e hana lé,
Si Shqypnija 'i venð s' e ké,
N' ðaç per male e per koðrina,
N' ðaç per fusha e per ruðina,
Bjeshkë e vrrî eðhè zallina,
Me kullosa e tokë t' punueme
Me liqêj, me prroje e lume:
Kroje fushës e gurra shpatit:
E puthë ðeti per s' të giatit:
Peshku plymë nðer kalimere:
Gjâja e gjallë reshë shqere shqere:

Enðë mënðashi e enðë harðhija:
Ambel sŷnin t' mushë robnija:
N' shnðet kerthneset marë natyra,
Qiella kthiellet si pasqyra:
Sh' Nðré në bjeshkë e Sh' Gjergj në vrrî:
S' ká mâ bukur n' rrokullí:
Me na pasë gjithkush lakmí.
Por ç' e bân? se soð, or probe,
Me t' a falë Shqypnin, kush, tobe,
N' e shikjon ðŷ herë me sŷ,
Kaq per kob qi t' a ká msŷ,
Turgut Pasha, 'i turçelí
Me njiqinð taborre ushtrí,
Tanë Çerkez e Lkurazez
Turkoshakë e Anaðollakë
Manovë, Jevk, Lacë e Zejbek
Kurð, Harapë eðhè Felah
Me pushkë n' krah, me zjarm n' sylah
Njani n' «fes» tjetri n' qylah»
Toka e zezë me 'i pasë qirah;
Eðhè m' shpinë aj i a ka lshue,
Me Moskov, thue, âsht tue luftue.
Kacaleci si lshon m' arë,
Funð e maje tue e mshî mbarë,
Kshtû Shqypnís i u rras asqeri
Ç' merr prej Jugut ðer ke Veri;
Eðhè Pasha Turgut Pasha,
Iðhtë ngerthye ato vetlla t' trasha
T' ká ngrefë top, t' ká ngrefë havan,
Eðhè qitë ká nji «ferman»,
E pa i lânë kunð kujë ðerman
Lypë nji herë e pikë mâ s' pari:

Sylahin me hjekë Shqyptari
Eδhè armët aj me i δorzue:
Masanδej mos me guzue
Kush «Shqyptár» veδit me i thânë,
As me majtë δoke e kanue
As nδer shkolla shqyp me zanë;
Shqypen shqyp jo mâ m' e shkrue,
Por turqisht: ká lypë mâ teper
Qi Shqypnija e poshtme e eper
T' epte asqer, eδhè të late
Pagë e t' δheta e begajate,
Gjithsi isht' êmri i Turqve t' Rí,
Ase e bân venδin faní.
Kúr ká arδhë renδi i Malcís
E t' kan nδie ata krenët e Malevet,
Jânë bashkue, kuvenδ kan δalë:
Per jetë t' anδe, Pasha i Mbretit;
Fort n' gazep mos me na mârrë,
Né 'δhè me na lânë sylahin;
Se kem' nδollë δisì n' kufî
E shpesh po na bje me u vrá
Kû me Urum e kû me Shkjá.
Masanδej ti po na thue
«Shqyptár» mos me quejtë na veδin
Por m' i a njitun « Osmanlí »,
Eδhè shqypen me e harrue.
Vargjeç, Pashë t' ngjatët Zoti jeten!
Se kto punë n' perδe nuk hînë.
Kúr na t' mbajm ligjen e Mbretit:
Por të preme per mbas venδit:
E t' lajm pagë eδhè të δheta,
Mbas zanatit qi kem' pasë

E si t' shifet se Dauleti
Venđin t' onë e bân mahmúr,
E jo kshtû me e lânë harabë,
At herë na, Shqyptarë me gjak,
« Osmanlí » bâhna me pûnë.
Kaq âsht mjaft, kishim me thânë;
E kurrkunđ nuk âsht nevoja
T' hîjm nđer kso maklladesh t' kthella:
Jo « Osmanlí », jo « turçelí »
Ky « Çerkez », aj « Jahudí »...
Po, Shqyptarë jemi, zotní,
E Shqyptarë prap đuem me mbetë:
Kështû, Pashë, na e kemi gjetë,
Perzèt kshtû eđhè đo t' a lâmë.
E per punë, qi lypë nizamë
Na s' kém đjelm me çue n' Jemen...
A si u thonë ylqeve t' Mbretit.
Na ktu vetë vritu me Shkjá,
Djalin çoe me u vrá me Turk,
Pasha Zotin, more Pashë,
Kurrsesi kjo pûnë nuk bân.
Ti ké ngrefë top e havan:
Perzèt mshoj, t' lumshin t' đy krahët;
Se eđhè kshtû s' u rrnueka gjallë.
Kështû krenët kan ligjirue.
Turgut Pasha fort â iđhnue,
Fort â iđhnue, t' mađhe ká britë:
« Haps qafirat tash me i qitë »!
E t' a đijn, se në Turkí
S' ká Shqyptarë, as s' ká Shqypní,
Veç ká Mbret e ká Xhemjet!
Haps i bânë Krenët e Malcís

Qi per Mbret n' kufì t' Shqypnís,
Ballë per ballë tue u vrá me Shkjá,
Venðin n' gjak krejt e pa'n lá.
At herë Pasha vû leçí
Mos me çilë kurrkunð n' Shqypní
Shkolla shqype, eðhè me shâmë
Njat të vetmen qi ishte n' kâmë
N' Elbasan, e m' e bâ lâmë;
E po u gjet kush nðer Shqyptarë,
Qi me u marrë me gazetarë,
A me qitë shqyp nðoj fletore,
Tha, pa e çue nðer gjykatore,
Sa gjânë gjatë m' e shtrî n' sokak,
E me e rrahun me ðajak,
Dér qi lkura t' i plasë gjak,
Tue i rá fyellit e bylbylit.
Por pse atí i ðuhej me u nðollë
Sá mâ para në Stambollë,
Kshtû mbasi menðue kje hollë
Per t' çue m' venð « fermane « e « iraðe »
Hini e zgoðh per veqilaðe,
Do shqyptarë: ðo kallavraðe,
Hasem t' lemë të gjytetnís,
T' cillët as êmnin e Shqypnís
Kurr me nðie nuk kan pasë ðashtë:
Pleh i nðŷt i mluem me kashtë.
Si, bje fjala, kur terthuer
Jashtë n' sokak me ftyrë per gúr
Shtrînë t' ngratin Hafiz Myslimin,
Eðhè m' ðrû e rrahen trimin,
Tue krisë loðra e tue ra fyelli,
Dér qi i kambës i u thye kercyelli,

E me ganð gjith jeten mbet,
Jo per tjeter « xhinajet »;
Veç pse pvetë në hyqamet:
A isht' « Shqyptár » a po « Osmanlí »,
I pergjegjë me trimëní:
Saðo qi ishte nji «hafiz»:
Jam Shqyptár me gjûhë e fis.
Por eðhè kúr shtrî m' sakak
E tue i rá ishin m' ðajak,
Sa herë pvette kajmekami,
Thuej shka jé? permbysë per ðhé
Jâm shqyptár pergjegjte afizi,
Dér qi ashti i kambës s' i krisi.
At herë t' lirë e la me shkue:
Faqe t' ngrîtë veðit tue i shkrue.
Mbasi kshtû t' mjeren Shqypní
E poshtnoi e e pshtuell në zí,
Turgut Pasha, i gjatë e i hollë,
Mori rrugen per Stambollë,
Ngrefë mustakun, ksulen n' sŷ,
Të shtatë krajlat si t' kisht' thye,
E jo mâ nji grusht Shqyptarë,
Nðollë t' pá fis e t' pá kumarë:
Thue, plasë toka i qiti jashtë.
Veç se shka, kishe me ðashtë,
Turgut Pashës m' i a shtî në rrashtë,
Se Shqypnija â 'i kashë e lashë:
Me çue 'i kashtë e me t' ðalë gjashtë...

KANGË E NJIZETETETËT.

DEDË GJO' LULI

Të shtatë Krajlat çue janë m' kâmë:
Kah ká rá, meðet! kjo gjâmë?
N' at Malcí, n' at Rapshë të Hotit
Deðë Gjo' Luli, burrë si motit,
Me 'i çetë Lekë, bisha shkorretit,
Ká nisë pushken m' askjer t' Mbretit!
Deðë Gjo' Luli, 'i shpatë e gjallë,
Shtremnon ksulen, ðel në shkallë,
Beðri Pashës po i çon aj fjalë:
Mirë nenshtrasha, or' Beðri Pasha!
Amanet jam tue t' a lânë,
Ket fjalë Mbretit me m' i a thânë:
Se me soðjet, êmni i Zotit!
Shka jem' nipash s' Gjergj Kastriotit
E «Shqyptarë» qi i thomë na veðit,
Mâ ðuvá nuk i bâjm Mbretit.
E as s' e njofim mâ per Mbret.
Rrash po mbushen pesqinð vjet,
Qi na i bâjm atij hysmet
E per tê na thyem rraðaket,
Si t' ki'n kênë kto poça Vraket,
Nji të mirë pá pasë prej tí.
Na shkoi moti si â mâ zí:
Ngranë pa ngranë, e kryet m' gershanë,
Bje prej sherrit m' taksirát.
Se aj s' po kisht' tjeter zanát,
Veç pre e rip, e ðigj e piq:

Rrxo, rreno, e venðin flligj
Me mehmurë e me agallarë,
Qi 'i punë kta kurr s' kan sjellë marë;
Veç rrah m' shkop, e vár m' konop:
Viðh, robit, e tokët plaçkit:
Si mo' Zo' mã keq per né,
Qi a nðopak n' Shqypní kem' lé.
Pasha Zotin: kjoftë levðue!
Eðhè kshtu s' mûjm me ðurue.
Pushken soð un i a kam vû,
Manðej ðalët si kjoftë gjikue.
  Kshtû tha Deða, e si shterngue,
Veshë e mbathë kishte qillue,
Njet «alltín» në flet t' sylahit
Vên «mauzerren» mbi sup t' krahit,
E me 'i çetë ðjelmoça mbrapa
Ká marrë rrugen me t' mðhej hapa:
Si njaj plajmi me ðuhí;
Drejt kah Rapsha eðhè u ká prì.
Drejt kah Rapsha, Rapsha e Hotit,
Qi, si heret si n' ðitë t' sotit,
Kjo po m' ishte 'i falme agzotit:
Se atŷ venði t' âsht nðezë zhari,
T' janë herrë krenat porsi bari,
Sa herë Lekët na janë perlá
Grykë per grykë me Turk e Shkjá,
Iðhtë tue i bâ shkinat me kjá,
Iðhtë tue i bâ me fshâ turkinat,
Kah n' ðorë flakë u rrín «martinat».
  Kúr janë kapë m' at Brigje t' Hotit:
At herë «Shêjzat» tue prenðue:
Deðë Gjo' Luli, flakë barotit,

Marash Ucit n' ðerë ká shkue,
Kû i trakllon eðhe po i thotë:
Çou, bre Masho! Soð s' âsht ngaja
As me fjetë, besa, as me u kotë;
Pse me Turk kem' ðo fjalë t' mðhaja.
Mashi, rát si kishte kanë
Mbí lkurë viçi, â çue mejhera,
E vû krahve 'i gozhup t' ranðë,
Jashtë ká ðalë trimi ke ðera:
Po a me msŷ po ðo Stambollen
Me kta ðjelm, 'or Deðë, mbas veti?
Se, kuðo qi këta nðollen,
Atŷ gjâmë muer toka e ðeti.
Mos më nguc, Masho, me fjalë,
Se merzitshem kam qillue,
Po i a kthen Deða kaðalë,
Mashit ðoren tue i shterngue.
Eðhè m' anesh shmangë pak gjâ,
Ulun trimat kan zânë venð;
Bâjn ðuhan, e at herë nen zâ
Ká nisë Deða e çilë kuvenð:
N' at Qafë-Kishë mleðhun Parija,
Kuvenðisht atŷ e pa'n ðá,
Burrë per shpí me ðalë Malsija
E so' 'i javë Turkut me i rá.
Po; por fort mue âsht tue m' u ngjatë,
Eðhè menðja m' kapet tel,
Me i rá Turkut shî n' ket natë:
Si, thue ti, puna na ðel?
Osmanlís me i rá s' asht heret
Kurr, tha Mashi me fjalë të mara,
Mos per ðeret, per penxheret

Do qitë jashtë aj sa mâ para;
Me t' a thânë pse ðue eðhè 'i fjalë:
Vetë na, po, e provojm mbi rrashtë,
Se aj n' Shqypní t' ká ngulë, si halë
Qi ngelë n' fyt, e s' zieret jashtë.
Don ðajak!... Mirë se po i bini
Sanðe askjerit; por nuk ðí
Armë me veði sa munð t' kini?
Shtatë «mauxerre» e kjo «alltí»
Qi kam n' brez, tha Deðë Gjo' Luli.
Me aq pushkë, thom un, armët askjerit
T' Rapshës u mirren, Marash Uci
I a kthej Deðës. Kastrat, e 'i herit
Po kumtoj Shkrel e Kelmenð,
Gjâs e gjinðes me i ðhanë shpat,
N' qafa burrat me zanë venð.
M' tani, ðjelm! se, me nihmë t' Zotit,
Ksaj herë Turkun e kem' thye.
Zbarðhnja faqet gjithkunð Hotit!
Briti Mashi, e n' shpí u kthye.
Ç' janë ðo pushkë n'at Rapshë të Hotit?
Deðë Gjo' Luli, si i u lut Zotit,
Soð prej naðjet, pa zbarðhë ðrita,
Me 'izet ðjelm, po, 'izet petrita:
Sŷnin gacë, zêmren ðuhí,
N' shtatë «mauxerre» e në nji «alltí»:
M' askjer t' Mbretit ká sulmue,
N' ðý «kausha» kta ngujue:
T' njehun rrafsh gjatðhetë «nizamë».
Fusha e Rapshës se ç' ká marrë gjamë;
Veleçiku fort ká ushtue,
Shtatë «mauxerret» rrebtë tue vlue,

Kurr pa prâ, kurr pa pushue:
Thue 'i taborr po ká qillue!
Se me ðjelm qi ká mbas veti
Deðë Gjo' Luli, kaçabeti,
S' i ká Krajli, s' i ká Mbreti,
S' i ká toka, s' i ká ðeti:
Mjaft me thânë Kolë Marash Vata,
Qi, si plajmi me shtergata,
Me at Prêlë Kerin kaq t' kan msŷ
M' ðý « kaushat » n' askjer nðrŷ,
Thue janë çerðhe cilikokesh :
Ke aspak gjygjin s' i a bâjn kokes.
Kaq kje vrrima, po, e uturima,
Kaq vikama eðhè piskama,
Kúr t' janë lshue Lekët e Malcís
Mbí atà t' shkretët « nizamë » t' Turkís,
N' ato kulla kthelltë ngujue:
Dy tue vrá, ðy tue shitue:
Sa qi t' mjerët zêmra i ká lshue
'Dhe malcorve n' ðorë u rane,
Me gjith armë e xhehehane.
Mbasì 'i herë rane në ðorë,
Atŷ prî u kan ðy malcorë,
E shtek m' shtek e koðer m' koðer,
I percollen me kthye n' Shkoðer.
Nji ç' ðo burrë, qi ðin shk' â nðera,
Hasmi armët mbasì t' i hjekë,
Faqe t' zezë aj çon te ðera,
Po guzoi m' tê mâ me prekë,
Mbas kanûs s' Lekë Dukagjinit.
  Porsì kúr naten e Sh' Gjinit
Flakaðanet shkojn tue kallë

Jo p'r 'iherë, por kû mâ rrallë,
Kû mâ shpesh e ðorë mbas ðore
Atŷ-ktû neper terthore:
Kshtu, si zhiri u bânë nji herë
Dŷ « kaushat » n' Rapshë të blerë,
Shì n' e nesre e pushkë pa shtî,
Gjith « kaushat » në Malcí,
Urë kufinit me Mal t' Zí;
Kû mâ t' vogla e kû mâ t' mðhá:
Nji mbas njij në ðorë kan rá.
Manðej Gruðës i a ðhânka Zoti
Prej Deçiqit turqt me i ðbue;
Krevenicen e muer Hoti;
Hyqameti n' Tuz u rrxue.
Rrethue at herë t' a kan « nizamin »,
N' Shipshanik qi kisht' ngujue,
Si eðhè askjerin, qi «istiqamin»,
N' Dushkakuq kisht' pasë nðertue:
E s' lanë zog ajrit me ðalë,
Jo mâ turk me kalue gjallë.
Kshtu, p'r 'i herë, u zhðuk Turkija
Q' merr prej Tuzit te Gusija:
Me pushkë n' faqe e ðboi Malcija.
  Beðri Pasha, kúr ká nðî
Se ç' po bâte ajo Malcí,
Per lirí e per Shqypní,
Fort â mbushë aj me mëní,
Grushta krés, besa tue i rá,
Askjer n' Shkoðer ke s' po ká,
Fesatin n' Malcí me ðá.
Thrret mishlizin, bâjn shurá:
Si t' i a bâjm e tek t' i a bâjm?

Kah të çajm e kah t' i a mbajm?
Se Malcija âsht çue lugat
Me ðalë neser m' Rozafat:
Eðhè ktu, po, n' kalá t' Shkoðers,
Tue i rá surles eðhè loðers,
N' sŷ t' Europës e t' marë njerzís,
Me ngrefë flamrin e Shqypnís:
Shqypnín m' e qitë zojë m' veti,
Qi mâ kurr m' tê me urðhnue Mbreti:
Se lê Pashë e veqilaðe,
Lê mehmurë e kallavraðe,
Qi m' konop tash po t' i vjerrin,
Njashtû si per kamet berrin!
Hollë e gjatë si janë menðue,
Si kan folë e biseðue,
Se si punës me i a bâ hallin,
S' mbrami t' gjith e kan pleqnue,
Me nji herë me qitë tellallin:
Qi, shk' â turk, me ðalë n' Koplik,
Pse po isht' nji i maðh rrezik:
Shqypnijet me u ðbue Turkija:
Shtet m' veði me u ngrefë Shqypnija!
N' at mbasðite n' « iqinðí »
Thrret « tellalli » sa ká n' krye:
Kush âsht turk bashibuzuk,
Me njeshë armët e n' luftë me ðalë,
Malcís hovin me i a nðalë;
Persè *ðini* a në rrezik,
Ke s' po ká Shkoðra « nizamë »
Kshtu tellalli. Trup në kamë
I a kan bâ nja ðŷ mij vetë,
Muameðan, e pa marrë ðielli,

Vrap: thue kamve u kan vû fletë:
Per báll t' luftës janë nisun filli.
Ç' po shkojn Turqit tue vikatë!
Tue vikatë, tue u hallakatë!
Kan ðalë m' suka të Moksetit,
Kan pushtue Drume e Deçiq:
Mirë kan ngrefë topat e Mbretit:
Me hjeðhë gjylet m' Bukoviq!
N' at Dinoshë na janë ngujue;
Kan ngrefë «tabe» eðhè «istaqame»
«Maje krahit» tue kënðue,
Tue prî vallet per gjith mbrame.
Shka ká thânë njaj Deðë Gjo' Luli,
M' kep t' njij shkami ðalë s' kunðruelli:
Hajðe, hajðe, o morì Shkoðer!
Se na njifna prej q' kah motit;
Se me surle eðhè me loðer,
S' shtron Malcí ti, manà t' Zotit.
Na â rreshkë shtati n' flakë t' barotit,
Tuj u grî na e tuj u vrá
Herë me Turk e herë me Shkjá.
Kqyr, t' mos bijsh nper né n' belá;
Se né hajrin s' na ká pá,
Veç kush n' shpí per mik na rá,
Kshtû tha Deða m' at rragam.
Eðhè pushka bâni «bam».
Falë i kjofshin t' Maðhit Zot!
Kúr janë lshue Gruðë eðhè Hot
N' at Dinoshë m' bashibuzukë,
Ç' ká ushtue mal e ç' â tranðë sukë,
Eðhè toka ç' t' ká bumllue:
Kaq permnershem t' janë perlá,

Si me u grî Turku me Shkjá:
Jo mâ t' gjith Shqyptár—nji vllá!
Shoq me shoq miq e kumarë,
T' gjith bujarë, t' gjith pushkatarë,
Kunðra Shkjaut qi sa e sa herë
Krah per krah kan rrâ n' poterë,
E s' bashku kan ðerðhun gjak,
Tuj u grî me Karaðak.
Perzet-a, t' ðy krahët na thashin
Né Shqyptarve: « turq » na thaçin,
« Ortoðoks » ase të « kshtênë »:
Msue gjithmonë qi kemi kênë
A me thye per t' huej'n rraðaket:
Eðhè hor, pa farë nafaket:
Ase, neper sherr të tí,
Nðermjet veðit na me u grî!...
Siðo kjoftë, por turqt shkoðranë
At ðitë thye kjenë në Dinoshë:
Disá u vrán, ðo rob kjenë zanë,
Hiken tjerët në gjak perloshë.
Veç nðer suka të Moksetit
Fort mâ shum zianë âsht bâ
Kû mbí turq kû m' askjer t' Mbretit,
Qi n' Malcí jyrish kin rrâ;
Rreth e okolle pse atij shpati
Msŷ kan Hot, Shkrel e Kastrat,
Eðhè lufta, manà, ngjati
Rrash triðhetë e gjashtë sahat.
S' mbrami turqit kjene thye
E m' Rrasë-Fik shkuen me zatetë,
Tue lânë ðekun krye më krye
Kunð njiqinð e pêsðhetë vetë.

Si 'i lavë ujqsh, qi marδha e ûja
T' a ketë loδhë atjè në Shnδré,
Knδej lshon m' δhên, anδej bjen m' ftuja,
Ktû tue shkye, atjè tue pré:
Kshtu, nji herë mbasì u a δha Zoti
Me u a shperthye turqve « istiqamin »
Gruδa, shlligë, e gjarpen Hoti,
Mbí Deçiq t' kan msŷ nizamin.
U ká prî Nikë Gjelosh Luli:
Vesh e m' vesh mustaku i tí:
Qi veç pá t' a kish' s' kunδruelli,
Se eδhè shum δo tutë t' kisht' shtî.
Njitë mbas tij vjen njaj Mark Gjeka,
Trimi n' zâ Pjeter Nikë Daku,
Maço Grizhi e Lulash Zeka,
Qi, kû nδoδhne, atjè rrmej gjaku.
M' mitraljoz ç' t' i a δha atŷ askjeri,
Ç' t' i a δha m' pushkë bashibuzuku,
Rrfé kúr msŷ ká njaj Zef Peri,
Prelë Kolë Shyti e Mirot Çuku:
Burrë i fortë Pjeter Gjokë Toshi,
Lucë Prêlë Nishku e Gjelosh Gjoka,
Prelot Keqi e aj Ujkë Gjeloshi,
Deδë Gjon Ujka e Marash Doka:
Burra lé per çark t' « martinës »,
Fjalen fjalë, besen çelikut,
Ballë per ballë e jo mbas shpinës
Msue me i rá në luftë anmikut.
Nikë Gjeloshi m' nja tue msŷ,
N' nja tue u njitë malit perpjeta,
N' llogor t' turqvet mbrenδë ká kcye,
Si kulsheδra bjen nδer kneta.

Lum per Tý, o i Lumi Zot,
Se ç' kà krisun m' at Deçiq,
Iðhtë tue u grî turq, Gruðë e Hot,
M' pushkë, m' singija eðhè me klli ç!
Kamë per kamë por me malcorë,
M' Deçiq rrâ ká 'i ðjalë i rí:
Qaj Hilë Mosi, pushken n' ðorë,
N' parsme flamrin « kuq e zí ».
Se ky Hila, ðjalë shkoðranë,
Per lirí të ksajë Shqypnije:
Mbathë a ðathë, ngranë e pa ngranë:
T' rít e jeten bâ kisht' flije.
Gjinðja ashtû sa i'n tue u coptue,
Tuj u bâ atà paçariz,
Åsht turrë ðjali e t' ká flakrue,
Porsì gjarpen, mu n' mjeðis;
E tue i ðhânë aj zjarm «alltís»
M' nji «manov» vjellun nga Azija,
Zhvillon flamrin e Shqypnís
E vrret t' maðhe: Rrnoftë Shqypnija!
N' at zâ turqt u vûnë me hikë,
Pêsðhetë t' vramë tue lanë mbi ðhé,
Djelm të zgjeðhun pikë e pikë:
Per t' shituem pse pvetë nuk ké.
Ofshe i mjeri! por ká mbetë
Vetë i shtatti Nikë Gjelosh
Luli, trim si aj mos me u gjetë,
Marë Shqypnín ti n' e kerkosh.
At herë n' qiell prej Veleçikut
Tue lé ðielli me maðhní,
Dishka ushton ðrejt Shipshanikut:
Shka ðo t' jetë un kish' t' a ðij?

Tue vozitë naten pa hanë,
Diku atjè në Samoborr:
M' breg t' liqênit per n' m' at anë:
Paska zbritun nji taborr:
Rrash nji mij ðyqinð nizamë,
N' «peksimet» e n' armë mberthye;
Djelm me bré hekur me ðhâmë:
Eðhè fíll na paskan msŷ:
Njani mbathë e tjetri ðathë:
N' Shipshanik atà me shkue
N' nihmë ðo askjerit, qi si n' vathë
Berret, mbetë kishin rrethue.
Porsì lshojn orlat m' stervinë,
Hot e Gruðë, lshue fulikare,
T' i kan rá nizamit m' shpinë,
Tue i ðhânë hiken n'p'r ato qare.
  Beðri Pasha, vall, shka ká,
Qi rri e nðukë mjekrren pa ðá?
Gjithky iðhnim kah thue i ká rá?
Kajmekami ! Lezhës âsht vrá!
Pushkë e top n' Malcí tue vlue,
Kajmekami kênka çue,
Në Breg t' Matës aj per me shkue:
Me 'i taborr nizamë rrethue,
Ngarkue mushkat n' xhebehane,
N' « peksimet » e n' « karramane »;
Eðhè ðalka n' p'r ato kneta,
Per me mleðhë xhelep e t' ðheta,
Bregut t' Matës e ðér m' Patok,
Pa ðhânë vaðe afat a orok.
  Deða i Çokut, kúr ká nðîe
Se prej Lezhjet kaluer atit,

Kajmekami vjen me ushtrí,
Grue e fmij ká qitë aj shpatit,
E me shokë e me « komitë »:
Pika e ðjalit kû isht' qillue:
Ka vojtë trimi e zanë në pritë;
Mirë kû n' armë atà shterngue,
Kan ðhânë fjalen, janë betue,
Pushken Turkut me i a vû,
Prej Shqypnís Turkun me ðbue.
Ç' po shkon ati tue hingllue,
Qafen kuk, bishtin ngerthye,
Shkumë e verðhë nper gojë tue i shkue,
« Shah » tue u hjeðhë e tue këcye:
Barðh trí kamët, në ballë « nishan »;
Kajmekami pin ðuhan:
Sŷ'n murtat, menðen hajvan:
Para e mrapa ushtrín karvan:
Ngarkuet mushkat varg permbrapa,
Vithet mal, shkojn hapa hapa.
Kúr janë kapun n'nji shêj venðit,
Dikû anðej per ballë Zejmenit,
Bregut t' Matës teposhtë tue shkue,
Prej pusís, kû isht' kênë ngujue,
T' maðhe Deða i bzân askjerit:
Kushðo jush « Shqyptár » ká nðollë,
T' shmanget m' anesh me nji herit;
Pse luftë kem' veç me Stambollë.
Eðhè pushkët krisen batare.
Kajmekami u vrá pikë s' parit,
E rá ðekun n' ðo zhavare:
Kurr mâ n' menð me i rá qyqarit,
Me lypë t' ðheta neper Tale,

Se atà Lekët po i'n fort havale...
Fort u nðez lufta m' at hera,
Shum u ðha zhurma e potera,
Shungullue ç' ká bregu i ðetit
Kúr malcorët msŷn m' askjer t' Mbretit,
Si ato bishat e shkorretit!
Mbe'n nizamët e ngratë garðhiqeve,
Mbe'n, po, knetave e henðiqeve,
Vrap kah prroskave eðhè shtiqeve
I'n vû m' t' hikun poshtë perpjeta,
N' zí tue pshtjellë nanat e veta.
At herë mushkat plaçkë u bâne
Ranðë ngarkue me xhebehane,
N' peksimet e n' karramane.
Shum u bâ por m' turq zijani,
Llesh Nikë Daka, pehlivani,
Kúr, ngujue n' mjeðis t' aljerit,
Nisi pushken kunðra askjerit!
Jo, po: mirë m' i ká pague
Nji búlk t' ve'n, kunatë e bí,
Qi nizami a vrá a shitue
I a pat Lleshit mu në shpí.
N' at luftim rane ðishmorë
Per Shqypní nanðmðhetë malcorë;
Prej nizamësh m' aljer të thatë
Mbe'n njiqinð tetðheteshtatë.
Por, meðet e treqinð halle!
Punë m' e kjá me lot Shqypnija!
Se nizamit, mbetë në Tale,
U a muer gjakun n' Durrës « jallija ».
Kta malcorët e Bregut t' Matës,
Per mbas Deðës e Llesh Nikë Dakës,

Kênkan nisë per muzgut t' natës,
Poshtë n' at Durrës atà me rá,
Per t'ðbuem Turkun, e m' kalá:
Si liðhë besë ki'n me « jallí »:
Me ngrefë flamrin « kuq e zí ».
Por n' at Rrushkull si kan mrrî,
Atŷ rá kan në pusí:
Isht' kênë çue « jallija » m' kamë,
Me t' cillt besë ki'n liðhë e fé,
E bâ bashkë me turq nizamë,
Per mbas veði atŷ i ká pré.
Po, « jallija », n' besë e n' fé,
Ofshe! at ðitë preu malcorët uðhës,
Per t' a lânë prap Turkun n' Durrës!
Per lirí të ksajë Shqypnije
At ðitë veðin bâne flije:
Kolec Marku, shqype malit,
Njaj Gjokë Doða, pika e ðjalit:
Zef Harapi, bylbyl Shkoðrë,
Mirë pa rritë qi shtatin n' votrë,
Rroki armët e per Atðhé
Mik mbas veði rrugës u pré:
Prêlë Delija, trim rrfé:
Njaj Tomë Gjugji e Mark Prengë Duði,
Preng Nkollë Gjeçi e Mark Per Zefi,
Me të cillt Gjekë Marash Haka,
Pehlivana t' fortë si Zana:
Trim mbí trima Llesh Nik Daka
Si kulsheðra me shtatë krena,
Qi turfllon neper boèna.
Ky Llesh Nika shitue ranðë
Me trí plume anë per anë,

Shokve t' vet aj m' u ká thânë,
Kryet m' «mauzerre» e shta'n per tokë:
Amanet, o morè shokë!
Me m' a xjerrë ju ktû nji vig,
E n' kishë t' Fretenvet në Rrbig
Ju me m' bartë e atjè me m' çue:
Due me u rrfye, ɗue me u vojue:
N' hije t' kishës ɗue me u vorrue.
E kan bartë e atje e kan çue.
Pater Pali ç' âsht mjerue!
Me ɗorë ballit ç' i ká rá:
E po thotë gati tue kjá:
Oj Shqypní, e mjera Shqypní,
Mjaft po ɗrue, se me krye n' hî
Per gjithmonë per t' mbetun ké,
N' prêhen t' anɗ q' se mûjn me lé
Ksi gjarpîjsh, qi, besë e fé
Lânë mbas ɗore, me trathtí
Munɗ t' bâjn m' vllazen kshtu kerɗí,
Veç per t' lânë të huj'n n' Shqypní:
Në Shqypní Turkun me lânë,
Qi, q' se jeta e sheklli âsht zânë,
S' ká bâ tjeter veç rrenue,
Prishë, e çartë e rrotullue
N' ujë t' pa funɗ, këtu e gjithkunɗ.
At herë mjekun i a ká prû
Larg prej Dibret, me e sherue
Por jetë-shkurtë Lleshi isht' qillue,
E si u rrfye eɗhè u ligjue,
Atŷ trimi ká marue.
Kúr ká ɗekë e ká marue,
I kshtênë, po, e nip Skanɗerbeut,

Dalë ká atŷ fisnikja e ðheut :
Me ðorë ballin ç' po i a lmon,
Hollë e giatë se ç' po e vajton :
T' janë mleðhë miqt prej s' ðij se khahit :
Pse m' rri shtrî si ðrû prej ahit?
Çou nji herë, per me ligjrue;
Çou, ðjelmnín per m' e trimnue!
Folja 'i fjalë babës Nikë t'motnue.
Ty nuk t' trêmi gjylja e topit,
Nuk t' ligshtoi ðuhmja e barotit,
Kúr mbí turq msyne rrfé motit;
Por, kúr nðeshe në t'ue vllazen,
Shum bataren mbí tŷ shprazen :
Atà s' t' vrán, por zemren t' plasen!
Dŷsh tŷ zemren t' a coptuen :
Vllá tue t' pasun, të trathtuen!
At herë trimin e vorruene.
E vorruen m' at maje krepit
Kû «komita», loðhë gazepit
T' Shkjaut a t' Turkut, gjêjshin mproje,
Strehë, pushim, e prap nðoj koje
Bukë e zemer; e kû Frati
Të varruemve u rrite gati,
Varrët tue u a lá eðhè tue u a nðrrue :
Krént me kshille tue i ðrejtue.
Persè, ç' merr prej Sallsatikut
E ðel m' Sh' Mark, n' Kuvenð të Rrbigut
E ki'n strofllin t' gjith njatà,
Qi me puplë a me pushkë m' krah,
T' kshtênë a turq, ishin betue,
Jashtë Shqyqnís Turkun m' e ðbue :
Kthellë, Mirðitë, Kurbin e Krue,

Me Zhubë t' Lezhës e me Zaðrimë:
Me Zaðrimë, qi me marrë frymë
S' e la Turku; gjithmonë «rajë»,
Persè e kshtênë, e qi në váj
Moti i shkon; por qi n' ðitë t' sotit,
Qi po lypet me ngrefë krye
Kunðra Turkut, e me msye
Me armë n' ðorë, Krén e të Parë
Të Zaðrimës, sa kjenë gjith marë,
Kan lânë shpijat me hambarë:
Kan lânë kualt atà me shalë:
Shekat plot, kotecat plot:
Drithtë në arë të bâm me u pré:
Burgun ðing me lopë e qé:
Dhên e ðhí, e lesh e lî:
Qitu buken n' mal « komitës »
Struki n' shpija zhegut t' ðitës,
Eðhè n' mal « komitë » kan ðalë:
Kush me ðjalë, kush me mahallë:
Ká rá n' mal, po, Mati Gjoka.
Prenkë Matija, i shpís s' Milotit,
Qaj Zef Prêçi e qaj Lekë Nðoka:
Gjo' Nðue Vokrri, burrë si motit,
Marka Tuku, uk shkorretit:
Mark Pashuku e Shtjef' Haberi
Qaj Kin Nðoci e Gjokë Doðë Goshi
Gjoka i Tukut e Nðrecë Leci,
Qi n' Hajmel, Rroboshtë, Kallmet
Shum m' askjer bân ðo aðalet.
Nðerkaq n' Shkoðer i a ká befun
Turgut Pasha, 'i xhemjetlí,
Me shtatðhetë taborre t' njefun;

BKSH

E si mrrini nji herë n' Shkoðer,
Bujrí tue kersitë e loðer,
Fjalë malcorve aj u ká çue:
Krye pêsë ðitsh, si t' shkojn pêsë ðit,
Me rá n' Shkoðer, me u ðorzue
Me gjith armë; ase « gjilit »
M' shpinë me askjer ðo t' u kisht' hypë,
Hunðë e buzë m' grushta me u shtypë,
Me u zhbî trollin me temel
M' «carâ t' voters» ðér në stel,
Mos me u knðue mâ as pulë as gjel,
E atà vetë me i vjerrë m' çengel.
Kúr kan nðîe Krént e Malcís
Per lirí qi të Shqypnís
I a ki'n vû pushken Turkís:
Deðë Gjo' Luli, kuvenðtar,
Sokol Baci, menðeqar,
Mirash Luca pushkatar,
Mehmet Shpenði, bishë ðervenði;
Frano Pali e Mirash Pali,
Si ðý plume n' « xheverðare »,
Me at Tomë Niken, harushë mali:
Qaj Lukë Marku, rrfé zhgjetare,
Me at Islamin Makalushi:
Prej Shkoðranësh, Luigj Gurakuqi:
Eðhè trimat janë bashkue,
E ashtû m' kamë e pa e ngjatë tortë,
Fjalë Turgutit kshtu i kan çue:
Perzè, Pashë, boll burrë i fortë
Mbahe e jé; veç shka se na
Kurrkunð, besa, s' e kem' n' menð
Me rá n' goði me tý. Na

S' thomë, si 'i palë, prap në ket venð
Me nðêjë Turku; veç, si na
Qi t'kem' qéf, me sunðue aj.
Ajo fjalë s' â gjâ, jo. Na
Duem qi Turku t' hiqet knðej,
E n' Shqypní t' jesim veç na
Per me mûjtë, kshtû, mbasanðej,
Në Shqypní me sunðue na,
Gjithsesì t' kem' qefin na.
Pranðej, Pashë, ðer sa qi ti
Mos t' thejsh zverkun prej ktij venð,
Goði s' ká jo, nðermjet nesh,
Me shoshojn pa u bâ na pshesh;
Pse na t' njofim kush jé ti.
Turgut Pasha fort â iðhnue:
M' kamë ushtrín aj e ká çue,
Malcís m' shpinë 'ðhe i a ká lshue:
Njanin krah ðrejt Veleçikut,
Tjetrin nisë prej Shipshanikut.
Si tallazi, qi, tanë shkumë,
Vjen planðoset per nðoj gumë,
E me ushtimë e me furí
I ðynðë skllafat per ajrí:
Njikshtu atbotë ushtria e Turkís
T' i u rras mbrenðë ajo Malcís,
Pushkë e top tue bumbullue,
Menðt e krés me t' u trenue.
Ah! kaðalë, bre Deðë Gjo' Luli,
Se njikjo âsht ðuhmja e Dauletit,
E njikjo âsht ðita e kjahmetit,
Mâje mos me i pá ti veðit.
Po a nuk nðien? a s' shef me sŷ

Sa nizami, korb i zí,
Per gjith anësh tý të ka msŷ?
Se kjo s' âsht ushtrija e Shkjaut,
Por e Mbretit të Stambolles:
Qi veç n' hîsh ti n' bryne t' kaut,
Perse nðryshe hallin kokes,
Manà pra, si i a bân nuk ké.
Turgut Pasha ka bâ bé,
Me të ðjegë me gúr e ðhé:
Fort ká vrâ ato vetlla t' trasha!
Hajðe, hajðe, 'or' Turgut Pasha!
Se me nihmë të Perenðís,
Të kam xjerrë, bre, prej Malcís...
Prej Malcís eðhè Shqypnís!
S' ká me thanë tash ktû fjalë boshe,
Per shka ðon me bâ aðalet:
S' trêmet ujku, jo, prej, shoshe!
Mshoj, perzet, sa t' keshë kyvet;
Pse eðh' âsht kjo mâ e mbramja e herë,
Qi po t' bje me u pré e me u therë
Me Shqyptarë njimenð Shqyptarë,
Qi mohue s' kan fis as t' Parë;
E qi m' tý, besa, lum Pasha,
Kan me xjerrë ðo ðreðha t' trasha:
Palè, at herë, ku t' qet neshtrasha.
Msŷni Turku me furí,
Lshoi Malcija me trimní,
E ka' u nðeshen me mëní,
Veleçiku, thue, u turshî:
Kaq me t' maðhe nji uturimë,
Kaq me rrpame e me zhaurrimë
Turr m' shoshojn qi kan sulmue,

Ushtimë pushka atŷ tue vlue,
Kobshim topi tue bumbllue,
Eðhe gjinðja tue sharrue:
Tue sharrue per t' maðh gazep,
Kush mbí curr e kush nen krep:
Njani fushës e tjetri shpatit,
Rreshkë per shûjtë e rreshkë per ujë:
Çurril gjaku shkoju shtatit,
Kush fjalë t' ambel mos u thuej!
Aloberta flakë e zhig,
Tranðen shiojet kah Vitoja;
Suka e Napllit të tanë nig,
Veleçiku ushton e Broja.
Ká marrë gjamë larg Bukoviqi,
Tym e njegull mâja e Qurkut,
Tue msŷ Turku kah Deçiqi,
Marrë aj turrin prej Kalturkut.
Prêlë Nikë Prêtashi prej Kushet
Fort po bân, trimi, gajret;
Qaj Zef Peri, 'i ðrang harushet,
Se ç' po qet, sa mirë i a njet:
Sa mirë, trimi, krés i a njiti
Atí yzbashit Salaðinit:
Tamth e m' tamth plumen i a qiti
E e la shakull prroskës s'njij vrrinit.
Shka ká thânë Pjeter Nikë Daku:
Mirë e pat qaj Sinan Aja:
Dy çurrilash po i shkon gjaku:
Se kthen n' shpí, s' e mban mâ uzðaja;
Qaj Prêlë Keri, me trí zêmra,
Shkon e vjen porsì ðuhija;
Se atij lak nuk i bân thêmra

As nđer plume as nđer «singija».
Si 'i kulsheđer đalë prej đetit,
Maça Grizhi t' mađhe bzâni:
Bini, đjelm, m' askjer të Mbretit,
Se ká mbetë, ofshe! Dokë Lani.
Qaj Kolë Zefi, e forta skile:
Me sa gjarpnit s' i a đán gjurmen:
Me Kolë Kurtin zanë m' Bratile,
Ç' po e perzíjn n' askjer aj turmen;
Ke pa đhimë nizamët po i vret
E i lshon rreges đujë e đujë:
Me bâ turket shum međet,
Ke u mbe'n burrat n' đhé të huej.
Ç' ká qi rreh topi e gopeđra
N' at Qafë-Ùngrej, zjarr' pa e nđalë?
Gjet' Mark Ujka, si kulsheđra,
Thonë ká msŷ atŷ me gjith đjalë.
Mbaja mirë, topçija i Mbretit!
Ké verbue? as s' shef me sŷ
Ç' po bâhet m' askjer t' Dauletit,
Tash qi Gjetja anđej ká msŷ?
Si nji búlk, qi, gjetë n' hambar
Nji frotë mîjsh, kapë n' đorë nji shkop
E me tê, ashtû pa kanđar
Tue sjellë m' mîj, t' i bân aj skllop:
Gjeto Marku me të birin
Kshtû po i lshon «manovët» per đhé,
Pa i a kqyrë kurrnjanit hirin,
Veç qit m' ta porsì m' shkerbé.
Por, rrezik! se 'i nishanxhí
Po kisht' kênë, besa, topçiu;
Pse, vû topin m' terezí,

Me gjith t' bir' ɗikúr e mshiu.
Ç' t' ká lshue at herë Gjon Ujk Miculi,
Lulash Zeka e qaj Stakë Breci,
Lik Mirashi e Gjokë Deɗë Luli,
Gjon Ujk Çeku, e Kolë Gjo' Leci;
Lucë Gjeloshi, 'i bishë prej mali,
Dasha Nika e Pjeter Uci,
Smajl Mustafa e Sokol Mali,
Gjokë Deɗë Luli, e Gjo' Nik Plluci:
Eɗhè trimat, tue u•berlykë,
Si atà ɗêmat neper ɗjerre,
T' flakruen m' turq e grykë per grykë
I a kan ɗhânë atŷ m' «mauzerre».
Ilerì! vrret komanɗari,
Eɗhè turqit fulikare
Msŷnë m' shqyptarë, e aty at herë, zhari
Nɗezë, «mauzerret» vlojn batare.
M' Samoborr e në Zagore
Të tanë venɗi â 'i gropë gelqere;
Gjimon mal, ushton terthore,
Shungullojn gryka e humnere.
Fort po rreh topi e havani,
Eɗhè gjylja ɗerɗhun breshen
Dikû anɗejna kah Drogani,
Tash qi turqt m' malsorë u nɗeshen.
Et-hem Pasha prej Gusîjet
Merr e msŷn me askjer Kelmenɗin,
Nsa Turguti atje prej Spîjet
Flakaɗâ po e kallë t'tanë venɗin.
Tymi ɗynɗet rê n' ajrí,
Shamen trojet me temel;
Kahɗo bjen ɗuhmani i tij,

Atŷ s' knðon mâ as pulë as gjel.
Shtŷhen para turqt kamë kamë,
Pushtojn venð ka pak ka pak:
Por tue e shtrue venðin n' nizamë,
Pllamë per pllamë por tue e lá n' gjak.
N' menð habitun kqyrë Europa
Si njikjo Malcia mixorre
Veç me 'i pushkë, pa shûjtë pa topa,
Mazull mban shtatðhetë taborre?!

BKSH

KANGË E NJIZETENANDËT

LUFTA E BALKANIT

Franc Jozefi n' ðivanhane:
Paðishah, pásh jeten t' anðe,
Mos me t' keq me i marrë Shqyptarët,
Mos me u lshue m' qafë Pashallarët,
Qi me i prishë e kshtû me i çartë,
Si tash s' voni i a ké hî
N' at të mjeren moj Malcí:
Se, manà, kta po i'n ðo njerz,
Qi po i more teper terz:
Me shka m' ðán neshtrasha mue:
S' kan me u pritë, jo, pa t' trazue,
Pa t' i qitë ðo t' çame krejet.
Se ti kta ðije prej mejet,
Fort per hajr, nðoshta, si ké,
E mâ lirë i shet se i blé:
Se as per hajr, ðrue, nuk kan lé;
Veç se, besa, sa per sherr
S' ké per t' gjetë kunð fis mâ ðerr,
Mâ kryekcyem e mâ belá,
Qi, 'i grusht gjinð e fukará,
Fytafyt kta me u perlá
N' ðaç me Krajl e n' ðaç me Mbret,
Si t' u kcejë aj zekthi i vet.
Këta soð lypin lirín,
Lypin t' lirë me pasë Shqypnín,
E krejt m' veði me u sunðue,
T' huej't mbas soðit jo m' i u shtrue,

Pagë as t' ðheta me i pague,
E s' kan faj; pse tash sa mot,
T' thuesh, Shqyptarët lshue i ké pa zot;
E lshue u ké ti m' qafë xhahilat,
N' krye t' venðit vû u ké katilat,
E as per t' mjeren moj Shqypní,
Qi nðer lufta per tý asht shkrì,
Turk e i kshtênë, po, gjâ nðertue
S' ké ðér m' soð; veç se rrenue,
Djegë e pjekë eðhè shkretnue,
Me i u ðhimtun minit n' múr
E atij gjarpnit per nen gúr.
Pranðej vetë kishe me thânë,
Se s' bân keq lirín me u a ðhânë:
Âsht mâ mirë me i pasun miq
E të lirë, se rob e anmiq;
Pse ðishka eðhè jam tue ðrashtë,
Se kta 'i ðitë kan me t' u ðashtë
Në mos soð sugure mot:
Dishka nðiej era barot . . .
Paðishahi n' at harem:
T' u ngjatët jeta, 'or miku i êm,
Se, manà, mirë jé kah thue:
Ashtû m' ðán puna eðhe mue.
Veç â 'i hall, 'or t' u ngjatët jeta,
Se n' Shqypní, të thuejsh, ðý t' treta,
Të hálís janë muameðan;
E pranðej kjo punë nuk bân.
Pse eðhè as « ðini » nuk e ep,
Per pa pasë nji t' maðh gazep,
Nji zallðan, nji farë sikletit,
Me u shkepë turku ylqet t' Mretit

E me u ngrefë aj ðavlet m' veði.
Me gjith kta veðimeveði,
Mirë t' u matë e per kaðalë,
Do t' a bâj pleqní ket fjalë,
Palè 'i herë si munð t' na ðalë;
Se me u ngutë s' e kam zanát.
  Sa rrin Mbreti tuj u matë,
Tuj u matë e tuj u shmatë,
N' at harem aj tue gerhatë:
Si tash s' voni e ká zanát:
Fjala Carit ká shkue n' vesh;
Eðhè besa, ky hunðlesh
Nji as ðý nuk i a ká bâ,
Por t' âsht ngrefë si katallâ,
E u ká bzâ shkjeve t' Balkanit:
Soð a kurr me i rá Sulltanit!
Soð a kurr turkut me i rá,
Turk e Shkjá soð me u perlá;
Se per nðryshe jue Shqypnija
E per rreth Maçeðonija,
Me sa turku ká terthore
Ktû n' Europë, kan me u ðalë ðore.
Krajli i Nemces, nji kryetollë:
Nji kryetollë, por menðehollë
Ká çue fjalë Mbretit n' Stambollë,
Shqyptarve me u ðhânë lirín,
Zojë m' veti me qitë Shqypnín.
E po ðuel Shqypnija m' veti
Atjè n' Beçë si po ishte njeti,
At herë ju, të gjith si jini
N' at Balkan, per t' ngelun kini
Me ka 'i ngorðhe n' ðorë, e mue

Hije t' zezë kini me m' lshue.
Me nðollë puna qi n' nðo'i fshat
Epet zâni, se nper shpat
A se n' fushë nper nðo'i gajush
Derr të eger ká pá kush,
Trup në kamë çohen fshatarët,
Rrokun armët, nðjellin zagarët,
E shoshojt tue lshue kta zâ,
Turr e vrap atjè per t' rrâ
Kan, me brimë e me haré,
Kah t' jét ðukë ajo shkerbé:
Kshtû Balkanasit atbotë,
Nðermjet veði liðhë kta frotë,
Rrezga-bjezga m' kamë janë çue,
Kan njeshë armët e janë shterngue:
Kan ngrefë top e mitraljoz,
Kan hjekë korsull e bajloz,
Nðermjetsí as peng nuk priten,
Veç se luftë Turkut i qiten.
Por as Turku nuk nðêj fjetë,
Me ðuer m' í, me sŷ perpjetë,
Se aj per luftë po isht' taravol;
Pranðej erðh e t' u shpervol,
Mloðh nizamin n' Anaðoll,
Bashkoi Llapë, bashkoi Harapë.
Toskë, Çerkez, e lkurazez:
Mrefi qorðë, mrefi tagan,
E t' i qiti n' log t' mejðanit
Per ballë Mbretenve t' Balkanit.
Manà t' Zotit, morè vllá,
Po t' kisht' qitë shteku me pá
Se si nðeshë janë Turk e Shkjá,

Turk e Shkjá, si janë perlá:
Katallâ e malukat
Iðhtë m' shoshoqin çue lugat
T' ishte ðriðhë, po, kmisha m' shtat!
Kah rreh topi shpat e m' shpat,
Kah vlon pushkë e mitraljoz
Ashtû ushtimë e vijanos:
E kamsí, e kalorí
Turr kah lshohet me furí,
Kush me shpatë kush me singí,
Tue vikatë, tue hallakatë,
Turk e Shkjá si e kan zanát,
Marë Balkani nðezë â flakë,
Gjaku i nierit ðerðhet brrakë:
Tym e pluhen ðynðen njegull,
Nen kamë toka lkunðet shrregull,
Thue po shamen qiell e ðhé.
Me t' arðhë keq, po, se ké lé!
Njani hapu, tjetri zmbrapu,
Shkjavi msŷj, e Turku shtŷj:
Shtŷju, msŷju, nzitu, lvitu,
Nzitu e lvitu, e kacafitu,
Kacafitu Turk e Shkjá,
Fytafyt tuj u perlá,
Tuj u grî, m' ðhamë tuj u shkye,
Shoq më shoq lamsh kaperthye,
Si ato bollat neper ferra:
A si atà ðerrat me ðerra,
Qi ðermishen, e shkelvishen,
Tue i a ðhânë m' turîj e m' ðhâmë,
Kerleshë kreshten gjatë nji pllamë,
Mneret nieri me u ngrî m' kamë.

Ashtû lufta iðhtë tue vlue,
Qaj Bulgari fort na u iðhnue,
Dhamë e tmallë ç'i ká kercnue,
Se eðhè t' maðhe aj ç' ká ulrue:
Hâni! burra, per n' Stambollë!
Trima, mrenðë! Me ðorë! Me ðorë!
E si 'i shkam, qi shkrepë prej s' naltit
Të nji majes s' gristë s' nðo'i malit,
Me zhaurrimë, e shungullimë
Poshtë rrmores shamet turr,
E poð m' poð, e curr më curr,
Tue balcue, tue u rrokullue
Lanðë e gúr shkon tue ðermue;
Tue turshî shkon leðhe e gjí,
Dér qi s' mrami me furí
Mos t' planðoset kulihum
Kunð m' nðo'i prroskë a m' nðonji lum,
Tue ðynðë skllafat n' ajr per mnerë;
Iðhtë Bulgari kshtû m' at herë
Perzí gjak e perzí vnér,
Synin gacë, zêmren batare
M' Turk sulmue ká fulikare.
Lum per Tý, o Lumi Zot!
Kúr janë nðeshun flakë e agzot,
Kúr janë nðeshë Turku e Bulgari,
Se ç' âsht nðezë-o lufta zhari,
Se ç' ká vlue pushka m' at hera
Se ç' ká krisë zhurma e potera,
Vigma, brima, bumbullima,
Eðhè plajmi me stuhí!
Rrebtë gjimue ká Deti i Zí,
Ká ushtue Beçë e Bukureshë,

N' moh ðý male si t' i'n nðeshë.
Ngasin, vrrasin Kapitanat,
Hingllojn kualt, turfllojn katanat,
Gjimojn topat e havanat,
Shprazen gjylet breshen Ishue, !
Si ajo rrfeja tue bumbllue,
Mêt e krés me t' u ðermue!
I u ðha zjarmi Rumelís
'Dhè prej flaket e stuhís
Ulurojn nierz e shkerbé,
Shamë rrposen rrash per ðhé
Leðhe, pleme, fshate e tbâna,
Gjytetet janë bâ murana.
Me çilë bollat mrenðë ðikúr;
Eðhe u ðha atŷ nji zhumhúr,
Nji piskame, nji vikame,
E nji erë, e nji poterë,
Vrrimë, e krisme, eðhè zhaurrí,
N'venð Balkani, thue, u turrshî.
Të varruemt, trinue per ðhé,
Mbetë e lmekë, e ftyren zbé,
N' hurðhë të gjakut t' vet humue,
Pîjt me ðorë rreth tue ravkue,
Tuj lvitë, ranðë tue livrue,
Si atà krymaleshat m' ðrû,
Se ç' gerthasin, se ç' piskasin,
Kualt katana m' ta kah shklasin,
Kah të mathtat rrota t' topavet
Angrra e trû larg u a sterklasin,
Tuj i a njeshun lanðve e krepave,
Me i u ðhîmtë gurit e ðrûnit!
Kuq « Marica » gjaku s' nieri

Leqe-leqe rrmen kurrnê;
Po vlon « Tuna » gjiri m' gjiri,
Dynđet tymi nalt mbi rê.
Muzë âsht qiella; per nen kamë
Tranđet toka e ushton nji gjamë,
Thue, termeti shungullues
Po shperthen angrrat e đheut.
Vapa e tymi terratues
Anë e kanđ kobshim mbertheu
Dy lutrâjt e rrebtë t' Balkanit
Trim Bulgarin, Turkun t' eger:
T' cillt pa rrâ m' at log mejđanit,
Pa i a nisë me u bâ atà fleger,
Nji bé t' mađhe po e ki'n bâ:
M' qitáp Turku, m' Kryq Bulgari:
Se gjallë pushken s' ki'n m' e prâ,
Per pa e nđezë Balkanin zhari,
Furrë gelqerje rreth e çark
Njani shojn pa vû perfunđi
Pa i a vûmun shtjelmat m' bark,
Shpirtin pa i xjerrë perđhuni!
Si đý rê qi 'i natë đimnore,
Njana shkputë prej jugut fíll,
Turr lshue tjetra rribës verjore,
Vìn e nđeshen per nen qiell:
E kû t' nđeshen nper ajrí,
Per mbas rrymet qi i ngarmon,
Si kulsheđrat me furí,
Njana m'tjetren rrebtë sulmon:
Eđhè at herë, ashtû t' u bue,
Flakë per flakë i a ep vetima,
Lvitë rrfeja tue vershllue,

Rreth permnershim bumbullima,
Ushton toka, gjimon ðeti,
Eðhè brej, aha e çetina
Rriba e erës rrmen me veti
Si ato coklat nper zallina:
T' i a ep breshni eðhè shtergata,
Shamen currat gjatë rrmoreve,
Prroje e shé nper gryka t' thata
Gallamarðe rrmejn fushoreve:
Kshtû Bulgar e Turk perlá,
Rrijn shoshojn tue e shtŷ pa ðá,
Njani tjetrin n' gjak tue e lá.
Plûhen, flakë e tym i zí
Rreth per çark i kà pershî;
E kah hapen me furí
M' kamë shoshoqin per t' perpî,
Pushka e topi eðhè tue zí,
Kobshim qiella rrin tue ushtue,
Thue mí tokë po ðon me u lshue,
Avra-avra ajo shperthye.
Kúr qe Turku erðh e u thye,
E u terhoq e u vû me kthye
Krejt lá m' gjak e keq shemtuem,
N' at Stambollë per t' u ngujuem.
M' shpinë Bulgari atbotë i u shtrî;
M' pushkë e m' top m' tê m' nja tue shtî,
Dér n' Çatallxhe qi ká mrrî,
Prej kah nieri per nen ðorë
Lehtë hjeðhë peshen mbrenðë n'Stambollë.
Si nji lum qi, ðalë prej amet,
Bjeshkve bora ortek kah shamet,
E lshojn prrojet e malcís,

Deperton gjithkah zallís:
Kshtû at herë Shkjau i u rras Shqypnís
M' Kaçanik, e m' Aðrjatik,
Veleçik, e Salonik,
Tue nðryðhë venðin nðer çapoj:
Vra, e pre, e liðh n' vargoj,
M' ðajak gjinðen per ðhé shtroj,
Bâni plaçkë e trollit ðboj:
Eðhè lufta ashtû maroj.
  Franc Jozefi kúr ká nðie
Se u rras Shkjau mbrenðë n' at Shqypní,
Se ç' âsht mbushë aj me mëní,
Se eðhè fort ç' erðh tuj u iðhnue
E as s' u mat mâ as s' u hutue;
Por çoi m' kamë tetqinð taborre,
Mirë e mrefi at shpatë mizore,
Mrefi shpaten e mejðanit,
E u çon fjalë Shkjeve t' Balkanit:
N' krye t' tetë ðitvet, tue marrë ðielli,
Prej Shqypnís me ðalë ju filli:
A per nðryshe mirë t' a ðini
Se, per Zotin, m' shpinë më kini,
E at herë s' ðij se ç' bâj mbí jue.
  Rregji i Itales fort âsht gzue.
Franc Jozefit fjalë ká çue:
Se eðhè mue me veði m' ké,
Per t' i rysun këtà Shkjé:
Këta slav, qi kan marrë krye,
Eðhè m' shpinë ðuen me na kcye,
Me na lânë t' ðyve pa sŷ.
Se as e mjera moj Shqypní
S' ká kenð mik as kumarí,

Qi me hî asaj zot me i ðalë
Turrin Shkjaut per me i a nðalë
Qi, i terbuem gjithmonë e i eger,
Po ðon soð m' e bâ krejt fleger
Thue se aj zot âsht bâ m' Europë.
  Krajli i Inglizit se ç' âsht vrâ ;
Zâ t' gjashtë Krajlave u ká bâ :
Amanet, mos me pritue
Në Lonðon na me u bashkue,
Per me folë, me kuvenðue ;
Se Balkani âsht tym e njegull,
E po bân, prit, Zot ! nðoj tjegull
Me na rá krés eðhè né . . .
Prej Balkanit hajr nuk ké !

BKSH

KANGË E TRIDHETËT

KONFERENCA E LONDONIT

Hej, moj Zânë, ti kjosh e barðhë!
Triðhetë herë, mana, rreth ðiellit
Hausit t' qiellës toka ká arðhë,
E aq herë lulet njethë janë Prillit,
Se ti, purë m' «Lahutë t' Malcís»,
N' hullí menðen mbajtë m'a[illegible]ké,
Qi të mûjshe vetë nipnís
S' kohve t' vona enè per t' lé,
Me u kumtue me 'i kangë kreshnike,
Si erðh t' u regjë menðja e Shqyptarit,
Prap per t' gzuem lirín jetike,
Trashgim lânë atij prej t' Parit:
E sa u bâ gjaku e meðeti,
Sa u tuer rrêna eðhè trathtija,
Dér qi ðuel Shqypnija m' veti,
Si premtue kisht' Perenðija.
Por, qe, tash na u kapem m' cak:
Gjatë Parnasit mjaft m' ké rrekun
Mriz e m' mriz, e lak më lak:
Kangës ktu spiku tash ðo hjekun.
Veç se po, moj bjeshkatare,
Krah m' krah bashkë na tue kënðue.
Nðertue kemi 'i pomenðare,
Rrfé as mot mos m' e ðermue.
N' at Lonðon, larg n' at ðervenð
Të shtatë Krajlat bâjn kuvenð,
Bâjn kuvenð me shoqishojn:

Per Shqypni po biseđojn:
Ashtû nđêjun renđ mbas renđit
Me at Inglizin n' krye të venđit.
  Prá, per Zotin, moj Shqypní,
Oren çuet, tham, ti m' a ké!
Nji pllamë venđ, nji grusht njerzí,
Vllá as fis kurrkanđ mbí đhé,
Bukë pa bukë, e qe se prap
Të shtatë Krajlat çue ké peshë;
T' cillt po ngasin turr e vrap
N' at Lonđon m' shoshojn me u nđeshë,
Per me folë, me biseđue,
Nji zojë m' veđi tý me t' qitë,
Shkjaut e Turkut me t' lirue:
Prap Kunora m' báll me t' nđritë,
Porsì t' nđriti đikùr motit.
Me gjithkta, por larg nuk shkon
E me i vrá ká rrfeja e Zotit
T' shtatëtit, mleđhë si janë n' Lonđon;
Persè rrumull pesqinđ vjet
Të ranđë Turkun lanë me t' shtypë,
Me t' thá n' shpírt, đér qi simjet
M' shtjelma Shkjau atij s' ká hypë.
Jo, po, gjaku i bijve t' ue,
Moj lum nana, e njatà lot
Qi ti đerđhe, janë tue vlue
E gjýgj lypin prej s' Tynzot.
  Krajli i Inglizit, nji telbis:
Me çá qymen per mjeđis:
Veç, me gjasë, pak si i pabesë
Ç' i a ká vû aj gishtin krés
Se eđhè fjalët fort po i peshon,

Kah ká mârrë e ligjiron:
Si t' i a bâjm e tek t' i a bâjm;
Se na pykë, trima, kem' rá
Me Shqypní, sa mâ nuk ká!
Porsa krisi n' at Balkan
Pushkë, e top, eðhè havan,
E i a nisen me u shemtuem
Turk e Shkjá iðhtë tue luftuem,
Tue pá Turkun se per ballë
T' Shkjaut, qi luften kishte kallë,
Zot Shqypnis s' po munð t' i ðalë,
E ká bâ pleqní n' Stamollë
Né Shqypnín me na e lshue n' ðorë,
Qi, pa mbajtë na krah as pajë,
Ktû t' a ðájm fatin e sajë;
A tue njoftë si Shtet të lirë
E krejt m' veði: a se mâ mirë,
Nðoshta, Shkjaut na tue i a ðá,
Si bashtinen—vllá per vllá,
Si me thânë, në kater pjesë,
Per mos t' lânë mâ asnji ngatrresë.
Pse, meðjè, eðhè fort po ðrue,
Se, kokë-fortë Shkjau tue qillue,
S' ká me u rysë pa pushkë m' e lshue,
Mbasi aj mbrenðë soð ká ngujue.
Pranðej vetë u çova fjalë
Dér n' Lonðon nji herë me ðalë,
Na ktû s' bashku me venðue,
Ket Shqypní si m' e shestue,
Qi n' ðorë Turku na ká lshue,
Me e vû n' sheste siðo kjoftë.
He! atê Zoti m' a marroftë,

Krajli i Itales zû t' u iðhnue;
Se, per Zotin, kjoftë levðue!
Cok kjo punë kurrkunð s' ka gjasë.
Jo mâ pak se pêsqinð vjet
Rresht Shqyptarët e ngratë kan plasë
Sulltanit tue i bâm hysmet,
Kush tue i lá atij pagë e t' ðheta,
Kush tue e vûmun kryet n' rrezik:
Jo, per tê nuk u âsht ðhimët jeta,
E perrçik, po, per perrçik
Me gjak t' vet lá e kan Turkín:
E qe soð, qi s' po i ðel mâ
Nen zgieðhë t' vet me mbajtë Shqypnín
Ke aj nji hajr kurr s' e ká bâ
E as nuk mbahet n' menð se mkamë
Fis a popull t' ketë mbí ðhé
Veç shka shkelë e nðryðhë nen kamë,
Veç shka ðjegë, e pjekë, e pré:
N' venð me i ðhânë lirín Shqypnís,
Para se me u nðeshë me Shkjá,
I a lshon n' ðorë ðiplomacís,
Veç të lirë per mos m' e pá!
  Vall ç' ká thânë Krajli i Moskovit:
Jo, po pra, Turku i Stambollit
N' ðaç thuej motit, n' ðaç n' ðitë t' soðit
P'rherë ká kênë rrezik i zí
Per lirí e gjytetní:
Sa qi thonë, se as bár s' ká bî
Kahðo shkelë ká kama e tij...
Por un ðeshta ktû me u thânë,
Se na s' kem' kurrkunð nevojë
Punë Shqypnijet n' gojë me zânë:

Ajo â e nðreqne e hî n' tebojë:
T' a ká nðrequn Shkjau i Balkanit
Me grykë t' pushkës, me tef t' taganit,
Qi mâ mirë nuk ké shka i thue,
Q' se, si burrat tue luftue,
Turkut shtjelmat m' bark ká vû
Eðhè e lshoi shakull per tokë;
Kû, zavalli, rrin tue krrokë,
Si njaj korbi nðer sterqokë.
Prej gazepit qi e ká rrokë
E s' po ðin mâ kû âsht me kokë.
Jo qi vetë, besa, 'or ju shokë,
Jam tue bâ, po, shum çuðí:
Kah na ðuel soð kjo Shqypní,
S' cilles êmni nuk i âsht nðîe
Kurr n' Europë? Pranðej s' e ðij,
Kot pse t' rrahim ujë n' havan?..,
Pse t' i a vêm gacen agzotit?...
Se 'i Turkí ká pasë n' Balkan,
Soð qi Shkjau, berqavers Zotit!
T' a shemtoj, n' gjak t' a ká lá,
Kta e kam ðijtë, po; por se ká
Kunð Shqypní n' fushë a n' rragam,
Kta, vallahi, ðijtë s' e kam.
   Franz Jozefi nðêjë pështetë:
N' mos e ðijsh t' a kallxoj vetë.
Turku motit njat krahinë
Ç' merr prej Shkoðret ðel n' Janinë
Per urë ðetit ajo shtrî,
N' ðorë me pushkë nuk e pat shtî,
Si Greqín e njat Serbín
Cilla çue âsht lugat n' ðitë t' soðit

M' Europë marë; por mbas nji goðit
Me Shqyptarë, e tue liðhë besë
Me i-njoftë t' lirë, e n' punë të Fés,
M' gjûhë, e m' ðoke eðhè m' kanû
Mos me u prekë, veç me u sunðue
Kta krejt m' veði: si ðishmue
Mâ se 'i herë vetë Turku e ká:
E si puna flet n' ðitë t' sotit
N' at Gegní nðer Male t' Mðhá,
N' ðorë sunðimin kû, si motit
E ká venði: eðhè u venðue
Shqyptarët Turkut n' luftë me i shkue
E mâ teper vjetë per vjetë
Me i lá ktí 'i porez të lehtë.
E pse Turku ðalkaðalë
Besen thej e s' u nðêj n' fjalë
Ashtû krejt sì isht' bâ kuvenði,
S' ðon me thânë, or shoq, se venði,
N' sŷ t' arsyes e të ðrejtsís
Ká ðjerrë tagrin e lirís,
Qi i kje njoftë prej vetë Turkís.
Ket krahinë, tash, t' u ngjatët jeta,
Quejtë Shqypní e ká rrotull jeta.
Pra, n' Balkan, posë se 'i Turkí,
Po kisht' pasë eðhè 'i Shqypní:
N' t' cillen Nemse e Italí,
Pasha t' Lumin Perenðí,
S' kan per t' lânë kurr Shkján me hî,
M' i u bâ ðhâmi ktij sa ðerrit.
  Qaj Kreu i Frances, nji farë sherrit
Kênë gjithmonë, kshtû i a ká nisë,
Si nper hunðë aj me angllatisë:

BKSH

Jo, po, ashtû âsht kênë puna motit,
Si thue ti; veç se n' ditë t' sotit
Krejt ká ndrrue. At herë e kshtênë
Marë Shqypnija ká pasë kênë,
Qi, per shpírt, jo veç se vû
S' do t' kisht besë ajo me Turk;
Por kulsheder mbí tê lshue,
N' fyt do t' i a kisht' njitë m' terfurk
E si 'i gjarpen, si nji bollë,
Krah me i dhânë n' karadreqollë.
Po, por sod puna ká ndrrue,
Pse n' Shqypní t' kshtênët janë pakue...
Prandej pra; t' ngjatët Zoti jeten!
Per me dashtë me thânë t' verteten:
Sod me sod njajo krahinë,
Qi prej Shkodret del n' Janinë,
S' ká si quhet mâ Shqypní:
Si kje quejtun, ndoshta, motit
N' ato kohët e Gjergj Kastjotit...
Pse edhè sod t'thuesh, marë Shqypnija
Ká rrokë armët e n' luftë ká dalë,
E tue rrahë plajmi e duhija,
Shí e borë edhè tue rá,
S' keqje thá e bâ terfurk,
Rrin t' u grî enè me Shkjá,
Veç per t' lânë Shqypnín nen Turk.
Kta veç tash, qi Bulgarija
Duel n' Çatallxhe e u thye Turkija,
Varg e vister dalë kan në Vlonë:
Shtŷ prej tejet, si po thonë...
E 'i paçaver kuq e zí
Vjerrë na e paskan per nji hû,

Eðhè hunin ngulë m' nji shpí
T' maðhe, niskan me kënðue
Kin ðemèk po ðuem Shqypní,
Kinsè kshtû na jem' Shqyptarë!
Eh Maðhní, as na s' hám bár;
Na eðhè 'i kem', po, mêt n' kanðár,
E kem' sŷ eðhè me pá...
Rregji i Itales se ç' i âsht furë:
Eðhè ju Françezt ðikúr
Jeni vrá, po, vllá me vllá;
Shoqishojn — ofshe eðhè grá!
Nðezë i kini flakaðâ,
Eðhè jo per tjeter gjâ:
Per Fé t' lume, a besë t' harrueme,
A per erz t' moters e t' nanës:
Por per t' lanë Inglizin n' Francë!
Po a per kta tash na m' i a hî,
Me ðá Francen me kufî,
Per m' u a lshue fqîjve per brî?
Jo, Zotní: s' âsht gjâ ajo fjalë.
Pse eðhè â 'i punë, mor t' u ngjatët jeta:
Muameðant në luftë s' kan ðalë,
Veç per t' shitun faculeta
Sa mâ shum... si na nji palë
Soð n' Europë; por veç per fé.
Por nðer lufta fjesht fetare,
Ti e ðin e vetë, se fis e Atðhé,
Gjûhë a ðoke s' kqyren fare;
Veç ngallnimi i njaj iðeje,
Veç triumfi i njasaj feje,
N' luftë per t' cillen nieri ðel:
Pra nuk ké pse kapesh tel,

Mos me qitë m' veđi Shqypnín,
Mos m' i a đhânë asajë lirín,
Pse muhameđant shqyptarë,
N' đaç nizamë, n' đaç vullnđetarë,
S' kan luftue atà per Shqypní;
Por per Mbret e per Turkí,
Atà me të cillin Shtet
Mveđveđsue ki'n fén e vet.
Jo qi pasë ka muameđan
P'rherë n' Shqypní, qi shum zallđan,
Manà, hjekë kan prej Turkís
Per liri e nám t' Shqypnís;
Dbue, plaçkitë e m' đajak shtrue,
Kush me pushkë, kush me helm shue,
Por mohue Shqypnin s' e kan:
Jetë e gjâ i a bânë kurban.
Franz Jozefit s' i u đurue;
Tryezës me grusht fort i ká mshue,
Se eđhè t' mađhe ç' ká ligjrue:
Nji qinđ fjalë, burra, p'r 'i pare!
A me mkamë mbretnín shqyptare,
A se n' Beçë tash ktheva filli,
E đér neser tue marrë điellì
Lshue i a kam ushtrín Balkanit:
E me maje t' mreftë t' taganit,
Me nđimë t' Zotit e t' Taljanit,
I a vê vetë kufîjt Shqypnís,
E s' ká burrë, jo, qi m' i lot.
Se ato fjalë t' Francës e t' Rusís,
Qi na i qiten ktû per pođ,
Ato janë, po, đo fjalë t' shkreta,
Thasha e thâna per gazeta,

E jo per kuvenð të Mbretenvet
Kû ðo t' ðahet fati i Shtetenvet:
Si njiky kuvenði i ynë,
M' t' cillin bota ngulë ká sŷn,
Eðhè pret qi na n' Balkan
T' shkrefim pushkë, top e havan,
E me urtí, e me ðrejtsí,
Tue shue resë, tue shkimë mëní,
T' sjellim paq eðhè vllazní.
Eðhè trimi at herë âsht çue,
Ká msŷ ðeren per me ðalë.
M' kamë Wilhelmi ká flakrue,
Ka ðalë para eðhè e ka nðalë
E ka nðalë qaj miku i vet;
Mbreti i fortë i Germanís;
Cilli u hînë atŷ nðermjet,
Si me i arðhë qi ðin burrnís,
E krye m' krye me Krajl t'Inglizit,
Herë ulë Francë, herë ul Rusí,
Bjeru punve per miðisit,
Pajto Nemse eðhè Italí,
Ktij lshoj Zot, atij lshoj orë,
Dér qi s' mbrami i u gjet fija
Eðhè t' shtatëtit vûne ðorë,
Zojë m' veði me ðalë Shqypnija.
E, kokë-fortë, kúr Knjaz Nikolla:
Kû me pushkë e kû me t' holla

S' pò ðo Shkoðren me lirue,
Të shtatë Krajlat ç' janë iðhnue!
Donamet n' Shqypni kan çue,
Kû Aðmiralat m' breg sa ðolen,
Kap per veshit Knjaz Nikollen,
Fill prej Shkoðret jashtë e zoren,
Eðhè i ðhanë m' shtjelm Cernagoren.

N' at Shqypni ká rá nji gjamë:
Paðishahi âsht çue në kamë:
Vall a rrfeja âsht tue bumbllue,
A se lufta âsht kunð tue vlue,
Qi po rrin kshtû tue gjimue
Thue po bâhet nðokah nami:
Shka ká thânë Shehyl Islami?
Per jetë t' anðe, as s' ká rá rrfé,
As âsht nðezë kunð luftë e ré,
Qi po nðîhet gjithkjo gjamë:
Janë Shqyptarët qi bâjn ðonám!
N' at Lonðon, larg n' at ðervenð,
Të shtatë Krajlat mleðhë kuvenð,
Me shoshojn tue biseðue,
S' mbrami atà paskan venðue,
Shqyptarve me u ðhânë lirín,
Zojë m' veði me qitë Shqypnín.
E pranðej n' Shqypni pa ðá
Rrahin topat nðer kalá;
Persè flamri kuq e zí,

BKSH

Soð mâ s' pari, bukurí
Porsì fleta e Engllit t' Zotit,
Po valvitë mbi tokë t' Kastrjotit,
Si valviti ðikúr motit;
E ðér m' qiellë ushton brohrija,
Kah gerthet fusha e malcija:
Per jetë t' jetës rrnoftë Shqypnija!

Eðhè kshtû, mbas sa mjerimit
Mbas sa gjakut e shemtimit,
E p'r inát t' Shkjevet t' Balkanit
Per gazep t' atij Sulltanit:
Si premtue kisht' Perenðija:
Prap zojë m' veði ðuel Shqypnija.

BKSH

BKSH

GABIMET

Faqe —	Rresht	
80	13	Malcí
112	18	e
115	18	ðoke
183	11	shtratit
294	25	Puplat
295	28	M' tokë
352	18	pé
373	27	bâjn
142	25	— *lânë jashtë* —
192	9	„ „
217	9	„ „
217	33	„ „
271	9	„ „
283	13	„ „
299	6	„ „
404	27	„ „
412	2	„ „
464	13	„ „

BKSH

QORTO

Mal t' Zí
i
tokë të
shtatit
Pulpat
M' okë
pré
bájn
Per me mprojtë kto malet t' ona

Per «kapica» ðert s' po kan
Pse u rrotllohen poshtë nper plan:
Ká «kapica» per gjith treg

Se ç' kan nisë atà me u pré

Thue janë korrcat tue korrë n' arë.

Toje toje e leqe leqe

Qi ká kênë gjithmonë terfurk

Mark Milani, Mark Milica

Larg e larg ushtoi bumllima

Se atŷ ðjelmt i ké sokola

I a kthej Deðës. Un me nji herit
Po kumtoj Shkrel e Kastrat,
Po çoj fjalë eðhè n' Kelmenð

BKSH

BKSH

BKSH

BKSH